

Bajáki Rita

„Csak az tud jól élni, a ki jól tud imádkozni.”

Pázmány Péter Imádságos könyvének
szövegkritikai vizsgálata

2009

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

Bajáki Rita

„Csak az tud jól élni, a ki jól tud imádkozni.”

Pázmány Péter *Imádságos könyvének* szövegkritikai vizsgálata

Irodalomtudományi Doktori Iskola, vezető: dr. Martonyi Éva
Régi magyarországi irodalom műhely, vezető: dr. Nagy László

Témavezető: dr. Hargittay Emil

Piliscsaba, 2009

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
Előszó.....	4
I. <i>„mely szükön és ritkán találtatnék a mi Nemzetünk közt, keresztény imádságos könyvecske”</i>	
Magyarországi előzmények.....	7
II. <i>„jelenvaló órában csak az Imádságról szólok”</i>	
Pázmány az imádkozásról.....	10
III. <i>„egybeszedni, értelmesen megválogatni...”</i>	
Az <i>Imádságos könyv</i> kiadásai és azok szerkezete.....	18
A fejezetek felépítése.....	21
Példatár.....	23
IV. <i>„...rendbe hozni, helyesen kimondani”</i>	
A kiadások átdolgozásának tematikus vizsgálata.....	31
A sorrend módosítása.....	31
A szövegalakítás módjai.....	33
A latin idézetek használata.....	36
Tipográfiai eltérések.....	40
V. <i>„füleiteket és szüveteket nyissátok fel tanításomra”</i>	
Szövegtípusok az <i>Imádságos könyvben</i>	43
Imák és tanulságok.....	44
Tanulság – gyakorlati kérdésekről.....	46
Tanulság – a szertartások értelméről.....	47
Tanulság – a vallásosság megéléséről.....	54
VI. <i>„nem volt mindenestül haszontalan fáradságom”</i>	
Az <i>Imádságos könyv</i> utóélete.....	58
VII. <i>„ha a világ addig tartana”</i>	
Javaslat a régi magyarországi imádságos könyvek feldolgozására.....	65

„közönséges jóra való igyekezetből meg újítanám, sok szép dolgokkal meg jobbítanám”

Az *Imádságos könyv* szövegkritikai jegyzetei

I. Bevezetés a jegyzetekhez.....71

II. A négy kiadás oldalszám-konkordanciája.....82

Bibliográfia.....100

Melléklet

Szövegkritikai jegyzetek.....106

Előszó

Pázmány Péter *Imádságos könyvével* az 1998-ban Piliscsabán megrendezett *Pázmány Péter és kora* című konferencia kapcsán kezdtem el foglalkozni Hargittay Emil javaslatára. Témám a Mihálykó János evangélikus prédikátor által „szerzett” imakönyv, valamint Pázmány műve közötti kapcsolat vizsgálata volt. Ezen a konferencián született meg az elhatározás Pázmány műveinek kritikai kiadásáról, amely döntés személyes kutatási területemet is évekre meghatározta.

2001-ben jelent meg az *Imádságos könyv* kritikai szövegkiadása, amelyet Hargittay Emillel közösen rendeztünk sajtó alá, majd Bogár Judittal, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Magyar Irodalomtudományi Intézet tanársegédével megkezdtük a szövegkiadáshoz kapcsolódó, a szövegtől külön megjelenő jegyzetkötet munkálatait. A feladatokat megosztottuk, Bogár Judit a tárgyi jegyzetek összeállítása mellett az *Imádságos könyv* közvetlen előzményeit, lehetséges forrásait kutatja. Vizsgálódása a Pázmány által jelzett locusok azonosításán túl kiterjed középkori kódexeink és a korabeli latin nyelvű imádságos könyvek szövegeivel való egybevetésre, ezeken túl rámutatott a liturgikus szövegekkel való kapcsolatra, a *Missale Romanum*, illetve a *Breviarium Romanum* könyörgéseinek felhasználására. A feladatmegosztás során rám a négy kiadás szövegének összehasonlító vizsgálata, illetve a szövegkritikai jegyzetek elkészítése jutott. A szövegkritikai apparátus 2008-ra elkészült, lektorálása folyamatban van.*

Jelen disszertáció a készülő jegyzetkötet szövegkritikai vonatkozású eredményeit tartalmazza. A dolgozatban ezek alapján csak azokat az észrevételeket, tanulságokat és következtéseket gyűjtöm egybe, amelyek a Pázmány életében megjelent négy kiadás egybevetéséből, s a kiadások szövegkritikai elemzéséből adódnak.

Ez a vizsgálódás ugyan kis részlete, de tárgya miatt nem elhagyható eleme lehet annak a kutatási tervnek, amelynek célja a régi magyarországi lelkiségi irodalom, ezen belül – egyéb műfajok mellett – az imádságos könyvek átfogó vizsgálata, hiszen ahhoz, hogy például műfajttörténetre, imádságelméletre, az imádságos könyvek egymásra gyakorolt hatására vonatkozó kérdéseket megnyugtató módon lehessen megválaszolni, az alapos filológiai, retorikai vizsgálat nélkülözhetetlen, mint ahogy az imakönyvek szerzőitől/kiadótól származó, egyéb műveikben fellelhető, a témához kapcsolódó elméleti megfontolások számbavétele is elengedhetetlen. A disszertációban ezen szempontok figyelembe vételével a korszak egyik alapművét, Pázmány Péter *Imádságos könyvét* elemzem.

---

* A kutatások egy részét az OTKA 67975 sz. pályázat támogatta.

A dolgozat tehát két nagyobb részből áll. Az első részben a XVI. századi nyomtatott, magyar nyelvű imádságos könyvek rövid áttekintését követően Pázmány imádságfogalmát kutatom, saját írásaiból, elsősorban a prédikációkból gyűjtöttem ki az ide vonatkozó megjegyzéseket. Majd a filológiai elemzés következik, az *Imádságos könyv* felépítését részletesen vázoló, példákkal illusztráló a Pázmány életében megjelent négy kiadás eltéréstípusait. Ezt követi a retorikai megközelítés, Pázmány szövegalkotási, majd alkotói módszerét vizsgálom, különös tekintettel az imakönyv sajátos szövegtípusára, a tanulságokra. Ez után néhány példa erejéig bemutatom, hogy Pázmány munkájának hatása mennyire szerteágazó, hiszen amellett, hogy imakönyvét a halálát követő 260 évben 25 alkalommal kiadták, szövegeit más, esetenként protestáns művekben is felfedezhetjük. Ennek vizsgálata és pontos feltérképezése további kutatásokat igényel, ehhez kapcsolódva teszek javaslatot az utolsó fejezetben, amelyben a régi magyarországi imádságos könyvek feldolgozásának lehetőségeit, valamint a ránk váró feladatokat vázoló.

A disszertáció második része tartalmazza a szövegkritikai apparátushoz közvetlenül kapcsolódó fejezeteket. Elsőként a jegyzetek bevezetője olvasható, amelyben egyrészt tájékoztatást nyújtok az *Imádságos könyv* szövegkritika-történetéről, amely a kiadások sajátosságai miatt tanulságos lehet, másrészt eligazítást adok az apparátus használatát illetően. Ezt követi az a konkordancia, amely a 2001-es kritikai kiadás minden lapjához megad egy vonatkozó lapszámot, amely a Pázmány életében megjelent négy kiadás párhuzamos szöveghelyét mutatja. Ez után következik a bibliográfia. A dolgozat végén – terjedelmi okokból mellékletként – közlöm a szövegkritikai apparátust. Ennek célja a Pázmány életében megjelent négy kiadás közötti eltérések rögzítése, a tipográfia s a helyesírás következetlenségeitől eltekintve, minthogy ezek a nyomtatás, s nem az alkotás folyamatához köthetők.

A dolgozatban hivatkozott citátumok hármas célt szolgálnak, ezt kifejezve – a megszokottól eltérően – különböző formában idéztem azokat. Ha a funkciójuk a díszítés (fejezetcímekben), modernizálva, ha a cél, hogy Pázmány szövegét pontosan reprezentálják (kisebb betűméret jelzi), akkor betűhíven idéztem, s ugyanígy, de a tipográfia sajátosságait nélkülözve, amennyiben „kölcsonvettem,” s a dolgozat szövegének részévé tettem azokat.

*****

Köszönet a bátorító szavakért, hogy „mindenekben szorgalmasan munkálkodgyam”. Köszönöm a segítséget Tóth Klárának. Köszönet illeti Bogár Juditot, J. Újváry Zsuzsannát, Kóta Pétert, Szvorényi Róbertet, Thimár Attilát, hogy elolvasták dolgozatomat, és elmondták észrevételeiket. Köszönettel tartozom Gábor Csillának és Szelestei N. Lászlónak az idejükért és a véleményükért. Hálás vagyok Hargittay Emil témavezetőmnek a témáért, és hogy mindig minden kérdésemre válaszolt.

I. „mely szűkön és ritkán találhatnák a mi Nemzetünk közt, keresztény imádságos könyvecske”

Magyarországi előzmények

Vajon igaz, vagy csak rétori fogás, hogy *szűkön és ritkán* jelentek meg, forogtak közkézen keresztény imádságos könyvek 1606, vagyis az *Imádságos könyv* első kiadását megelőző időkből? Az RMNy tanúsága szerint 1570 és 1606 között, vagyis Heltai Gáspár *Imádságok a hét napjaira*¹ imakönyvétől számolva Pázmány első kiadása tizennyolcadik a sorban. Kétévente egy kiadvány nem tűnik kevésnek, de a helyzet értékeléséhez figyelembe kell vennünk a kiadványok felekezeti szerinti megoszlását is. Így, katolikus szempontból már korántsem olyan kedvező a kép, ugyanis az idetartozó imakönyvek közül csak három katolikus. A tizenöt protestáns imakönyv valójában, az újrakiadások miatt, hét különböző művet takar. Legtöbbször a *Fons vitae* című imádságos könyv jelent meg, öt kiadása volt a XVI. században.² Kétszer jelent meg Szalaszegi György munkája,³ valamint a Bogner Péternek tulajdonított imakönyv.⁴ Egy kiadást ért meg a már említett Heltai Gáspár imakönyve mellett Huszár Gál,⁵ Huszár Dávid,⁶ Károlyi Tamás,⁷ Debreceni Ször Gáspár⁸ és Gyulai János⁹ munkája.

Pázmány *Imádságos könyvét* megelőzően tehát két nyomtatott katolikus imakönyvről van jelenleg tudomásunk.

Az egyik az 1594-ben, Prágában megjelent imakönyv, amelynek sajnos egyetlen példánya sem ismert, s hogy egykor létezett, egyedül Katona István *Historiájából* tudható, aki szerzőként Fejérvölgy Istvánt nevezte meg.¹⁰

A másik katolikus imakönyv mintegy két évtizeddel korábbról csupán néhány lapnyi terjedelemben maradt ránk.¹¹ Ez John Fischer rochesteri püspök *Psalmi seu precesiones* munkájának, melyben – Kaspar Stainhofer szerint – „az attia mindenható Istenhöz meg

---

¹ RMNy I, 289 sz.

² *Uo.*, 308B sz.; 337B sz.; 373sz.; 453 sz.; 623 sz.

³ *Uo.*, 732 sz.; RMNy II, 883 sz.

⁴ *Uo.*, 577 sz.; 740 sz.

⁵ *Uo.*, 353 sz.

⁶ *Uo.*, 395 sz.

⁷ *Uo.*, 470 sz.

⁸ *Uo.*, 848 sz.

⁹ *Uo.*, 856 sz.

¹⁰ *Uo.*, 751 sz.; HOLL 1980, 67.

¹¹ *Uo.*, 308A sz. A példány a kolozsvári unitárius kollégium könyvtárában található, az OSzK-ban mikrofilmen őriznek másolatot, FM2/3498.

ielentette az ü szüiijt, es hutijt” fordítása.¹² Bécsben jelent meg Stainhofer nyomdájában, fordítója ismeretlen.¹³ Az imakönyv címlapja hiányzik, a kiadói ajánlással kezdődik a ránk maradt rész. Ez után következik egy bevezető idézet: „Valamit hutuel kirtek imádsagtokban, higgitek hogi meg adatik tünektek. Math. 21”, majd az „Elso imádsag, melliuel akkoron ilünk, mikoron büneinknek bochánattiát kiriük” kezdetű ima, melynek vége a kötet csonkasága miatt hiányzik.

Címlap hiányában a megjelenés időpontját csak kikövetkeztetni lehet. Ez az imádságos könyv egy kéttagú kolligátum második darabja. Az első kiadvány szintén Stainhofer nyomdájának terméke, a *Fons vitae* című protestáns imádságos könyv első kiadása, amely, mint említettük, igen nagy népszerűségnek örvendett. Ennek végén találunk egy kolofont,¹⁴ amelyből kiderül, hogy ez a nyomtatvány 1572-re datálendő, s hogy a katolikus imakönyv is erre az évre tehető, valószínűsíti egyrészt, hogy a két kiadvány ugyanabból a nyomdából származik,¹⁵ másrészt Stainhofer ajánlása a katolikus imakönyvből,¹⁶ ugyanis ezt a művet Draskovich Györgynek ajánlja, aki 1563-tól volt zágrábi püspök, 1573. június 9-ig, amikor kalocsai érsek lett. Mivel az ajánlásban zágrábi püspöknek titulálta Stainhofer, elfogadhatjuk

---

¹² Stainhofer ajánlásából, [Aijj]

¹³ BORSA 1971, 207–208.

¹⁴ „BECZBEN WIONNAN NIOMTATTATOTH. es áhol az elöt az igek nem alkolmatoskeppen mondhattatnac valakö,[!] wiobban, minden modon meg iobbtattoth: Es az fölseghes Rom: Chiasar kegielmes engedelmebü, Stainhofer Caspar által ez mastani Christus Vrnk születese vtan valo 1572. esztendőben wijobban kü niomtattatoth, kis Azzoni huanak masodik napian.”

¹⁵ RMNy I, 308A sz.

¹⁶ [Aij] AZ Nagijsagos, Kegijelmes, es Tisztelendö Vrnak Draskouijch Görgijnek, az Nemes es Tiztesseghes Zabraghi Kaptalannak Püspökiynek, Dalmatianak, Horuat Orszagnak, es Thooth Orszagnak feö vranak, es Bannak’ Az Fölseghes Romaj Chaszar Cansiliariusanak. Stainhofer Caspar az szent haromsagnak newiben mijnden iöt kijwan.

Nagij eszö es jambor iletheö Roffi Ianos Püspök szörzet imatsagos könuechket ez mastanij niomorult vödöbe NAGYSA: Vram magamba vegheztem kü adnij, melliet twlem sok iambor hogij wionnan deak bötökkel megh niomatnam giakorta valo kerrissel sokször kijuant, melij kirijsth es az tudosok [Aij v] inteisijtis meg fogaduan, nem az en hasznomert: hanem az Christus neue, dichijretiert, az megh mondot iambor ileto Püspök Istenhöz valo szörzöt imatsagos es dichiretes könuechket elő véuen (meliben az attia mindenható Istenhöz meg Ielentette az ü szüiijt, es hutijt) mastan migh iobbat niomthathatok, Nagsagodnak eloször, annak vtanna Christus kössighijnek az az magiar nieluö nepnek szijuem szerijnt kij akaram adnij es eresztenij: miuel hogij nagjüb es szorgalmatosb aitasosaggal az zent haromsganak, kit eleitül fogua, egietlen egij Istennek vallunk neue dijhirthettesek, es mastani esze veszöt vilagban az el hagiöt kemin iletheo attjanknak (a’ mijut az iras mongia) es rehiegnek deutio az az Istenij filelem es az alazatossagh ismet elő vehettesek.

Azert é ket dolöghert feö keppen Nagsagodnak akartam dedicalni, meliek agiat vetettenek magoknak Nagisagod [Aijj] hiötijben, kik mast io neuen vegien twlem, ez vtan nagjობbat igieközném mijnden szolgalatommal es gond viselesemmel Nagisagosnak es az köröztien nepnek ky adnij. De miert hogij az Magiar Vrak keussen vadnak, nijnchen kij seghitseggel lenne az Christus neue dijhijretiert, es az hiötnek meg tartasaert, Wij testamentomnak niomtatasara, kit magiar orszag szijue szerijnt kijuannia twlem, wdöre kel hadnom. Az nagij Isten tarchia megh Nag: feiet, az köröztien nepnek mind tanulsagra es mind otalmazasra egitömbö, kit engegien attia, fiw, es szent lélek egij Isten. N. M. S.” Az itt említett kiadandó Újszövetség Sylvester János munkájára utal, amely 1574-ben jelent meg Stainhofer műhelyében.

az RMNy datálását, s így megállapíthatjuk, hogy az első ránk maradt, magyar nyelvű, nyomtatott, katolikus imáságos könyv, amelyről tudomásunk van, 1572 táján jelent meg.

Pázmány imakönyve tehát a harmadik nyomtatásban megjelent, magyar nyelvű, katolikus imáságos könyv, de az első, amely teljes egészében ma is olvasható.

Mindezek fényében úgy tűnik, a valós helyzetet írta le Pázmány a Kapi Annának szóló ajánlásában, miközben az *Imáságos könyv* megírásának okait sorolta, mert noha imakönyv több is jelent meg a megelőző évtizedekben, de vallásának megfelelő *kereztien*,¹⁷ vagyis katolikus könyvecske bizony ritkán akadt.

---

¹⁷ A keresztény-keresztény szavak katolikus-protestáns jelentése a XVIII. század vége óta követhető nyomon. *TESZ* 1970, 459. Itt tehát arra láthatunk példát, hogy a *kereztien* jelző a XVII. század elején kifejezetten *katolikus* értelemben szerepel.

II. „jelenvaló órában csak az Imádságról szólok”

Pázmány az imádkozásról

Ebben a fejezetben összefoglalom Pázmány gondolatait az ájtatos életre nevelésről, az imádkozásról, amelyeket elsősorban prédikációiból ismerhetünk meg,¹⁸ ugyanakkor az *Imádságos könyv*ben is találhatunk idevonatkozó megjegyzéseket.¹⁹

Ezek szerint az istenes életre való nevelést már gyermekkorban el kell kezdeni, minthogy „az emberek tekéltességének forrása és gyökere, a’ jó nevelés.”²⁰ Ennek oka az, hogy „nem a’ születésből, hanem a’ nevelésből vagyon, jó, vagy gonosz erkölcsünk.”²¹ Pázmány szerint a látott példa szerepe minden téren, de a kisgyermekes esetében különösen fontos, hiszen „ertelmünk tanítására, és akaratunk izgatására, nincs annyi ereje a’ füllel- hallot tanításnak, mint a’ szemmel-látot példának.”²² Ezzel kapcsolatban a szülők felelősségét hangsúlyozza, minthogy a megfelelő példamutatáson túl további feladatok is hárulnak rájuk: „a’ ki hivatalyának eleget akar tenni, és jól akarja nevelni gyermekét: ne elégedgyék azzal hogy jó példát ad, és meg nem botránkoztatja: hanem idején isteni szolgálatra, aitatosságra, lelki dolgokra szoktassa ’s oktassa kiseded gyermekét.”²³ Ennek módja a következő: „mihent a’ téjtül el-fogják, és szóllani ’s járnai kezd a’ leány [...] isteni félelemre és szeretetre gerjesztő historiákat ólcsanak elméjébe, aitatosságot csepegessenek szívébe, estveli, és reggeli imádkozásokra, szoktassák akadozó nyelvét, a’ templomba-menésre, édesítsék akarattyát, a’ mennyei dolgok böcsüllésére, vidámítsák értelmét.”²⁴ A gyermek gondolkodásának befolyásolása is természetesen hozzátartozik a szülő feladatához: „semmit ne dicsírjen tehát az anya, fia-elöt, hanem csak, a’ mit Isten dicsír, csak a’ mi üdvösségre viszen: hogy a’ gyermek, kiseded-korátül-fogva, azt kívánnyá és keresse, a’ mit hallot, hogy dicsírt, és néki kívánt édes annya.”²⁵

Pázmány a lányok taníttatásáról is szól, fontosnak tartja, hogy ők is tudjanak olvasni, hiszen „igen kívántatik minden rendekben, hogy a’ tekéltetes élet példáját, és oktatását, szent, és üdvösséges könyvek olvasasából bévségesen vegyék,”²⁶ „csak arra vígyázzanak a’ szülék,

---

¹⁸ A munka során a Pázmány által 1636-ban kiadott prédikációs kötetet használtam: PÁZMÁNY 1636. A hivatkozások során az adott prédikáció címét is közlöm.

¹⁹ Pázmány lelkiségéhez: ÖRY 1964.

²⁰ *A’ Fiaknak Istenes neveléséről*, PÁZMÁNY 1636, 197.

²¹ *Mint kel a’ Keresztyén Leányt nevelni*, PÁZMÁNY 1636, 1098.

²² *A’ Fiaknak Istenes neveléséről*, PÁZMÁNY 1636, 190.

²³ *Uo.*, 196.

²⁴ *Mint kel a’ Keresztyén Leányt nevelni*, PÁZMÁNY 1636, 1099.

²⁵ *A’ Fiaknak Istenes neveléséről*, PÁZMÁNY 1636, 197–198.

²⁶ *Mint kel a’ Keresztyén Leányt nevelni*, PÁZMÁNY 1636, 1100.

hogy, ne valami hiúságot, és fesletséget²⁷ olvasson.”²⁸ A megfelelő olvasmányok kiválasztásával a leányok nemcsak felvértezhetik magukat a gonosz csábítások ereje ellen, de a megfelelő históriák és imádságos könyvek megerősíthetik, felkészíthetik őket a tiszta és ájtatos életre. Minthogy a házasság és a nevelés dolga „ha nem mindenestül, de nagy részre, az aszony-ember hatalmában és maga-viselésében áll,”²⁹ fontos volt, hogy minél kisebb kortól megfelelő neveltetésben részesüljenek, amelynek része az olvasni tudás, hogy idővel maguk is jó példát mutathassanak gyermekeik számára, hiszen „nem kevés érdeme vagyon Isten-előt, a’ ki fiát jól neveli,”³⁰ ráadásul az ország, s a religio sorsa miatt sem közömbös, hogy a növekvő nemzedék fiai megfelelő hitbéli és erkölcsi nevelésben részesüljenek.

Feltehetőleg ez a szempont is szerepet játszott, amikor Pázmány Kapi Annának,³¹ egy családanyának ajánlotta *Imádságos könyvét*:

„Az felseges Isten Kegielmedet, szerelmes hazas tarsauál, edes magzatual, es minden kereztien rendeckel egietembe, tarcsa megh az igaz Hitben veghigh.”³²

A családanyák tehát a felnövekvő generáció lelkeségének, szellemiségének formálásában alapvető felelősséggel bírnak, s ez a társadalom számára is fontos, meghatározó szerep kialakíthatta, befolyásolhatta azt a szokást, hogy az imakönyvek ajánlásainak címzettjei sokszor a Kapi Annához hasonló nemesasszonyok voltak.³³

Pázmány írásaiban alapigazságként szerepel az a szent ágostoni meghatározás, amely szerint az imádkozás az Istennel való beszélgetés.³⁴ Az ember pedig bűnös volta miatt nem méltó az Istennel való közvetlen szólásra, ezért közvetítői vannak. Közvetítői, akik szavait elviszik Isten elé:

---

²⁷ „Hiszen gyakori eset, hogy „akár-minémű rend-béli emberek azzal mutogattyák éles elméjeket, hogy úndok Virág-énekeket irkálnak; mellyeket mind Gyermekek, ’s mind Leány-aszonyok kardéra tudnak, és csak nem minden házak ezekkel zengedeznek.” (*A’ Fiaknak Istenes nevelésérül*, PÁZMÁNY 1636, 200–201.) Pázmány nem titkolja véleményét: „a’ kik szerzik, a’ kik éneklék a’ Virág-énekeket, Országos kerítők, közönséges kútaikat mérgecsitők. Es mivel, nem elégedvén magok gonoszságával, egyebeknek tört vetnek: [...] és nincs oly büntetés, mellyet nem érdemelnek.” (*Mint kel a’ Keresztyén Leányt nevelni*, PÁZMÁNY 1636, 1101.)

²⁸ *Mint kel a’ Keresztyén Leányt nevelni*, PÁZMÁNY 1636, 1101.

²⁹ *Házasságban-élő aszszonyok tanúsága*, PÁZMÁNY 1636, 237

³⁰ *A’ Fiaknak Istenes nevelésérül*, PÁZMÁNY 1636, 203.

³¹ „Kapi Anna azzoninak, az Tekintetes Hethesi Pethe Lazlo, Ormosd vara szabad vra, es Cziaszar eo Felseghe, Mezei Hadnaggia, szerelmes hazas Tarsanac, nekem Tiztelendeo Azzoniomnak.” PÁZMÁNY 1606, †2[r].

³² PÁZMÁNY 1606, †4[r].

³³ Vö., HARGITTAY 2009b, 192–193.; HELTAI 2008, 103–104.

³⁴ „Mert az Istennel-való gyakor beszélgetés, mely az Imádság-által vagyon” (*Az Imádságról*, PÁZMÁNY 1636, 640–641.) „az Aszszonyok tisztai, [...] az othon-ülés, Istennel-való beszélgetés, orsó-pergetés” (*Mint kel a’ Keresztyén Leányt nevelni*, PÁZMÁNY 1636, 1099) „mint a Moyses orczaia, az Istennel valo beszelgetés által, vgy megh tiztittatic.” (PÁZMÁNY, 1606, †3[r].)

„Vaj ha testi szemekkel látnád, Keresztyén ember, mint forgódnak az Angyalok körülled mikor könyörgesz; minémú böcsüllettel szedegetik fohászzkodásaidat, és köny-húllatásidat; mely örömmel viszik Isten eleibe!”³⁵

S az Istennel folytatott beszéd nem marad válasz nélkül, szintén közvetítő révén szól az emberhez az Úr, egyrészt az olvasmányok (*Biblia*) révén, hiszen, „mikor olvasunk, Isten szól nekünk: mikor imádkozunk, Istennek szóllunk,”³⁶ másrészt pedig a prédikációkban, a prédikátor által, „a’ predikaczióban, önnön-maga szól a’ Christus JESUS, predikátorának, úgymint tolmácsának, szája-által”³⁷ Erre ismételen is felhívja a figyelmet: „mí-is a’ lelki-tanító szavát, úgy tartozunk hallani, mint Istentül hozzánk-küldöt követnek szavát.”³⁸ Majd az imádság és a prédikáció párhuzamos sajátosságaira irányítja a figyelmet, amiből következik a ki nem mondott felismerés, amely szerint az ember nemcsak beszélhet Istenhez, de párbeszédet is folytathat vele. „Miképpen azért az imádkozásban, mí beszélünk Istennel; mí nyújtyuk *supplicacion*kat ő Szent Felségének: úgy a’ predikaczióban, önnön-maga a’ nagy Isten szól nekünk; ínt és oktat minket. Mert maga szavai azok: *Qui vos audit, me audit*; hogy a’ ki az ő követeit halgattya, önnön-magát halgattya.”³⁹ Óriási felelősséggel jár tehát Isten szavának közvetítése az egyházi emberek számára, s inti is őket Pázmány, tanuljanak szorgalmasan, életükkel követhető példát mutassanak, s ne feledkezzenek meg arról, hogy beszédük minden haszna az isteni kegyelem, s nem önnön tehetségük következménye. „Azért, ha mi lelki haszon következik a’ predikállásból, azt magának nem tulajdoníthattya a’ ki predikál, hanem Istennek.”⁴⁰

Ezért a prédikátor részéről gondos előkészület kívántatik,⁴¹ amely szerint három dologra kell figyelnie: olyan hangulatot gerjessen magában, amilyet szeretne, hogy beszéde hatására hallgatóságában is kialakuljon; imádkozzék, kérje Istent, hogy tanítása a hívekben felindítsa a bűnök gyűlöletét, valamint a tekéletes jóság iránti vágyat; s beszédének végső célja mindenképpen Isten dicsőségének hirdetése legyen.

Az imádság és a prédikáció két eltérő sajátosságú beszélgetés, amely ugyanazok között, a bűnös ember és a mindenható Isten között zajlik, s így a hasonló körülmények között folyó beszélgetések – ha nem is minden vonatkozásban – az ember részéről hasonló

³⁵ *Az Imádságról*, PÁZMÁNY 1636, 642.

³⁶ *Uo.*, 649.

³⁷ *Mint kel az Isten Igéjét gyümölcsösön halgatni*, PÁZMÁNY 1636, 452.

³⁸ *Uo.*, 453

³⁹ *Uo.*, 453.

⁴⁰ *Uo.*, 455.

⁴¹ *A keresztyén predikátorokhoz, Intes*, PÁZMÁNY 1636, [ ]?(4v)-[((?))v].

magatartást kívánnak meg.⁴² Lássuk, mi kell a jó imádsághoz, s mitől függ a prédikáció hasznossága.

Négy dolog szükséges, hogy az imádság Isten előtt fogantatos legyen: lelkünk megfelelő előkészülete, az egyéb gondolatok kirekesztése, állhatatosság s végül, hogy ne feledjük, amit kérünk, Krisztus nevében kérjük. A prédikációk esetében szintén négy dolgot kell szem előtt tartani: készületlenül nem szabad Isten igéjének hallgatására menni, amikor ott vagyunk, „elmezsavargatás” nélkül kell figyelni, a hallgatónak a beszédben hangzottakat magára kell venni, s végül törekednie kell, hogy azokat a saját életében valóra is váltsa.

Látható, hogy az előkészület és a figyelő jelenlét mind a két esetben elengedhetetlen feltétele a célját betöltő Istennel folytatott beszélgetésnek. Másként kell azonban készülni a hallgatásra, s másként a szólásra. A prédikáció előtt „a’ lelki éhséget kell fel-indítanunk, mikor az Isten igéjét akarjuk hallani,”⁴³ s tudatosítani kell előre, hogy a prédikáció célja nem abban áll, hogy feltétlenül új dolgokat tanuljunk, hanem abban, hogy a hallomás által „arra gerjedgyen akaratunk, a’ mit tudunk,”⁴⁴ és ez azért fontos, mert „az akaratnak restségéből áradnak a’ gonosságok.”⁴⁵

Az imádság esetében pedig az előkészületnek különösen hangsúlyos szerepe van. Pázmány ezúttal is felosztja a feladatokat, eszerint három dolgot kell megtennie az imádkozáshoz készülő embernek. Lelkét a halálos büntől tisztítsa meg, majd töredelmes szívvel bánkódjék esetén, végül jobbulásra igyekezzék. Számos idézetet és példát követően ismét összefoglalja a teendőket, „mikor azért imádságunkhoz akarunk kezdeni,”⁴⁶ de nem a korábbiakat ismételi meg, hanem egy lépéssel továbbmegy, az imához készülő ember vádolja magát háládatlanságáért, hogy vétkezett, (miután halálos bűneitől megszabadult), kérjen bocsánatot, (miután bánkódott elestén) és ígérjen jobbulást (az igyekezet már nem elégséges). Ezzel a három (hat) lépésből álló lelki folyamattal, amely az imádkozásra ráhangoló lelki előkészület része, máshol is találkozunk, ugyanis az *Imádságos könyv*ben is visszaköszön ez a feladatsor. A második rész reggeli és esti könyörgéseit bevezető intelmében a következőt olvashatjuk: „ha valami jót cselekedtél, adgy hálát Istennek: ha vétkeztél, sirassad bűnödöt, es valóban el-tekéllyed hogy meg-jobbítod életedet.”⁴⁷

---

⁴²Mindezen sajátosságok figyelembevételével természetesnek tűnik, hogy az „ars orandi fejlődése szinte párhuzamos a prédikációelméletével.” BARTÓK 1998, 157.

⁴³ *Mint kel az Isten Igéjét gyümölcsösön halgatni*, PÁZMÁNY 1636, 452.

⁴⁴ *Uo.*, 454.

⁴⁵ *Uo.*, 454.

⁴⁶ *Az Imádságról*, PÁZMÁNY 1636, 649.

⁴⁷ PÁZMÁNY 2001, 80:21–23. Mindez Szent Ignác *Lelkigyakorlatos könyvé*ben szerepelő általános lelkismeret-vizsgálat módjával mutat párhuzamot: első pont: hálaadás a jótéteményekért; második pont: kegyelemkérés a

A megfelelő előkészületet követő második kívánalom az ima esetében a következő: „egyéb gondolatokat kirekesszünk: és nagy figyelmetességgel, nagy Isteni félelemmel, abban foglallyuk elménket, a’ mit kérünk nyelvünkkel.”⁴⁸ A prédikáció esetében: „Kívántatik; hogy az Isten igéjét, elme-csavargás-nélkül, figyelmetesen hallgassuk: gondolkodásinkat, akarva tétovázni ne hadgyuk.”⁴⁹ A figyelő jelenlét a legtöbbet hangoztatott, a legfontosabb kritérium Pázmány szerint. Amikor imádkozunk, csak arra szabad koncentrálnunk, hogy Istennel szólunk, ezt elősegítendő tanácsolja, hogy az ima kezdetén jusson eszünkbe, hogy „Istenünk, és az ő angyali szemei reánk néznek, [...] mint-ha testi szemeimmel látnám jelen-létét.”⁵⁰ Tudatosan kell kizárni az egyéb gondolatokat, „mikor azért a’ templomba lépünk, nem elég, hogy testünk Isten házában légyen, elménk és akaratunk másut sétállyon: hanem, minden világi gondokat és külső szorgalmatoskodásokat kinn kel hadni.”⁵¹ A figyelmes jelenlét elsődlegességét bizonyítja, hogy az *Imádságos könyv* elején található idézet erre céloz. Elsőre talán szokatlan választás ez a mottó, de meglehetősen gyakorlatias gondolkodásról tesz tanúbizonyságot. A kegyes olvasó, ha nem a megfelelő előkészülettel, lelki ráhangolódással veszi kezébe az imakönyvet, már az első oldalon találva érezheti magát, s a jelen idejű egyes szám első személy használata révén ez az érzése (bűntudat) még intenzívebbé válhat.

„Hieron. Contra Lucifer. Cap. 6.

Ha igazán hinném, a’ mit hiszek, mikor az én Istenemnek könyörgök: szívemet meg-tisztítván, mellyemet verném, orcámat köny-húllatással öntözném: az én Uram lába-előt le-borúlnék, siralmimmal mosogatnám, hajammal törleném szent lábait: az ő Keresztihez ragaszkodnám, és ezt addig el nem bocsátanám, míg Irgalmasságot nem nyernék.

Most pedig, gyakran imádságimban, a’ piaczon sétál elmém: gyakran számot vét, és valamely gonosz gondolattúl el-ragadtatván, oly dolgokban forog, mellyeket szégyen csak meg-is mondani”⁵²

A mottót látva az olvasó rádöbben, hogy ez őrá is szól, hiszen ő is tudja, mit kellene tennie, de nem elégséges hozzá az akarata, s így szembesülve „fogyatkozásával” megindulhat lelkében az a folyamat, amelynek következtében az ördög kísértéseit távol tarthatja, s alkalmas állapotba kerülhet, hogy Istenéhez szóljon. Ehhez pedig sok erő kell, mert az ördögök roppant lelkesek, „mikor a’ harang-szóval szentegyházba hívatunk, úgy tetczik, mint-ha az ördögök mind oda idéztetnének, oly sok és alkalmatlan gondolatokkal ostromolnak

---

bűnök megismeréséért és kiirtásáért; harmadik pont: lelkünk számonkérése; negyedik pont: Istentől bocsánatkérés a hibákért; ötödik pont: a megjavulás elhatározása Isten kegyelmével. SZABÓ 1990, 86.

⁴⁸ *Az Imádságról*, PÁZMÁNY 1636, 649.

⁴⁹ *Mint kel az Isten Igéjét gyümölcsösön halgatni*, PÁZMÁNY 1636, 454.

⁵⁰ *Imádságról*, PÁZMÁNY 1636, 649. Vö. a lelkigyakorlatok imabeszélgéseivel, ahol ugyanúgy, szinte testi valójában kell odaképzelné azt, akivel beszélgetni akarok. SZABÓ 1990.

⁵¹ *Mint kel az Isten Igéjét gyümölcsösön halgatni*, PÁZMÁNY 1636, 454.

⁵² PÁZMÁNY 2001, 14.

imádságinkban, oly dolgokat jutatnak akkor eszünkbe, mellyek azon-kívül elménkbe sem ötlenének.”⁵³ Úgy véli Pázmány, az imádság legyen inkább rövid, de végig figyeljünk arra, akihez szólunk „nem a nyelvnek gyors pergésére, hanem értelmünk és szívünk buzgóságára figyelmez,”⁵⁴ s az is világossá válik, hogy „egy aitato fohászokodás, hasznosb Isten-elöt, hogy-sem a’ nap-estig-való száy-mozgatás, belső aitatoosság-nélkül. Noha, mikor a’ bőv imádsággal-eggyüt, belső figyelmetességünk-is vagyon, hasznosb a’ bőv imádság.”⁵⁵ Pázmány azt is elmondja, mi történik akkor, ha úgy akarunk imádkozni, hogy gondolatban nem vagyunk ott, mert „mikor elménk másut nyargal, és világi dolgokba merül, akár-mint forgassuk nyelvünket, nem imádkozunk, hanem Istent csúfollyuk, és böcstelenséggel illettyük.”⁵⁶ A csúfolásról pedig azt mondja, hogy „gyógyúlhatatlan vétéknek ismérteti Isten az ember-csúfolást, [...] úgy bánik tehát Isten az ember-csúfolókkal, mint a’ doktor a’ halálra-váltakkal: el-hadgya, és nem orvosolja őket.”⁵⁷ Ha az emberek csúfolása ekkora bűn, fel sem foghatjuk igazán, mennyivel súlyosabb véték Isten csúfolása. E véték elkövetésétől óv minket Pázmány, mikor a figyelmes jelenlét elsődlegességét hangsúlyozza.⁵⁸

Mivel a prédikáció esetében a közvetítő szerepét ember tölti be, a prédikációhoz elmaradhatatlanul kapcsolódik az imádság, melynek egyik célja, hogy Isten kegyelme révén az egyházi ember megfelelő módon, s legfőképpen sikeresen tudja tolmácsolni Isten szavát, a másik pedig az, hogy a hallgató lelke alkalmas legyen Isten szavának befogadására. Pázmány ugyanazt az imádságmodellt adja a templomban térdre rogyó, Isten szavát hallgatni vágyó ember szájába, mint amit szintén térdre borulva és nagy tisztelettel mond a keresztény ember *Az Imádságról* című prédikációjában, s amely séma az *Imádságos könyv* imaszövegeiben is felfedezhető, párhuzamba állítható, tematikusan és funkció szerint is.

Ennek négy szakasza van, az első az Istenhez odafordulás, amelyet szavakkal, de mozdulattal is kifejezhetünk. Ezt követi a második szakasz, amely a könyörgő lelkiállapotát tárja Isten elé, ez kétféle lehet: a bennünk lévő rossz, illetve tökéletlenség meglétének elismerése, amiktől szabadulnánk; a másik, a belőlünk hiányzó jószág és tökéletesség

---

⁵³ *Az Imádságról*, PÁZMÁNY 1636, 645.

⁵⁴ *Uo.*, 650.

⁵⁵ PÁZMÁNY 2001, 134:16–19.

⁵⁶ *Az Imádságról*, PÁZMÁNY 1636, 650.

⁵⁷ *A’ Nyelvnek vétkeirül*, PÁZMÁNY 1636, 792.

⁵⁸ A nem megfelelő imádkozás csúfolássá válik Bornemisza Péter szerint is, de nála nem a figyelmes jelenlét okozza ezt elsősorban, hanem ha például szentekhez könyörgünk, és nem a három Isteni Személyhez szólunk: „Ez szömelyec kiüül soha senkinek ne imatkozunc, Mert ottan meg bomol az Kereztyeni igaz imatkozás, Igy elszakatsz az igaz Istentül, es valami Baluant imatsz, ki semmi. Az Istent karomlod, es magad meg czufolod, midön semminec kialtasz.” BORNEMISZA 1584/2000, [312v]. Ezzel a párhuzammal kívánom felhívni a figyelmet, hogy a kutatás kiterjesztése, a források feltárása, a korszak más (rokon műfajú) műveivel való összehasonlító elemzése elvégzendő feladatként áll előttünk.

hiányának felismerése, amik után vágyunk. A két rész aránya az *Imádságos könyv* szövegeiben ritkán egyenlő, s szavakba öntésük is többféle módon történik. Isten meggyőzésének két módja lehet: egyik, amikor Isten nagyságát említjük, s szembeállítjuk vele gyarlóságunkat, és kérjük, hogy leereszkedve mihozzánk segítsen rajtunk, a másik, amikor emberi mivoltunk gyöngeségét hangsúlyozzuk, s ezt követően vagy kérjük, hogy karoljon fel minket, vagy hálát adunk, hogy mégsem hagyott magunkra.

A harmadik szakasz tematikusan szorosan kapcsolódik a másodikhoz, annak mintegy folytatása, hiszen a már meglévő hibáinkon és tökéletlen erényeinken, vagyis a múlton, a meg(nem)történt dolgokon túllépve, innentől az imádság a jövőre koncentrálna. Ebben a szakaszban kérjük Istentől a bölcsességet, hogy az elkövetkezendőkben tudjunk választani a jó és a rossz között. Végül a záróformula következik, amelyben több elem is előfordulhat: általános könyörgés az isteni gondviselésért, leggyakrabban hálaadás a már megkapott jótéteményekért – ezzel visszautal a második szakaszra – valamint megerősítő könyörgés a jövőre nézvést – ez egy lépéssel továbbmegy a harmadik szakaszban elmondott kérdéshez képest – vagyis ne csak tudjam, mit kell tennem, de legyen erőm is megtenni azt.

Ez a négy szakasz az *Imádságos könyv* szövegeiben nagy szabadsággal variálódik, időnként aránytalanul szerepel, kimarad valamelyik, esetleg jóval hosszabb lesz a többinél, előfordul, hogy az imádság meglehetősen általános jellegű, de ennek ellenkezője is, hogy csak egyetlen témára szorítkozik, felsorolással élve részletekbe bocsátkozik, esetleg egy mondatban összefoglalja a mondandót; mindenesetre az megállapítható, hogy ezzel a sémával az imák szerkezete vázolható.⁵⁹ Ezt az alábbiakban egy táblázat segítségével illusztrálom. A két imamodell mellett két szöveget mutatok be az *Imádságos könyvből*.

<i>Mint kel az Isten Igéjét gyümölcsösön halgatni c. prédikáció imamodellje</i> ⁶⁰	<i>Az Imádságról c. prédikáció imamodellje</i> ⁶¹	<i>II. Könyörgés.</i> Pázmány, 2001, 82:12–25.	<i>A' Ióra-való Restségnek gyözüdelmeért.</i> PÁZMÁNY 2001, 155:3–15.
<i>I. szakasz</i> [térdre esünk Isten előtt]	[térdre esünk és kiáltjuk] noha por és hamu vagyok, szólok	AZ én lelkem te-hozzád fohászkodik, én Istenem, és az én szívem felébredvén, minden erejével téged szomjúhoz, és te-hozzád kívánkozik	URam IESUS Christus, ki én-érettem, nem szántad semmi munkádat és fáradságodat: én-érettem éheztedél, szomjúhoztál, tellyes étszakákon imádkoztál

⁵⁹ Mindenképpen további vizsgáldást igényel, hogy ez a séma a kor imádságelméletei közül melyikkel állítható párhuzamba. Vö. GÁBOR 2009. Különösen a *Változat a recepcióra: Ludovicus Granatensis* című fejezet.

⁶⁰ PÁZMÁNY 1636, 454–455.

⁶¹ *Uo.*, 649–650.

		Szálljon reám a' te irgalmasságod, mint a' reggeli harmat, mely a' földet meg-nedvesíti.	
<i>2. szakasz:</i> könyörgés, hogy bocsássa bűneinket, tisztítsa lelkünket	szegény koldus vagyok, segíts rajtam	Atya-mindenható Isten, ki kezdetben a' világosságot teremtéd, világosítsad szemeimet, hogy a' bűnnek setéségébe ne essem	Ved-ki szívemből az Isteni dolgokra-való restséget:
nyissa meg lelki füleinket világosítsa értelmünket, oktassa tudatlanságunkat	beteg vagyok, gyógyíts meg ostoba barom vagyok, taníts	Meg-váltó Fiú Isten, fényességből származot fényesség, és a' setéségben tündöklő világosság, üzd-ki belöllem a' tudatlanságnak homályát	
	tudatlan gyermek vagyok, nem tudom mit kell tennem	Szent Lélek Isten, fényeskedő és emésztő tűz, gerjeszd-fel szívemben a' te szerelmednek tüzét:	
<i>3. szakasz:</i> értsük, amit erkölcsünk jobbítására és életünk vezérlésére hallunk	te adj értelmet, a jót elválasszam a gonosztól		Adgyad, hogy örömmel szolgállyak néked, böytölésben, vigyázásban, szünetlen imádkozásban. Felebarát-omat jó akarattal segítcsem szükségében, táplállyam fogyatkozásiban, vigasztallyam keserőségében, oktassam tudatlanságában, örömet hordozzam az ő terhét, és mindenekben szorgalmatosan munkálkodgyam: tudván, nem csak hogy rövid üdöm vagyok, és az-után nem munkálkodhatom, de azt-is, hogy dücsösséges gyümölcsö vagyok a' mi munkánkknak.
<i>4 szakasz:</i> gerjessze akaratunkat azok kívánságára vastagítsa erőtlenségünket megtartására	te adj erőt, hogy életemet kedved szerint rendeljem	őriz-meg engem, Uram, a' te jelen-léteddel, minden veszedelemtül, és hirtelen haláltúl: gerjeszd-fel bennem a' te szerelmedet, hogy e' mái napon kedvessen szolgálhassak néked: Az mi Urunk IESUS Christus-által, etc.	Segets azért én Istenem, és vastagics engem: Ki az Atya és Sz. Lélek Istennel egyetemben, élsz, etc. Amen.

III. „egybeszedni, értelmesen megválogatni...”

Az *Imádságos könyv* kiadásai és azok szerkezete

Az *Imádságos könyv* Pázmány életében négyszer jelent meg, első kiadása Grácban, 1606-ban,⁶² a további három edíció Pozsonyban, 1610-ben,⁶³ 1625-ben,⁶⁴ végül 1631-ben.⁶⁵

A kiadások felépítése hasonló szerkezetű. Az első, 1606-ban megjelent imakönyv a bevezető részben, illetve a kötet végén mutat némi eltérést a későbbi kiadásokhoz képest, de a középső rész, amely tíz fejezetre bontva tartalmazza az imádságokat és tanulságokat, és ahol elkezdődik a lap-, illetve az első kiadás esetében a levélszámozás, teljesen párhuzamos.

A bevezető rész mind a négy kiadásban ugyanazzal a mottóval kezdődik. Ezután ajánlás következik Kapi Annához (1606, 1610), majd előszó a keresztény olvasóhoz (1610, 1625, 1631). Az első kiadásban az ajánlást követően két mutató tábla található, az egyik tartalomjegyzék, a másik tárgymutató, különválasztandó az imádságok és a tanulságok rendjét. Az első kiadás bevezető része itt véget ér. A másik három kiadásban az előszót követően két rövidebb tanulsággal találkozunk, az egyik az esztendőről és annak részeiről szól, a másiktól pedig megtudhatjuk, mikor szabad mennyegzőt szolgáltatni. Ezt követi a naptár, minden hónap esetében latin nyelvű naptárverssel, majd egy általános ismertetés a kalendárium részeiről, illetve egy „örökös Tábla” (harminc évet ölel át) a változó ünnepekről. A bevezető rész *A' calendariom ujitásanak szükséges-vóltárul* című szövegében naptártörténetet ad, elmagyarázza a Iulius Caesar, a náicei zsinat, valamint az 1582-es Gergely-féle naptárreform eredményeit, a húsvét idejét, a szökőévet.

Az első kiadás legvégén egy hitvédő művet találunk, melynek címe *Reovid tanvsagh, mint ismerhesséc megh az egiügiüc, az igaz vallast*,⁶⁶ amely a későbbi kiadásokban már nem szerepel. Az 1610-es kiadás az egyetlen, amelyben nincs tartalomjegyzék, a harmadik és negyedik kiadás végén viszont van. Hibajegyzék a második és negyedik kiadásban található.

---

⁶² RMNy II, 945 sz.

⁶³ *Uo.*, 1003 sz.

⁶⁴ *Uo.*, 1345 sz.

⁶⁵ *Uo.*, 1513 sz. A három pozsonyi kiadás mégsem ugyanazt a nyomdahelyet jelenti. Pozsonyban 1609-től 1617-ig működött a Forgách Ferenc nevéhez kötődő érseki nyomda, a második kiadás erre az időszakra esik. Az *Imádságos könyv* harmadik illetve negyedik kiadása a Pázmány által alapított jezsuita kollégiumi nyomdából került ki, amely 1623-tól 1652-ig működött. V. ECSEDY 1999, 135.

⁶⁶ Ez a cím a mű elején található, Pázmány 1606, [225v]. A címlapon a következő módon szerepel: *Reovid tanvsagh, mint ismerhesse megh akar mely együgiü ember is az Igaz Hitet*. Vö. PÁZMÁNY 2006.

Az *Imádságos könyv* középső részét képező tíz fejezet valamennyi kiadásban azonos sorrendben követi egymást.⁶⁷ A tíz fejezet felépítése a következő: Az első fejezetben, amelynek címe, *Az Mi-Atyánkrul, Üdvözletrül, Hiszek-Istenrül, Töredelmességnek cselekedetirül, és a' Sz. Kereszt jelérül*, a legfontosabb imádságok találhatók. A *Mi Atyánk* és az *Üdvözlég* szövegét elmélkedéssel kiegészítve közli Pázmány, az imák minden sorát egyesével gondolja át, ízeletti a szavakat,⁶⁸ próbálja megfejteni mélyebb értelmüket, hiszen mindenki ismeri, „de sokan, vagy nem értik, vagy meg nem gondolják ennek el-reytet méltóságát, beolcseségét, erejét, és melyseges titkait.”⁶⁹ Ebben a fejezetben kapott helyet, igaz először csak az 1610-es kiadásban, a hitvallások mellett a töredelmességre, vagyis a bűnbánat mindennapi gyakorlására buzdító írás is. Valamennyi kiadásban megtalálható *A' Szent Kereszt Jelérül* című tanulság, amelyben a kereszttetés módjait és értelmét magyarázza el Pázmány. A második részben *Reggeli, es estveli könyörgések* találhatók. A fejezet elején áll egy rövid írás, amely szerint minden nap imádkozni kell. Reggel, ágyból kikelve, kereszttetés „után, el-mondván a' Mi-Atyánkat, Üdvöz-lég Mariat, Hiszek-egy-Istent, a' következő imádságokat aitasos szívvel mond-el.”⁷⁰ A nap végén, „mikor estve el-akarsz nyugodni akkor csendességben lévén, így szóly a' te lelkednek: ihon, én lelkem, ez a' nap-is el-múlt: mi jót, vagy gonoszt cselekedtünk ma?”⁷¹ Az ehhez a feladathoz tartozó imádságok szintén megtalálhatók a második fejezetben. A harmadik rész *Isteni jo-tetemenyert hala-adasok* címmel tartalmaz imádságokat. Ezek elmondása révén a teremtésért, a megváltásért, a megszentelésért adhatunk hálát. A fejezet végén található Szent Ambrus és Ágoston hálaadása is, a *Teged Isten dicsírünk* kezdetű imádság. A negyedik rész címe: *A' predikaciohoz, es sz. aldozathoz tartozó imádságok; a' misének ceremoniairol, es papi öltözetekrül*. A fejezet első felében a mise részeihez, prédikáció előtt, prédikáció után, mise kezdetin, az angyali ének idején, epistola olvasásakor, etc. tartozó könyörgéseket találjuk, második felében pedig a mise ceremóniáinak magyarázatát olvashatjuk. Az ötödik fejezetben *Az olvasóruul; és a' háromszori csendítésrül* vagyis először a rózsafüzérről, annak használatáról, értelméről szóló írások találhatók, majd kiderül, ha harangoznak, az *Úr Angyala* kezdetű imádságot kell elmondani. A hatodik, hetedik, nyolcadik fejezetben könyörgéseket találunk. A hatodik részben *Lelki javainkert könyörgesek* címmel hitért, szeretetért, isteni félelemért, alázatosságért, hét fő

⁶⁷ A fejezetcímek esetében mindig az 1631-es kiadást használom, ha ettől eltérlek, jelzem.

⁶⁸ Szent Ignác *Lelkigyakorlatos könyvének* második imamódját követi ezzel a módszerrel Pázmány: „az imádkozó [...] mondja: Mi Atyánk. Addig maradjon ennek a szónak a megfontolásánál, amíg különböző jelentéseket, hasonlatokat, örömet és vigaszt talál benne. Ugyanígy járjon el a Miatyánk vagy bármely más imádság minden egyes szavánál, ha ezen módon azt akarja imádkozni.” SZABÓ 1990, 141.

⁶⁹ PÁZMÁNY 2001, 42:23–25.

⁷⁰ *Uo.*, 80:4–6.

⁷¹ *Uo.*, 80:18–20.

vétkek legyőzéséért, az örök boldogságnak kívánásáért könyörögrhetünk. Ennek a fejezetnek a végén találjuk Szent Brigitta könyörgéseit a boldog kimúlásért. A hetedik fejezetben *Közönseges jokert könyörgések* találhatók, legtöbb a hadakkal való ostromoztatás megszüntetését kéri, de találunk könyörgést a tévelygések kigyomlálásáért, az anyaszentegyházért, lelkipásztorokért, fejedelmekért, a dög-halál eltávoztatásáért, esőért. A nyolcadik fejezetben *Bizonyos személyek imádsági* találhatók, ezen szövegek által fiak szülőkért, szülők gyermekeikért, házások egymásért tudnak könyörögni. Ebben a fejezetben olvasható a betegek, rabok, úton járók könyörgése is. A kilencedik fejezet címe *A' gyónáshoz, es ur vacsorajához keszitő könyörgések*, amelynek első (nagyobb) része gyónáshoz kapcsolódó imákat, lelki tükröt, magyarázatokat tartalmaz, második részében pedig *Az Oltár-előt-való Imádság, mikor hozzánk akarjuk az Urat venni*, majd *Az Ur vétele-után* című több részből álló imádság-sorozat olvasható. A tizedik fejezetben, amelynek címe *Szent David penitencia-tarto soltara*, a zsoltárokon túl közismert imák, litániák szerepelnek. A fejezet végén pedig *Szent Irás intési* címmel a *Bibliából* vett idézetekkel bocsátja el az olvasót Pázmány, mindenki rendje, rangja, neme, társadalomban beöltött szerepe szerint kap útavalót.

A tíz fejezet tehát mind a négy kiadás esetében, noha a fejezetcímekben előfordulhat eltérés, ezt a sorrendet mutatja. Az alábbiakban a fejezetek részletes vizsgálata következik. Elsőként felépítésükről, majd a négy kiadás összevetésének eredményeiről lesz szó. Az egybevetés módszere eltér a szövegkritikai jegyzetek készítése során alkalmazott eljárástól, minthogy ott a főszöveghez, vagyis az 1631-es kiadáshoz viszonyítottam valamennyi korábbi kiadást. Ezúttal a szövegek alakulását vizsgálva, időrendben haladtam, az egyes imakönyvet mindig az időben azt megelőzőhöz hasonlítottam, vagyis a második kiadást az elsővel, a harmadikat a másodikkal, a negyediket pedig a harmadik kiadással vettem egybe.

Így látni fogjuk, hogyan dolgozta át Pázmány az *Imádságos könyvet*, milyen változtatásokat eszközölt. Először formai szempontból vázoló az eltéréseket, majd megvizsgálom, milyen módon, mértékben, s meddig ment el a szöveg-átalakításban, majd tematikus csoportosítás következik, amikor a tartalom módosításának különböző szempontjait veszem szemügyre.

A fejezetek felépítése

A tíz fejezet mindegyike több, rövidebb-hosszabb részből, elmélkedésből, könyörgésből, az egyház szabályainak, szertartásainak magyarázatából áll, amelyek két-három sorosak, de akár több laposak is lehetnek, és rendszerint önálló címmel rendelkeznek. Említettem, hogy a fejezetek azonos rendben követik egymást az általam tárgyalt kiadásokban, s ez elmondható az egyes fejezeteken belül az imádságok, tanulságok sorrendjéről is. Egyetlen önálló imádság esetében fordul elő, ez a *Nicaeabéli Z. geolekeozet vallása*, hogy az első kiadástól eltérő helyen szerepel a későbbi kiadásokban. Az önálló szövegegységek (imádságok, tanulságok) részletesebb vizsgálata alapján az is megállapítható, hogy az imádságoknál és tanulságoknál kisebb egységek, így a bekezdések esetében is jellemzően megőrizte Pázmány az 1606-os sorrendet. Néhány alkalommal fordul elő csupán, hogy ettől eltért a bekezdésnyi, vagy annál hosszabb, de az imánál rövidebb szövegegységek esetében – ezek a változtatások csak a második kiadásban szerepelnek, a későbbiekben sorrendjük nem módosult tovább.

Pázmány úgy gondolhatta, az első kiadás anyagát „értelmesen megválogatta, rendbe hozta”, minthogy annak sorrendjén nemigen változtatott, az átalakítások célja tehát nem az első kiadás rendjének megbolygatása volt. A későbbi kiadásokban található módosításokat alapvetően két eset indokolta, egyrészt, ha valamiről úgy gondolta, érdemes még „egybe gyűjteni”, másrészt, ha a „helyes kimondásban” fogyatékoságot látott.

A továbbiakban ezekről lesz szó.

Az egymást követő kiadások szöveg szerinti egybevetésének eredménye meglehetősen rendszertelen képet mutat, minthogy az egyes kiadásokat különböző mértékben dolgozta át Pázmány. A második és harmadik bővelkedik eltérésekben, a negyedik kiadásban alig van, sőt, az olyannyira egyezik a harmadik kiadással, hogy az elemzés során ritkán lehet önálló sajátossággal jellemezni.

Az első három edíció vizsgálata meglehetősen bonyolult szövegformálási folyamatról árulkodik. A kiadások közötti eltérések mértéke roppant széles skálán mozog, a változtatás lehet csak egy szó, esetleg toldalék, de akár több lapnyi szöveg betoldása is. Előfordul, hogy nem egy hosszabb részt illeszt be, vagy vesz el szerzőjük, hanem átfogalmazza a korábbi szöveget. Igen gyakori, hogy ezek a megoldások párhuzamosan vannak jelen, s nehezen lehet bármiféle következetességet, vagy szabályosságot felfedezni bennük. Mindezek ellenére néhány jellegzetesség, az egyes kiadások, bizonyos fejezetek sajátosnak mondható változása mégis megfigyelhető. Ezek a következők.

Nagyobb mennyiségű (több oldalas) szövegrészlet betoldása a második kiadásra jellemző. Ebben a kiadásban egészül ki az *Imádságos könyv* több önálló szöveggel, pl. a naptárról szóló résszel, a töredelmesség szép könyörgéseivel, a mindennapi számvetésre buzdítással, egyéb önálló imával, illetve részletekkel, ez utóbbi esetében oly módon, hogy a már meglévő imádsághoz, tanuláshoz told hozzá (elé, mögé, közé) újabb bekezdéseket.⁷² A harmadik kiadásra ez már nem jellemző, ott általában a meglévő szövegeknek mondatnál rövidebb mértékű változtatásával találkozunk, pl. szórend felcserélése, szavak felváltása szinonimával, nyelvtani szerkezetek átalakítása. A zárt szövegek is némi változtatással kerülnek át a következő kiadásokba. Jellemző a tizedik fejezet litániái esetében, hogy az első két kiadás szövege párhuzamosnak tekinthető, majd a harmadik kiadásban találunk néhány, a szavak szintjét érintő változtatást, amelyekkel a negyedik kiadás teljes hasonlóságot mutat. A legnagyobb átalakuláson az első fejezet imaelmékedései esnek át, nem egy esetben fordul elő, hogy az 1606-os kiadás bekezdései a gondolatot megőrizve, egészen új köntösben jelentkeznek a következő kiadásban, majd a szöveg tovább alakul (csekélyebb mértékben) a harmadik kiadásban.⁷³

A negyedik kiadásban igen kevés és csekély mértékű újítással találkozhatunk. Az imakönyvek felépítésénél már említettem, a két kiadás szerkezete közötti egyetlen különbség a hibajegyzék hiánya a harmadik kiadás végén. Ettől eltekintve az 1631-es kiadás szövegszerűen csaknem teljesen megegyezik az 1625-ös kiadással, minden lap alján ugyanaz az őrszó található, az ívjelzés, a lapszámolás, a sorok szedése végig párhuzamos, a szavak helyesírása is többnyire hasonló. Mégsem beszélhetünk egyszerű utánnomásról, hiszen a kritikai apparátus majdnem 300 különbséget tart számon (ezek nagyrészt szónál rövidebb eltérések), amelyeknek mintegy harmada a bevezető részben található, mivel az ajánlás és a naptár „naprakész” adatai követik az idő múlását. Az újraszédést igazolja a sajtóhibák léte is, előfordul, hogy automatikusan öröklődnek, de ellenpélda is szép számmal adódik.

---

⁷² A következő fejezet számos példát tartalmaz a változtatások illusztrálására.

⁷³ Az első fejezet imaelmékedései ilyen mértékű és típusú átalakulása láttán óhatatlanul felmerül a gyanú, hogy az *Imádságos könyv* nem minden sora származik valamilyen más írott forrásból. Az *Előszó*ban utaltam arra, hogy az *Imádságos könyv* forrásait Bogár Judit kutatja, aki nagy százalékban lelte meg a szövegek eredetijét. Szíves szóbeli közlése szerint az első fejezet elmékedéseit (még) nem találta meg. Talán nem túlságosan merész az a feltételezés az ilyen mértékű átdolgozás alkalmával, hogy nem valamelyik „régii Doktor” írásának felhasználásáról, hanem Pázmány saját fogalmazásáról lehet szó.

Példatár

Az átdolgozás sokféleségét a következő példák hivatottak illusztrálni.⁷⁴ Valamennyi jellegzetes típust bemutatom, az egyezéstől a teljes különbözőségig. A helyesírásból fakadó eltérést nem jelöltem.

Elsőként olyan részletet mutatok be, amelynek szövege a négy kiadás során nem változott. A tizedik fejezetből való idézet jól illusztrálja, hogy pusztán a helyesírás különbözőségéből fakadóan mennyi eltéréssel találkozunk. (2001, 313:5–7)

1606, (224[r]:)

Az Vrakhoz.

VRac, a mi igaz es képes, aggiatoc megh a szolgáknac, tuduan hogy nektekis vratoc vagion menieghbe.

1610, (728–729)

Az Vrakhoz.

Vrak, az mi igaz és képes, adgyátok meg az szolgáknak, tuduán hogy néktekis vratok vagyon menyegben, Coloss. 4. v. 1. Ephes. 6. v. 9.

1625, (567:)

Az Urakhoz.

Urak, a' mi igaz és képes, adgyátok-meg a' szolgáknak: tudván, hogy néktek-is Uratok vagyon menyéghben: Coloss. 4. v. 1. Ephes. 6. v. 9.

1631, (567:)

Az Urakhoz.

Urak, a' mi igaz és képes, adgyátok-meg a' szolgáknak: tudván, hogy néktek-is Uratok vagyon menyéghben: Coloss. 4. v. 1. Ephes. 6. v. 9.

A következő példa azt a típust mutatja be, amikor első kiadásban megjelent szöveg egyedül a második kiadásban módosul, majd ez változatlanul él tovább a későbbiekben. (2001, 58:14–24)

1606, [11v]

Es aldot a te mehednek giümeolcse, IESVS CHRISTVS, Eleuen kutfeie, a te méhed giümölcse, minden aldomasnak, Az eo ki folio telliessegebe reszesüllünk, te altad, ö bodogsagos züz, es a reghi giümölcz

---

⁷⁴ A részletek idézésekor kövér betű jelzi az előző kiadástól való eltéréseket, [...] jel mutatja, ha az újabb kiadásból hiányzik valami, ami az azt megelőzőben megtalálható. A negyedik kiadást általában nem hoztam, ha annak szövege megegyezik a harmadik kiadásával.

ételből származot nyaualiainkat, roncsa el a te méhednek gyümölcse, mely amaz igaz élet faianak üdüösséges gyümölcse.

1610, 58–59

ES áldot az Te méhednek gyümölcse, Iesus Christus: **Miuelhogy az Te méhednek gyümölcse, eleuen kút feie** minden aldomásnak, az eo kí folyó tellyesseghében reszesüllyünk Te általad oh bodoghságos szüz, és az réghi gyümölcz ételből származot nyaualyánkat, roncsa el az Te méhednek gyümölcse, **az** elet faianak üdüösséghes gyümölcse, **az mi Vrunk IESVS Christus: Amen**

1625, 38

Es áldot a' te méhednek gyümölcse, JESUS Christus. Mivelhogy a' te méhednek gyümölcse, eleven kút-feje minden áldomásnak, az ő ki-folyó tellyességében reszesüllyünk te-általad, oh boldogságos Szüz: és a' régi gyümölcs ételből származot nyaualyánkat, roncsa-el a' te méhednek gyümölcse, az élet fájának üdvösséges gyümölcse, a' mi Urunk IESUS Christus. Amen

Gyakran előfordul, hogy a második kiadásban többet változik a szöveg, mint a harmadik kiadásban. Az alábbi három példa e „többet” mutatja be, ezáltal megfigyelhetjük az átdolgozás egészen különböző mértékű eseteit.

Elsőként lássuk az átlagos (csekélyebb) mértékű változtatást bemutató példát. (2001, 59:7–12)

1606, [11v]–12[r]

Azzoniunk züz Maria, Istennek Z. Annia, keoneorögy erettünk, bünösökért, most es halálunk oraian Amen: Hogy a te z fiadnak érdeme által, mys az eo teolle niert igasságba reszesüllünk, Es miképpen az Vr, te veled, es te benned volt, vgy mi bennünkis lakozzék malasztia által, eletünkbe, vigasztalasa által betegségünkbe, az eorök bodogságh által ki mulasunkba, ki el es vrálkodik az Atia, es z lélek Istennel egietembe, most es eoröckön eoröcke, Amen

1610, 59

Aszonyunk szüz Maríá, Istennek szent Annia, **imádgymi** érettünk bünösökért, most, és halálunknak oráian, [...] Hogy az Te [...] fiadnak érdeme által, mijs az eo tölle nyert **bodoghságban** reszesüllyünk, és miképpen [...] Te veled, és Te benned volt **az Vr**, vgy mi bennünkis lakozzék **megh szentelő** malasztjáual eletünkben, [...] **és** ki mulásunk **vtán, az örök bodoghságban reszessé tégyen:** Amen.

1625, 38–39

Aszonyunk szüz Maria, Istennek szent Annia, imádgymi-érettünk bünösökért, most, és halálunknak oráján: HOgy a' te Fiadnak érdeme-által, miis az ő-tölle nyert boldogságban reszesüllyünk: és miképpen te-veled, és te-benned volt az Ur, [...] mí-bennünk-is lakozzék [...]szentelő malasztjáual életünkben: [...] ki-mulásunk-után **pedig**, az örök boldogságban reszessé tégyen: Amen.

A következő példa olyan változtatást szemléltet, amely esetében a második kiadás az első kiadás szövegét többszörösére duzzasztotta. A harmadik kiadásban lényegesen kevesebb változtatás történt, a negyedik kiadásban nincs újabb módosítás. (2001, 57:3–16)

1606, (11[r]:)

Vdueoz légi Maria: Vduöz légy O meni országnak kiraline azzonia, Isténnek Z. Annia. Vduözlégy O Maria, az az Thengernek csillaga, auagy, Azzoniunk, büneosök otalmazoia, megh keseredtek vigasztaloia, az Atia Istennek iegiese, a menniey kiralinak z Annia:

1610, (53:)

Wduöz légy Maria: Wduözlégy [...] menyországának királyne aszonya, **az mi Istenünknek választot sz:** Anya. Wduözlégy [...] María, azaz, Tenghernek csillagha, [...] bünösöknek oltalmazóia, megh keseredteknek vigasztalóia, az Atya Istennek iegese, az mennyei keralynak szent Anya: **Wduözlégy María, mert Te benned kezdeték ell az mi üdüösségünk mikor méhedben foghadád az üdüözítöt, Te valtoztatád ell az Eua neuét, mert ha eo általa kezdeték az mi veszedelmünk, mikor ez világhra hozá az bünt, és az halált, az kigyónak hatalma alá vetuén az emberi nemzetet, Te általad lön kezdeti az mi valtságunknak, az büntül és haláltül való szabadságunknak, midön az Te mehednek gyümölcseuel megh rontád az kigyónak feiét. Eoruendez szeplötelen szüz Maria, ezen az Te üdüözeteden, és könyörghéseddel ébrezd fell az én lelkemet, hogy nagy aítatosságghal mondhassam tenéked ezt az Angyali üdüözetet.**

1625, 34–35

Eüdvöz-légy Maria. Eüdvöz-légy meny-országának Királyné aszonya, [...] Istenünknek választot szent Anya. Eüdvöz-légy Maria, az-az, Tenger[...] csillaga, bünösöknek oltalmazója, megkeseredteknek vigasztalója, [...] Atya Istennek jegyese, [...] mennyei Királynak szent Anya. Eüdvözlégy Maria: mert te-benned kezdeték-el a' mi üdvösségünk, mikor méhedben fogadád az üdvözítöt. Te változtatád-el az Eva nevét: mert, ha ő általa kezdeték [...] veszedelmünk, mikor e' világra hozá a' bünt és halált, a' kigyónak hatalma-alá vetvén az emberi nemzetet, te-általad lön kezdeti [...] váltságunknak, [...] büntül és haláltül-való szabadságunknak, midön [...] méhednek gyümölcseuel meg-rontád a' kigyónak fejét. Eörvendezz, szeplötelen Szüz Maria, ezen a' te üdvözeteden, és könyörgéseddel ébrezd-fel az én lelkemet, hogy nagy aítatossággal mondhassam [...]néked ezt az Angyali üdvözetet.

A harmadik példa esetében egy kevésbé jellemző típust figyelhetünk meg. A második kiadásban lévő változat az átdolgozás során csak gondolatokat őrzött meg az első kiadásból. (2001, 58:14–24)

1606, [11v]

Kik a mi első Aniank atkat viseluen, fáidalommal, es bünbe szülik fiokat. De te, o Istennek aldot Z Annia, züzen fogadád méhedbe, faratság nekül hordozád, fáidalom nekül, züzen szüled a vilagnak Vrat: Aldot vagi azert, azzoni allatok keozt, seot minden azzoni allatok, es minden teremphet allatok feolöt.

1610, 57–58

Te vagy áldot aszony állatoknak közöttte: Méltán neuztetel áldotnak az aszony állatok közeot, mert csak Te egyedül menekedtél megh az maghtalansághnak atkátul, szüzességgednek éppen megh maradasáual: Szabados vóltal Te az fáydalommal való szülésnek atkátul, és holot az töb aszony állatok az férfiak birtoka alat vadnak, az Istennekfia, tizenkét esztendős korbannis, enghedelmissen Tehozzád halghatot: Aldot vagy nemes aszonyunk szüz Maria, mert Te általad születék minekünk az mennyei aldomasoknak kút feié, az Te mehednek gyümölcse: Szabadícs megh enghemet az Te imadsághid által, minden atoktúl, hogy az Te fiadnak keduesen szolgálhassak mind örökkön örökke. Amen

1625, 37–38

Te vagy áldott aszonyi állatoknak-közöttte.

MEltán neveztetel áldotnak [...] aszonyí állatok-közöt: mert csak te egyedül menekedtél-meg a' magtalanságnak átkátul, szüzességgednek éppen megmaradásával: szabados vóltál [...] a' fáydalommal-való szülésnek átkátul. Es **noha** a' töb aszonyi állatok, [...] férfiak birtoka-alat vannak: **de** az Isten[...] Fia, tizen-két esztendős-korában-is, engedelmissen te-**tölled** halghatot, **és birodalmod-alat vólt**. Aldot vagy nemes Aszonyunk szüz Maria, mert te-általad születék [...]nénkünk a' mennyei áldomásoknak kút-feje, a' te mehednek gyümölcse. Szabadícs-meg engemet [...] imádságid-által, minden átoktúl, hogy a' te Fiadnak kedvessen szolgálhassak, mind örökkön örökké. Amen.

A következő példa esetében az átdolgozás mértéke a harmadik kiadásban nagyobb, nem a második kiadásban, *A' Misének Ceremoniáiról* című írás (2001, 122:1–132:14) illusztrálja ezt a nem ritkán előforduló esetet. A negyedik kiadás változatlanul őrzi a harmadik szövegét. Mivel ez az elmélkedés több oldalas, csak az első bekezdést idézem. (2001, 122:1–7)

1606, 64[r]

Az Misében valo Caeremoniaknak, reovid magiarazattia.

A Mi üdueoziteonc, véres aldozattiánac emlekezetibe, a Misebe, két rendbeli dolgoc foglaltatnac: Nemelliec ennec az aldozatnac természetit, es miuoltat illetic, Nemelliec pedig csak Caeremoniac, es szokot rend tartásoc, Es ezec keozzul. kit az Apostoloktul veottec a hiuec, kit az vtan, io es diszes rend tartásnac okáert szerzettec az Anyaszentegyhaz pasztori.

1610, 244–245

Az Misében való Caeremoniákrúl.

AZ mi üduözitönk, véres aldozattyának emlekezetiben, az Miseben, két rendbeli dólghok foglaltatnac: Nemellyek ennek az aldozatnac természetit, és miuoltat illetik, Nemellyek pedig csak Caeremóniak, és

szokot rend tartások, Es ezek közzül, kit az Apostoloktól vöttek az híuek, kit az vtán, ió és díszes rendtartásnak okáert szerzették az Anyaszentegyhaz pasztori.

1625, 176

A' Misének Ceremoniáiról.

[...] ÜDvözítönk Véres áldozattyának emlekezetiben, a' **Szent** Misében, Két rend-béli dolgok foglaltatnak: **Elsök**, ennek az Aldozatnak természetit, és mi-vóltát illetik. **Mások**, csak Ceremóniák, és szokot rend-tartások. **Mellyek**-közzül, **némellyeket** az Apostoloktól vettek a' Hívek: **nemellyeket** azután, [...] díszes rend-tartásnak-okáért, szerzetek az Anyaszentegyház Pásztori

Végül egy olyan példa következik az első fejezetből, amely csak egyszer fordul elő. Az első és második kiadásban a két cím megegyezik, a hozzá tartozó szövegek azonban semmilyen egyezést nem mutatnak. A harmadik kiadásban kisebb változtatást találunk, a negyedikben már nincs különbség. (2001, 58:3–13)

1606, 11[r]

Vr vagion te veled. Nem csak Isten aiandekiuál, de az Atia Istennek bölcsesegéuel, a menniei aldomásnak, es malaztnak ki folio kut feieuelis, tellies vagi, o Mariá, mert nem csak lelkedbe, de mehedbeis az vrat hordozád:

1610, 56–57

Vur vagyon Te veled: **Noha az Te szent Fiad Emmanuel, velünk lakozó Isten, De Te veled sokkal külömben vagyon, hogy sem egyéb emberekkal; Te veled vagyon az Vur[!]; mert természeti szerént mindenüt ielen vagyon: Te veled vagyon az ő malasztya által, de sokkal böcsülletesb módon hogy sem az töb szentekkel, mert csak Tégedet választot hogy az Isten Annyának böcsülletes meltosaghára emeltetnél, és az Te méhedben kilencz hólnapigh lakozuán, az Te értelmet, akaratodat és minden cselekedetidet igazgatta: Oh áldot szép szüz, kéried az Te veled lakozó Vrat, hogy az eo szent kegyelme által, én velem lakozzék, és az én akaratomat oly erős szeretettel biria, hogy soha töllem el ne tauozzék:**

1625, 36–37

Ur vagyon te-veled.

NOha a' te Szent Fiad Emmanuel, velünk lakozó Isten: de te-veled sokkal külömben vagyon, hogy-sem egyéb emberekkal. Te-veled vagyon az Ur: mert természeti-szerént mindenüt jelen vagyon. Te-veled vagyon [...] malasztya-által, de sokkal böcsülletesben, hogy-sem a' töb szentekkel: mert csak tégedet választot, hogy az Isten Annyának böcsülletes méltóságára emeltetnél, és [...] méhedben kilencz hólnapig lakozván, [...] értelmet, akaratodat, és minden cselekedetidet igazgatná. Oh áldot szép Szüz, kérjed a' te-veled lakozó Urat, hogy az ő szent kegyelme-által, én-velem lakozzék, és az én akaratomat oly erős szeretettel birja, hogy soha töllem el ne távozzék.

Az *Imádságos könyv* több olyan imát, zsoltárfordítást, litániát tartalmaz, amelyek benne éltek a köztudatban, amelyek szövegét a hagyomány őrizte. Talán meglepő, de ezekben is találunk kisebb mértékű eltéréseket.

Szent Bernát könyörgése a tizedik fejezetből (2001, 286:4–287:2) néhány helyen mutat különbséget, amelyek a második és a harmadik kiadás között találhatók. Az ezt tartalmazó sorokat idézem. (2001, 286:17–19; 286:27–28)

1606, [204v]–205[r]

O Io IESVS, el ne veszessen engem az en gonossagom, kit a te mindenható io voltod teremtet. O édes IESVS, esmérd meg en bennem a mi tied, es töröld le az ideghen abrazatot en bennem.

1606, 205[r]

O IESVS, te benned hiueoknec üdüössege, O IESVS hozzád foliamoknac vigasztalása, IESVS minden büneinknec bocsanattia.

1610, 685

OH Ió IESVS, el ne veszessen engem az én gonozságom, kit az te mindenható ió vóltod teremtet. Oh édes IESVS, esmérd meg én bennem az mi tiéd, és töröld le az idegen abrázatot én bennem.

1610, 686

OH IESVS, te benned hiuöknek üdüössége, Oh IESVS hozzád folyamóknak vigasztalása, IESVS minden büneiknek bocsánattya.

1625, 520

Oh [...] IESUS, el ne veszessen engem az én gonosságom, kit a' te mindenható jóvóltod teremtett. Oh édes IESUS, ismérd-meg [...] bennem a' mi tied, és töröld el az idegen ábrázatot **belöllem**.

1625, 521

Oh IESUS, te-benned hívöknek üdvössége: oh IESUS, hozzád folyamóknak vigasztalása: **oh** IESUS, minden büneinknek bocsánattya:

A következő példa, szintén a tizedik fejezetből, az L. zsoltár (2001, 261:17–262:25), amelyet az 1606-os kiadás tanúsága szerint Balassi Bálint fordított. A zsoltár szövege az első két kiadás esetében egy helyen tér el, a harmadik kiadásban három további helyen találunk változtatást, a negyedik kiadás ez utóbbtól már nem tér el. Azt a részt idézem, ahol az eltérések vannak, bővebb szövegkörnyezetben. (2001, 261:22–26)

1606, [180v]

Mosd el rollam immár, Kit lelkem alygh vár, Mosd el bünöm rutsagat. S' Eggiüt az rut hirrel, Mint rut büzt enyczdel, Fertelmem büdös szagat. Esmerem vetkemet, Kiert nap engemet, Rettent, mutatuan magat. Csak neked vetkeztem, Bünt ellened teottem, O kegielmes Vr Isten.

1610, 627

Mosd el róllam immár, Kit lelke alig vár, Mosd el bünöm rútságát. S' Eggyüt az rú hirrel, Mint rú büzt, **enhícsd** el, Fertelmem bűdös szagát. Esmérem vétkeket, Kiért nap engemet, Rettent, mutatuán magát. Csak néked vétkeztem, Bünt ellened töttem, Oh kegyelmes Vr Isten.⁷⁵

1625, 471–472

Mosd-el róllam immár, kit lelke alig vár, mosd-el bünöm rútságát. [...] Eggyüt a' rú hirrel, mint rú büzt, enyhícsd-el fertelmem bűdös szagát. Ismérem vétkeket, kiért nap engemet rettent, mutatván magát. Csak néked vétkeztem, bünt elötted tettem, oh kegyelmes Ur Isten.

A litániák esetében is előfordulnak kisebb változtatások. Ezt példázza az a néhány sornyi bevezető könyörgés, amely minden litániában megtalálható. *Az üdvösséges IESVS nevéül, Litánia.* című imádságból (2001, 282:4–285:4) vettem az idézetet. (2001, 282:9–17)

1606, 201[r]–[201v]

VRam irgalmaz nekünc.

Christus keoneorüly raitunc.

Vram irgalmaz nekünc.

Christus haly[!] megh minket.

Christus halgas megh minket.

Menybeli Atia Isten,

Megh válto Fiu Isten,   Legy Irgal-

Vigasztalo Z. Lélec Isten.   mas nekünc.

Z. Haromságh egy Isten,

1610, 677

VRam jrgalmaz nekünk.

Christus könyörüly raytunk

Vram jrgalmaz nekünk

Christus **halgas** meg minket

---

⁷⁵ Az „enhícsd” alak a Balassi hálózati kiritikai kiadásban (BALASSI 1998) az 1610 előtti forrásokban nem szerepel, ezekben az esetekben az „enyészd” szót találjuk. Ennek alapján az 1610-es *Imádságos könyvben* olvasható az „enhícsd” alak először. Mihálykó János 1609-es imakönyvében (MIHALYKÓ 1609) is az „enyészd” szerepel, minthogy Pázmány 1606-os kiadásának szövegét vette át (a két imakönyv kapcsolatáról bővebben a VI. fejezetben szólok), viszont harmadik kiadásában 1629-ben, (a második kiadása elveszett) már a Pázmány-féle 1610-es alak (enyhícsd) szerepel, noha maga az imakönyv megőrizte első kiadásának – így Pázmány 1606-os kiadásáét is – szerkezetét. A szó két alakja a hálózati kiritikai kiadás sztemmájának megfelelően jelenik meg az egyes nyomtatványokban, vagyis a bal oldali két ág köteteiben „enyhícsd”: a bécsi (1633), nagyszombati (1699), bártfai (1660 k.) kassai (1665) áll; a jobb oldali, a váradi kiadásokból származtatott ágak köteteiben pedig az „enyészd” alak szerepel: a lőcsei (1670,1671), pozsonyi (1676), valamint a kolozsvári kiadványokban (1669, 1677, 1681).

Christus halgas meg minket
Menybéli Atya Isten,
Meg váltó Fiú Isten, Légy Irgal-
Vigasztaló Sz: Lélek Isten, mas nekünk.
Sz, Háromság egy Isten,

1625, 513

URam, irgalmazz nekünk.

Christus, **kegyelmezz nekünk.**

Uram, irgalmazz nekünk.

Christus, halgas minket.

Christus, halgas-meg minket.

Meny-béli Atya Isten, **Irgalmazz mi-**

Meg-váltó Fiú Isten, nekünk.

[...] Szent Lélek **Ur** Isten, **Irgalmazz mi-**

Sz. Háromság egy Isten, nekünk.

A bemutatott példák igazolják, hogy jelentős változáson ment át a szöveg mind a második, mind a harmadik kiadás esetében, a negyedik kiadásban viszont nem találunk lényeges eltérést. Az átalakulás mértéke igen változó, elsősorban az imádság, tanulság, illetve az annál rövidebb szövegek szintjét érinti. Ezek a változtatások az első kiadás szerkezetét nem módosítják, inkább kiegészítik, teljesebbé teszik annak mondanivalóját.

IV. „...rendbe hozni, helyesen kimondani”

A kiadások átdolgozásának tematikus vizsgálata

A kiadásokban előforduló sokféle változtatás következtében az újrafogalmazott szöveg általában csiszoltabb, könnyedebb, szebb hangzású, és sokszor célszerűbb, mint amit a korábbi változat tartalmaz. Ezt időnként sikerül már a második kiadásban elérni, de sokszor a harmadik kiadásban olvasható a végleges szöveg. Amint említettem, a negyedik kiadásban érdemi változtatás már nem tapasztalható.

Az át- illetve újrafogalmazás motivációira az *Imádságos könyv* kiadásainak összehasonlító vizsgálatából következtethetünk, vajon miért, mi célból változtatott Pázmány a meglévő szövegen.

A sorrend módosítása

Két típusa van a sorrend megváltoztatásának. Az egyik, amikor Pázmány egy meghatározott szöveget, szinte változatlanul, egyik fejezetből átesz egy másik fejezetbe, ebben az esetben, mint látni fogjuk, a módosítás egy másik változtatás következménye; a másik típus, amikor egy fejezeten, illetve szövegegységen belül változtatja meg, bolygatja föl a korábbi sorrendet, azzal a céllal, hogy az új egymásra következés által az adott szöveg még hatásosabb legyen.

Az első típus kétszer fordul elő, az egyik a *Nicaeabéli Z. geolekeozet vallása* esete, amely az első kiadásban a negyedik részben, a későbbiekben azonban az első fejezetben szerepel. Ennek oka, hogy az 1606-os kiadás első fejezetéből még hiányoztak a hitvallások, így a *Nicaeabéli Z. geolekeozet vallása* a miséhez tartozó imádságok között, *Az Evangéliumkor* című könyörgés után található. A második kiadásban Pázmány úgy döntött, a *Miatyánk* és az *Üdvözlégy* után közli a hitvallásokat is, minthogy ez a három ima szinte összetartozik, miként azt maga is mondja az 1606-os kiadás kilencedik fejezetének végén: „*minden imadsaginknac kezdeti 's véghe, a Mi atianc, üdueozlegi Maria, es Credo legien*”.⁷⁶ Így a *Nicaeabéli Z. geolekeozet vallásának* két fejezetben is lett alkalmas helye, s mivel kétszer hozni felesleges, értelemszerűen az első előfordulásnál szerepel a teljes szöveg, s egykori helyén, a miséhez tartozó könyörgéseknél csak utalást találunk: „*Az Nicea-béli szent*

---

⁷⁶ PÁZMÁNY 1606, [177v].

*Gyölekezetnek vallását, meg-találod oda fel, fol. 40.*⁷⁷ Hasonló okból került át a kilencedik rész végéről Seneca esti számvetése a második fejezetbe, „*A' Kerésztyén embernek magával-való szám-vetése*” című részbe. Ez az intelem szintén az 1610-es kiadástól szerepel az *Imádságos könyvben*. Mind a kilencedik, mind a második fejezet hivatkozott része hasonló témájú, esti lelkiismeret-vizsgálat, mindkét esetben hasznos lehet a szöveg, s Pázmány úgy ítélte, a második fejezetben hathat ösztönzőbben Seneca példája:

„Seneca, lib. 3. de Ira, c. 36. így ír magáról: Mikor estve ki-viszik a' gyertyát, az én Feleségem, tudván szokásomat, csendességben vagyom. En pedig, valamit nap-estig mondtam, vagy cselekedtem, elő-számlálom elmémben: semmit magamtúl el nem titkolok. és a' hol fogyatkozást látok, meg-feddem magamat, mondván: No, most meg-engedem, de ez-után ez ne légyen. Amazzal vetekedvén, keményben szóllottál: ez-után, el-kerüld a' versengő embert. Amazt haragossan dorgáltad: mászor ne miveld. Etc.”⁷⁸

A helyváltoztatás ezúttal sem marad utalás nélkül. A kilencedik fejezetben található *Eőt közönséges Orvosság minden rend-béli Vétek-ellen* című tanulság végén, vagyis a Seneca-történet 1606-os kiadásbéli helyén a következőt olvashatjuk: „*a' mint bővebben meg-magyarázók e' Könyvnek második Részében: fol. 113.*”⁷⁹

A sorrendváltoztatás másik típusa az első fejezetben fordul elő: *Mi kenyeriünket minden-napiat adgyad nekünk ma*⁸⁰ illetve *A' Szent Kereszt Ielérül*⁸¹ című részekben, valamint a kilencedik fejezetben az *Vr vacsoraia-elöt*⁸² gyűjtőcímmel ellátott négy imádság esetében. Ez utóbbinál nem egy imán, tanulságon belüli gondolatsor cserélődött föl, hanem az 1606-os kiadás öt imádsága a későbbi kiadásokban eltérő sorrendben, felosztásban és átdolgozott megfogalmazásban szerepelt.

Ezúttal a *Mi kenyeriünket minden-napiat adgyad nekünk ma* sorhoz kapcsolódó elmélkedő imádság átdolgozását figyelhetjük meg. Az első kiadásban a földi illetve mennyei kenyér gondolat váltakozva jelenik meg, míg a későbbi kiadásokban a mennyei kenyérről szóló gondolat körülöleli a földi kenyérről szóló részt.

---

⁷⁷ PÁZMÁNY 2001, 113:27–28.

⁷⁸ *Uo.*, 92:30–93:7.

⁷⁹ *Uo.*, 235:8–9.

⁸⁰ *Uo.*, 51:17–52:33.

⁸¹ *Uo.*, 65:27–79:6.

⁸² *Uo.*, 244:20–249:22.

1606		1631
1	testi táplálás Istentől való	4 vastagítsa lelkünket a mennyei kenyér
2	haszontalan a földdel való bajlódásunk Isten áldása nélkül	5 bocsáss tanítókat, akik megszeggek szent igéd kenyerét
3	mértékletes táplálást kérünk, nem gazdagságot	6 nemcsak kenyérral él az ember hanem a szent igével is
4	lelkünknek is szüksége van a kenyérre	7 eddig a tékozló fiúval zabáltunk egyiptomi бүдös hagymát kívántunk, keserű gyönyörűségek
5	bocsáss tanítókat, akik megszeggek szent igéd kenyerét	2 haszontalan a földdel való bajlódásunk Isten áldása nélkül
6	nemcsak kenyérral él az ember hanem a szent igével is	– Istentől reméljük táplálásunk, mint az égi madarak
7	eddig a tékozló fiúval zabáltunk, egyiptomi zsidókkal бүдös húst keserű hagymát	3 mértékletes táplálást kérünk, nem gazdagságot
8	bűn helyett adj mennyei kenyeret	– Istenbe vetett bizalom jele, csak egy napra való eledelt kérünk
9	ne csak testünkbe, de lelkünkbe is tápláltassunk	9 ne csak testünkbe, de lelkünkbe is tápláltassunk
10	egy pillanatra is megvonod malasztod kenyerét, bűnbe merülünk	10 egy pillanatra is megvonod malasztod kenyerét, bűnbe merülünk

A szövegalakítás módjai

Egyértelműen megfigyelhető a négy kiadás változásainak vizsgálata során a szöveg egyszerűsítésére, ugyanannak a mondanivalónak tömörebb, vagy rövidebb kifejezésére való törekvés, amely a könnyebb megértést, az adott téma célszerűbb kifejtését szolgálja. Ez a jelenség megfigyelhető a fejezet- illetve imacímekben, valamint a szavak, mondatok, bekezdések szintjén is. Az alábbi idézetek mindegyike az ötödik fejezetből való.

A címekben előforduló változás illusztrálására lássuk a következő példát. Az első kiadásban: *Az reggeli, déli, és Estueli csendítéskor, mint kellien imadkozni.*⁸³ Ugyanez a második kiadástól rövidebb formában szerepel: *A' Reggeli, déli, estveli Csendítéskor.*⁸⁴ A címekben elhagyott kifejezések leggyakrabban a műfaj megjelölésére, könyörgés, hálaadás, imádság, illetve, mint a példában látható, az elmondás aktusára vonatkoznak. Azokat az eseteket, amikor a későbbi kiadás címe a bővebb, a tartalom gazdagodása indokolja.

⁸³ PÁZMÁNY 1606, [83v].

⁸⁴ PÁZMÁNY 2001, 137:24.

A következő példa szintén igazolja a tömörségre való törekvést, ezúttal egy mellékmondattal lett „szegényebb” a harmadik és negyedik kiadás. Az első kiadásban így szól a mondat:⁸⁵

„Iollehet pedigh az eghész *Rosarium*, *auagy az Isten annia tizteletire*, *imadsagokbol keoteot koszoru*, tizen eot Miatiankat, es, mas fel száz üdueozletet foglal magaba.”⁸⁶

A negyedik kiadásban:

Ióllehet pedig az egész Olvasó, Tizent-öt Mi-Atyánkat, és más-fel-száz Eüdvözletet foglal magában.⁸⁷

Az ötödik fejezet első bekezdésében a rózsafüzér eredetével kapcsolatos eltérő nézeteket mutatja be. Az 1606-os kiadásban kifejtett török eredet részletezése felesleges, túlságosan hangsúlyos, a keresztények olvasójának megértéséhez nem vezet közelebb, ezért kimarad a későbbi kiadásokból. Ugyanez a példa illusztrálja azt a többször is előforduló esetet a második és harmadik kiadás között, amikor az *mostani Vy keresztien Atyafiakat* röviden *Vjitóknak* nevezi.

1606, [77v]

Csufolliac a mostani Vy kereztién atiafiac a kereztieneo Oluasoiat, es ezt, ki scordio toita goliobisnac, ki egyebnec neuezi: Seot nemelliec Teoreoc találmánnac mongiac, mert a Teoreokeoknekis oluasoioc vagion, melinec (a mint ertetem) Tespe neue, es ebbe, egy hean szaz goliobis vagion eoszue füzue: Vgy imadkoznac pedigh raita, hogy a harmicz három elseo goliobison, harmicz haromszor mongiac, Sulthan allah, A masodic harmicz harmon, vgian anniszor mongiac, El hemdun’ illah, Es vtolszor, ismet harmicz haromszor mongiac Allah hecuer.

1610, 273

CSufollyák az mostani Vy keresztien Atyafiak az keresztyének Oluasoiát, és azt, ki scordio toita golyobisnac, ki egyebnek neuezi: Söt némellyék Török talalmánynek mondgyák, mert az Törököknekis oluasoiok vagyon. [...]

1625, 200

Csufollyák az *Vjitók az Olvasó*[...]t, és azt, ki *Scordio-tojásnak*, ki egyebnek nevezi. Söt némellyék, Török talalmánynek mondgyák, mert a’ Töröknek-is Olvasója vagyon.

Az *Imádságos könyv* szövegalkotására, úgy tűnik, hatással volt Pázmány protestánsokhoz való viszonyulása is. Pázmány állításainak igazolására legtöbbször a Szentírásból és a régi doktoroktól idéz, több esetben azonban Luther és Calvin nézeteire is

⁸⁵ Az eltérő részeket dőlt betű jelzi.

⁸⁶ PÁZMÁNY 1606, [83v].

⁸⁷ PÁZMÁNY 2001, 135:3–4.

utal. A protestáns nézőpont kétféleképpen van jelen, egyetértés alkalmával, amikor még a protestánsok is ugyanazt gondolják, például a *Mert tiéd az ország* kezdetű szép dicséret esetében. A változtatás ez esetben a fordítók listájának bővítését jelenti:

„mind e may napigh, sem Deak, sem Georeog keoniube nem taláttatik ez a dicsiret, mégh a Luther, Caluinus, es Beza forditasábais.”⁸⁸

„mind e’ mái napig, sem Deák, sem Görög könyvben nem taláttatik ez a’ dicsiret, még a’ Luther, Calvinus, Beza, és *Károlyi* fordításában-is.”⁸⁹

Gyakrabban fordul elő azonban, hogy a protestáns nézetek az ellentételt képviselik, amelynek cáfolása révén, a maga állításának igazát bizonyíthatja Pázmány. A kiadások közötti eltérés, általában, az ellentétel bevezetése során fordul elő: „kit Caluinus karhoztat”,⁹⁰ a harmadik és a negyedik kiadásban ugyanez: „noha Calvinus ezt nem javallya”,⁹¹ amint látjuk az átfogalmazás során finomodik Kálvin „véleménye”, legalábbis Pázmány megfogalmazásában.

Végül egy harmadik típusú példa a negyedik fejezetből, amelyben a későbbi kiadásokból kimarad a protestánsok említése:

„a Donatistac, el szoktac vala rontani az oltarokat, *mint mostis az Vyto Atiafiac*, es amint Z. Agoston iria”⁹²

„a’ Donatisták rontották az Oltárokat [...]: és, a’ mint Sz. Agoston írja”⁹³

Ha a szövegben előforduló mondatfüzés nem eléggé frappáns, ha a stílus nem eléggé csiszolt, ha a kifejezés túlságosan éles, az átdolgozás során nyelvtani szerkezetek egyszerűsítésével, mondaton belüli helycserével, szóismétlések elkerülésével, szinonímák szerepeltetésével, etc. él Pázmány.

A birtokviszony dupla kifejezése nagyon gyakran előfordul: „eszünkbe iutattia, *a mi üdueoziteoncne*”,⁹⁴ amit a birtokos névmás elhagyásával egyszerűsít: „eszünkbe jutattya,

---

⁸⁸ PÁZMÁNY 1606, 10[r].

⁸⁹ PÁZMÁNY 2001, 56:9–11.

⁹⁰ PÁZMÁNY 1606, [78v].

⁹¹ PÁZMÁNY 2001, 133:23.

⁹² PÁZMÁNY 1606, [66v].

⁹³ PÁZMÁNY 2001, 123:30–31.

⁹⁴ PÁZMÁNY 1606, [80v].

Eüdvözítöknék”,⁹⁵ másik példa: „mely a mi Vrucn kezét”,⁹⁶ névmás nélkül: „mely Urunk kezét”.⁹⁷ A birtokos névmás elhagyása a harmadik kiadásra jellemző.

A mondat szórendjének megváltoztatásával a mondanivaló hangsúlya is áttevődik. A birtokviszony kifejezése ismét egyszerűsödik. Példa a kilencedik fejezetből:

„MEnnec es feoldnec Vra, *nincz szama a te* hozzam valo io voltodnac, es irgalmassagodnac”⁹⁸

„MEnynek és földnek Ura, *száma nincsen* hozzám-való jó-vóltodnak, és irgalmasságodnak.”⁹⁹

A következő példa jól szemlélteti Pázmány szövegátalakítási technikáját:

„A mi atiankat, nem mongiuc bodogh aszonnac, hanem az Istenec, kiuanuan hogy miképpen az Angyaloc be szoktac az Istenec mutatny az emberec keoneorgeset, Vgy bodogh aszony keze által, Isten eleibe vitesséc a mi keoneorgesünc.”¹⁰⁰

A’ Mi-Atyánkat, nem mondgyuk Bóldog Aszonynak, hanem [...] Istennek: kívánván, hogy, miképpen az Angyalok bé-szokták [...] Isten-*előt* mutatni [...] könyörgés*inket*: ugy Bóldog Aszony keze-által, Isten eleibe vitessék *imádságunk*.¹⁰¹

Megfigyelhetjük a névelőhasználat csökkentését, a mondat végén a szóismétlés (keoneorgeset-keoneorgesünc), valamint a birtokos névmás elkerülését. Mivel a könyörgés és az imádság kifejezés többször is szinonimaként szerepel az *Imádságos könyv*ben, ebben az esetben a szócsere a stilisztika, nem pedig a műfaj tárgykörébe tartozik. Az angyalok szokásáról szólva az első két kiadás nehézkes, döcögő mondatszerkesztését könnyedebbé tette Pázmány a névelők elhagyásával, egy névutó betoldásával, s „az emberec keoneorgeset” kifejezés egyszerűsítésével. A „könyörgésinket” szó használatával egyrészt a mondatépítés célszerűbbé válik, másrészt az olvasó számára, a többes szám 3. személyű alak helyett használt többes szám 1. személyű alak azt érzékelteti, hogy nemcsak a többi ember, de az ő könyörgéseiről is gondoskodnak az angyalok.

A latin idézetek használata

„Noha minket igen gyaláznak, hogy mí deákül imádkozunk Istennek, a’ kösség hallattára. De mí, a’ kösség oktatására, szokot és érthető nyelven predikállunk: Istennel pedig, mikor

⁹⁵ PÁZMÁNY 2001, 135:8–9.

⁹⁶ PÁZMÁNY 1606, [80v].

⁹⁷ PÁZMÁNY 2001, 135:16.

⁹⁸ PÁZMÁNY 1606, [141v].

⁹⁹ PÁZMÁNY 2001, 209:6–7.

¹⁰⁰ PÁZMÁNY 1606, [78v].

¹⁰¹ PÁZMÁNY 2001, 133:18–21.

könyörgünk, azt ítéljük hogy Deakúl-is szólhatunk”,¹⁰² mondja Pázmány, de az *Imádságos könyv* esetében, úgy tűnik, mégis másképpen ítélte, ugyanis a latin idézetekkel az embereknek szánt tanulságokban találkozunk¹⁰³ azzal a céllal, hogy állításait nemcsak az egyházatyák nevének említésével, de mondandójuk idézésével is erősítse, sokszor az eredeti nyelven közölve azt. A következőkben Pázmány – minimum három szóból álló – citátum-használatát vizsgáljuk a kiadásokban.

A’ Szent Kereszt Ielérül című írásban négy latin szövegrészlet található. A latin szövegeket magyar nyelvű részek előzik meg, amelyek nem fordítások, de tematikusan összefüggnek az öt követő idézetekkel. A négy kiadásban nincsen érdemi eltérés közöttük.

A’ Misének Ceremoniáiról című rész az első kiadásban 20, a második kiadástól 22 latin idézetet tartalmaz,¹⁰⁴ amelyek terjedelme általában két-három sor, de előfordul ennél rövidebb, illetve valamelyest hosszabb részlet is. Ez alkalommal a latin szövegek magyar nyelvű változatai meglehetősen változatos képet mutatnak.

Nyolc esetben nincs fordítás a citátum mellett,¹⁰⁵ ugyanakkor ezúttal is minden idézet szorosan illeszkedik a szöveggörnyezetéhez. Előfordul, hogy latin példával illusztrálja a magyarul elmondottakat:

„A’ Papnak tetején, Pilis vagyon, mikor Misét mond: Mely Pilist, Szent Agoston, epist. 147. (191:) és Szent Ierónymus, epist. 26. inter Augustini, Koronának neveznek: Adjurat nos (ugy-mond Szent Agoston,) per Coronam nostram. Ierónymus pedig, Precor Coronam tuam, etc.”¹⁰⁶

Máskor pedig latinul folytatja a magyarul elkezdett történetet:

„Orosius azt írja, lib. 7. c. 39. hogy, mikor Alaricus Romát meg-véve, egy Apáczát kényszerítének hogy az Egyház kincsét elő-adná. A’ Szüz, elő-hozá a’ szép drága edényeket: Dumque attoniti essent Barbari, magnitudine, pulchritudine, qualitate Vasorum, Virgo Christi ait: Haec Petri Apostoli sacra ministeria sunt. Praesume, si audes, tangere. Ego, quia defendere non valeo, nec tenere audeo. Alaricus universa reportari ad Apostoli basilicam jussit.”¹⁰⁷

---

¹⁰² *Uo.*, 268:30–32.

¹⁰³ A latin idézetek a 2001-es kiadás tíz fejezetében: 1. rész, *A’ Szent Kereszt Ielérül*: 68:15–16; 69:4–8; *A’ Szentelt Vízről*: 73:24–26; 78:11–14; 4. rész, *A’ Misének Ceremoniáiról*: 124:9; 124:22–23; 124:29–31; 125:18–21; 125:21–22; 126:3; 126:27–30; 127:6–8; 127:9–10; 127:33–128:4; 128:7–11; 128:13–14; 128:20–22; 128:33–129:1; 129:10–12; 129:14–15; 129:19–23; 130:1–2; 130:11–15; 130:22–27; 131:3–6; 132:4–10; 5. rész, *Az Olvasórul; és a’ háromszori Csendítésről*: 134:8–9; 10. rész, *Az Anyaszentegyház Litaniáiról, Tanúság*: 267:1–3; 268:16–20; 268:22–23; 268:26; 268:33–269:5.

¹⁰⁴ Az első kiadásból hiányzik: PÁZMÁNY 2001, 125:21–22; 128:13–14.

¹⁰⁵ Az első és a negyedik kiadás párhuzamos oldalai PÁZMÁNY, 1606=PÁZMÁNY, 2001: [67v]=124:29–31; [68v]=125:18–21; [69v]–70[r]=126:27–30; 71[r]–[71v]=127:33–128:4; [71v]=128:7–11; 72[r]=128:20–22; 74[r]=130:1–2; 75[r]–[75v]=131:3–6.

¹⁰⁶ PÁZMÁNY 2001, 128:18–22.

¹⁰⁷ *Uo.*, 128:5–11.

Hét idézet után találunk magyar nyelvű megfelelőt az első kiadásban:

„Servire DEO, regnare est: Aug cap. 32. Medit. a’ ki istennek szolgál, uralkodik”¹⁰⁸

„Sz. Gergely mondása-szerént, Caput tondere, est cogitationes superfluas a’ mente resecare: mikor teténket meg-beretválljuk, külső Ceremóniával, arra tanítatunk, hogy a’ hívőkodó gondolatokat elménkből ki-metéllyük.”¹⁰⁹

Egyik esetben viszont a latin szövegnek csak felét fordítja le, ezúttal is a magyar nyelvű rész követi az eredeti citátumot. A harmadik és negyedik kiadásban ez a fordítás már nem szerepel,¹¹⁰ ahogyan még további három is elmarad, ugyanakkor a latin idézetek továbbra is változatlanul szerepelnek.¹¹¹

Négy esetben a tárgyalandó témát először magyarul írja le, majd állítását alátámasztja hasonló tartalmú, latin nyelvű citátummal.

„dicsíri, hogy a’ Hívek, arannyal, és drága kövekkel fel-ékesítik az Oltárokat: Alii gemmis aurata distinguant altaria, non reprehendo, non abnuo.”¹¹²

Két esetben fordul elő olyan idézet, amelyik az első kiadásból hiányzik, a másodiktól viszont már szerepel, fordítás nélkül.¹¹³

Az ötödik részben, *Az Olvasórul; és a’ háromszori Csendítésrül* címűben egy latin idézettel találkozhatunk, amelyet mindegyik kiadás tartalmaz. Ez esetben nem fordításról hanem tematikus összefüggésről beszélhetünk.

„ha Isteni szolgálat egyszer imádkozni, nincs oka miért változnék babonává a’ gyákor könyörgés. Nemde a’ szolgálak, kik gyakrabban forgódnak Urok szolgálattýában, nem kedvesbek-e? Si semel facere optimum est, quanto magis saepius? Si hora prima, ergo et tota die, Ugy-mond Lactantius.”¹¹⁴

Az utolsó fejezetben, *Az Anyaszentegyház Litaniairúl, Tanúság* című írásban is találhatunk még öt idézetet,¹¹⁵ amelyek többnyire a magyar nyelvű részben előadott esetek illusztrálására szolgálnak, fordítás nélkül. Ezek mind a négy kiadásban egyformán szerepelnek.

---

¹⁰⁸ *Uo.*, 129:14–15.

¹⁰⁹ *Uo.*, 128:33–129:3.

¹¹⁰ PÁZMÁNY 2001, 130:22–27.

¹¹¹ Az első és a negyedik kiadás párhuzamos oldalai PÁZMÁNY 1606=PÁZMÁNY 2001 a fordítás hiányzik: 67[r]=124:9; 69[r]=126:3; [76v]–77[r]=132:4–10. Van fordítás: [71v]=127:9–10; [72v]=128:33–129:1; 73[r]=129:14–15; 74[r]–[74v]=130:11–15.

¹¹² PÁZMÁNY 2001, 124:21–23.

¹¹³ *Uo.*, 125:21–22; 128:13–14.

¹¹⁴ *Uo.*, 134, 8–9.

¹¹⁵ *Uo.*, 267:1–3; 268:16–20; 268:22–23; 268:26; 268:33–269:5.

Összességében megállapíthatjuk, a latin citátumok magyarosítása nem minden esetben történik meg az *Imádságos könyv*ben. Amikor azonban mégis találkozunk vele, két különböző formában jelenik meg. Az egyik mód, amikor nem fordításról, csak összefoglalásról beszélhetünk. Ezekben az esetekben mindig a magyar nyelvű rész szerepel előbb, s csak aztán következik a latin nyelvű idézet. A másik mód, amikor fordítással van dolgunk, ilyenkor felcserélődik a nyelvek sorrendje – például Pázmány prédikációi esetében is így tapasztalhatjuk – először szerepel a latin nyelvű idézet, s csak ezután következik a fordítás magyar nyelven. A számok tükrében ez a következőképpen alakul: az 1606-os kiadásban huszonkilenc citátumot találunk, amelyek közül hét után áll magyar nyelvű fordítás, négyszer találunk a latin idézet előtt magyar összefoglalást, s tizennyolc alkalommal fordul elő, hogy a latin szöveget nem fordítja le, nem foglalja össze, hanem egyszerűen részévé teszi az egyébként magyar nyelven megírt fejezetnek. A negyedik kiadásban található harmincegy idézetből mindössze négyet ültet át magyarra, négyszer foglalja előre össze magyarul a latin idézetet, s huszonháromszor fordul elő, hogy a latin hivatkozást magyarra ültetés nélkül építi be szövegébe.

A 16-17. század fordulóján jellemzően kétféle idézési technikát alkalmaztak a szerzők.¹¹⁶ Az egyik a jezsuita-típusnak nevezett módszer, amely abban különbözik a protestánsokhoz köthető idézési technikától, amely a latin nyelvű forrást kihagyva csak magyar fordításban hozza a hivatkozandó szöveget, hogy az idézet eredeti nyelvét megőrzi, s ezzel megerősíti annak az érvelésben betöltött szerepét. Az 1620-as évektől kezdve azonban a protestánsok is átvették az argumentáció ezen módszerét, s műveikben megjelentek latin nyelvű idézetek.¹¹⁷ A műfaj is befolyásolta a citátum-használatot, hiszen kegyességi művek esetében (például Kempis-fordítás) a katolikusoknál sem találunk latin nyelvű citátumokat, s éppen e szempont miatt bizonytalan az *Imádságos könyv* citátum-használatának megítélése, minthogy az tagadhatatlanul az ájtatossági irodalom része. Alaposabban megvizsgálva a latin idézetek előfordulásait azonban azt tapasztalhatjuk, hogy csak azokban a részekben szerepelnek, amelyek nem imádságokat, hanem tanulságokat tartalmaznak, amelyekben Pázmány a szertartások értelméről okítja a keresztény olvasókat. Ezek az írások, tanítások szerkezetük, argumentációjuk tekintetében pedig leginkább a prédikációkra emlékeztetnek.¹¹⁸

---

¹¹⁶ HARGITTAY 1999, 661–665, újabb kiadása: HARGITTAY 2009a, 199–204.

¹¹⁷ HARGITTAY 2009a, 203.

¹¹⁸ Erről bővebben az V. fejezetben szövegek.

Ezek alapján Pázmány *Imádságos könyvének* idézési metódusa mégis odasorolható a 17. század elején elterjedt, katolikus-jezsuita módszer névvel illetett citátum-használathoz.¹¹⁹

Tipográfiai eltérések

Az *Imádságos könyv* szövegkritikai jegyzeteibe a helyesírásból fakadó eltérések mellett a nyomtatványok tipográfiai különbségei sem kerültek be. Vizsgálódásaim során a legszembetűnőbb eltérést emeltem ki, amelyek révén bizonyos tanulságok levonhatók a megformálás vonatkozásában, ez pedig a dőlt illetve álló betűtípus használata. Ezúttal az első kiadást elemezem részletesen, a többi kiadást pedig ehhez viszonyítom.

1606. Az élőfej mindig dőlt. A tíz fejezetcím az ötödiktől eltekintve álló, az egyes imák címei dőltek, s ha ezeknek további alcímük van, azok ismét álló betűkkel szerepelnek. A margináliák, amelyek jórészt a locusok teszik ki, a [159r] laptól eltekintve, minden esetben dőlt betűsek. Az *Imádságos könyvben* található imákat álló betűvel szedték, amelyeket többször szakít meg hosszabb, több lapnyi terjedelmű, önálló címet is viselő, dőlt szedésű, tanító célzatú szövegrészlet. A következő fejezetben az imádságok és tanulságok jellemzőiről bővebben lesz szó.

Az álló illetve dőlt betűs szedésnek másik funkciója inkább gyakorlati jellegű. Ezúttal idézeteket, locusokat emel ki környezetéből, mégpedig oly módon, hogy a dőlt betűs részben állóval szerepel a locus illetve idézet, az álló betűs részben pedig dőlten. Szintén dőlt betűvel szerepel az imádságokhoz tartozó cselekedetek jelzése is például: „(ezt pedigh mellied verue mongiad)”¹²⁰ ezek gyakran zárójelben vannak, hogy még inkább elkülönüljenek az ima szövegétől. Az *Imádságos könyv* használatával kapcsolatos utasítások, útmutatások szintén kurzívval szerepelnek: „Az litániákban, alkolmatos könyörgések vannak a' dög-halál-ellen”.¹²¹

A kiadás címlapján is találunk dőlt betűtípust. Ez esetben, minthogy a címlap minden sora valamiben eltér az öt megelőzőtől, akár méretben, színben, a kurzív szedésnek inkább esztétikai, mintsem praktikus jelentősége van.

---

¹¹⁹ Hargittay Emil imént hivatkozott tanulmányában (116, 117. jegyzet) mintegy „két tucatnyi mű” alapján vont le „óvatos következtetéseket.” A kutatás a vizsgálendő anyag, illetve a módszer kibővítésével mindenképpen folytatásra érdemes, Pázmány *Imádságos könyve* is ezt igazolja, minthogy esetében egyértelmű, hogy a latin és a hozzá kapcsolódó magyar nyelvű részek (ha van ilyen) kapcsolata hatással volt az imakönyv elrendezésére.

¹²⁰ PÁZMÁNY 2001, 237:7.

¹²¹ *Uo.*, 191:13.

1610. Amit az 1606-os kiadás során a dőlt illetve álló betűk használatának elvéről leírtam, az az 1610-es kiadásra is érvényes.

1625. A korábbi kiadások jellegzetessége, miszerint a tipográfia eszközeivel segíti Pázmány a keresztény olvasó eligazodását az eltérő szerepű szövegek felismerésében, szinte teljesen eltűnt, a dőlt betűtípus funkciói közül alig maradt néhány. Az első két kiadás kurzívval szedett tanításai a harmadik kiadásban a címüktől, és egy-két soruktól eltekintve már mind álló betűvel szerepelnek. Igen „szemesnek” kellett lennie annak az olvasónak, aki a korábbi kiadások ismerete nélkül a dőlt betűs címek, sorok értelmét felismerte.

E kiadásban a kurzív alkalmazása megtalálható még a következő helyzetekben: az élőfej esetében, megmaradt a kötet használatára vonatkozó utasítások kiemelésére, valamint az elmélkedésekhez kapcsolódó cselekedetek jelzésére. A locusok, egyetlen kivételtől (2001, 222) eltekintve mindig, akárcsak az idézetek is, álló betűvel szerepelnek.

1631. Mivel ez a kiadás a dőlt betű használatában teljesen megegyezik az 1625-ben kiadott *Imádságos könyv*vel, az ott leírtak maradéktalanul érvényesek erre a kiadásra is.

A kiadások eltérő formai jellegzetességei arra engednek következtetni, hogy a célközönség igényeinek változása tette szükségsszerűvé az *Imádságos könyv* átdolgozását. Az első és a második kiadás olvasója még járatlan volt a vallás gyakorlásában, nehezen értette a hit igazságait, a katolikus szertartások gyakorlatát és értelmét, így nemcsak Pázmány szavaira, de „irányító kezére” is szüksége volt, aki a tipográfia lehetőségeivel élve segítette a keresztény olvasók eligazodását. A harmadik kiadás olvasóközönsége azonban, 19 évvel az editio prima megjelenését követően már megért arra, talán az előző generáció által elsajátítottak is segítették abban, hogy az *Imádságos könyv*et külső segítség nélkül, maga értelmezze, lelki élete épülésére önállóan hasznosítsa.

Az *Imádságos könyv* első kiadásának fakszimile kiadásáról¹²² megjelent recenziójában¹²³ Szabó András úgy gondolja, ez a mű feltehetőleg a frissen katolikus hitre tért protestánsok számára készülhetett, ezért olyan mérsékelt hangvételi az imakönyv végén található hitvédő mű. Érvelését kiegészíthetjük azzal, hogy az *Imádságos könyv* kiadásainak vizsgálata is alátámasztja ezt az elgondolást, hiszen egyrészt az imák ökumenikus jellege,¹²⁴ másrészt az *Imádságos könyv* hittel kapcsolatos tanítása, amelyek a tipográfia eszközeivel is

---

¹²² PÁZMÁNY 1606/1993.

¹²³ SZABÓ 1994, 279–280.

¹²⁴ BOGÁR 2006a.

hangsúlyos szerepet kaptak az első két kiadásban, a protestáns hitről katolikus vallásra térők igényeit mindenképpen szolgálhatta.

A négy kiadás változásainak részletes elemzését követően megállapíthatjuk, hogy Pázmány az *Imádságos könyv* szerkezetét megőrizte. Az egyes kiadásokban tetten érhető átdolgozások az anyagbővítést is szolgálják, elsősorban azonban a kifejezésmód tárgykörét érintik valamennyi fejezet esetében. Az átdolgozások során, amint arra a tipográfiai jellemzők számbavétele kapcsán is utaltunk, az egyszerűsége törekedett, hogy a leírt szöveg célszerűbb, ugyanakkor szebb hangzású, tömörebben megfogalmazott, mégis könnyedebben olvasható legyen. Ez azonban nem jelenti azt, hogy azok a magyarországi keresztények, akiknek a már átdolgozott kiadásait szánja, kevésbé eruditusak lennének az első kiadás közönségénél. Úgy tűnik éppen ellenkezőleg, a kiadások közötti eltérések vizsgálata mindenképpen arra enged következtetni, hogy Pázmány a korábnál valamelyest tudatosabb, vallása gyakorlásában önállóbb, tapasztaltabb olvasói rétegnek szánta az *Imádságos könyv* újabb kiadásait.

V. „füleiteket és szüveteket nyissátok fel tanításomra”

Szövegtípusok az *Imádságos könyv*ben

2001-ben, a szokásos szövegkritikai eljárást alkalmazva, vagyis az ultima manus elvét követve, az *Imádságos könyv* negyedik (1631. – Pázmány életében az utolsó) kiadását jelentettük meg kritikai szövegkiadásban. Az átdolgozások mennyiségi és típusbéli sokasága, aminek következtében – miként az előző fejezetben bemutattam – az első kiadáshoz képest valóban rendezettebb, csiszoltabb, érettebb szöveggel találkozhatunk a negyedikben, messzemenően indokolta ezt az eljárást. Az eddigi vizsgálódások, amelyek során a kiadások egymáshoz való viszonyát térképeztük fel, rávilágítottak, hogy az *Imádságos könyv* a második és harmadik kiadásban változott jelentős mértékben, a legkevesebb „önálló eredménnyel”, újítással, éppen a kiválasztott főszöveg, az 1631-es editio rendelkezik. Ennek következtében az *Imádságos könyv* retorikai vizsgálata során az egyes kiadásokat nem egyenként, önmagukban indokolt elemezni, hanem a négy kiadás sajátosságait, a bennük előforduló jellegzetességeket párhuzamosan, egymáshoz viszonyítva érdemes vizsgálni, hiszen bizonyos esetekben a kiadások szinte egymást indokolják, magyarázzák, s így azok összességükben adnak átfogó képet szerzőjük szövegalkotási eljárásáról.

Az *Imádságos könyv* megírásának/összeállításának oka elsősorban az országban meglévő katolikus lelkeségi irodalom hiánya volt. A reformációval szembeni hathatós fellépés feltételezte, hogy ne pusztán az „egyházi pásztorok” vitázzanak egymással a hit dolgairól, hanem a „keresztény juhok” számára is biztosítva legyen a mindenki által érthető nyelven megfogalmazott, magánhasználatra alkalmas, a hit ápolását, épülését szolgáló imakönyv. *Doce nos orare*, szól Istenhez a kérés, azonban ezen ajándékba kapott tudás birtoklása felelősséggel is jár, az egyházi embernek ezt tovább kell adnia, meg kell tanítania a híveket az imádkozás helyes módjára és formájára, hiszen „a keresztien ember lelkeis, semmi ioszágba nem giarapodhatic, semmi giümeolcseot nem teremphet, semmi alhatatos tekelltetességet nem nierhet, keoneorges es imadsagh nekül.”¹²⁵

Pázmány hatékonysága, mint térítő lelkipásztor, e felismerésben is rejlik, tehát abban, hogy minden egyes ember, függetlenül, hogy milyen rendű, rangú, önálló érték, s ezen értékek együttesen alkotják a keresztény egyházat, vagyis akkor lesz Krisztus földi királysága erős és megingathatatlan, ha minden egyes tagja lelki üdvösségét szem előtt tartva, Istennek

---

¹²⁵ PÁZMÁNY 1606, [†2v].

tetsző módon él, amit csak gyakori imádkozással és könyörgéssel lehet elérni. Ezért tartotta Pázmány sok egyéb teendői között is elsődlegesnek az ájtatos keresztény könyvecske megírását, és azzal a céllal bocsátotta ki, hogy valamennyi embertársa lelki épülését szolgálja, ahogy azt a jezsuita regula is előírja: „ennec az Tarsasagnac czellya, es uege imez, hogy nem csac az tulaydon maga lelke iduössegere es tokélletesse letere uisellyen gondot Istenec kegyelméből; hanem hogy ugyan azon Istenec kegyelmevel felebaratj iduessegeben es tokélletesse letebennis nagy szorgalmatosson munkalkodgyec.”¹²⁶

Ez a hivatás Pázmány egész papi és szerzetesi életét meghatározta, végigkísérte, miként az *Imádságos könyv* is, hiszen az első kiadást 36 évesen, mint grazi teológiaprofesszor, a másodikat 40 évesen, mint lelkes hitvitázó jezsuita Forgách Ferenc érsek mellett, a harmadik kiadást 55 évesen, mint esztergomi érsek, s az utolsó kiadást 61 éves korában, bíborosként bocsátotta útjára, s talán az is jellemző, hogy ez a műve jelent meg életében legtöbbször nyomtatásban.

Imák és tanulságok

„Miképpen a' Járást kisded-korúnkban, nem egyéb oktatásból tudgyuk, hanem járásból; úgy az Imádkozást, gyakor imádkozással tanúllyuk”,¹²⁷ az *Imádságos könyv* számos imát, könyörgést, hálaadást tartalmaz, így mindenki, aki elméjét Istenhez kívánja emelni alázatos és ájtatos akarattal, megtalálhatja a szándékának, helyzetének, életállapotának megfelelő imádságot. „De abban ál a' mesterség, hogy tudgyuk, és ércsük Módgyát ennek a' foganatos Imádkozásnak”,¹²⁸ s az *Imádságos könyv*ben több esetben is találkozunk tanító részekkel, amelyekben Pázmány elmagyarázza, mi okból, mi végre kell, és hogyan könyörögnünk. E kettősség, a „mit mondjunk” illetve a „miért és hogyan kell mondanunk” kettőssége határozza meg az *Imádságos könyvet*.

Legszembetűnőbb módon az 1606-os kiadás tartalomjegyzéke árulkodik erről, hiszen abban két tábla is található: „*E keonivbe foglalt imadsagoknak mvtato tablaia.*”¹²⁹ illetve „*E keonivbe foglalt tanvsagoc tablaia.*”¹³⁰ Valójában azonban az első tábla, amely címe szerint az imádságokat tartalmazza, a tulajdonképpeni tartalomjegyzék, de nem a megszokott

---

¹²⁶ *Svmmarivm*, [2]. A jezsuita regula ezen magyar nyelvű példányáról Molnár Antal úgy gondolja, hogy ez valószínűleg Dobokay Sándor 1600-ban készített fordításának másolata. MOLNÁR 1997, 77–78.; újabb kiadása: MOLNÁR, 2009.

¹²⁷ PÁZMÁNY 1636, 646.

¹²⁸ *Uo.*, 645.

¹²⁹ PÁZMÁNY 1606, †5[r]– [†7v].

¹³⁰ *Uo.*, [†8r]– [†8v].

formában, ugyanis az imakönyvben található címeket, időnként némelyiket kihagyva, mondatba ágyazva közli, mintha előszóban mondaná el. Példa: „*Elseo reszebe, miuelhogy minden keoneorgésnec feie Az Mi Atianc, megh mondom, mint kelien ezt ertelmesen es aytatoson mondani.*” Ugyanez az első fejezetben: „*Mint kellien a Mi atiánkat, ertelmesen mondani*”. A másik jegyzékben a tanulságok sorakoznak, ez a mai fogalmaink szerinti tárgymutatónak felel meg. Néhány esetben tapasztalunk átfedést a tartalomjegyzékkel, jellemzően azonban önálló tételek szepelnek benne, a megfogalmazás itt is mondatszerű. A következő példa mind a két jegyzékben szerepel, lássuk először a tartalomjegyzékben: „*Eoteodik reszebe, csak azt magiarazom megh mint kellien az oluasot mondani.*” A tárgymutatóban: „*Az olvaso réghi, es istenes talalmani,*” az imakönyv ötödik fejezetének kezdetén: „*Az olvasot mint kellien mondany.*” A mutató táblák tehát nem igazítanak el minket teljes biztonsággal az eltérő műfajok meghatározásában, de ráirányítják a figyelmet, hogy az *Imádságos könyv* különböző funkciójú szövegeket tartalmaz.

Az első kiadásban az imádságok és tanulságok felismeréséhez további, ezúttal formai segítségre lehetünk, ugyanis az 1606-os, majd később az 1610-es kiadásban szintén, a tipográfia adta lehetőségeket is kihasználta Pázmány, az imádságos részek álló betűvel, a tanulságok pedig dőllettel szerepelnek.

Nem ez az egyetlen eset, amikor Pázmány a szöveg könnyebb átláthatósága érdekében a tipográfia eszközeivel élt. Prédikációi 1636-os kiadásának előszavában a következőt írja a latin illetve magyar nyelvű részek idézésével kapcsolatban:

„NOha az Isten könyvéből, a’ Régi szent Atyák és Világi Tűdósok tanitasából, sokát *Deákul* írtam; mivel sokszor, nagyobb és kedvesb ereje vagyon mondásoknak abban a’ nyelvben: De külömb, és kisseb bötűvel nyomtatták a’ *Deák* szokat. Ugy rendeltem pedig azoknak *Magyarul* írt sommáját; hogy a’ ki *Deákul* nem tűd, vagy a’ ki a’ kösség elöt *Deakul* nem akar olvasni, csorba nem esik a’ Magyar írásban; hanem úgy foly, mint-ha a’ *Deák* szók közbe-vetve sem vólnának”¹³¹

A kurzív betűtípusnak (más megoldások, pl. a betűméret váltakozása mellett) tehát az a szerepe az *Imádságos könyv*ben, hogy megkülönböztesse, szemmel is jól érzékelhetően elválassza az egymástól eltérő típusú szövegeket. E megkülönböztetés egyrészt segíti az *Imádságos könyv* használatát, másrészt az olvasás monotonitásának feloldását szolgálja, vizuálisan változatosabbá, mozgékonyabbá válik a szöveg, így a lankadó figyelmű, netán elábrándozó keresztény olvasót visszazökkenti áhítatába, mint mikor a pap a szószéken felemeli a hangját, hogy a szendergő hívek figyelmét újra magára irányítsa. A pronuntiatio

---

¹³¹ *Negy dologrul tvdosittatnak az olvasok, PÁZMÁNY 1636,)?(3.*

ezen sajátos megnyilvánulása azonban csak az 1606-os illetve 1610-es kiadásokban van jelen ennyire egyértelműen. Az 1625-ös valamint 1631-es kiadásokban is fellelhető a tanulságok megkülönböztetése, bár a korábbi kiadások ismerete nélkül nem értelmezhetően, ugyanis – ahogy erről korábban már volt szó – az első és második kiadás kurzívval szedett tanulságai a harmadik kiadásban már többnyire álló betűvel szerepelnek, viszont címükben és néhány sorukban megőrizték a dőlt betűket, általában az új gondolatot bevezető bekezdések első sora esetében, szóhatároktól függetlenül. A rövidebb, jellemzően a vallásgyakorlás technikai részére vonatkozó instrukciók viszont megmaradtak dőlt betűvel a későbbiekben is.

Az első két kiadásban tehát Pázmány egyértelműen megkülönbözteti az Istenhez szóló imádságot az embernek szánt tanulságoktól. Az imádságok esetében az olvasó, Pázmány imaszövegeit használva, beszélővé válik, s Istennel folytat párbeszédet, a tanulságok esetében viszont hallgatóvá, befogadóvá lesz, s Pázmány (a dőlt betűk jelzik) lép elő, ő az, aki szól az olvasóhoz, s Isten már nem részese, hanem tárgya a párbeszédnek.

A továbbiakban Pázmány „beszédeit” vizsgálom, vagyis az első két kiadás dőltszel szedett tanulságainak funkció szerinti felosztása, szövegszerkesztési eljárásának feltérképezése, végül a konklúzió levonása következik.

Tanulság – gyakorlati kérdésekről

Az *Imádságos könyv* tanulásaiban tehát Pázmány szól az olvasóhoz, egyrészt eligazítja gyakorlati kérdésekben, másrészt tanítja és magyaráz neki, harmadrészt ájtatosságra buzdítja.

Az első csoporthoz tartozó részekben az olvasót vallása gyakorlásában segíti. Általában rövid megjegyzéseket tesz, amelyek több dologra is vonatkozhatnak. Előfordul, hogy az *Imádságos könyv* használatát könnyíti meg utalások segítségével:

„Az Nicea-béli szent Gyölekezetnek vallását, meg-találod oda fel, fol. 40.”¹³²

Megmondja konkrét esetekben, például mikor az Urat felmutatja a Pap, mire gondoljon a hívő:

„Jusson eszedbe, a' mi Eüdvözítőnknek a' Kereszt-fán fel-emelése: és, mint-ha testi szemeiddel látnád ötet a' Szent Kereszten, imigy könyörögi.”¹³³

---

¹³² PÁZMÁNY 2001, 113:27–28.

¹³³ *Uo.*, 116:26–28. E példa kapcsán ismét szót kell ejtenünk Szent Ignác lelkigyakorlatairól. A gyakorlatok elvégzésének egyik fontos eleme, hogy az elmélkedő konkrét helyszínt, látványt, történetet esetleg beszélgetőpartnert képzeljen el, amely segíti őt az elmélkedés tárgyának még intenzívebb megélésében. Ugyanez a célja Pázmánynak is, amikor az *Imádságos könyv*ben előírja az imádkozó számára, hogy milyen konkrét képre gondoljon. A következő idézet a *Lelkigyakorlatos könyvből* való: „Képzelm magam elé Krisztus Urunkat, a

Utasítja, imádkozás közben milyen kiegészítő cselekedeteket hajtson végre:

„*Es ezt mellyed vervén, háromszor, vagy többször, mondgyad: Es ez-után imigyen könyörögi.*”¹³⁴

Előfordul, hogy egy ima fontosságát hangsúlyozza, miért és hogyan „kellessék a’ keresztyén embernek mondani a’ Mi-Atyánkat.”¹³⁵ A második fejezet elején pedig részletesen előírja, hogy az ébredést követően, valamint a lefekvést megelőzően mit kell tenni.¹³⁶

Ezek a típusú szövegek tehát elsősorban a vallásgyakorlás technikai részére, illetve az *Imádságos könyv* használatára vonatkoznak, olyan alaposan, amelyből úgy tűnik, Pázmány azt feltételezte olvasójáról, hogy az vagy nem eléggé képzett, vagy nem eléggé tájékozott a hit dolgait illetően. Ez utóbbi esetet valószínűsíti a tanulmányok másik két típusának vizsgálata.

Tanulmány – a szertartások értelméről

A második csoport az egyház liturgiájához tartozó magyarázatokból és tanításokból áll, amelyek a következők: a szent keresztről való tanítás,¹³⁷ a Mi Atyánk végén található rövid könyörgés,¹³⁸ a rózsafüzér,¹³⁹ a litániák,¹⁴⁰ a mise ceremóniáinak magyarázata, a papi öltözetek, a szép és drága edények használatának indoklása.¹⁴¹ Ezeket, amellet, hogy szeretné, hogy a jószándékú hívek megértsék az igaz keresztény vallás szertartásainak értelmét, leginkább a méltatlankodó protestánsok miatt részletezi Pázmány, s ha nem is a hitviták heves stílusában, de mindenképpen tényszerűen előadva, és saját igazának biztos tudatában. Ezt pedig nem a szövegből kell kikövetkeztetnünk, hiszen maga Pázmány mondja egy részösszefoglalásában:

De e’ dologrúl, másut többet szölylünk. Igen könnyen eszekbe vehetik ezekből, nem csak az Egyházi emberek, mint kellyen tisztelni az Isten házának ékességét: de a’ káromló fiak-is, mely méltatlan szidalmázzák az Isteni szolgálatnak gazdagságát.”¹⁴²

---

keresztre szegezett. Megkérdezem: mi bírhatta rá, hogy Teremtő létére emberré legyen, hogy az örök életből az ideigvaló halálba lépjen, hogy így meghaljon bűneimért.” SZABÓ 1990, 90.

¹³⁴ PÁZMÁNY 2001, 250:28–30.

¹³⁵ *Uo.*, 42.

¹³⁶ *Uo.*, 80.

¹³⁷ *Uo.*, 65–79. A szent keresztről szóló tanításnak egy része a 73. oldaltól önálló címmel, *A’ Szentelt Vízzül*. szerepel.

¹³⁸ *Uo.*, 55–56.

¹³⁹ *Uo.*, 133–137.

¹⁴⁰ *Uo.*, 264–269.

¹⁴¹ *Uo.*, 122–132.

¹⁴² PÁZMÁNY 2001, 128:14–17.

A magyarázatok során, amelyek célja, hogy „tudgyuk, és ércsük” a mise és a többi szertartás módját, úgy tűnik, mintha előadást tartana Pázmány, mondandója, noha egyéni ájtatosságot szolgáló imakönyvben található, mégis az egész közösséghez szól, az olvasó nem egyedül van, hanem egy olyan csoport tagjává válik, amelyben mindenki hasonló hozzá. A közösséghez tartozás érzését két módon éri el Pázmány, egyrészt a témaválasztás, másrészt a megfogalmazás révén. Ezen magyarázatok során objektív, a hallgatóságban azonos reakciót kiváltó tanítással találkozhatunk, az egyéni mérlegelésnek nem marad tere, s ami a megfogalmazást illeti, ezen tanulságok szerkezete, az argumentáció logikus felépítése, érvek, ellenérvek felsorakoztatása, idézetek, történetek, példák sokasága, mind a prédikációira emlékeztet,¹⁴³ amelyek esetében kifejezetten közösség előtti előadásra szánja beszédeit.

Az *Imádságos könyv* magyarázó tanulságainak jellemző szerkezeti váza a következő:¹⁴⁴ bevezetés (exordium), melyben a témamegjelölés (propositio) található, majd a tárgyalás (tractatio) következik, amelynek során a bevezetésben megjelölt, és logikus alfejezetekre, például okok, hasznok felosztott témát (partitio) kifejti, megerősítő érveket (confirmatio) ellenérvekkel és azok cáfolatával, (confutatio) ütközteti, ennek során számos idézetet, csodás történetet (similitudines, exempla) sorol föl, végül a befejezés (peroratio) következik, az elmondottak lezárása. A tanulságokra, hasonlóan a prédikációk többségéhez, jellemző az egyes részek további tagolása (subdivisio), a mondandó többszintű elrendezése, ennek megfelelően a propositio-confirmatio-confutatio sorozata is ismételten előfordul egy szövegen belül. Erre, valamint a magyarázatok felépítésére példa a szent kereszt jeléről, vagyis a keresztvetésről szóló tanítás, amely az *Imádságos könyv* tanulságai közül a legbonyolultabb szerkezettel rendelkezik.

A' Szent Kereszt Jeléről című tanítás,¹⁴⁵ szerkezeti váza tehát a következő:

exordium

Három dolgot kell megmagyarázni:

I. Mint kelljen magunkra vetni

II. Mikor kezdték a keresztények használni

III. Mi haszna van

---

¹⁴³ BITSKEY 1979, 133–140.

¹⁴⁴ Retorikai elemzéshez használt irodalom: BARTÓK 1998; BARTÓK 2001; SZATHMÁRI 2008; UEDING 1992–; SZABÓ G, SZÖRÉNYI, 1999.

¹⁴⁵ Az elemzés során a kritikai kiadás (PÁZMÁNY 2001, 65–79) szövegét használom.

tractatio	<p>ELŐSZÖR. két módja van a keresztségnek</p> <p>MÁSODSZOR. már az apostolok idejétől szokott dolog volt</p> <p>HARMADSZOR ÉS UTOLSZOR: Szent Kereszt jegyének három haszna van a régiek írásában:</p> <p><i>Első haszon:</i> ördögöt elijeszti....</p> <p><i>Második haszon:</i> testi betegségeket gyógyít...</p>
önálló címe van: <i>A' Szentelt Vízzel</i>	<p><i>Harmadik haszon:</i> Szent Kereszt jelével megáldják Isten teremtett állatait, pl. kenyeret, vizet, olajat, mely áldásnak nagy ereje van, sok csodával bizonyította Isten</p> <p>A szentelt víz két rendbeli hasznát ismerjük:</p> <p style="padding-left: 40px;">első haszon: víz emlékeztet a keresztvízre</p> <p style="padding-left: 40px;">második haszon: Anyaszentegyház könyörög azokért, akik szentelt vízzel élnek</p>
peroratio	<p><i>Végezetre...</i> a szent kereszt jegyének három haszna lezárás</p>

Pázmány állításainak igazolására, alátámasztására vett confirmatio általában az egyházatyák írásaiból való. Többnyire magyarul idéz, de előfordul latin nyelvű citátum is, időnként fordítás nélkül, néha pár szavas magyar nyelvű összefoglalás kíséretében.¹⁴⁶

Ezek alkalmazása többféleképpen történik:

Az egyházatyá és a hely puszta említése révén, annak tekintélyét (auctoritas) használva:

„Ez pedig a' jel (ugy-mond Sz. Cyrillus, lib. 6. contra Iulian.) minden lelki javainknak emlekezetit magában foglalja, és a' Keresztyén vallásnak egy rövid-sommája.”¹⁴⁷

Rövid történetet idéz (exemplum), a történet szereplője lehet ismert ember:

„Constantinus Császárral írja Eusébius, lib. 3. de Vita Constant. hogy azzal mutattya-vala Keresztyéni vallását, hogy homlokára gyakran Sz. Keresztet vét-vala”¹⁴⁸

Előfordul, hogy kevésbé ismert:

„Epifanius, régi böcsülletes Doctor, írja, Haere. 30. quae est Ebionitar. hogy Constantinus Császár idejében, egy Iosef-nevű Sidó vala, kit Epifanius sokszor íntet a' Keresztyén hitre, de semmit nem fogaraya. Ez, mikor eszébe vette-vólna, hogy egy faytalan ifiú-legénynek minden ördögös babonaságít, egy Keresztyén aszony, csak a' Kereszt jegyével erőtlenné tészivala: ő-is, noha még Sidó vallásban vala, meg akará próbálni, menyi ereje vólna a' Keresztnak. és titkon egy Eördögtül szállot embert bé-

¹⁴⁶ A latin idézetek használatáról részletesen a IV. fejezetben szólok.

¹⁴⁷ PÁZMÁNY 2001, 66:15–17.

¹⁴⁸ *Uo.*, 68:4–6.

vín házába: a' Szent kereszt jegyét reá veté a' IESUS nevében: és mindgyárt, nagy búsúlva ki-méne az Eördög az emberből. kit látván a' Sidó, Keresztyénné lön.”¹⁴⁹

Számos erősítő érv után következik egy ellenvetés, a szent kereszt jelének a testi betegségeket gyógyító hasznát részletezi Pázmány, amikor szóvá teszi:

„Noha azért az *Uy-hitűek*, midön láttyák hogy valaki Keresztet vét magára, csufságban azt kérdik, mit legyez a' kezével?”¹⁵⁰

Meg kell állnunk egy pillanatra, mielőtt e mondat cáfolatát (confutatio) idézem, ugyanis az első kiadásban ez a mondat másképpen hangzik, kiemelés jelzi a protestánsok különböző elnevezéseit:

„Tudom hogy ezek a *Christus kerézi ellenséghi*, mikor lattiák hogy valamely kerezién ember magat megh iegzi, csufoluan azt kérdic, mit legiez a' kezéuel.”¹⁵¹

A válasz a következő mondatban érkezik:

„De mí a' Kereszttel, nem a' legyet, hanem a' Beelzebubot, a' legyek Istenét kergettyük.”¹⁵²

Majd a confutatiót követően ismét, több exemplumot is tartalmazó confirmatio következik a keresztvetés létjogosultságáról, mondván „homlokunkra vettyük, ha élő Templomi vagyunk az Istennek.”

Ebben a magyarázatban még egy helyen találkozhatunk a bizonyítás során confutatio alkalmazásával, még pedig a szentelt víz ismeretének taglalása során, ez esetben az ellenérvet Pázmány már a dispositio eszközével ellehetetlenítette, ugyanis felsorol régi doktorok írásaiból húsz csodát, amelyek a szentelt víz hatására történtek meg, majd felidéz számtalan szerzőt, akik ismerték a szentelt víz használatát, kiderül, hogy a víz szentelése már Szent Máté apostolnak is szokása volt. Ezek után következik az ellenérv, amelynek erősségét tovább csökkentti a mondatkezdés:

„Es bizonyára *nem látom*, miért gyüölök ily igen a' mostani Keresztyének a' Szentelt Vizet, mellyet ennyi régi fő Doctorok nem gyüöltek.”¹⁵³

Az 1606-os kiadásban még kétkezdőben kezdődik a mondat:

„Es bizoniara, *nagy csudám* vagion raita, miért[...]”¹⁵⁴

---

¹⁴⁹ PÁZMÁNY 2001, 70:30–71:6.

¹⁵⁰ *Uo.*, 73:3–4.

¹⁵¹ PÁZMÁNY 1606, [22v]–23[r].

¹⁵² PÁZMÁNY 2001, 73:4–6.

¹⁵³ *Uo.*, 76:11–12.

Némi következetlenségre hivatkozik, amikor bizonyítja, hogy az újhíteknek bizony nincs igazuk:

„Ha az Uy Törvényben nem szabad vizet szentelni, mivelhogy az Oo Törvényben ezt mivelték: ugyan ezen okból nem léssen szabad, sem a böyt, sem az Egyház éppítése, sem az Isteni dicsiretek éneklése, sem a' Pünkösd nap illése, etc. Ennek-felette, Mi az oka, hogy a' Lutheristák meg-áldgyák az eledelt, mellyet meg-észnek: és nem akarják szenvedni, hogy a' Pap meg-áldgya a' vizet?”¹⁵⁵

Pázmány válasza a kérdésre, szintén egy tekintéllyel megerősítve, kissé elüt az *Imádságos könyv* ájtatos hangnemétől:

„De egy cseplyére sem csuda, ha gyüölök a' Szentelt Vizet az Ujitók: mert, a' kit meg-mart valamely dühös eb, nem nézhet a' vízre, ugy-mond Plinius, lib. 28. c. 5.”¹⁵⁶

Mind a két esetben, de máshol is az *Imádságos könyv*ben, a protestánsok véleményét idézi, említi Pázmány, amikor az argumentáció során ellenérvet hoz föl, hogy azt megcáfolva még inkább erősítse eredeti megállapításait. S ezzel nem pusztán az érveit teszi megalapozottabbá, de a hitét is mind inkább védelmezi. S noha ebben a műben, mint írja, nem a vallását akarja oltalmazni, de inkább ájtatosságra buzdítana, időnként mégis fellelhető a magyarázó részekben egy sajátos hangnem, amely a negyedik kiadásban lágyabban jelenik meg. Ez a talán hitvitának még nem nevezhető, de mindenképpen kritikus hangnem leginkább a tizedik fejezetben található litániákról szóló részben figyelhető meg.

*Az Anyaszentegyház Litaniáiról, Tanúság. felépítése:*¹⁵⁷

exordium	litánia görög szó... szómagyarázat
tractatio	segítő érvek felsorakoztatása, litánia használata nyavalyában, örömben egyaránt mostani újítók is használják a litániákat, csak megmarcangolják: kihagyják belőle: Szentháromságot Pápaért, elhunytakért könyörgést szentek emlékezetét toldanak hozzá: pápa- és törökellenes könyörgést végezetre: latinul sem tudnak

---

¹⁵⁴ PÁZMÁNY 1606, 22[r]–[22v].

¹⁵⁵ PÁZMÁNY 2001, 76:17–23.

¹⁵⁶ *Uo.* 1, 76:23–25.

¹⁵⁷ *Uo.*, 264–269.

peroratio

újítók is görögül mondják Kyrie Eleison
minket gyaláznak, hogy deákul szólunk Istenhez
régis szokás az imádságban, hogy idegen szókat ejtenek

Az áttekintésből is kitűnik, hogy a protestáns nézetek említése és bírálata az érvek, ellenérvek sokaságának több mint felét teszik ki. Az *Imádságos könyv* valamennyi tanulsága közül ebben a részben szerepelnek a legtöbbet, s az őket illető ironikus hangvétel ez alkalommal a legélesebb. Ennek indoklásában valamelyest segíthet, ha az első kiadás szövegét is megvizsgáljuk. A már említett protestánsokkal szembeni enyhülés ezúttal is megfigyelhető.

A Szentháromság elhagyásának taglalásakor azt nehezményezi Pázmány, hogy Luther kihagyta imádságos könyveiből a Szentháromsághoz szóló könyörgést, ez az 1631-es kiadásban:

„Igen örömet érteném, mi okon hadták-ki ezt az imádságot, nyomtatott könyvökből? Tudom, hogy Luther és Calvinus, gyűlölik a’ Háromság *nevét*: kivel a’ Szent Háromság-tagadóknak, felette nagy bátorságot adtak, és útat irtottak.”¹⁵⁸

Az első kiadásban ugyanez a rész a következő:¹⁵⁹

„Ighen eoreomest ertenem, mi okon hattac ki ezt az imadsagot niomtatot keoniueokbeol: Tudom hogy Luther es Caluinus giüleolyc a zent haromsághnac *megh csak neuétis*, kiuel a zentharomsagh tagadoknac, feoleotte nagy batorsagot attac, es vtat irtottac, *mint az Vy tudomanioc hamissagáruil irt keoniube, fol. 67. megh mutatám.*”¹⁶⁰

Ez a könyv pedig a *Tíz bizonyág*, amelynek 67. lapján valóban arról ír Pázmány, hogy az újítók nem szeretik ezt a könyörgést például: „Caluinus azt iria hogy ama keoneorges, szent haromsagh egy Isten, irgalmaz nekünc, *Impropria et barbara est.*”¹⁶¹ Megemlíti Luther imakönyveit is: „a Luther imatsagos keoniueibeis, ezt a keoneorgest ki hattac a Litaniakbol.”¹⁶²

A szentek elhagyásának jogosságát cáfoló érvelésből, amelyben ismét megfigyelhető némi enyhülés a hangnemben, hiszen az első kiadás „Istentelen Luther” megnevezéséből a negyedik kiadásban elmarad a jelző, az alábbi idézet érdemes a figyelemre. Az 1631-es kiadásban:

---

¹⁵⁸ PÁZMÁNY 2001, 267:25–29.

¹⁵⁹ A második és harmadik kiadás is a negyedikkel egyezik e mondat esetében.

¹⁶⁰ PÁZMÁNY 1606, 187[r].

¹⁶¹ PÁZMÁNY, *Tíz bizonyág*, 2001, 178:22–25.

¹⁶² *Uo.*, 179:2–3.

„eleitül-fogva, szokot dolog vólt a’ Hívek-közöt, hogy a’ meg-dücsöült Szenteket, segítségül hitták.”¹⁶³

Az első kiadásban ez a mondat azonban még így szerepelt:

„eleitül foghua, szokot dologh volt a hiuec keozt, hogy az Istenec megh dücseoült szentit, segítségül hinac, *es ennec, az Irasbais deréc fundamentoma vagion mint a Giarmathi Miklos ellen irt keoniube beosegesen megh mutatom reouid üdeon, Isten segitséghe velem léuen.*”¹⁶⁴

Ez a terve Pázmánynak, amiről szót ejt, megvalósult a következő, 1607-es évben. Monoszlóy András 1589-ben a szentek tiszteletéről írt könyvét cáfolta 1598-ban Gyarmathi. Monoszlóy halála miatt Pázmány volt az, aki a református válaszra készült megírni *Keresztényi Felelet* című munkáját, amire az *Imádságos könyvben* utal.

A litániák megmarcangolása miatti méltatlankodása során nem elégszik meg Pázmány az elhagyások felsorolásával, az újhítűek kiegészítéseit már-már a hitvitákat idéző iróniával tárja az olvasó elé, majd tényszerűen közli, mire számíthatnak tévelygéseikért. Lényeges eltérés a kiadások között nincs, így csak az 1631-es szöveget idézem:

„Másodszor: hogy a’ Keresztyéni szelídségnek bizonyos jelét mutatnák az Ujítók, imillyen szép imádságot tóldának Litaniájokhoz: (Ut nos a’blasphemiis, libidinibus, et homicidiis Turcarum, et Papae, liberare digneris: Te rogamus audi nos.) Így a’zökött szolgák, egy pórázra akarják kötni a’Pápát, és a’Törököt. De vagyon Isten menyégben, ki meg-állya boszszúját.”¹⁶⁵

Az utolsó példa ismét a két kiadás közötti eltérésekre irányítja a figyelmet, melyek egyrészt stiláris, másrészt tartalmi jellegűek. Az idézetben a protestánsok nyelvtudásán élcelődik Pázmány, először az 1631-es kiadásból idézek:

„Mert, ha a’ régi tudós emberek irásit olvasták, eszekbe vethették, hogy ebben nincs semmi véték: Szinte mint mikor ama’ tudós Poeta, az Ujítókhoz hasonló népnek, imigyen szól: (Degener o populus, etc.)”¹⁶⁶

Ez a rész az 1606-os kiadásban:

„mert ha a réghi tudos emberec irásit olvastac *volna*, eszekbe vehették *volna*, hogy ebbe nem volt semmi vetec, szinte mint mikor ama tudos poeta, az Vy Atiafiakhoz hasonló népnek, imigien szol,

---

¹⁶³ PÁZMÁNY 2001, 268, 13–14.

¹⁶⁴ PÁZMÁNY 1606, 188[r]. A második kiadásban ugyanez a rész láthatóan átmenet képez az első és a negyedik (amely teljesen megegyezik a harmadikkal) kiadás között: „eleitül fogua, szokot dolog vólt az híuek közt, hogy az Istennek megh dücsöült szentit, segítségül hinák, *és ennek, az Irásbais, derék fundamentoma vagyon.*” PÁZMÁNY 1610, 646.

¹⁶⁵ PÁZMÁNY 2001, 268:15–20.

¹⁶⁶ PÁZMÁNY 2001, 268:24–26.

Degener o populus, etc. *De effēle tudakos soczesagirol, a mi Deacombone Atiankfiainac, masut beosegesen szolloc, Isten segitsége velem leuen.*¹⁶⁷

A litániáról szóló rész két dologban tér el a többi magyarázattól. Ami leginkább szembetűnik: ebben az írásában foglalkozik legtöbbit a protestáns nézetekkel, a tanulság felét e nézetek részletezése teszi ki, s talán épp a részletezés miatt, de ebben a részben érzeteli leginkább a protestánsok iránti türelmetlenségét. A négy kiadás párhuzamos szöveghelyeinek egybevetéséből kiderül, hogy ez a negyedik kiadásban megtapasztalt türelmetlenség az első kiadásban még intenzívebb volt. Ennek oka valószínűleg az, hogy Pázmányt ekkor erősen foglalkoztatták hitvédő írásai, erről árulkodnak kiszólásai, kétszer is erősen fogadja, hogy amiről itt csak szűken szólhatott, arról máshol bőségesen elmondja majd a véleményét. Talán ezzel magyarázható, hogy a litániáról szóló tanulság az *Imádságos könyv* legélesebb hangvételű írása lett. Az idő elteltével pedig ezek a megjegyzések aktualitásukat veszítették, ezért nem szerepelnek a későbbi kiadásokban, ugyanakkor a tanulság hitvitázó-jellege végig megmaradt.

Tanulság – a vallásosság megéléséről

Az *Imádságos könyv* tanulságainak harmadik csoportjába tartozó írások szerkezetükben és céljukban is mutatnak eltérést a másik két típushoz képest. Ez alkalommal is Pázmány szól az olvasóhoz, de ezen tanítással való ismerkedés során a közösséghez tartozás élményét felváltja az egyéni befogadás élménye, ebben a gyakorlati útmutatókkal mutat rokonságot, de míg ott a vallásgyakorlás külsőségeivel kapcsolatban igazít el Pázmány, addig a tanulságok ezen harmadik fajtájában a belső folyamatokat irányítja, lelkipásztorként, lelki vezetőként terelgeti híveit. Pázmány szerint az emberi gyarlóságnak két közönséges fogyatkozása van: „Egyik; az Elmének késedelmes tompasága; nem csak az Isteni, és Mennyei dolgokban, de a’ maga hasznára és szükségére nézendőkben-is,” vagyis nem látja a halandó, hogy mi hiányzik az életéből, illetve, „Második Fogyatkozás; az Elégtelenség, vagy Erőtlenség: mely mí-bennünk oly nagy, hogy, bár tudnók-is mi hasznos, és mi-nélkül szükölködünk, annak meg-szerzésére tehetségünk nem érkezik”¹⁶⁸ vagyis, ha látja is az ember, mire van szüksége, mégisincs ereje, hogy azokat elérje. Mindezekhez Istentől kell erőt kérni az imádságok révén, de méltatlanul nem járulhat „a csak por” Isten elé, ezért szükséges, hogy lelkét alkalmassá tegye arra, hogy

¹⁶⁷ PÁZMÁNY 1606, [188v]. A második kiadás megegyezik az első kiadásban találhatóval.

¹⁶⁸ *Az Imádságról*, PÁZMÁNY 1636, 639.

az Urat megszólíthassa, kéréseit elé tárhassa. A tanulságok harmadik csoportja ebben segít, megmutatja Pázmány, hogyan s mi módon kell a lélekkel törődni, hogy az ember alkalmas és méltó legyen arra, hogy Istent megszólíthassa, s könyörgése valóban imádság legyen, ne csak „nyelvünk párája és szele”. Ezek a szövegek a következők: töredelmesség minden napi gyakorlása,¹⁶⁹ a keresztény ember magával való számvetése,¹⁷⁰ figyelmeztetés, hogy a betegségben sem szabad az örök boldogság kívánásáról megfeledkezni,¹⁷¹ leghosszabb azonban a gyónással kapcsolatos rész, amelyből megtudhatjuk, hogyan kell a lelkünket rákészíteni,¹⁷² továbbá int a gyakori gyónás fontosságára,¹⁷³ megmutatja, hogyan kell az embernek magával számot vetni,¹⁷⁴ s végül öt tanácsot ad, hogyan kell a gonosz támadásait kivédeni.¹⁷⁵

A magyarázó részekhez képest ezek a szövegek jelentős eltérést mutatnak, egyrészt a szerkezeti felépítést, másrészt az exemplumok használatát illetően. Ezekben a tanulságokban ugyanis nincs *confutatio*, a megerősítő érveket Pázmány nem szembesíti ellenérvekkel, ennek következtében a protestáns érvek emlegetése majd cáfolata és az ebből fakadó feszültség is elmarad. Ez indokolt, mivel Pázmány célja ezúttal az (immár) igaz hiten lévők ájtatosságának elmélyítése, amelyet megerősíteni szükséges, s amely folyamathoz nem is illik sem az érvek ellenérvek ütköztetéséből fakadó feszültség, sem a protestánsok emlegetése.

A' Gyónáshoz mint kellyen készülnünk című intés szerkezete:¹⁷⁶

exordium	Isten rendelé, hogy a vétkeket az egyházi szolgák a Szt. Lélek hatalmával megbocsássák
tractatio	a gyónás az apostolok idejétől fogva szokott dolog volt bűnös emberről:
	a bűnös ember lelki sebeit az egyházi szolga előtt megmutatta
	háromféleképpen vétkezhet: szó, szándék, tett
	bánathoz három dolog kell:
	I.[szándék]: bűnbánatot követően kerülni a vétkeket
	II. [szó] megvallja bűneit

¹⁶⁹ PÁZMÁNY 2001, 63–65. Az első kiadásban még nem szerepel.

¹⁷⁰ *Uo.*, 92–95. Az első kiadásban még nem szerepel.

¹⁷¹ *Uo.*, 155–157.

¹⁷² *Uo.*, 217–218.

¹⁷³ *Uo.*, 218–221.

¹⁷⁴ *Uo.*, 222–233.

¹⁷⁵ *Uo.*, 233–235.

¹⁷⁶ *Uo.*, 217–218.

III. [tett]: cselekedeteivel eleget tegyen
bűneiért
egyházi ember:
tartsa titokban
a gyónás során:
minden lelki sebet meg kell mutatni lelki
orvosunknak
conclusio szükség tehát, a gyónó ember tisztán, igazán megvallja
bűneit

Ezekben a szövegekben az argumentáció során, a magyarázatokhoz képest, az exemplum-használat terén is eltérést találunk, mennyiségét és jellegét illetően is. Ritkábban mond el történeteket, állításainak igazolására csak elvéve idézi fel a Bibliát, vagy említi meg a „régikönyvek” írásait, citátummal egy esetben találkozunk,¹⁷⁷ latin nyelvű részekkel ezekben a tanulságokban sosem. Többször fordul elő mindennapi életből vett hasonlat. Példa az *Intés a' Gyakran Gyónásra*. című írásból:

„Es bizonyára, Ha minden-nap ki-söpörtettyük házunkat: ha ruhánkon nem szenvedhetünk egy pihecskét, szemünkben egy porocskát: ha gyakran tisztába öltözünk, hogy férgek ne teremjenek bennünk: Mentül inkább az Isten Templomát, a' mi szívünket, méltó gyakran ki-söpörnünk. holot az emberi nyughatatlan elme, ennyi külömb-féle gondolatok-közöt, lehetetlen hogy sok szemetet ne hordgyon lelkünkbe.”¹⁷⁸

A tanulságok harmadik csoportjába tartozó szövegek esetében tehát a hangsúly a hívek tanításán (docere) van, az érvelés során alkalmazott eszközök mind ebbe az irányba mutatnak.

A tanulságok retorikai vizsgálata során rámutattam, hogy ezen szövegek szerkezete párhuzamba állítható a prédikációk szerkesztési eljárásával, s minthogy „a prédikációelmélet történetéből tudjuk, hogy a divisio hiánya vagy megléte fontos eszköze az egyszerűbb illetve műveltebb közönséghez szóló beszédek szerkezeti megkülönböztetésének,”¹⁷⁹ kiegészíthetjük az előző fejezet végén megfogalmazott összegzést, amely szerint az *Imádságos könyv* újabb kiadásait vallása gyakorlásában egyre tapasztaltabb közönségnek szánja Pázmány, azzal a megállapítással, hogy ez a közönség, már az első kiadás esetében is a

¹⁷⁷ Seneca minden esti számvetéséről: PÁZMÁNY 2001, 92:31–93:7.

¹⁷⁸ *Uo.*, 218:30–219:4.

¹⁷⁹ BARTÓK 2001, 326.

műveltebb réteghez tartozott, erre utal a „beszédék” szerkezeti felépítése, de erre következtethetünk a latin idézetek használatából is.

Összegzésképpen megállapíthatjuk, hogy Pázmány *Imádságos könyvének* tanulságai három különböző célt szolgálnak. Segítik az olvasót vallása gyakorlásában eligazodni, meggyőzik az egyházi élet ceremóniáinak értelméről, s megtanítják, hogyan tud Istennek leginkább tetsző módon élni. Mindezeket az *Imádságos könyvben* nem egy helyen, hanem elszórva, az imádságoknak alárendelve, azokhoz tematikusan igazítva tárja elénk Pázmány, mert tanulságainak legfőbb célja mégis csak az, hogy az ember az igaz hitben, az imádságokat értő fejjel és szívvel, méltó lélekkel tudjon Istenhez szólani.

Pázmány *Imádságos könyvének* megítélése az utókorban folyamatosan változik. Sokáig „csak” egy katolikusoknak szánt ájtatossági mű volt, majd kiderült, nemcsak katolikusok forgatták, de protestánsok is haszonnal kölcsönöztek belőle. A tanulságok vizsgálata pedig rámutatott, nem pusztán ájtatossági mű ez, hiszen hitvédő, hitvitázó elemeket is felfedezhetünk benne. A sokszor felidézett gondolat pedig így hangzik: „itt, nem a’ mi Vallásunkat óltalmazzuk, hanem, az Híveknek aitatosságát Isteni szolgálatra akarjuk gerjeszteni.”¹⁸⁰ Az *Imádságos könyv* célja pedig valóban nem az, hogy a vallást oltalmazza. Csak egy kicsit.

---

¹⁸⁰ *Uo.*, 132:13–14.

VI. „nem volt mindenestül haszontalan fáradságom”

Az *Imádságos* könyv utóélete

„Ennec okaert, minap kegielmed itt Graeczben letébe, panaszolkoduán, mind maga, s’ mind a teob Magyar országhi kereztieneu neuéuel, mely szükón es ritkan talaltatnec a mi Nemzetünc keozt, kereztieneu imadsagos keoniuecske, engemet arra inte kegielmed, hogy efféle aytatos kereztieneu keoniueczket irnéc.” Olvashatjuk az *Imádságos* könyv első kiadásának Kapi Anna asszonyhoz intézett ajánlásában. E szerint Kapi Anna Grácban járván kérte meg Pázmányt, állítson össze a hívők lelki épülésére egy katolikus imakönyvet, amelyre nagy szükség volt szerte az országban. Pázmány, jóllehet külömb-külobb foglalatosságai voltak, több dolgai közt helyt adván elkészítette az imádságos könyvet. Noha az ajánlásokban gyakran találkozunk hasonlóan elfoglalt szerzőkkel, akiknek hasonlóan számtalan tennivalójuk van, mégis okunk kételkedni abban, hogy Pázmány, aki a tanítás mellett egyéb vitairatain is dolgozott, valóban elfoglalt lehetett, s azért szakított mindenképpen időt az *Imádságos* könyv összeállítására, mert azt kiemelt fontosságúnak tartotta.

Az imakönyvre oly nagy szükség volt, hogy Pázmány maga még háromszor kiadta, s a keresztény hívek lelki épülésére való alkalmasságát mi sem bizonyítja jobban, hogy az érsek halálát követő 260 évben, a századfordulós összkiadásig 25 alkalommal jelent meg.¹⁸¹

Kapi Annához írt ajánlásában Pázmány az imák keletkezéséről így ír: „teob dolghaim keozt, egynehany aytatos keoneorgéseket, es hala adasokat szedec eozue, nem csak a reghi zent atiac irasibol, de legh feoképpen, a Zent Irásbol, hogy az Istenec, az Isten szaiából szarmazot ighieckel keoneorgenéc, mert noha a keoniue szelire fel nem iegieztetem mindenüt a Z. Iras helieit, de mind az által, e keoniube foglalt imadsagoknac, csak nem minden része, a zent Irásbol vétetet”.¹⁸² Pázmány imádságainak „alapanyaga” jórészt a *Bibliából* és az egyházatyák írásaiból közvetlenül vagy közvetítők révén vett idézetekből áll.¹⁸³ Az ezekből vett részleteket egymás mellé helyezte, majd újra meg újra átelmélkedte, végül megfelelő módon újjá, vagyis imádságokká, könyörgésekké fogalmazta át őket.¹⁸⁴ Imádságainak javarésze így abból a közös kincsből származik, amelyet felekezeti hovatartozás nélkül protestánsok, katolikusok egyaránt magukénak vallottak. Az imakönyv nagy népszerűségének oka egyrészt tehát ebből is fakadt, hogy Pázmány ezt a közös kincset, mondhatni közös

¹⁸¹ ADONYI–MACZÁK 2005.

¹⁸² PÁZMÁNY 1606, [3†v].

¹⁸³ Pázmány *Imádságos* könyvének forrásairól a legteljesebb összefoglalás: BOGÁR 2006b.

¹⁸⁴ HOLL 1957, 23–28.

nyelvet használta az imakönyv összeállítása során, aminek következtében az *Imádságos könyv* szellemisége nem csupán a katolikus valláson lévők számára volt elfogadható. Népszerűségének másik oka a tematikában rejlik, hiszen az *Imádságos könyv*ben a lelki igényeket alkalmas módon kielégítő, az egyetemes értelemben vett vallásos embert érintő kérdések szerepelnek.

Pázmány imakönyve tehát nemcsak számos kiadást ért meg, de más szerzők is szívesen használták saját műveik létrehozása során. Lássuk, hogyan hatott a kortársakra, s a közvetlen utókorra.

A legkorábbi „kölcsonzás” három évvel az editio princeps megjelenését követően történt egy evangélikus szerző, Mihálykó János tollából, aki az 1609-ben megjelent imakönyvéhez használta Pázmány művét, az egyetlen eset, amiről Pázmány véleményét is ismerjük. Az átvétel részletes ismertetése a későbbiekben következik.

Az 1610-es kiadás szolgált forrásul a prágai 1615-ben megjelent Ferenczffy Lőrincnek tulajdonított könyvecskének, amelyről Holl Béla állapította meg, hogy mintegy kétharmada Pázmány imakönyvéből való.¹⁸⁵

Ugyancsak az 1610-es kiadás hatására figyelhetünk föl Kopcsányi Márton ferences szerzetes imakönyve esetében, amelynek első, 1617-es kiadásából nem maradt példány, de az 1622-es edíció alapján bizonyos egyezések Pázmány imakönyvével megállapíthatóak. A mű címe: *Keresztyen imadsagos keonyvechke, mely, a' Caeremoniaknak, és hitünk ennéhány ágazatinak (az egy[ü]gyüek kedvéért) rövid magyarazattyáual, külömb külömb féle imadsagokat és elmélkedéseket foglal magában.*¹⁸⁶ Ennek ajánlása nemzeti és nagyságos Istvánfy Eva aszonynak Nagyságos Draskovith Ianos meg hagyot özvegyének szól, amely a következő szavakkal kezdődik: „Az mely imadsagos könyuechket 1617. esztendőben az Esztergami Ersek ö Nagysága engedelméből, ki nyomtattam volt Posonyban.”¹⁸⁷ Vajon ez az engedély csak az érseki nyomdára volt érvényes, vagy esetleg Pázmány *Imádságos könyvére* is vonatkozhatott?

Kopcsányi művének tanulmányozását követően azt a megállapítást tehetjük, hogy az imáinak adott címek feltűnően sok esetben párhuzamosak a Pázmány-féle imakönyv címeivel. Néhány példa a teljesség igénye nélkül, a szent kereszt jeléről, a misében való ceremóniákról, a szentelt vízről, az olvasóról, etc. Pázmányhoz hasonlóan szerepelnek imák a mise megfelelő részeihez kapcsolódóan, de Kopcsányinál ezek köre kibővül, s találunk egyéb Pázmánynál

---

¹⁸⁵ HOLL, 1980, 65–75. Úgy tűnik, a közös részek szószerint megegyeznek, de ennek végleges tisztázása további elemzést igényel.

¹⁸⁶ RMNy II, 1260 sz.; BORSA 1987, 57–58.

¹⁸⁷ KOPCSÁNYI 1622, A2.

nem szereplő imát is, például a mindennapra szóló könyörgéseket, valamint Krisztus szenvedéséhez is több ima kapcsolódik. Kopcsányinál is szerepelnek viszont a közönséges jókért, lelki javakért könyörgések, a gyónáshoz, lelkiismeretvizsgálathoz tartozó imádságok.

Összességében azt mondhatjuk, Kopcsányi imáinak, magyarázatainak címe, ennek következtében imakönyvének tematikája nagyrészt azonosságot mutat Pázmány kiadásával, azonban még az ugyanazzal a címmel rendelkező szövegek esetében is, szó szerinti, de akár tartalmi egyezés is a vártnál ritkábban fordul elő, s ennek mértéke jellemzően rövidebb az imádságnál, magyarázatoknál.

Pázmány 1631-es kiadásának is van folytatása, hiszen ennek a csökkentett terjedelmű, „kivonatolt” változata lehetett Battyhány I. Ádám *Lelki kard* című, 1654-ben Bécsben megjelent imádságos könyve, amelyet kiegészített még más imádságokkal.¹⁸⁸

Pázmány imakönyvének kilencedik, 1689-ben megjelent kiadása pedig nemcsak a keresztény hívek lelkére, de az ajánlásban Rákóczi Julianna szívére is hatni kívánt. Ez az ajánlás, amelynek aláírása „a nagyszombati könyvnyomtató” a maga barokkos, lehegerlő fordulataival tulajdonképpen egy korabeli szerenád, melynek szerzője Battyhány II. Ádám (1662-1703, az imént említett unokája) nevében Kecskeméti János jezsuita szerzetes volt.¹⁸⁹

Térjünk vissza most az első esethez. Pázmány Péter tehát 1610-ben, Kapi Anna támogatásával másodszor is kiadta imádságos könyvecskéjét. Ezúttal a keresztény olvasóhoz is írt előljáró beszédet, melyben tájékoztatást ad arról, hogy „egy csekély indulattúl el ragadtatot Eperjesi Predikátor, maga neuéuel, nagy részét ki nyomtatá Bártfán,”¹⁹⁰ először mintha üdvözlőné a próbálkozást: „nem csak nehéz neuen nem vöm az Predikátor munkáját, de söt vgyan megis akarom vala köszöny az jámbornak fāradságát.”¹⁹¹ Örömebe azonban hamar öröm vegyült: „Mikor pedig oluasny kezdettem vólna, eszembe vöm hogy sok helyen meg szaggatta, és az eo foltos teczésének rongyáual béis tatarazta az én írásomat.”¹⁹²

Mihálykó János, a Wittenbergben tanult eperjesi származású evangélikus lelkész 1609-ben adta ki azt az imádságos könyvet, amelyre Pázmány hivatkozik, *Kerezién istenes es aitatos imadsagok, ez mostani nyomorúlt és veszedelmes üdökben minden kerezién és istenfélő embernek felötte szükségesek és haznosok* címmel.¹⁹³

---

¹⁸⁸ Battyhány imakönyvének bemutatása, valamint az imák áttekintése: KOLTAI 1997.

¹⁸⁹ KÖPECZI 1982. Végül a frigy nem jött létre.

¹⁹⁰ PÁZMÁNY 1610,):5[r].

¹⁹¹ *Uo.*,]:(5v).

¹⁹² *Uo.*,]:(5v).

¹⁹³ RMNy II, 976. sz.

Lássuk, mi a különbség a két imakönyv között. Mihálykó János nem a Szent Jeromostól vett idézettel nyitja meg imakönyvét, hanem egy verssel, melynek címe, *Ad Christianum Militem*. Ezt követi a rövid ajánlás, amelyben a Szentlélek malasztját, hitben való nevededést és hosszú életet kíván Czobor Erzsébetnek és férjének Thurzó Györgynek. Az imák sorát Pázmány könyvének második fejezetével kezdi, amelyben a reggeli és esti imádságok és könyörgések találhatók. Ebből a fejezetből Mihálykó csak a reggeli imádságokat veszi fel saját imái közé. Elhagyta a teljes első részt, Pázmány szavaival élve: „nem csak az Mi atyánknak értelmes mondását ki hagyta, mintha ez ötlet nem illetné, nem csak az szent kereszt jeléről való tudományt el halgatá, noha Luther az eo Catechismusában, és az Liber Concordiae, melyre talám megis esküt Predikátor Vram, reggeli és estueli imádságunkat az szent kereszt jelen mondgyák hogy el kel kezdeny; De ezen kiüül, az estueli könyörgéseket, az Litaniákat, és töb jeles dólgoakatis ki törle az eo Nyomtatásában.”¹⁹⁴ Például Pázmány teljes harmadik, negyedik fejezetét, vagyis az *Isten jótéteményeiért való hálaadásokat*, illetve *A prédikációhoz és a szent áldozathoz tartozó imádságokat*.

Az ötödik fejezetből elhagyta az *Olvasót miként kelljen mondani* című részt, valamint a reggeli, déli esti lecsendesítéskor mondandó imádságot. Az ebben a részben található *Tévelygések kigyomlálásáért*, valamint *Az anyaszentegyházért szóló könyörgéseket* átveszi Mihálykó. Ezt teszi a hatodik fejezettel is, amely a *Lelki javakért való*, valamint a *Hét fő vétek elleni könyörgéseket* tartalmazza. Ebben a részben más imák is találhatók, amelyek közül Mihálykó a *Halálos betegségben való embernek könyörgését* és a *Halálra ítélt ember könyörgését* hagyta el. Ugyenennek a fejezetnek része Pázmánynál *Szent Brigitta asszonynak, az igaz poenitentia tartásért 15 ájtatos imádsági*. Mihálykó az átvétel során elhagyta Szent Brigitta nevét, és a 15 imából 3 helyett más imádságot vett fel. Pázmány hetedik fejezetét mellőzte, mindössze két imát tartott meg, a *Tévelygések kigyomlálásáért*, valamint *Az egész Anyaszentegyházért* címűeket. Mihálykó a Pázmány-féle *Imádságos könyv* sorrendjéhez képest e két rövid ima helyét megváltoztatta, ezeket az ő könyvének elejére, a reggeli imádságok után tette. Az imakönyv nyolcadik részét teljesen elhagyta az eperjesi prédikátor, amely a *Szükölködő atyafiakért* tartalmaz könyörgéseket. A kilencedik részből, amely a *Gyónáshoz és Urvacsorához tartozó könyörgésekből áll*, Mihálykó pusztán négy könyörgést vesz át, kilencet nem. Így mellőzi például a *Gyónáshoz mint kelljen készülni* című imát, a *tíz parancsolatot, az anyaszentegyház öt parancsát*, s átveszi a *gyónáshoz készülő ember könyörgései*, illetve a *bűneink bocsánatáért*, címűeket, de Pázmánnyal nem egyező

---

¹⁹⁴ PÁZMÁNY 1610, []:(5v)-[:](6r).

sorrendben. Ez a másik hely, ahol Mihálykó eltér a forrásában található sorrendtől, sőt, önállóan egy Pázmánynál nem található imát illeszt be, amelynek címe, *Bűnbocsánatért és az örök életért*. A tizedik részben Pázmány hét zsoltárt idéz egymás után, illetve egyet később, valamint litániákat. Ez a rész *szentekhez, angyalokhoz, apostolokhoz* szóló könyörgéseket is tartalmaz, amelyben a segítségükért epedez. Ezek után található *Szent Bernárd könyörgése*, valamint *Szűz Máriához himnuszok*. Mihálykó a hét bűnbánati zsoltárt veszi át, a Pázmánynál található sorrendben, valamint *Bernard könyörgését*.

A Pázmánynál nem szereplő imák a következők: *a keresztény és Istenfélő asszonyállat imádsága ura távollétében* című, *a keresztény és Istenfélő házasságok imája*, *a hálaadás mindenféle bajra, az ember halálos szükségben, és az ember betegségből felgyógyul* című imádságok. Ezzel ér véget Mihálykó János munkája.

Tehát Mihálykó imádságos könyve összesen 221 oldal, ebből 25 oldal, amit nem Pázmánytól kölcsönöz, a Pázmánytól átvett imák 196 oldalt tesznek ki. Ez a mennyiség Pázmány imakönyvének kevesebb, mint negyven százaléka. Mihálykó munkája során a leggyakrabban alkalmazott módszer a kihúzás volt, hiszen a Pázmány által kialakított sorrenden mindössze két esetben változtatott, valamint az eredeti *corpust* mindössze három helyen szakította meg más imádságokkal. A hatodik, a kilencedik fejezetben, és az imakönyv végén, az öt könyörgés esetében.

Ezek ismeretében a későbbi érsek joggal méltatlankodhatott a keresztény olvasóhoz írt előljáró beszédben. „Annak okáért nem hogy jauallanám ezt az Eperjesi Predikátor munkáját, de sőt inkább ez benne való sok fogyatkozásokért gyalázom, és enymnek nem ismérem. Ezzül akarálak tudóssá tenny keresztényen oluaso.”¹⁹⁵ Pázmány tehát megtagadja Mihálykó János imádságos könyvét.

Tanulságos, hogy ezt az egyértelműnek tűnő előljáró levelet hányféleképpen értékeli a szakirodalom.

Frankl (Fraknói) Vilmos *Pázmány és kora* című művében így ír Mihálykó könyvéről: „Pázmány midőn ezen könyv kezébe került nemcsak nem haragudott, sőt megköszönni szándékozott a prédikátor fáradságát. Miután azonban megtapasztalta, hogy meghamisította, szükségesnek ítélte óvni a katolikusokat.”¹⁹⁶

Később ugyanő írja *Pázmány Péter 1570-1637.* című művében a következőket: „Azon ténynél, hogy a katolikus híveknél kedvező fogadtatásban részesült, Pázmány nem kisebb megtiszteltetésnek tarthatta azt, hogy az eperjesi prédikátor saját neve alatt, felekezete

---

¹⁹⁵ PÁZMÁNY 1610, [ ]:(6r).

¹⁹⁶ FRANKL (FRAKNÓI) 1868, I, 63.

használatára az imádságos könyv nagy részét kiadta.”¹⁹⁷ Pázmány életműkiadásában megjelent az *Imádságos könyv* is, amelynek előszavát Breznay Béla írta: „Oly nagy volt Pázmány Péter imádságainak hírneve, hogy még a protestáns körök sem vonhatták ki hatásosságuk alól magokat. Megtörtént, maga Pázmány beszéli el könyve 2. kiadásának 2. előljáró levelében, hogy egy „eperjesi prédikátor – maga nevével nagy részét kinyomtatá Bártfán” Pázmány imádságainak. Hanem „foltos tevezésének rongyá”-ért mellyel Pázmány „írását betatarozta” meg is lakolt.”¹⁹⁸

Gajtkó István *A XVII. század katolikus imádságirodalma* című munkájában írja, hogy Pázmány nem vette rossz néven Mihálykótól, hogy imádságoskönyvének nagy részét kiadta, csak azt nehezményezte, hogy foltos tevezésének rongyával kicsit betakargatta.¹⁹⁹

Sík Sándor 1939-ben így ír az imakönyvről: „Nemcsak a katolikusok szerették, hanem szívesen olvasták az épületes olvasmányon kapó protestánsok is; már 1609-ben egy eperjesi prédikátor (Mihálykó János) a könyv nagy részét lenyomatta a maga neve alatt. Mihálykónak nem volt nehéz dolga, mert a könyvben aránylag kevés olyan dolgot talált, amelyet ki kellett hagynia vagy megszagatnia és az ő foltos tevezésének rongyával betataroznia.”²⁰⁰

Bán Imre *A magyar irodalom története* című munkában így fogalmaz: „Az Imádságos könyv népszerűségét mi sem bizonyítja, mint a szerző életében megjelent további három kiadása, s az a tény, hogy Mihálykó János eperjesi prédikátor protestánsok számára is kiadta, illetőleg anyagát részben átvette.”²⁰¹

Ezen idézetek szerzői Mihálykó munkáját Pázmány népszerűségének jeleként értelmezik, s nem veszik igazán figyelembe azt a tényt, hogy Pázmány elutasította Mihálykó munkáját.

A valós helyzethez legközelebb az *Imádságos könyv* faksimile kiadásának előszava áll, amelyben a következőket írja Lukácsy Sándor: „A siker meglepő tanújele, hogy „egy csekély indulattúl elragadtatott eperjesi prédikátor”, a református Mihálykó János az imák nagy részét kinyomtatatta saját neve alatt. Pázmány, könyve második kiadásának Előljáró levelében, fölényes iróniával reagált: „nemcsak nehéz néven nem vöm az prédikátor munkáját, de sőt ugyan meg is akarom vala köszönni az jámbornak fáradságát”. Irodalmunkban ez az első leleplezett plágium.”²⁰²

---

¹⁹⁷ FRAKNÓI 1886, 37.

¹⁹⁸ BREZNAY 1895, IX, 2. jegyzet.

¹⁹⁹ GAJTKÓ 1936, 23.

²⁰⁰ SÍK 1939, 77.

²⁰¹ BÁN 1964 II, 129.

²⁰² LUKÁCSY 1993, 18.

Pázmány *Imádságos könyve* tehát számos módon, közvetlenül, illetve az átvételek révén közvetve hagyományozódott ránk. Ahhoz, hogy ezt a hagyományozódást pontosan feltérképezhessük, s így a kutatás egyértelmű megállapításokat tehessen, helytálló következtetéseket vonhasson le, szükséges valamennyi imakönyvet megvizsgálni, az imádságokat, elmélkedéseket egyesével regisztrálni, egy megfelelő adatbázisban rögzíteni. A következő fejezetben ennek elkészítésére teszek javaslatot.

VII. „ha a világ addig tartana”

Javaslat a régi magyarországi imádságos könyvek feldolgozására

Az 1800-ig datálható katolikus imádságoskönyvek tudományos igényű vizsgálata a lekiségtörténeti kutatással foglalkozók előtt álló feladat, ennek körvonalait és legfontosabb kezdő lépéseit vázoló, s noha szót ejtek az eddig elért kutatási eredményekről is, tételes felsorolás helyett azokat az írásokat említem meg, amelyek a ránk váró munkához segítségül, kiindulási, illetve viszonyulási pontul szolgálnak.

A tárgyalt időszak olvasási szokásaival kapcsolatban tudható, hogy gyakran olvasott, forgatott könyvtípus volt az imádságoskönyv. Egy-egy mű több kiadást is megért, s az előljáró levelekben igen gyakran találkozhatunk panasz köntösébe öltöztetett tulajdonképpeni dicsekvő szavakkal, amelyek szerint bizony hiába adták azt ki oly sok példányban, mégis elfogyott, s most újabban (másodszor, harmadszor, negyedszer etc.) ismét ki kell nyomtatni. Az imádságoskönyvek ilyen népszerűségének ismeretében elgondolkodtató, ha tetszik, munkára ösztönző lehet, hogy noha az utóbbi időben ugyan jelent meg néhány, egyes imakönyvről szóló tanulmány,²⁰³ nagyobb lélegzetvételi, áttekintő munka a katolikus imádságoskönyvekről utoljára 1936-ban készült Gajtkó István tollából, *A XVII. század katolikus imádságirodalma* címmel, amely *A piaristák doktori értekezései az 1932. évtől* sorozatban jelent meg.²⁰⁴ Ebben Gajtkó említ és felhasznál egy korábbi dolgozatot, egy gépírási disszertációt 1926-ból, amelynek szerzője László Vince ciszterci szerzetes, s a címe: *A magyar katolikus imádságos könyvek története 1711-ig.*²⁰⁵ Ezt a dolgozatot nem sikerült megtalálnom, s hogy valóban elveszett vagy ismeretlen helyen lappang, az abból is gyanítható, hogy Gajtkó az utolsó, aki szövegszerűen ismerte, mások csak közvetve utalnak rá.²⁰⁶

Talán nem csupán a véletlen és a körülmények műve, hogy azóta sem készült valamennyi ismert imádságos/imádságoskönyvet áttekintő, rendszerező, több szempontot is érvényesítő feldolgozás, hiszen hogy ez mekkora feladatot jelent, csak sejteti Knapp Éva

---

²⁰³ A következő felsorolás a téma különböző típusú megközelítéseire ad egy-egy példát: HOLL 1980, 63–77; HUBERT 1985; LUKÁCSY 1994; PÁZMÁNY 1606/1993; KOLTAI 1997; KNAPP 2000; KÖPECZI 1982; BOGÁR 2006a; BOGÁR 2006b; BAJÁKI 2007.

²⁰⁴ GAJTKÓ 1936.

²⁰⁵ LÁSZLÓ 1926.

²⁰⁶ 1955-ben Holl Béla e műre vonatkoztatva kéziratoss feljegyzései között írja: „idézi Gajtkó”. Ebből gyanítható, hogy már Holl sem látta. Szigeti Jenő *kevésbé ismertként* említi, SZIGETI 2002, 81–103. A dolgozat keresésében Buda Attila és Márkusné Vörös Hajnalka segítségét köszönöm.

dolgozata, amelyből egyetlen imádságoskönyv, az *Officium Rákóczianum* történetét és nyomtatott kiadásait ismerhetjük meg.

Gajtkó István imakönyvrendszerét, minthogy a téma utolsó összefoglalása, érdemes röviden áttekinteni. Gajtkó elsősorban a szerzők rendi hovatartozása alapján csoportosítja az imádságoskönyveket: ferences, illetve jezsuita imakönyvekre, s meggyőződése, hogy az imák jellegét a rendalapítók szellemisége határozza meg, nevezetesen a Szent Ferenc-i érzelem illetve a Szent Ignác-i értelem.²⁰⁷ Szükségesnek tartja Gajtkó ezt a felosztást még egy aspektussal, mégpedig az imakönyvek rendeltetésével kiegészíteni. Eszerint beszélhetünk egyrészt *lelki kalauzról*, amely „a katolikus restauráció jellegzetes terméke és a jezsuitáktól felnevelt új hívőtípus imádságos könyve”,²⁰⁸ amely a protestáns támadásokkal szemben hitvédő, hiterősítő jellegű. Egyúttal, állapítja meg Gajtkó, a lelki kalauzokat az okos alkalmazkodás is jellemzi, hiszen a bennük található imádságok, a Szentírás felhasználása révén, a protestáns felfogással csengenek egybe. A másik imakönyvtípus a *népies imádságoskönyvek* típusa, amelyek „a középkori hortulus animae-k egyenes leszármazottjai, csak már alacsonyabb szellemi és lelki igények kielégítésére szolgálnak”.²⁰⁹ A protestantizmus léte nem befolyásolja szövegeit, legfőbb jellemzője, hogy az érzelmeire hat, s a hitbuzgalmi kételyekkel nem törődik. A népies imádságoskönyv típusaként említi meg Gajtkó az officiumokat és az ars moriendiket, minthogy „ezek is a középkor jellegzetes termékei, s a reformáció előtti századok gondolatvilága folytatódik bennük”.²¹⁰

Dolgozata végén²¹¹ *Az imádságos könyvek rövid könyvészete* címmel felsorol 47 imakönyvet, az első Vásárhelyi Gergely *Catechismusa* (Bécs, 1604), az utolsó: Baranyi Pál, *Lelki paradicsom* (s. l., 1700).

Gajtkó ahol tudja, feltünteti az RMK-, Sztripszky-tételszámot, s ahol lehet, a példány lelőhelyét. Előfordul, hogy megjegyzéseket is fűz az adott imakönyvhöz, megadva a hivatkozás bibliográfiai adatát. Imakönyvlistája a mai tudásunk szerint már meglehetősen hiányos, jelentőségét mégis az adja, hogy a katolikus imádságoskönyveknek máig ez a leghosszabb, nyomtatásban is megjelent felsorolása.

A lista folytatásra érdemes, ezt mi sem bizonyítja jobban, hogy ez szolgált egy későbbi, kéziratban maradt bibliográfia alapjául, amelynek szerzője Holl Béla, akinek hagyatékát a Magyar Piarista Rendtartomány Központi Levéltárában őrzik. A hagyaték 32. dobozában

---

²⁰⁷ GAJTKÓ 1936, 16.

²⁰⁸ *Uo.*, 17.

²⁰⁹ *Uo.*, 38.

²¹⁰ *Uo.*, 47.

²¹¹ *Uo.*, 56–59.

számos feljegyzés, tanulmányvázlat, cédula és jegyzetfüzet mellett találhatjuk a témánkhoz tartozó nem is egy, hanem két kéziratot.²¹² Az egyik 1955-ben készült, címe: *A XVIII. századi magyar nyelvű imádságoskönyveink bibliográfiája*. A másik, amely 3 évvel később, 1958-ban készült, a következő: *A magyar nyelvű nyomtatott katolikus imádságoskönyveink bibliográfiája*.

A hasonló címek hasonló anyagot rejtenek, csak más rendezőelv szerint készültek. Mind a kettő a magyar nyelvű, katolikus imádságoskönyvek felsorolását adja. Míg a korábbi bibliográfia célja, hogy év szerinti bontásban mutassa be, mely imakönyvek jelentek meg a 18. században, függetlenül attól, hányadik kiadásról van szó, addig az 1958-as dolgozat, amely a Gajtkó-lista tulajdonképpeni folytatása, az editio princepsket veszi sorba egészen 1799-ig.

A két bibliográfia részletesebb bemutatását kezdjük a korábbival. Az A/4-es lapok összefűzéséből létrejött füzetben jobb oldalon vannak a géppel írt tételek, amelyeket két részre osztott összeállítójuk. Az első rész címe: *Örökség a XVII. századból*. Holl meghatározása szerint „Ide tartoznak mindazok a XVII. századi imádságoskönyvek, melyek újabb kiadásokat értek a XVIII. században.” Ez 12 imádságoskönyvet jelent.

A második rész címe: *A XVIII. századi magyar nyelvű imádságoskönyvek*. Itt nem találunk semmilyen meghatározást, az 1700-as évtől 1799-ig sorolja fel a kiadásokat, összesen 196-ot.

Az egyes tételek leírása a kéziratban végig egységes, az editio princepsket részletesen leírja, a további kiadásokra, értelemszerűen, csak hivatkozik.

Az első kiadások leírása a következő: a lap tetején található az évszám, ezután következik a szerző vagy fordító neve (ha ismert), a mű címe, a nyomtatás helye, ideje, illetve hogy hány részből és lapból áll az adott imádságoskönyv. Ezt követően, esetleges megjegyzések következnek, például az ajánlás említése, korábbi szakirodalom vagy bibliográfia egy-egy mondatának idézése. Ha ismert, mindig utal az egyéb bibliográfiában szereplő tételszámra (például RMK, Petrik), valamint feltünteti az adott kötet lelőhelyét is. Ezután a további kiadások felsorolása következik, amelyek esetében csak a hely, idő, egyéb bibliográfiai utalás, valamint lelőhely szerepel.

Amikor egy adott évben nem az első kiadása jelenik meg egy műnek, a leírás a következőképpen néz ki: a lap tetején áll az évszám, majd az „Újabb kiadások” megjegyzés, s következik a szerző, fordító neve (ha ismert), a mű címe, zárójelben az első kiadás helye,

---

²¹² Magyar Piarista Rendtartomány Központi Levéltára, Holl Béla hagyatéka, 32. doboz, 120-as, 121-es tétel. Ezúton is köszönöm Koltai András segítségét.

ideje, majd az aktuális kiadás helye, és évszáma. Ezt követően előfordulhat megjegyzés, például ha módosult a mű címe.

Holl Béla folyamatosan bővítette az anyagot, kézzel bejegyezte, ha valamilyen új adatra bukkant – például az *Útitárs* című munka első, 1639-es példányát az 1985-ben megjelent Hubert Ildikó-cikk nyomán jegyezte be munkapéldányába. Előfordul, hogy egy újabb imakönyv előkerülése esetén a korábban összefűzött lapok közé később illesztette be a címléírást az évszámnak megfelelő helyre.

A másik kézirat, amelyre *Holl-bibliográfia* címmel utalnak a témával foglalkozó tanulmányok, mint említettem, az editio princepsket veszi sorba.

Ez a dolgozat is összefűzött, gépelt A/4-es lapokból áll. Az elején található egy rövid bevezetés: „A magyarnyelvű imádságoskönyveknek eddig két összefoglalása született. Gajtkó István disszertációja katolikus részről: *A XVII. század katolikus imádságirodalma*, Bp., 1936. Incze Gábor tanulmánya református részről: *A magyar református imádság a XVI. és XVII. században*, Debrecen, 1931. A XVIII. század gazdag termése és a Régi Magyar Könyvtár újabban előkerült darabjai teljesen feldolgozatlanok. A katolikus imádságoskönyveknek kettős a szerepe a magyar irodalmi nyelv fejlődésében. Először a nyelv hagyományhordozói: ősi nyelvkincset konzervál kikristályosodott, a nép ajkán nemzedékről nemzedékre továbbélő hagyományban a középkor legelejéről. Másrészt viszont a magyar barokknak hűséges kifejezője. A bibliográfiai kísérlet fontos alapvetés a kettős nyelvi-irodalmi kutatáshoz.”

Ez a bibliográfia 157 tételt tartalmaz. Leírásuk a következők szerint történt: Minden tétel elején sorszámot találunk, majd következik a szerző vagy fordító neve, a cím, a példány lelőhelye, az ismert későbbi kiadások felsorolása. Ezt követik a korábbi bibliográfiákra utaló hivatkozások, majd bizonyos tételek esetében az addig elért kutatási eredmények lelőhelyének megadása.

Mint említettem, ez a bibliográfia a Gajtkó-féle lista folytatása, megjegyzéseiben átveszi annak megállapításait, természetesen a hivatkozás pontos feltüntetésével.

Roppant tanulságos Holl bibliográfiáját összevetni az RMNy-ből kigyűjtött, „katolikus imádságoskönyv” műfaji megjelöléssel ellátott tételekkel. Természetesen ez az összehasonlítás csak az 1655-ig terjedő, magyar nyelvű anyagra vonatkozik. A várakozásnak megfelelően az RMNy hoz új tételeket, szám szerint tízet. Viszont 11 esetben fordul elő, hogy a Hollnál imádságoskönyvként szereplő tétel az RMNy-ben mint elmélkedés, imádságok, vallási tanítás stb. jelenik meg. Ez is mutatja, hogy pontos és egységes műfaji meghatározások kidolgozására van szükség. Az eddigi RMNy-kötetekben 14 közös adatot regisztráltam.

Ezen eddig bemutatott munkák útmutatóként szolgálhatnak az előttünk álló feladatok elvégzéséhez, amelyek közül első és legfontosabb a forrásanyag összegyűjtése. Úgy gondolom, érdemes a teljességre törekednünk, még akkor is, ha ez utópisztikusan hangzik. Minthogy e tematikus bibliográfia célja végső soron az, hogy a korszak lelkeségi irodalmának kutatásához elkészüljön egy jól használható, mondhatni nélkülözhetetlen segédkönyv, annak anyagát, javaslatom szerint, a következő szempontok szerint lenne célszerű összegyűjteni. A bibliográfia végső változata valamennyi olyan nyomtatott és kéziratos imádságoskönyvet, továbbá egyéb vegyes tartalmú kötetből kiválogatott imádságot sorolna föl, amely vagy magyar nyelven, vagy egyéb nyelven, a történelmi Magyarország területén látott napvilágot a 18. század végéig, vagyis 1801 előtt.

A tervezett bibliográfia gyűjtőkörét felekezeti hovatartozástól függetlenül kellene meghatározni. Itt az ideje, hogy szakítsunk azzal a hagyománnyal, mely szerint az imádságos irodalmat felekezet szerint tárgyaljuk (s igen szerencsés lenne, ha a kutató is függetleníteni tudná magát saját hovatartozásától), hiszen ezek az imádságos könyvek ugyanazon forrásból táplálkoztak, egymásra gyakorolt hatásuk vitathatatlan, tudjuk, hogy a vallási hovatartozás nem volt gátja egy-egy munka részleges újrakiadásának, számos imádság szerepel katolikus, protestáns műben egyaránt.

E bibliográfia elkészítését, az adatok sokasága miatt, szükségszerű több ütemben elvégezni. Először a nyomtatott, műfaji szempontból egyértelműen meghatározható nyomtatott imádságoskönyveket indokolt összegyűjteni. Ezt követné a kéziratos imakönyvek listája, majd a vegyes tartalmú, imádságokat csak részben tartalmazó nyomtatványok, kéziratok feldolgozása. A bibliográfia végső formájában folyamatosan, időrend szerint kellene rendezni a tételeket, függetlenül attól, hogy kéziratról vagy nyomtatványról, teljes imakönyvről, netán vegyes tartalmú kötetben szereplő imádságról van szó.

Ez a munkarend következik a feldolgozandó anyagból is, hiszen az RMNy és Holl összevetéséből is világosan kitűnt, hogy számos kötet műfaja nehezen behatárolható, vagyis a bibliográfia bővítésével párhuzamosan mindenképpen imádságelméleti vizsgálódásokat is folytatni kell, amely eredmények hasznosításával a most még bizonytalan műfajú kötetek besorolását megnyugtatóan lehet elvégezni.

A továbbiakban az első lépés, vagyis a nyomtatott imádságoskönyvek bibliográfiájának tervezetét vázolólok. Az adatokat mindenképpen digitális formában kell tárolni, hogy bárki számára könnyen elérhető, ugyanakkor az újonnan előkerülő adatokkal, illetve a később feldolgozandó tételekkel könnyedén bővíthető legyen. Az egymást időrendben követő címszavaknál az alapadatokon túl, vagyis a szerző, cím, kiadási hely és

idő, kötetleírás, más bibliográfiákra, szakirodalomra hivatkozás mellett célszerű lenne az RMNy-hez hasonlóan kutatási eredményekről is említést tenni, s az adott műhöz kapcsolódó legfontosabb tanulmányok megjelenési helyét feltüntetni, valamint a mű aktuális lelőhelyét (lelőhelyeit) megadni, lehetőség szerint a jelzetek közlésével. Külön mutatók készítése a digitális változatban nem szükséges, hiszen megfelelő keresőprogramok segítségével a mutatók funkcióját ki lehet váltani.

Kívánatos lenne, hogy minél előbb elkészüljön legalább a nyomtatott imázságos könyvek bibliográfiája, hiszen a munka során szerzett tapasztalatok hatékonyan segítenék a további feldolgozást – amire e részfeladat elvégzése már önmagában ösztönzőleg hatna –, illetve ez a hiánypótló lista már a maga töredékességében is a témához kapcsolódó kutatások kiindulási pontjaként fontos szerepet tudna betölteni.

„közönséges jóra való igyekezetből meg újítanám, sok szép dolgokkal meg jobbítanám”

Az *Imádságos* könyv szövegkritikai jegyzetei

I. Bevezetés a jegyzetekhez

A szövegkritikai jegyzetek célja, hogy Pázmány *Imádságos* könyvének életében megjelent kiadásai között meglévő szövegszerű eltéréseket leírja. A jegyzetek koncepciójának kialakításakor arra törekedtem, hogy a szövegváltozatok eltéréseiből fakadó sajátosságok rögzítését összehangoljam az érvényben lévő szabályozások, alapelvek útmutatásaival.

Az MTA Textológiai Munkabizottsága kidolgozta a szakmai alapkövetelményeket tartalmazó dokumentumát, amelynek címe: *Alapelvek az irodalmi szövegek tudományos kiadásához*.²¹³ Ez a dokumentum „afféle minimumkövetelményeket” fogalmaz meg, írja az *Alapelvek*hez fűzött tanulmányában Kecskeméti Gábor,²¹⁴ „egyfajta viszonyítási pont kíván lenni, amelyhez képest minden kiadás a maga egyedi problémái szerint határozhatja meg magát”.²¹⁵ Majd hozzáteszi, hogy az *Alapelvek* „a Péter László szerkesztette szabályzatot csak jogi helyzetének tekintetében váltja fel maradéktalanul (...) [az] megváltozott jogkörben: ajánlasként továbbra is a Munkabizottság hivatalos dokumentuma maradt”.²¹⁶

A *Szabályzatból*, vagyis az *Irodalmi szövegek kritikai kiadásának szabályzatából*²¹⁷ két részletet emelnék ki, amely kijelölte a későbbi munka irányvonalát, és számomra útmutatóul szolgált: „Ezután közölje a szerkesztő a szerzőtől (...) származó változatoknak a főszövegtől való eltérését. Minden különbséget számon kell tartania, amely a szerzőtől, a szerző életében tudtával és ellenvetése nélkül készült kiadásból eredhet”.²¹⁸ A másik idézet: „Gondos megfontolást kíván, hogy amit a szabályzat legcélszerűbbként ajánl, vagy ami a gyakorlatban leginkább szokásos, attól milyen megokolás alapján szabad vagy kell az adott esetben eltérni. A szokatlanabb vagy vitatható választást mindenképpen meg kell okolni”.²¹⁹

E szempontokat próbáltam meg érvényesíteni a gyakorlatban, a szövegkritikai jegyzetek megírása során.

---

²¹³ *Alapelvek*, 328–330.

²¹⁴ KECSKEMÉTI 2004, 317–327.

²¹⁵ *Uo.*, 320.

²¹⁶ *Uo.*, 320.

²¹⁷ PÉTER 1988. Későbbi megjelenés: HARGITTAY 2003, 114–131.

²¹⁸ *Uo.*, 28–29, (7.31).

²¹⁹ *Uo.*, 38, (9.32).

A munka kezdetén már egyértelmű volt, hogy a kiadások között sok ezer olyan hangzójelölésig lemenő különbség található, amelyeket, ha egyesével jelölnénk, az apparátus elkészítésének lényege és célja, azaz a szerzői változtatásokról való pontos tájékoztatás, kerülne veszélybe. Ezért kialakítottam egy, az *Imádságos könyv* sajátosságait figyelembe vevő, rendhagyó jegyzetelési technikát, amelyet a *Pázmány Péter Művei* sorozatot készítő OTKA-munkacsoport 2004. december 3-án vitatott meg, *Az Imádságos könyv szövegkritikai jegyzeteinek koncepciója és szerkezete* címmel. A munkacsoport megbeszélésén az a döntés született, hogy a szövegeltérés-típusok kategorizálásával a kiadások szerkezetének feltárása történjék meg, illetve néhány ima hagyományos szövegkritikai jegyzetelése is készüljön el, hogy azokat majd az MTA Textológiai Bizottsága napirendre tűzze és megtárgyalja.

Pázmány Imádságos könyve szövegkritikai jegyzeteinek koncepciója és technikája címmel 2005. március 21-én tartott értekezletén vitatta meg az előterjesztést a Textológiai Bizottság. Az előterjesztésben két különböző jegyzetelési technika szerepelt, egy a szokásos, a minden eltérést jelölő elv szerinti, és egy a számos különbséget nem egyenként, hanem a változás mértékét és módját szövegegységenként bemutató eljárás. A Bizottság a következő álláspontra jutott: nem kielégítő a szövegekben található eltérések módját és mennyiségét csak imánként jelölni, túl általános, és a szövegkritika követelményeinek nem megfelelő eljárás. A *Szabályzat* szerinti jegyzetelést tartotta elfogadhatónak, annak megerősítésével, hogy a helyesírásból fakadó eltéréseket, amennyiben azok nem Pázmánytól valók, valóban indokolatlan jelölni, a hangsúlyt a szerzőtől származó tartalmi különbségek feltüntetésére kell helyezni. A Bizottság egyúttal felvette sorozatai közé a Pázmány Péter kritikai kiadássorozatot.²²⁰

Ezek után világossá vált a feladat, arra a kérdésre kellett a választ megtalálni, hogy mely változtatások azok, amelyek Pázmánytól valók, s ennek megfelelően, mit szükséges a szövegkritikai jegyzetek között feltüntetni, s mely eltéréseket lehet figyelmen kívül hagyni.

Az 1606-os példányban nem találtunk ortográfiára, illetve a nyomtatás körülményeire vonatkozó megjegyzéseket.

Az 1610-es edíció végén található egy hibajegyzék, *Az Nyomtatásban eset fogyasztásoknak megigazítása.*,²²¹ amelyben a negyedik kiadáshoz igen hasonló olvashatunk „*Aprólék vétkek estek az nyomtatásban, miuelhogy ritkán forgódhattam én*

---

²²⁰ „Ugyanezen az ülésen [márc. 21-én] a Munkabizottság felvette sorozatai közé a Hargittay Emil vezette Pázmány Péter kritikai kiadássorozatot, amelyről a sorozat munkatársai tartottak kimerítő beszámolót.” *Beszámoló* 2005.

²²¹ PÁZMÁNY 1610, [733–735].

magam az Nyomatatók körül, mellyeket az kegyes oluashó könnyen eszében vehet, és magátúlis helyére hozhat; Mind az által fel jegyzetem nemellyeket, hogy ezeket meg igazítuán, akadék nélkül oluashassák mindenek ez könyuet.”²²² Ezekből a sorokból hasonló következtetést vonhatunk le, mint az 1631-es hibajegyzék megjegyzéséből, mégpedig azt, hogy az *Imádságos könyv* szövege Pázmányé, de annak formába öntése a nyomtatók munkája. Pázmány tudatában van annak, hogy az általa javított 31 eseten kívül is maradtak hibák, s azok korrigálását a „szemes” olvasóra bízta.

Az 1625-ös illetve az 1631-es *Imádságos könyv* között igen kevés eltérés található, amint azt *Az Imádságos könyv kiadásai és azok szerkezete* című fejezetben bemutattam. Legszembetűnőbb különbség a negyedik kiadás végén, *Az Nyomatásban esett fogyatkozások* című hibajegyzék²²³ a bizonyosság arra, hogy az ekkor már bíborosként tevékenykedő Pázmány szakított időt a kézirat korrektúrázására, 34 javítást eszközölt. „Ezeken-kivül-is estek aprólék fogyatkozások a’ Nyomatók-miatt, a’ bötüknek el-változtatásában, az igéknek el-szaggatásában vagy egybe-foglalásában, mellyeket laistromba nem írtam: azokat a’ kegyes Olvaso könnyen helyére viheti.”²²⁴ Ebből a megjegyzésből két következtetést vonhatunk le. Az első, hogy a bötük elváltoztatása, valamint az igék elszaggatása, illetve egybefoglalása, vagyis a szavak helyesírása nem Pázmánytól való, hiszen ő maga írja, hogy az a nyomtatók miatt történt. A másik következtetés az 1625-ös kiadásra vonatkozik, s az abban lévő újításokra. A negyedik kiadás végén található hibajegyzékben csak a „bötükkel” s a nyomtatókkal kapcsolatban találunk kifogást, az *Imádságos könyv* tartalmára vonatkozóan nincs megjegyzés, ami alátámasztja azt a vélelmet, hogy a harmadik kiadásban megjelenő, és a szöveget magát érintő változtatások Pázmánytól valók, hiszen saját neve alatt biztosan nem jelentet meg kétszer is olyan művet, amely nem teljesen az ő munkája.²²⁵

Összefoglalva megállapítható, hogy a négy kiadás szövege, valamint a két hibajegyzékben lévő összesen 65 javítás biztosan Pázmánytól való. A főszöveg és a szövegváltozatok közötti ortográfiai eltéréseket, minthogy azok – a szerző szerint – a nyomdászok munkájából adódtak, nem tartoznak Pázmány írói tevékenységéhez,²²⁶ így azokat kizárhatjuk a jegyzetkötetben jelölendő eltérések közül.

---

²²² PÁZMÁNY 1610, [733].

²²³ PÁZMÁNY 2001, 322:1–23.

²²⁴ Uo., 322:20–23.

²²⁵ Pázmány nehezményezte a Mihálykó-féle kiadást (MIHÁLYKÓ 1609) az *Imádságos könyv* 1610-es kiadásának keresztény olvasóhoz írt előszavában. Ehhez lásd *Az Imádságos könyv utóélete* című fejezetet.

²²⁶ Pázmány helyesírásának kérdéséhez lásd KOVÁCS 2003, 11–13.

Következik mindezek magvalósulása a gyakorlatban, vagyis a szövegkritikai jegyzetek felépítése. Az *Imádságos könyv* főszerzője tehát az 1631-es kiadás, s ehhez viszonyítottuk a három korábbi kiadást.

A jegyzetek formai felépítése

Az apparátus kialakításának főszabályai:

- a jegyzeteket a 2001-ben kiadott kritikai szöveg sorai szerint tagoltuk
- az eltéréseket dőlt betűvel jelöltük
- az eltéréseket közvetlenül megelőző/követő változatlan szövegrészletet álló betűvel feltüntettük, ezáltal az eltérő részeket pontosan nyomon lehet követni (eltérés lehet: betű, szó, több szó, sor, több sor)
- ha egy jegyzetben a dőlt betűs részt nem előzi meg, illetve nem követi álló betű, az azt jelenti, hogy a kritikai kiadás azon sorában az eltérés előtt/mögött nincs egyező rész.

Az apparátus egy sorának felépítése

A kritikai apparátusban a sor elején álló félkövér arab szám mutatja, hogy az adott jegyzet a 2001-es kiadás mely lapjára vonatkozik, majd ezt követi kettősponttal összekötve a kritikai kiadás hivatkozandó sorának feltüntetése, az ezt írásjel nélkül követő római számok a Pázmány életében megjelent kiadásokat jelölik:

80:3 I

A római számok megfeleltetése: I=1606; II=1610; III=1625; IV=1631.

A római szám után, írásjel nélkül következik maga a jegyzet, az ugyanazon szövegrészlethez tartozó variánsokat folyamatosan, egymás után hozzuk a kiadások időrendjében, írásjellel nem elválasztva:

80:3 I keluén, *leg*h eleoször II keluén, *leg*h előszöris az

Az apparátus sorainak egymás után következése

Egy jegyzet, lehetőség szerint, a kritikai kiadás egy sorára vonatkozik. Ha a főszerző és a szövegváltozat közötti eltérést soronként nem lehet leírni, mivel a különbség vagy

sorhatáron van, vagy hosszabb szövegrészletet érint, akkor a 2001-es kiadás vonatkozó sorait kötőjellel jelöljük:

80:8–13 I [...]

A kiadások szövegeinek sorrendje párhuzamos. Néhány esetben előfordul, hogy eltér a sorrend az 1631-es kiadáshoz képest. Ennek egyik változata: az imádság egy másik fejezetben szerepel, másik változata: néhány lapnyi terjedelmű szöveg bekezdéseinek sorrendje az átdolgozás során felcserélődött. Mind a két esetben a 2001-es kiadás szerinti sorrendben hozzuk a jegyzeteket, [ ] –ben megadva, hogy a korábbi kiadás mely lapszámain található az adott szövegrészlet.

Hosszabb szövegrészlet szakaszainak felcserélődése esetén jegyzetben közlünk segítségül egy áttekintő táblázatot:

73:3–20 I [= I, [22v]:23–[23v]:7]²²⁷

Az apparátus helyesírása

A jegyzetekben szereplő szavak mindig a hivatkozott kiadás helyesírásának megfelelően szerepelnek. Amennyiben két korábbi kiadásban teljesen megegyező módon szerepel a főszövegtől eltérő variáns, akkor a kiadásokat jelölő római számokat pontos vesszővel elválasztva egymás után hozzuk időrendben, s azt követi majd írásjel nélkül a jegyzet:

84:13 I; II rendeléd, hogy

²²⁷ A IV, 73:1. sortól az első fejezet végéig az imakönyv szövegének sorrendje az első kiadással nem egyezik. A következő táblázat tartalmazza az adekvát részeket.

1631	1606
73:1–2	20[r]:1–2
73:3–20	[22v]:23–[23v]:7
[...]	[23v]:8–14
73:21	[...]
73:22–76:25	20[r]:3–[22v]:23
76:26–33	[...]
[...]	24[r]:4–10
77:1–5	24[r]:10–18
77:6–13	[...]
77:14–78:5	24[r]:18–25[r]:18
78:6–14	[23v]:15–24[r]:3
78:15–79:6	25[r]:19–26[r]:12

Ha a két korábbi kiadásban azonban nem azonos a jegyzetelendő részlet alakja, noha a főszövegtől ugyanabban térnek el, mindkét alakot hozzuk folyamatosan, időrendben egymás után:

84:5 I eoriz *megh* engem II öriz *megh* enghem

Előfordul a két típus keverve is:

84:25 I; III okoson II Okoson

Ha a korábbi kiadásokban sajtóhibát találunk, azt a következő módon javítjuk:

52:15–16 I *ighen künnien* [jav. ebből: künnien] *az eordeogh*

Szerkesztői megjegyzések közlésére használt jelek

Különböző funkciójú megjegyzéseket alkalmazunk, amelyek a jegyzetek értelmezéséhez szükségesek. Ezeket, minthogy nem részei Pázmány szövegének [ ]-ben közöljük. A szerkesztői megjegyzések a következők:

A hiány jele: [...]

Akkor használjuk, ha az 1631-es kiadásban olyan szövegrészlet szerepel, amely a korábbiakban nem. Ez a jel vonatkozhatik akár egyetlen betű hiányára, de akár hosszabb eltérésre is. Fontos, hogy mindig a 2001-es kiadás megadott sorára/soraira vonatkozik.

Többsoros hiány:

80:8–13 I [...]

A hiány egy–két szó a sor közepén [2001, 81]:

81:11 I; II Vram *s' én* Istenem [...], hogy

A hiány akár egy-két szó is lehet az adott sor elején vagy végén. Ilyenkor csak a [...] jelet megelőzően vagy csak ezt követően találunk álló betűs (vagyis egyező) szövegrészletet.

Példa a sor elején lévő hiányra:

189:24 I [...] teolled *veot* birodalommal *a te Z*. II *vöt* birodalommal, *az Te* szent *neuednek* tisztességére

Magyarázat: a 2001-es kiadás 189. lapjának 24. sora így kezdődik: „te-tölled vet birodalommal, szent neved tisztességére.”. A jegyzetből kiderül, hogy az első kiadásból hiányzik a sorkezdő „te”, a második kiadásban azonban már szerepel, vagyis a jegyzetből az is világosan látszik, hogy az 1606-os kiadás e szó tekintetében eltér az 1610-es kiadástól.

Példa a sor végén lévő hiányra:

137:9 I monduan [...]. II monduán [...].

Magyarázat: a 2001-es kiadás 137. lapjának 9. sora: „egy-Istent el-mondván utólszor.” Ez a sor a végén található „utólszor” szó kivételével teljesen megegyezik az első illetve második kiadás vonatkozó szövegrészletével.

Ha a hiány csak egy betű, vagy szórészet, akkor a [...] jel szóköz nélkül kapcsolódik az adott szó egyező részéhez, amely álló betűvel szerepel.

Szó végén lévő hiány:

197:12 I aruac[...], eozuegieknec

Magyarázat: a főszövegben: „árvának, özvegyeknek,” vagyis az 1606-os kiadásban a *-nak* rag hiányzik az „árván[ak]” szó végéről

Szó közepén jelentkező hiányt jelöl ez a szerkesztői jel, ha szóköz nélkül kapcsolódik az előtte illetve mögötte található álló betűs szórészekhez:

200:6 I vigasztal[...]*d*

Magyarázat: főszövegben: „vigasztallyad”, így a [...] jel a „lya” szóreszet helyén van, „vigasztal[lya]*d*”, vagyis az eltérés 3 betűnyi az 1606-os kiadáshoz képest.

A locusok idézésének módja, a hivatkozások feltüntetése:

[locus a margón] illetve [locus a margón:]

Pázmány sok esetben megjelöli forrásainak helyét, amelyek az 1606-os kiadásban többnyire a margón szerepelnek. E két szerkesztői megjegyzés révén tudható, hogy a locus a margón található-e, illetve, hogy tartalmaz-e jelölendő eltérést.

[locus a margón]

Ez a megjegyzés azt jelenti, hogy az adott sorban található forrás a korábbi kiadásban változatlan alakban, a margón szerepel.

134:5 I [locus a margón]

Magyarázat: a 2001-es kiadás 134. lapjának 5. sorában a következő forrásmegjelölést találjuk: „Lactancius, libr. 4. Divin. Instit. cap. 28.” Majd folytatódik a szöveg. Az 1606-os kiadásban a következő szöveg szerepel a margón: „Lactan. li. 4. diuin. Instit. cap. 28.” A főszöveg ettől

eltekintve megegyezik az 1631-es kiadásban olvashatóval. Az eltérés tehát abban áll, hogy az első kiadásban ez a locus a *margón* szerepel.

Ritkán, de előfordul, hogy a 2001-es kiadás egy sorában két locus is szerepel, amelyek az 1606-os kiadásban a margón találhatók.

133:25–26 I [2 locus a margón]

Magyarázat: ebben az esetben a [ ]-ben lévő megjegyzés arra utal, hogy a 2001-es kiadás megadott soraiban, a 133. lap 25–26. sorában, *két* olyan locus szerepel, amelyek megtalálhatók az 1606-os kiadásban is, de nem sorközben, hanem a margón.

[locus a margón:]

Ez a megjegyzés arra vonatkozik, hogy az 1631-es kiadásban nem ugyanabban a formában szerepel a korábbi kiadás locusmegjelölése. A kettőspont jelzi, hogy a szerkesztői megjegyzés után a szövegkritikai jegyzet következik.

136:6 I intise szerint [locus a margón:] 2. Cor.

Magyarázat: a 2001-es kiadás 136. lapján a 6. sorban a következő áll: „Szent Pál intése-szerént, 1. Corinth. 9. v. 8.” A jegyzetből kiderül, hogy a locus az első kiadásban a margón szerepel, s nem az 1. hanem a 2. Korinthusi levélre hivatkozik.

Megesik, hogy az 1606-os kiadás hivatkozása megegyezik az 1631-es kiadáséval, de a margón Pázmány még valamilyen kiegészítést fűz az adott locushoz.

183:4 I [locus a margón:] 5. *elegans oratio habetur.*

A jel: [ ] egyéb előfordulásai

[megjegyzés a margón:]

Ez a jel azt jelenti, hogy az 1631-es kiadástól eltérő szövegrészlet a korábbi kiadásban a margón található.

75:10 I iria, [megjegyzés a margón:] *Anno D. 613.*

Magyarázat: a 2001-es kiadás 75. lapján a 10. sorban szerepel: „életében írja”. A jegyzetből kiderül, hogy az 1606-os kiadásban Pázmány a margón egy megjegyzést tesz, locusjelölés nélkül, amely a többi kiadásban már nem szerepel.

Amennyiben a megjegyzés egy a margón lévő locushoz kapcsolódik, akkor a [locus a margón:] jelet alkalmazzuk.

75:7 I [locus a margón:] 24. *Anno D. 560.*

Magyarázat: ez a jegyzet megmutatja, mi található az 1606-os kiadás margóján. Kiderül, hogy a locus a margón szerepel, és kapcsolódik hozzá egy megjegyzés is a hivatkozott mű datálására vonatkozóan.

Lapalji jegyzet sorszáma [ ]-ben

Amikor a jegyzet bővebb magyarázatot igényel, például egy helyesíráshoz kapcsolódó megjegyzés nem fér el az apparátus megfelelő sorában, [ ]-ben szerepel a lábjegyzet sorszáma, majd a lap alján olvasható a magyarázat.

50:22 II köuety [1]

¹ II köuety [az 1610-es kiadás végén található *Az Nyomtatásban esett fogyatkozásokról meg igazítása:* részben szerepel a következő: „Fol. 31. linea 7 köuety. írjad köuety.” Ez a javítás azonban nem őrződött meg a későbbi két kiadásban.]

Az eltérések jelölése

Összegyűjtöttük tehát azokat az eseteket, amelyek jelölése elhagyható, minthogy nem a szerzői változtatások részei. Ezeket a jellemzően helyesírásból fakadó különbségeket a szövegkritikai jegyzetekben következetesen nem tüntettük fel. Ezen eltéréstípusok kivételével minden különbséget rögzítettünk a jegyzetekben.

A nem jelölt eltérések

nem jelöltük:

- ha az eltérés abban áll, hogy a betű(k) áll(nak) vagy dől(nek)
- egybeírás, különírás, kötőjeles írás variánsait
- kisbetű-nagybetű eltéréseket

- ha ugyanazon mássalhangzót eltérő betű(csoport) jelöl
- ha egy szóban két-három mássalhangzó találkozásakor, egy jelentés-megkülönböztető szerep nélküli mássalhangzó elmarad
- ha ugyanazon magánhangzó ékezettel vagy anélkül szerepel
- a ugyanazon toldalék mássalhangzók tekintetében eltérő alakjait
- a kötőhangzó hiányából, jelenlétéből fakadó eltéréseket
- a központozásból fakadó eltéréseket, hiszen ezek egy kiadáson belül is meglehetősen következetlenek.
- a következő szópárokat: o-oh; a'-az; között-közt
- a „szent” szó különböző előfordulásait
- ha a korábbi kiadás nyilvánvaló sajtóhibája miatt van eltérés
- ugyanazon mű címének különböző (teljes illetve rövidített) variánsai
- ha egy tulajdonnév ugyanazon alakjának hosszabb vagy rövidebb változata szerepel
- nem jelöljük, ha a margón újra megismétli a szerző nevét a forrás megadásakor
- a locusjelölésnél alkalmazott rövidítéseket
- ha egy (sor)szám hol betűvel, hol számmal szerepel

Következik néhány példa az imént vázolt esetek illusztrálására:

	2001	1606	1610	1625	1631
	42:8	ama	amaz	amaz	amaz
„szent” szó előfordulásai	42:15	Z	szent	Sz.	Sz.
kötőhangzó	42:18	-	helyet	helyt	helyt
	46:22		szüntelen		szünetlen
kisbetű-nagybetű	43:12	-	szent fiad attyafiainak	Szent Fiad, attyafiainak	Szent Fiad, Attyafiainak
korábbi kiadás sajtóhibája miatt van eltérés	95:16		szép szük Mária		szép szüz Maria
ugyanazon szó más betűk	42:19	keoneoreogh	könyöreogh	keonyeoreog	keonyeoreog
	42:24	meltoságot	meltosághat	méltoságát	méltoságát
	49:3		mindnyájan		minnyájan
	52:				
	92:15	-	vijült	újült	újült
	96:5	vilagossagnac	vilagosságznak	világosságnak	világosságnak
	96:6–7	homaliáual	homalyáual	homályával	homályával
	147:21	hagyni	haginy[!]	hagyni	hagyni

	190:18	kereztien	kereszttyen	Keresztyén	Keresztyén
	190:18	daikay	daykái	dajkái	dajkái
	282:4	üdueossegés	üdüösséges	üdvösséges	üdvösséges
-ly [1606 főként] – -lyi [1631]	44:14	király			királyi
nyi=ni /ny	46:7	enni	enny		ennyi
i=y	48:21		kiuánnny		kivánnni
ít =y/í	46:19	düceseoycsek	dücsöicsek		dücsöítcsék
mt=mpt	46:25		teremptet		teremtet
„l” betű hiánya	46:27		nékül		nélkül

II. A négy kiadás oldalszám-konkordanciája

Az alábbi táblázat a szövegkritikai apparátus használatához nyújt segítséget, mivel abban az *Imádságos könyv* első négy kiadásának lapszámait nincsenek feltüntetve. Ez a konkordancia a 2001-ben megjelent kritikai szövegkiadásának minden lapjához rendel egy-egy párhuzamos helyet az első (1606), a második (1610), a harmadik és negyedik (1625, 1631) kiadásból.

A táblázat első oszlopa tartalmazza a 2001-es kiadás lap- és sorszámát. Itt szöveges részlet is szerepel, hogy az azonosítás elvégezhető legyen. Logikus lett volna minden lap első sorához kikeresni a megfelelő helyet, de a szöveg átdolgozása miatt olyan mondatrészeket kellett kiemelni, amely mind a négy kiadásban felismerhető és azonosítható. A tájékozódáshoz a laponkénti egy egyezés kiemelése elégségesnek tűnik. A táblázat második, harmadik, negyedik oszlopai tartalmazzák az *Imádságos könyv* első négy kiadásának vonatkozó helyeit. Mivel a harmadik és a negyedik kiadás hasonló szerkezetű, célszerű volt közös oszlopban szerepeltetni őket. A kritikai kiadással ellentétben a XVII. századi nyomtatványokban nem található sorszámozás, ezért ha ezekben a hivatkozott rész a szedéstükör közepénél lejjebb szerepel, az „al.”szócska utasítja a táblázat használóját, hogy a sorszámozást alulról kell kezdeni.

2001	1606	1610	1625; 1631
13:1 IMADSA-	[†1r]:2	D:(1r):2	D(1r):1
14:1 Hieron	[†1v]:1	D:(1v):1	D(1v):1
15:1 A' KERESZTYEN	–	):(5[r]:1	)(2[r]:1
16:1 AZ ESZTENDÖRÜL	–	D:(6v):1	D(2v):1
17:1 JANUARIUS	–	D:(7r):1	)(3[r]:1
18:1 FEBRUARIUS	–	D:(7v):17	D(3v):17
19:1 MARTIUS	–	D:(8v):16	D(4v):16
20:1 APRILIS	–	D:(:)(1v):7	D(5v):8

21:1 MAJUS	–	D:(:)(2v]:1	D(6v]:1
22:1 JUNIUS	–	):(:)(3[r]:17	D(7r]:17
23:1 JULIUS	–	D:(:)(4r]:7	D(8r]:7
24:1 AUGUSTUS	–	):(:)(5[r]:1	)([1r]:1
25:1 SEPTEMBER	–	D:(:)(5v]:16	D()(1v]:16
26:1 OCTOBER	–	D:(:)(6v]:4	D()(2v]:4
27:1 NOVEMBER	–	D:(:)(7r]:22	D()(3r]:22
28:1 DECEMBER	–	D:(:)(8r]:11	)(4[r]:11
29:1 VAnnak	–	(:)[1r]:1	)(5[r]:1
30:1 A' CALENDARIOM	–	(:)[1r]:al. 5.	)(5[r]:al. 4
30:18 II. AZ EPACTAKrul	–	[(:)(1v]:al. 6.	D()(5v]:al. 3.
31:3 Azért, a' 19. Arany-szám	–	(:)(2[r]:10	D()(6r]:15
32:1 Ez következendő	–	(:)(3[r]:9	D()(7r]:17
33:1 Az első	–	[(:)(3v]:al. 2.	D()(8r]:1
[a 34. lap táblája]	–	[(:)(4v]	D()(8v]
[a 35. lap táblája]	–	[(:)(5r]	)(()([1r]
36:1 A' CALENDARIOM	–	[(:)(5v]:1	D()(1v]:1
37:1 MASODSZOR	–	[(:)(6v]:1	D()()(2v]:4
38:10 Hogy pedig	–	[(:)(7v]:17	D()()(3v]:al. 5
39:1 Hasonlatos-képpen	–	[(:)(8v]:3	D()()(4v]:9
40:1	–	(:)(:)[1r]:3	)(())(5[r]:9

MINT LET			
40:18 Az Arany-szám helyében	–	[(:)(:) 1v]:9	D(())(5v):15
41:8 Mint-hogy	–	[(:)(:) 2r]:al. 9	D(())(6r):al. 4
42:1 I. ELSŐ RESZE	[1r]:1	1:1	[1]:1
43:1 MI ATYANK	[1v]:13	3:1	3:1
44:14 Ha azért Szent David	[2v]:1	7:al. 3	6:3
45:10 nékünk fejenként	3[r] :17	11:4	8:4
46:15 Szenteltessék	4[r] :1	15:8	10:al. 5
47:1 irgalmasságodnak hirdetői	[4v]:4	17:7	11:al. 2
48:9 Iőjön te országod	5[r] :1	22:12	14:al. 3
49:5 értelmünknek vezére	5[r] :al. 10	25:al. 6	16:7
50:5 Légyen te akaratod	[5v]:al. 8	29:8	19:1
51:17 Mi kenyérünket	[6v]:1	34:6	22:1
52:1 tékozló fiúval	7[r] :3	36:8–9	23:6
53:1 Es bocsásd	7[r] :al. 6	40:4	25:14
54:13 Es ne vigy	8[r] :al. 7	45:8	28:al. 8
55:8 De szabadics	9[r] :5	48:6	30:11
55:27 <i>AZ MI-Atyánk</i>	[9v]:11	50:11	32:1
57:1 A' BOLDOG	[10v]:al. 7	53:1	34:11
58:3 Ur vagyon	11[r] :al. 6	56:6	36:al. 9

59:1 Es áldot	[11v]:10	58:al. 8	38:6
59:14 Hiszek	–	60:3	39:8
60:1 A' Nicaea-béli	[54v]:1	61:5	40:al. 8
60:19 Amen	55[r]:9	63:8	42:al. 5
60:20 Szent Athanasius	–	63:9	42:al. 4
61:11 Hasonló-képpen	–	65:6	44:al. 6
62:3 A' ki azért	–	67:11	47:2
63:2 <i>A' Ki tiszta szüvel</i>	–	70:5	50:3
64:1 II. Mert mikor	–	72:14	52:10
65:1 En Uram	–	75:1	54:al. 10
65:27 A' Szent Kereszt	12[r]:5	78:1	56:8
66:11 Azért vettyük pedig	[12v]:11	79:7	57:14
67:28 <i>MASODSZOR</i>	[14v]:1	82:utolsó	60:al. 5
68:26 Nicéforus	[15v]:1	85:7	62:utolsó
70:3 <i>HARMADSZOR</i>	[16v]:al. 8	88:9	65:al. 8
71:7 Ieronymus írja	18[r]:6	91:3	68:7
72:1 MASODIK	[18v]:al. 3	92:utolsó	70:1
	73:1–2	20[r]:1–2	
	73:3–20	[22v]:23–[23v]:7	
	–	[23v]:8–14	
	73:21	–	
	73:22–76:25	20[r]:3–[22v]:23	

76:26–33	–
–	24[r]:4–10
77:1–5	24[r]:10–18
77:6–13	–
77:14–78:5	24[r]:18–25[r]:18
78:6–14	[23v]:15–24[r]:3
78:15–79:6	25[r]:19–26[r]:12

73:22 HARMADIK		96:al. 3	73:al. 7
74:30 Cassianus		99:al. 9	76:12
76:4 Emlekezik		102:8	79:3
77:14 Végezetre		105:8	81:utolsó
78:6 Maga-is Luther		107:8	83:al. 8
79:1 Mely szentelésben		109:9	85:10
80:1 MASODIK RESZE	[26v]:1	110:1	86:1
81:1 REGGELI	27[r]:7	112:1	87:al. 11
82:12 II. Könyörgés	28[r]:9	116:al. 6	90:11
83:22 IV. Könyörgés	29[r]:1	121:1	93:5
84:23 VI. Könyörgés	30[r]:4	124:al. 9	95:10
85:18 Gyakran	[30v]:10	127:1	96:utolsó
86:7 Az örző Angyal	[31v]:1	129:10	98:al. 10
87:4 Szent Agoston	32[r]:al. 6	132:al. 9	100:12
88:3 Segélnek munkánkban	33[r]:al:11	135:7	102:15
89:1 ESTVELI	34[r]:6	138:10	104:9

90:24 EN Meg-válto	[35v]:2	144:2	107:al. 3
91:11 III	–	145:al. 3	109:1
92:18 <i>A' Kerésztén embernek</i>	–	150:6	112:1
93:20 MASODSZOR	–	153:4	114:10
94:23 EöTöDSZöR	–	156:1	116:al. 4
95:12 Végezetre	36[r]:9	157:al. 7	118:11
96:1 HARMADIK RESZE	[36v]:1	159:1	120:1
97:3 Te Uram	[37v]:6	162:al. 8	122:14
98:3 A' Teremtésért	[38v]:5	166:3	124:al. 7
99:10 Végzetlen	[39v]:al. 9	170:10	127:11
100:1 Ez esetben	[40v]:8	173:3	129:1
101:3 Micsoda, én Istenem	[41v]:11	177:3	131:12
102:3 Kérlek téged	[42v]:al. 12	180:al. 7	133:10
103:1 Ezeket te látván	[43v]:al. 12	184:1	135:6
104:20 Te dicsőségnek királya	[45v]:1	189:10	139:al. 6
105:5 Méltóztassál	46[r]:1	190:al. 3	141:3
106:1 NEGYEDIK RESZE	[47r]:1	193:1	143:1
107:1 Imádságban-való	[47v]:3	196:5	145:8
108:1 Predikáció-elöt	48[r]:al. 4	199:3	147:8
109:1	49[r]:al. 5	202:8	149:9

Más Könyörgés			
110:4 Engedd, Uram	[50v]:3	205:al. 3	151:al. 12
111:3 Ily nagy	[51v]:2	209:7	153:al. 10
112:1 Az Angyaly ének	52[r]:al. 3	212:8	155:13
113:3 Tudom, hogy	[53v]:5	215:8	157:al. 10
114:1 Az Offertorium	55[r]:al. 6	218:al. 7	159:al. 11
115:1 Nem érdemletted	56[r]:al. 3	221:utolsó	161:10
116:3 De látod Uram	[57v]:6	225:12	163:al. 5
117:1 Imádlak tégedet	[58v]:3	228:8	265:al. 10
118:1 Az Vr	59[r]:al. 6	231:8	167:al. 10
118:31 Ihon én Istenem	60[r]:al. 10	234:11	169:al. 12
119:25 Engedd, én Istenem	[61v]:al. 6	237:6	171:9
121:4 Oh áldot IESUS	63[r]:11	241:11	173:al. 2
122:1 <i>A' Misének</i>	64[r]:6	244:12	176:1
122:28 Sok okai	65[r]:al. 10	246:al. 5	178:2
123:30 <i>ELÖSZÖR azért</i>	[66v]:4	249:10	180:8
125:1 <i>MASODSZOR</i>	[67v]:al. 4	252:12	182:al. 6
126:1 Másut	69[r]:3	255:1	185:4
127:3 <i>HARMADSZOR</i>	70[r]:al. 8	257:al. 6	187:14
128:5 Orosius azt írja	[71v]:5	260:al. 9	190:1

129:13 Kerekdeden azért nyírik	73[r]:5	263:utolsó	192:al. 3
130:10 Sok szép Okát	74[r]:al. 4	266:al. 7	195:1
131:7 A' fejer Keczele	[75v]:5	269:9	197:1
132:3 Mi okon	[76v]:6	271:10	198:al. 2
133:1 ÖTÖDIK RESZE	[77v]:1	273:1	200:1
134:5 Igen szépen mondgya	79[r]:al. 9	276:10	202:al. 3
135:3 Ióllehet pedig	80[r]:al. 7	278:al. 8	205:1
136:10 <i>Második</i>	[81v]:12	281:11	207:al. 7
137:3 Az Eötödik Tizedet	[82v]:11	283:9	209:12
138:1 A Ur Angyala	[83v]:al. 6	285:al. 7	211:al. 8
139:1 HATODIK RESZE	[84v]:1	287:1	213:1
140:4 Hiszem	[85v]:14	291:1	215:al. 6
141:11 A' Kétségbe	87[r]:1	295:9	218:12
142:20 En Atyám	[87v]:14	300:5	221:9
143:21 Légyen az en	[88v]:al. 10	303:al. 2	223:12
144:17 Téged pedig Uram	[89v]:13	307:1	225:9
145:15 Háboruságinknak	[90v]:12	310:11	227:11
146:6 Oh én Meg-válto	91[r]:al. 2	313:1	228:utolsó
147:14 Adgyad én Istenem	92[r]:al. 6	317:8	231:al. 9
148:6	93[r]:4	319:al. 7	233:2

Ha valami jó			
149:14 Ezt azért	94[r]:al. 8	324:6	235:al. 6
150:3 Uram, ki	[94v]:al. 2	326:7	237:1
151:18 Oh én lelkemnek	96[r]:utolsó	331:al. 8	240:7
152:11 Engedd azért	97[r]:13	334:3	241:al. 7
153:14 A' Torkosság	98[r]:al. 9	337:al. 2	244:4
154:24 Adgyad én Istenem	99[r]:al. 2	342:1	246:al. 11
155:16 <i>Betegségben</i>	100[r]:5	344:6	248:1
156:3 Először	[100v]:9	345:11	249:6
157:7 Végezetre	102[r]:4	348:5	251:al. 5
158:3 Szerelmes	103[r]:1	350:9	253:al. 10
159:4 Azért Uram	104[r]:1	353:al. 3	255:al. 6
160:7 Eörvendezz	105[r]:7	357:al. 8	258:5
161:15 Hála néked	106[r]:al. 4	361:al. 3	261:1
162:23 Tarcsad-meg	[107v]:11	366:6	263:al. 10
163:22 Légyen áldot	[108v]:10	369:12	265:7
164:3 Oh, mint akarnám	109[r]:4	370:al. 3	266:15
165:8 II.	[110v]:3	375:7	269:7
166:4 IV.	111[r]:al. 6	378:4	271:1
167:1 VI.	112[r]:8	380:al. 3	272:al. 8

168:1 IX.	[112v]:al. 3.	383:al. 5	274:11
169:1 XII.	[113v]:10	386:7	276:1
170:4 XV.	[114v]:11	389:al. 2	278:6
171:1 Végezetre	[115v]:1	392:al. 8	279:al. 3
172:5 Aldot légy	–	396:5	282:8
173:1 Eüdvöz-légy	–	399:1	284:1
174:4 Uram IESUS	–	402:al. 6	286:9
175:3 Es, a' mint szerelmes	–	405:al. 3	288:5
176:1 HETEDIK RESZE	116[r]:1	408:1	290:1
177:2 SEregeknek Ura	116[r]:9	410:9	292:5
178:5 Eörök mindenható	117[r]:8	413:8	294:15
179:7 Emlekezzél-meg	118[r]:1	415:al. 3	296:al. 7
180:3 Ebredgy-fel	[118v]:al. 6	418:1	298:al. 11
181:9 Igaz vagy Uram	[119v]:al. 4	420:utolsó	301:1
182:15 Te mindenható Király	[120v]:al. 5	424:1	303:al. 6
183:1 Irgalmazz	121[r]:utolsó	425:12	305:1
184:6 Most-is azért	[122v]:11	428:9	307:14
185:1 Ti Szent PROFETAK	[123v]:3	430:10	309:8
186:1 Eörök mindenható	[124v]:1	432:13	311:12
187:3	125[r]:al. 9	435:3	313:7

Téricsd-meg			
188:1 Az Anyaszentegyházért	126[r]:al. 8	437:11	315:al. 6
189:10 Ne büntess	[127v]:11	440:al. 8	318:14
190:4 Adgy azért	[128v]:4	442:al. 8	320:8
191:1 Mutasd-meg	129[r]:al. 4	444:al. 5	322:5
192:1 Esőért	130[r]:al. 5	447:1	324:1
193:1 Uram, nyisd-meg	131[r]:al. 9	449:6	325:al. 4
194:1 NYOLCZADIK RESZE	132[r]:2	450:1	327:1
195:1 Iámbor	133[r]:7	452:al. 8	329:11
196:1 Mivel pedig	134[r]:10	455:5	331:14
197:9 Eözvegyek	[135v]:3	458:11	334:8
198:1 Nehézkések	136[r]:al. 9	460:8	335:al. 2
199:6 Ha pedig	137[r]:al. 4	463:1	338:7
200:1 <i>Sok töb</i>	138[r]:13	464:utolsó	339:al. 2
201:1 Bocsásd-meg	139[r]:10	467:6	341:al. 5
202:16 Irgalmas Isten	[140v]:14	471:1	345:2
203:3 Ur Isten, kinek	–	472:11	346:8
204:1 KILENCZEDIK	[141v]:1	475:1	348:1
205:3 Ismérem, és szomorú	–	478:9	350:12
206:1 Szégyenlem	–	480:11	352:13

207:26 Oh átkozot	–	487:al. 2	356:8
208:18 Bánom, én Istenem	–	490:al. 8	357:al. 2
209:21 De jaj nyavalyás	142[r]:14	494:8	360:9
210:8 De ihon, én Uram	[142v]:al. 10	496:6	361:15
211:9 III. Könyörgés	–	500:1	364:1
212:3 Tudom Uram,	–	502:11	365:al. 10
213:4 EN nyavalyás	143[r]:al. 3	506:5	368:2
214:3 De mivel irgalmasságnak	144[r]:al. 4	509:12	370:5
215:3 Emlekezzél-meg	[145v]:1	513:8	372:14
216:4 Te Uram, véghetetlen	[146v]:6	516:al. 2	374:al. 6
217:4 Kérlek azért téged	[147v]:4	520:5	376:al. 2
218:3 Az Egyházi szolga	[148v]:12	522:al. 5	379:6
219:9 Az bizonyos	[149v]:al. 4	525:8	381:al. 6
220:3 Végezetre	[150v]:10	527:3	383:14
221:1 Azt pedig	151[r]:al. 4	529:3	385:14
222:1 Az I. Parancsolat	[152v]:1	531:3	387:12
223:1 Vólt-e az Eördöggel	153[r]:12	533:8	389:16
224:11 Az III. Parancsolat	154[r]:8	536:6	392:11
225:1 Az IV. Parancsolat	[154v]:6	537:8	393:11
226:1	155[r]:al. 6	539:5	395:5

Az V. Parancsolat			
227:1 Mikor módod	156[r]:14	541:13	397:5
228:3 Az VII. Parancsolat	157[r]:al. 9	544:1	399:10
229:2 Adtál-e el	158[r]:4	545:al. 3	401:8
230:7 Hamis, és patvaros	[158v]:al. 2	548:5	403:al. 10
231:12 III. Bizonyos	160[r]:8	550:al. 4	406:1
232:1 Továbbá, azt-is	[160v]:15	552:11	407:al. 7
233:1 Vóltál-e	[161v]:9	554:utolsó	410:2
234:1 I. Hogy az Isten	[162v]:al. 4	557:6	412:7
235:3 Végezetre	164[r]:1	559:al. 5	414:al. 8
236:5 Meg nem vetem	165[r]:al. 9	562:al. 2	416:al. 3
237:13 <i>Ennek-utánna</i>	166[r]:al. 5	566:al. 6	420:4
238:3 Dicsírd az Istent	–	568:al. 4	421:13
239:6 Menyiszer	–	572:al. 8	423:al. 3
240:12 Tudom Uram	–	575:al. 5	426:14
241:4 mert te teremtettél	–	577:al. 8	428:3
242:7 Te hozzád	–	580:9	430:12
243:4 EN üdvözítő	[166v]:al. 5	582:al. 5	432:14
244:5 Igíreted tartya	[167v]:al. 3	585:7	434:al. 6
–	[168v]:1–169[r]:24		
I. Imádság.	= 171[r]:1–		

244:21-245:29	172[r]:13]
–	172[r]:14–26
I. Imádság 245:30–246:32	–
I. Imádság: 247:1.–6	~ [172v]:11–20
I. Imádság: 247:7–14	–
I. Imádság: 247:15–19	172[r]:27–[172v]:10
I Imádság: 247:20–22	–
I Imádság: 247:23–248:2	[172v]:21–173[r]13
II. Imádság 248:3–23	= 169[r]25–170[r]:4
III. Imádság 248:24–249:22	= 170[r]:5–[170v]:27

245:1 Tégedet		587:8	436:al. 10
246:9 Mint merjen		590:14	439:12
247:1 Ha azért Uram		592:11	441:1
248:3 II. Imádság		595:1	443:8
249:5 Oh tisztaságos		597:12	445:11
250:27 URAM, NEM VAGYOK	[173v]:7	601:13	449:3
251:16 Dicsírlek téged	174[r]:12	603:3	450:14
252:1 Kérlek, én Istenem	[174v]:10	604:6	451:15
253:3 Ha a' hálá-adásnak	–	606:al. 3	453:al. 4
254:5 Oh én Istenem	–	609:al. 7	456:8
255:1	–	612:6	458:8

Azért, Uram, te légy			
256:9 EN üdvözítő	[175v]:4	615:8	460:al. 3
257:1 Azt akarád	176[r]:al. 9	617:7	462:al. 11
258:4 Örök mindenható	177[r]:al. 4	619:al. 2	465:2
259:1 TIZEDIK	178[r]:1	621:1	466:1
260:1 XXXI. Sóltár	179[r]:1	623:9	468:7
261:1 Agyékom genyetség	180[r]:7	625:al. 2	470:13
262:2 Még anyám méhében	181[r]:5	628:8	472:12
263:1 Mint le-kaszált	182[r]:8	630:al. 2	474:15
264:1 Ha gonosságinkat	183[r]:13	633:8	476:al. 9
265:9 Theodosius	[184v]:1	636:al. 7	479:10
266:3 Iustinianus	185[r]:al. 4	638:al. 3	481:1
267:4 A LITANIAkról	[186v]:3	642:1	483:10
268:6 El-hadták	[187v]:al. 8	645:10	485:al. 6
269:12 Az Anyaszentegyház	[189v]:11	649:11	488:al. 9
270:1 Meny-béli Atya Isten	190[r]:14	650:al. 4	489:al. 6
271:4 Sz. István	191[r]:1	652:al. 11	491:9
272:1 Sz. Maria Magdolna	[191v]:7	653:al. 2	492:14
273:1 Mí bünösök	[192v]:1	655:al. 2	494:10
274:11 Psalmus 69.	[193v]:6	658:10	496:al. 10

275:1 <i>Vers.</i> Uram, nem	194[r]:12	659:al. 7	497:al. 4
276:1 VR Isten	195[r]:8	661:al. 4	499:al. 6
277:4 A' meg-dücsöült	196[r]:al. 9	664:al. 6	502:4
278:3 HAlgasd-meg	197[r]:14	667:1	504:5
279:4 Az Apostolok	198[r]:al. 6	669:al. 4	506:al. 10
280:9 OH áldot Szent N. Mátyr	199[r]:al. 7	672:10	508:al. 3
281:1 OH Meny-országának	200[r]:5	674:8	510:14
282:4 Az üdvösséges	201[r]:10	677:1	513:1
283:1 Erösségnek tornya	[201v]:al. 5	678:15	514:11
284:1 Minden gonosztúl	[202v]:al. 5	680:12	516:5
285:5 Könyörögjünk	[203v]:13	682:11	518:1
286:4 Szent Bernárd	[204v]:5	684:11	519:al. 2
287:3 Az Oltári Szentségrül	–	–	522:1
288:1 Elevenek	–	–	523:6
289:1 Buzgó	–	–	524:al. 6
290:11 Az Aldot	–	–	527:1
291:1 Serm. 2. de Advent	[205v]:13	687:13	528:5
292:1 Irgalmas Szüz	206[r]:al. 4	689:3	529:al. 11
293:1 Christus, kegyelmezz	207[r]:4	690:al. 10	530:utolsó
294:3	208[r]:7	693:3	533:2

Ur Isten			
295:4 Meny-béli Atya Isten	209[r]:1	695:3	534:al. 3
296:1 Tövis-közöt Liliom	[209v]:14	696:10	536:4
297:1 Hogy a' Keresztyének	[210v]:5	698:11	537:al. 6
298:3 Könyörögjünk	211[r]:al. 3	700:7	539:al. 8
299:3 Ur Isten	212[r]:al. 6.	702:14	541:al. 8
300:1 Mutasd Anyánknak	213[r]:11	704:9	543:11
301:5 BOcsásd-meg	214[r]:4	706:14	545:14
302:1 <i>Vers.</i> Imádkozzál	[214v]:al. 9	708:9	547:3
303:4 Ave Regina Caelorum	[215v]:1	710:1	549:4
304:1 Könyörögjünk	216[r]:8	711:al. 9	550:al. 8
305:1 ki Ieroboámnak	217[r]:3	713:12	552:12
306:1 Ki a' Sz. Péter	[217v]:al. 3	715:6	554:1
307:2 Hogy büneinket	[218v]:al. 9	717:7	556:4
308:2 <i>Vers.</i> Légy segítségünk	[219v]:9	719:3	558:1
309:1 Eörök mindenható	[220v]:4	721:6	559:utolsó
310:1 Szent Irás intési	[221v]:1	723:8	561:al. 4
311:1 Hamar, és iszonyú	222[r]:al. 10	725:3	563:al. 9
312:3 A' Házás Férfiakhoz	223[r]:11	727:6	565:al. 3
313:1 A' Fiakhoz	[223v]:al. 6	728:al. 8	567:10

314:3 Az Eözvegyekhez	[224v]:5	730:8	569:3
315:3 Fösvénység-nélkül	225[r]:12	731:al. 4	570:al. 9

Bibliográfia

ADONYI–MACZÁK 2005 – *Pázmány Péter-bibliográfia 1598–2004*, összeáll. ADONYI Judit, MACZÁK Ibolya, Piliscsaba, 2005 (Pázmány Irodalmi Műhely – Bibliográfiák – Katalógusok, 1).

Alapelvek – [DEBRECZENI Attila, KECSKEMÉTI Gábor], *Alapelvek az irodalmi szövegek tudományos kiadásához*, It, 2004/3, 328–330.

BAJÁKI 2007 – BAJÁKI Rita, *Imádságos könyv kezdőknek és haladóknak – ami a szövegkritikából kimarad = Summa – Tanulmányok Szelestei N. László tiszteletére*, szerk. MACZÁK Ibolya, Piliscsaba, 2007 (Pázmány Irodalmi Műhely – Tanulmányok, 7), 17–20.

BALASSI 1998 – *Balassi Bálint összes verse*, szerk. HORVÁTH Iván, TÓTH Tünde, Bp., 1998 (hálózati kritikai kiadás) = <http://magyar-irodalom.elte.hu/gepesk/bbom/>.

BÁN 1964 – BÁN Imre, *Pázmány Péter = A magyar irodalom története 1600–1772-ig*, szerk. KLANICZAY Tibor, Bp., 1964, 126–136.

BARTÓK 1998 – BARTÓK István, „Sokkal magyarabbul szólhatnánk és írhatnánk” *Irodalmi gondolkodás Magyarországon 1630–1700 között*, Bp., 1998.

BARTÓK 2001 – BARTÓK István, *Pázmány prédikációi és a katolikus-protestáns retorika = Pázmány Péter és kora*, szerk. HARGITTAY Emil, Piliscsaba, 2001, 322–332.

Beszámoló 2005 – *Beszámoló az MTA Textológiai Munkabizottságának 2005. éves munkájáról* = <http://www.mta.hu/nytud/besztext2005.rtf>

BITSKEY 1979 – BITSKEY István, *Humanista erudíció és barokk világkép: Pázmány Péter prédikációi*, Bp., 1979.

BOGÁR 2006a – BOGÁR Judit, *Pázmány Péter Imádságos könyvének ökumenizmusa = A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, szerk. SZILÁGYI Csaba, Piliscsaba,

Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK, 2006 (Művelődéstörténeti Műhely – Rendtörténeti Konferenciák, 2), 252–259.

BOGÁR 2006b – BOGÁR Judit, *Pázmány Péter Imádságos könyvének forrásai = Textológia és forráskritika – Pázmány-kutatások 2006-ban*, szerk. HARGITTAY Emil, Piliscsaba, 2006 (Pázmány Irodalmi Műhely – Tanulmányok, 6), 61–71.

BORNEMISZA 1584/2000 – BORNEMISZA Péter, *Predikatioc, Egesz esztendő által minden vasarnapra rendeltetett euangeliombol. Detrekő-Rárbok, 1584*, hasonmás kiadás, kísérő tanulmány, OLÁH Szabolcs, Bp. 2000.

BORSA 1971 – BORSA Gedeon, *Legújabbban előkerült XVI. századi magyarországi, illetve magyar nyelvű nyomtatványok = Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve, 1968–1969*, Bp., 1971, 207–216.

BORSA 1987 – BORSA Gedeon, *Pótlások és igazítások a „Régi Magyarországi Nyomtatványok” első két kötetéhez VI.*, MKsz, 1987, 57–64.

BREZNAY 1895 – PÁZMÁNY Péter, *Imádságos könyv*, s. a. r. BREZNAY Béla, = PÁZMÁNY Péter *Összes munkái*, II, 1895, 1–267.

V. ECSEDY 1999 –V. ECSEDY Judit, *A könyvnyomtatás Magyarországon a kézisajtó korában 1473–1800*, Bp., 1999.

FRAKNÓI 1886 – FRAKNÓI Vilmos, *Pázmány Péter 1570–1637.*, Bp., 1886.

FRANKL (FRAKNÓI) 1868 – FRANKL Vilmos, *Pázmány Péter és kora*, I–III, Pest, 1868–1872.

GÁBOR 2009 – GÁBOR Csilla, *Emlékezet, értelem, akarat – a kora újkori egyházi és áhítati irodalom motívumszerkezete és használati rendje*, (Bolyai János kutatói ösztöndíj 2007–2008 Zárótanulmány), kézirat, 2009.

GAJTKÓ 1936 – GAJTKÓ István, *A XVII. század katolikus imádságirodalma*, Bp., 1936. (Palaestra Calasantica – A piaristák doktori értekezései az 1932. évtől, 15.)

HARGITTAY 1999 – HARGITTAY Emil, *A Campianus-fordítás és Pázmány írói pályakezdése*, ItK, 1999, 661–665.

HARGITTAY 2003 – *Bevezetés a régi magyarországi irodalom filológiájába*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., 2003.

HARGITTAY 2009a – HARGITTAY Emil, *A Campianus-fordítás és Pázmány írói pályakezdése* = H. E., *Filológia, eszmetörténet és retorika Pázmány Péter életművében*, Bp., 2009, 199–204.

HARGITTAY 2009b – HARGITTAY Emil, *Irodalomszemlélet Pázmány előszavaiban és könyvajánlásaiban* = H. E., *Filológia, eszmetörténet és retorika Pázmány Péter életművében*, Bp., 2009, 191–197.

HELTAI 2008 – HELTAI János, *Műfajok és művek a XVII. század magyarországi könyvkiadásában (1601–1655)*, Bp., 2008 (Res Libraria, II).

HOLL 1957 – HOLL Béla, *Anyanyelvünk, imádságunk*, Vig, 1957, 23–28.

HOLL 1980 – HOLL Béla, *Ferencffy Lőrinc – Egy magyar könyvkiadó a XVII. században*, Bp., 1980.

HUBERT 1985 – HUBERT Ildikó, *Az Útitárs című imakönyv első kiadása (1639)*, MKsz, 1985, 58–62.

INCZE 1931 – INCZE Gábor, *A magyar református imádság a XVI. és XVII. században*, TheolSz, 1931, 37–229.

KECSKEMÉTI 2004 – KECSKEMÉTI Gábor, *A textológiai munka egyes problémáiról – az új textológiai alapelvek közrebocsátásakor* –, It, 2004/3, 317–327.

KNAPP 2000 – KNAPP Éva, *Officium Rákóczianum. Az I. Rákóczi Ferencről elnevezett imádságoskönyv története és nyomtatott kiadásai*, Bp., 2000.

KOLTAI 1997 – KOLTAI András, *Battyhány Ádám imádságoskönyve*, MKsz, 1997, 187–200.

KOPCSÁNYI 1622 – KOPCSÁNYI Márton, *Keresztyen imadsagos keonyvechke, mely, a' Caeremoniaknak, és hitünk ennéhány ágazatinak (az egy[ü]gyüek kedvéért) rövid magyarazattyáual, külömb külömb féle imadsagokat és elmélkedéseket foglal magában*, Bécs, 1622.

KÖPECZI 1982 – KÖPECZI Béla, *Pázmány Imádságos Könyve mint udvarlás tárgya*, MKsz, 1982, 1–8.

KOVÁCS 2003 – KOVÁCS Gergely, *Szövegalkotási tendenciák Pázmány Péter vitairataiban. A kompiláció és a helyesírás kérdései = Tudományos diákköri dolgozatok*, szerk. HARGITTAY Emil, Piliscsaba, 2003 (Pázmány Irodalmi Műhely – Opuscula Litteraria, 1), 7–24.

LÁSZLÓ 1926 – LÁSZLÓ Vince, *A magyar katolikus imádságos könyvek története 1711-ig*, Bp., 1926 (A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Karának az 1925/26-ban elfogadott értekezése), kézirat.

LUKÁCSY 1994 – LUKÁCSY Sándor, *Isten gyertyácskái*, Pécs, 1994.

MIHÁLYKÓ 1609 – MIHÁLYKÓ János, *Kerezién istenes es aítatos imadsagok, ez mostani nyomorúlt és veszedelmes üdökben minden kerezién és istenfélő embernek felötte szükségesek és haznosok*, Bártfa, 1609.

MOLNÁR 1997 – MOLNÁR Antal, *Sándor Dobokay's autobiographische Aufzeichnungen (1620)*, Archivum Historicum Societatis Iesu 66(1997), 75–88.

MOLNÁR 2009 – MOLNÁR Antal, *Dobokay Sándor SJ önéletajzi feljegyzései (1620) = M.A. Lehetetlen küldetés? Jezsuiták Erdélyben és Felső-Magyarországon a 16–17- században*, Bp., 2009, 79–93.

ÖRY 1964 – *Pázmány Péter lelkiége*, szerk. ÖRY Miklós, Klagenfurt, 1964 (Magyar Papi Egység, 29 – Papi Lelkiségi Füzetek, 4).

PÁZMÁNY 1606 – PÁZMÁNY Péter, *Kerezyeni imadsagos keonyv*, Graz, 1606.

PÁZMÁNY 1606/1993 – PÁZMÁNY Péter, *Keresztyeni imadsagos keonyv, Graz, 1606*, hasonmás kiadás, kísérő tanulmány, LUKÁCSY Sándor, Bp., Balassi, 1993 (Bibliotheca Hungarica antiqua, 28).

PÁZMÁNY 1610 – PÁZMÁNY Péter, *Keresztyeni imadsagos keonyv*, Pozsony, 1610.

PÁZMÁNY 1625 – PÁZMÁNY Péter, *Imadsagos könyv*, Pozsony, 1625.

PÁZMÁNY 1636 – PÁZMÁNY Péter, *A római anyaszentegyház szokásából, minden vasárnapokra, és egynehány innepekre rendelt evangelomokrúl prédikációk*, Pozsony, 1636.

PÁZMÁNY 2001 – PÁZMÁNY Péter, *Imádságos könyv*, kiad. SZ. BAJÁKI Rita, HARGITTAY Emil, Bp., 2001 (Pázmány Péter Művei, 3).

PÁZMÁNY, *Tíz bizonyság*, 2001 – PÁZMÁNY Péter, *Tíz bizonyság*, kiad. AJKAY Alinka, HARGITTAY Emil, Bp., 2001 (Pázmány Péter Művei, 2).

PÁZMÁNY 2006 – PÁZMÁNY Péter, *Rövid Tanúság (1606)*, s.a.r., jegyz. BRETZ Annamária, Bp., 2006 (Pázmány Péter Művei, 4).

PÉTER 1988 – *Irodalmi szövegek kritikai kiadásának szabályzata*, szerk. PÉTER László, Bp., 1988.

RMNy I–III. – *Régi Magyarországi Nyomtatványok*, 1–3, Bp., 1971–2000.

Svmmarivm – *Svmmarivm, az az rövid svmmaja azoknac az regylaknac mellyec az mi Rendüncbelieknec tanitasocra vадnac, es az mellyeket szükseg meg tartani mindeneknec* (kézirát), ELTE Egyetemi Könyvtár, Kézirattár, jelzete: Ab 74.

SÍK 1939 – SÍK Sándor, *Pázmány az ember és az író*, Bp., 1939.

SZABÓ 1990 – *Loyolai Szent Ignác írásaiból*, szerk. SZABÓ Ferenc, Róma, 1990.

SZABÓ 1994 – SZABÓ András, *Pázmány Péter: Keresztyéni imádságos könyv. Graz 1606*, ItK, 1994, 279–280.

SZABÓ G, SZÖRÉNYI, 1999 – SZABÓ G. Zoltán, SZÖRÉNYI László, *Kis magyar retorika (Bevezetés az irodalmi retorikába)*, Bp., 1999.

SZATHMÁRI 2008 – *Alakzatlexikon*, főszerk. SZATHMÁRI István, Bp., 2008.

SZIGETI 2002 – SZIGETI Jenő, *A 18. század első felének protestáns imádságirodalma = A Ráday Gyűjtemény évkönyve, X*, Bp., 2002, 81–103.

UEDING 1992– – *Historisches Wörterbuch der Rhetorik*, hrsg. von Gert UEDING, Tübingen, 1992–.

TESZ 1970 – *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára*, főszerk. Benkő Loránd, II, Bp., 1970.

III. Szövegkritikai jegyzetek. (Melléklet)

13:1–11 I *KEREZTYENI* IMADSAGOS KEONYV. *MELYBE, SZEP, AYTATOS KEONEORGESEK, HALADASOK, ES TANVsagoc foglaltatnac. ES REOVID TANVSAGH. MINT ISMERHESSE MEGH AKAR MELY EGIügüi emberis, az Igaz Hitet.*

13:1–11 II *KERESZTYENI* IMADSAAGOS KEONYV, *MELYBEN SZEEP AITATOS KEONYEORGESEK, ES TANVSAAGOK FOGlaltatnak. IRATTATOT PAZMANY PETERTWL.*

13:4–5 III MOST *HARMADszor* ki

13:7–9 III PETER, [...] *ESZTERGAMI*

13:12–15 I *GREZBE, Nyomatattatott, Widmanstadius Georgi altal, M. DC. VI. eztendeobe*
II *Es most Vyonnaan másodsor Nyomtattatott: POSONBAN M. DC. X. ESZTENDEOBEN*

13:14 III *M. DC. XXV.*

14:7 I imadsagomba II imadságomban III imádságimban, *a* piaczon

14:10 I {†2[r]} *AZ NEMZETES ES BEOCSÜLLETES KAPI ANNA AZZONINAK, AZ TEKINTETES HETHESI PETHE LAZLO, ORMOSD VARA SZABAD VRA, ES Ciaszar eo Felseghe, Mezei Hadnaggia, szerelmes hazas Tarsanac, Nekem Tiztelendeo Azzoniomnak. AZ VR ISTENTÜL BODogh hoszu életet, es Eoreoc dücseosseghet, kiuanoc. AZ FELSEGES ISTEN, Zacharias Propheta altal [locus a margón:] Zacha. 12. v. 10 reghen azt ighirte, hogy a kinec szüüet a Christus altal, ki eonteot Z. Lelec Isten megh szallia, azt Isteni keoneorgésre, aytatos es buzgo imadkozásra tanittia, s' fel gerieztii: [locus a margón:] Rom. 8. v. 26. Mert vgianis szinte minkent a termeofa, vizi neduességh nekül semmi io giümeolcseot nem terempt; mint a thagoc, testi eledel nekül megh szakazkodnac; mint a lép méz nekül; a keofal méz nekül, es a Test elteteo Lélec nekül, ereotlen, es haszontalan: Szinte vgy, a kereztien ember lelkeis, semmi ioszágba nem giarapodhatic, semmi giümeolcseot nem teremphet, semmi alhatatos tekelletességet nem nierhet, keoneorges es imadsagh nekül. Ezt a Zent Lelec Istentül ighirt aiandekot, Kegielmedbe, nyluan megh tapaztalom Nemzetes es beocsülletes Aszoniom; Mert minec vtanna az éleo Istenec veghetetlen io volta kegielmedet, még az Annia mehébe maganac valasztuan, a Reghi kereztien vallasnac igaz esmeretire hozá, az igaz vallással egietembe, olly aytatosságot, es Imadsaghnac lelkét oltá, es plantala szüuedbe, hogy a keoneorgésnel, es Isteni szolgatnál, nagiob lelki vigasagod, es geoneorüseged ne lenne; Mely aytatossagh által, a kegielmed lelkeis, mint a Moyses orczaia, az Istennel valo beszélgetés altal, vgy megh tiztittatic [locus a margón:] Exo. 34. v. 29., es*

megh vilagosittatic, hogy abba, mint valami atzél tükeorbe, es szép eleuen abrazatba, akar kys künnien megh lathattia az igaz tudomannac, es ezzel be oltot Zent Lelec Istenec, ereiét, es indulattiat.

Ennec okaert, minap kegielmed itt GRAECZBEN letébe, panaszolkoduán, mind maga, s' mind a teob Magyar országghi kereztienec neuéuel, mely szükön es ritkan talaltatnec a mi Nemzetünc keozt, kereztieni imadsagos keoniuecske, Engemet arra inte kegielmed, hogy efféle aytatos kereztien keoniueczket irnéc.

Es iollehet, sok mindennapi küleomb küleomb foglalatossagim vannac ez helybe, Mind az altal, a kegielmed es teob aytatos kereztienec kereséne helt aduan, teob dolghaim keozt, egynehany aytatos keoneorgéseket, es hala adasokat szedec eozue, nem csak a Reghi zent Atiac irasibol, de legh feoképpen, a Zent Irásbol, hogy az Istenec, az Isten szaiából szarmazot ighieckel keoneorgenéc, Mert noha a keoniu szelire fel nem iegieztetem mindenüt a Z. Iras helieit, de mind az altal, e keoniube foglalt imadsagoknac, csak nem minden része, a zent Irásbol vétetet.

Miuelhogy pedigh a kegielmed intése, es kiuansága leon feo oka ez munkacskanak, a The Kegielmed neuenec akarám ez imadsagos keoniuet aianlani es irni, Kegielmed altal pedigh, a teob Magyar Országban lakozo kereztieneknec, A végre, hogy mikeppen a Zent Irásba, két ANNA aszony adatic peldauul minden rendbelieknec az imadkozásban; Eggic az Oo törueybe [locus a margón:] 1. Reg. 1. v. 10. , mely maghtalan léuen, keoneorgése által Istentül Samuelt nieré; Masic pedigh, Christus Vrunc ideiébe, mely szüntelen valo imadkozásual, azt niere, hogy a testbe eolteozeot Istent, szemeiuel megh látna [locus a margón:] Lucae 2. v. 36.; Azonkeppen kegielmedis, ezeknec neuet viseluén, aytatosságokatis keouesse, Es mikeppen azoc tükeori, es peldai voltac réghen, az aytatos imadkozoknac, Vgy kegielmedis a mi niomorult hazánkba, tükeore legien az aytatos Aszonyallatoc rendinec. Az felseges Isten Kegielmedet, szerelmes hazas tarsauál, edes magzatiual, es minden kereztien rendeckel egietembe, tarcsa megh az igaz Hitben veghigh, es algia megh io eghesseges, bekeseges, io szerentses hoszu elettel e vilagon, A maas vilaghon eoreoc Dücseosseggel, es Bodoghsaggal. Graeczben, 1606. eztendeoben, Z. Georgy hauanac 25. Napian.

Kegielmednec eoreomest szolgál

PAZMAN PETER.

{†5[r]}E KEONIBE FOGLALT IMADSAGOKNAK MVtato Tablaia.

TYZ RESZRE OSZTATIK E KEONIV.

ELSEO RESZEBE, Miuelhogy minden keoneorgésnec feie

Az mi Atianc, megh mondom, mint kellien ezt ertelmesen es aytatoson mondani,

Folio 2.

Az Vdueozlegy Mariat, minemü ertelemmel kellien mondani, fol. 11

*A zent kerézt ielet, melliet imadsagunc eleot magunkra vetünc, mint, es mi okon kellien reanc
vetnünc, 12*

MASODIK RESZEBE, Reggeli, es Estueli Imadsagoc vannac.

Het Reggeli Imadsagoc, 27

Az Eorzeo Angial segitseghéért valo keoneorgésec, 31

Z. Agoston hala adása, az Angiali gonduiseléért, 32

Estueli Hala adas, 34

HARMADIK RESZEBE, az Istenec, io tetemeniert valo Hala adasoc vannac.

Az Isteni természetnec felsegherül valo Elmelkedes, 39

A Teremptésért, es Taplásásért, hala adas, 39

A megh váltásért, hala adas, 40

A megh szentelésért, hala adas, 43

A Te Deum laudamus, 45

NEGIEDIK RESZEBE, a Praedicatiohoz, es Z. Aldozaathoz tartozo imadsagoc vannac.

Mikor az Templomba megjünc, mint kellien keoneorgenünc, 47

Jmadsagunc, es egieb dolgunc eleot valo keoneorges, 47

Praedicatio eleot valo keoneorges, 48

Praedicatio vtan valo imadsagh, 50

A Mise eleot valo keoneorges, 51

A Mise kezdetin, es minden reszein, mint kellien keoneoreoghünc, 51

A Nicaabeli geolekeozet vallása, 54

Mikor az Vrat fel mutattiac mint keoneoreoghiünc, 58

Az Vr fel mutatása vtan, a mi üdueoziteonc kin szenuedesinec, Isten eleot valo be mutatása, 59

Az Jesus neuerül valo aytatos imadsagh, 65

A Misene Caeremoniairul, 64

EOTEODIK RESZEBE, Csak azt magariarom megh mint kellien az oluasot mondani, 78

Mint imadkozzunc a Reggeli, Deli, Estueli csenditeskor, 83

HATODIK RESZEBE, Magunc lelki iauaiért valo keoneorgésec foglaltatnac.

Az Igaz hitért, 84

A Remenségert, 85

A Ketséghben esés ellen, 87

Az Isteni felelemért, 88

A szeretetért, 89
Haborusaginc csendez szenedeseért, 90
Az igaz Engedelmisségért, 92
Az Alazattosságért, 92
A lelki szilydségért, 93
A Ioba veghigh megh maradásért, 94
Az Eordeoghi kisyrtecc ellen valo diadalomért, 95
A Tizta eletért, 96
A Vilagh kisyrtecc ellen, 97
A Het feo vetkec geozedelmeért, Tudni illic.
A keuelység ellen, 97
A Feosueniség ellen, 98
A Torkosság ellen, 98
A Fitalansagh ellen, 98
Az Irygisegh ellen, 99
A Harag tartas ellen, 99
A Iora valo Restsegh ellen, 99
Beteghseghibe mint kellien felebaratunkal bannunc, 100
Beteghseghibe, Bününc beocsanattiaert valo keoneorges, 103
A Halál felelme ellen, 103
Az Eoreoc bodoghsagh kiuanságha, 104
Beteghseghnec bekeseghes szenedeseért, 106
Az Istenes halálért, 107
Halálra itilt ember imadsagha, 108
Z. BRIGITTANAK az Istenes ki mulásért XV. szép, aytatos, keoneorgése, 109
HETEDIK RESZEBE, a keozönseghes iokért valo imadsagoc szolgáltatnac.
Bekesegert, es Pogani ellen valo diadalomért, 116
Vgian azonért, a Soltarbol, 118
Az Oo Teoruenbeli hiuec keoneorges, vgian azonért, 119
Mas keoneorges, azonért, 121
Victor Vticensis keoneorgése, vgian azonért, 123
A Teueligésec ki giomlalsagert, 124
Az Eghéz Aniazentegyhasért, 126
Az igaz lelki Pasztorokért, 126

A Feiedelmekért, es Tizt viseleokért, 128
Deogh halálnac el tauoztatasaért, 129
A Feold giümeolcseért, 129
Eseoért, 130
Az Eghi haboru ellen, 130
A büneoseoc megh tereseért, 131
NIOLCSZADIK RESZEBE, A mi hozzanc tartozokért valo imadsagoc vannac.
Szüleinkért, 132
A Iambor házasc imadsagha, 133
Magzattiokért valo keoneorges, 133
A Maghtalanoc keoneorgése, 134
Eozuegiec es aruac imadsagha, 135
Nehezkesec keoneorgése, 136
A Rabokért, 137
A Beteghekért, 137
A megh keseredettekért, 138
Ellenseghinkért, 138
Az vton iaroc keoneorgése, 139
Christusba el niughot Atiankfiaiért, 140
KILENC SZEDIK RESZEBE, A Gionashoz, es Vr vacsoraiához iarulo ember, keoneorgési
vannac.
A Gionashoz keszüleoc keoneorgése, 141
Bününc bocsanattiaért, 143
Az Oo teoruenibéli poenitentia tartoc imadságghi, 146
A Gionashoz mint kellien készülni, 147
Minec vtanna a gionashoz készültünc, mint kellien imadkoznunc, 163
Gionas vtan valo keoneorgése, 167
Az Vr Vacsoraia vétele eleot valo imadsagoc, 169
Mikor az Vrat hozzánc vészüc, mint kellien imadkoznunc, 173
Az Vr vétele vtán valo imadsaghoc, 174
TIZEDIK RESZEBE, A poenitentia tarto Soltaroc, es a Litaniac foghlaltatnac.
Z. Daidnac, Het Poenitentia tarto Soltára, Enekhbe szerezue, 178
Az Aniazentegyhas Litaniayrul, 184
A keozeonseghes LITANIAK, 190

A megh dücseoült ZENTEK segítségheért, valo keoneorgesec, 196
Az Angialoc seghitsegheért, 197
Az Apostoloc, Martyroc, Vallas teoueoc, Szüzec innepin valo keoneorgésecc, 198
A IESVS neuerül, valo Litanía, 201
Bodogh AZZONIRVL valo Litanía, melliet a Lauretomi templomba minden nap enekelnecc,
205
Mas Litanía Bodogh Azzonirul, 209
AVE MARIS STELLA, es az Aniazentegyhasnac Bodogh Azzonirul valo Hymnusi, Enekebe
szerezue, 213
{[†8r]} E KEONIVBE FOGLELT TANVSAGOC TABLAIA.
A Mi ATIAK veghin, miért nem mongiucc, amazt, Mert tied az orszagh, Folio 10
A Z. kerezt Ielet, az Apostoloc ideietül foghua mindenkör magokra vetettéc a hiuecc, fol 12.15
Ez a Iel, az Eordeogheot el üzi, Beteghsegeket megh giogit, A kire veticc, azt megh szenteli, A
mint sok Csudackal megh mutatta az Isten, fol. 15
A Zentelt Vyz által az Apostoloc ideietül foghua, sok csudac leottecc, fol. 20
Miert szentelliücc megh a Teremptet allatot, fol. 24
A MISE mi legien, fol. 64
A CAEREMONIAKAT eot okbol rendeléc a Hiuecc, fol. 65
Az Apostoloc ideietül foghua OLTARON szoktác a hiuecc az Vr vacsoraiat aldozni, fol 66
Miert Giuitnac GIERTIAT a hiuecc, az Aldozatkor, fol. 68
Eleitül foghua ARANI, es draga edeniekbe aldoztac a kereztienec, fol. 70
A Papoc eleitül foghua PILYST viseltecc, es mi okon. fol. 72
Mit iegieznec, s' mire valoc, a Misebe valo Caeremoniac, es eolteozetec, fol. 75. 76
Az OLVASO réghi, és Istenes talalmani, fol. 80
A BETEGECKEL mint kel banni, fol. 100
A GIONASHOZ miért kel giakran iarnunc, fol. 149
Mint kellien ehez készülnünc, fol. 148. 153
Miert kellien minden nap megh halgatni a Z. Miset, fol. 159
AZ VR VACSORAIAHOZ giakran kel iarulnunc, fol. 160
A BüNEOK el tauoztatására valo oruosságoc, fol. 163
A LITANIA mi, es mely reghi dologh legien, fol. 184
AMEN, ALLELVIA, HOSANNA mit iegiez, fol. 189
Az Irasnac szép Intési, minden rendbeliekhez, fol. 221

REOVID TANVSAGH, az Igaz Hitet mint ismerhesse megh, akár mely egiügiü emberis, fol.
225

**14:10 II AZ NAGYSAGOS KAPI ANNA ASZONYNAK, AZ NAGYSAGOS HETHESI PETHE
LASZLO, ORMOSD VARA SZABAD VRAANAK, ES AZ FELSEEGES II. MATYAS**

*KIRALYNAK Titkos tanácsának, szerelmes házas társának: Az Vr Istentül jó szerencsével
böüölködö, kiuánsága szerént való bodog állapotot, s' hoszü ideiglen való egészséges életet, és
örök dücsösséget kiuánok adatny.*

*EGynehány esztendeje vagyon, hogy az Nagyságod kiuánsága és intése szerént, egy kised
imadságos könyuecskét, az végre irtam valá, hogy mind az világi állapotban, s' mind az
Istenhez való áitatosságban megfogytakozot hazánkban lakozó híueket, igaz hittal gerjedező
fohászkodásra, keresztyéni szeretetből származot imadkozásra vezérlenem, és oktatnám,
Miuelhogy az Aranyszájú sz: János mondása szerént, valaki az imádkozást nem gyakorlyá,
sem az tekéletes jószágokban nem gyarapodhatik, sem az lelki életnek gyönyörüségét meg
nem kóstolta; söt vgyan esztétilis megfosztatot, semminek alítuán az Istennel való
nyájaskodást, és sok szép ayandékinak az könyörgés által velünk közlését.*

*Az menyre pedig eszemben vehettem, nem vólt mindenestül haszontalan fáratságom, (kiért az
én Istenemnek szent neue, örökké áldot légyen,) Mert minden rendektül nagy keduen
fogadtaték, és nagy hamar vgyan mindenestül vgy elis oszla az ennyhány száz könyuecske,
mellyet elsőben nyomtattak vala, hogy immár az kik szorgalmatoson keresik sem kaphatnak
hasonló könyuecskét. Ez lön azért fő oka, hogy az magam fáratságát nem tekintuén, az
közönséges jóra való igyekezetből meg vyítanám, sok szép dólgokkal meg jobbítanám, és
másodsoris ki Nyomtatnám ezen könyuecskét:*

*Eztis azért az vy Nyomtatást az Nagyságod kedues jó akarattyának ayánlom; és kérem az Atya
mindenható Istent, az eo szent fiának érdeméért, hogy ez könyuecske, lelki vigasztálására, és
üdüösséges oktatására légyen Nagyságodnak, és minden keresztyén oluasónak.*

*Az Felséges Vr Isten, Nagyságodat, szerelmes vráual, és édes magzatiual egyetemben áldgya
meg egészséges, bekeséges, jó szerencsés hoszü étellel ez világon, az más világon örök
dücsösséggel, és boldogsággal.*

Posonban, M. DC. X. esztendőben, szent Georgy hauának V: napián:

Nagyságodnak alázatosan szólgál. PAZMANY PETER.

15:2–11 II ISTENTÜL minden jót kiuánok:

*AZ el múlt esztendőben egy csekély indulattul el ragadtatot Eperjesi Predikátor, maga
neuéuel, nagy részét ki Nyomtatá Bártfán az elébbi imadságos könyuecskémnek: Midön azért
kezemhez jutot vólna az eo Nyomtatása, eszemben juta az mit Luther Mártonban nem egyszer*

*oluastam vala, tudny illik hogy az Romai hiten valóktúl származot eo reájok az mi jó nálok
 vagon, Testamur in Papatu esse multa bona, quae inde ad nos fluxuerunt, Ibi enim est vera
 scriptura, verus Baptismus, vera Eucharistia, verae claves ad peccati remissionem, verum
 officium praedicandi, verus Cathecismus, immo¹ verus Christianitatis nucleus, Tom. 2. Lat.
 Wittemb. anno 1557. per Lufft. edit. fol. 229. Epistola ad duos Plebanos: és ez okon nem csak
 nehéz neuen nem vöm az Predikátor munkáját, de söt vgyan megis akarom vala köszönny az
 jámbornak fáradságát. Mikor pedig oluasny kezdettem volna, eszembe vöm hogy sok helyen
 meg szaggatta , és az eo foltos teezésének rongyáual béis tatarazta az én irásomat, és nem
 csak az Mi atyánknak értelmes mondását ki hagyta, mintha ez ötet nem illetné, nem csak az
 szent kereszt jeléről való tudományt el halgatá, noha Luther az eo Catechismusában, és az
 Liber Concordiae, melyre talám megis esküt Predikátor Vram, reggeli és estueli
 imádságunkat az szent kereszt jelén mondgyák hogy el kel kezdeny; De ezen küüül, az estueli
 könyörgéseket, az Litaniákat, és töb jeles dólgozatis ki törle az eo Nyomtatásában: Annak
 okáért nem hogy jauallanám ezt az Eperjesi Predikátor munkáját, de söt inkább az benne való
 sok fogyatkozásokért gyalázom, és enymnek nem ismérem. Ezzül akaralak tudósza tenny
 keresztjén oluaso: Legy egessegben.*

15:3–4 III ez előt²] húsz esztendő forgásában kétszer ki

15:6 III most harmadszor, azon

15:7 III aláztatson

15:9–10 III szorgalmatosan

16:9 II MIKOR LEGYEN SZABAD

16:11 III napokon (a mellyeken

16:11 II (mikor az Isteni szolgálatban, nagyob

16:12 II 5. még az

16:13 II menyegzöt ne szolgáltassanak, Vgymint

16:14 II vtán való elseo

16:15 II vasárnapig, ezeket az neuzet napokatis az tilalmas

17:3 II Dies [...]

17:8 II 5 Böyt.

17:17 II 14 Sz: Hilarius. [...]

17:18 III Pál, Confess.

17:19 II; III 16 [...]

¹ [II,)(5v]:1 imó

² „ez előt” kézzel pótolták a rongálódott példány hiányzó szavait

17:20 II 17 Sz: Antal. [...]
17:22 II 19 *Antioch.* És Sz: Piroska Szüz. [...]
17:23 II 20 Sz: Fab
17:24 II 21 Sz: Agnes Szüz. [...]
17:25 II 22 Sz: Vincze
17:27 II 24 Sz: Timoth. Püs. [...]
17:29 II 26 Sz. polyc. Püs. és M.
17:30 II Iános. [...]
18:3 II Dies [...]
18:4 II 1 Sz. Igna. M: Sz. Brig. *Böyt.*
18:6 II Püspök. [...]
18:7 II; III 4 *Veronica Szüz.*
18:8 II 5 Sz: Agota Szüz. [...]
18:9 II 6 Sz: Dorottya Szüz és Mar.
18:11 II 8 Sz: *Ilona Királ. asz.* III 8 *Ilona Kiral. asz.*
18:12 II 9 Sz: Apalin Szüz. [...]
18:13 II 10 Sz: Scolastica Szü.
18:14 II 11 Sz: *Frusina Szüz.* III 11 *Frusina Szüz*
18:15 II 12 Sz: Eulalia Szüz. [...]
18:17 II 14 Sz: Bálint Mártyr.
18:21 II 18 Sz: Simeon Püs. és Már.
18:22 II 19 Sz: *Susanna.*
18:24 II 21 *Sol in Piscib.*
18:25 II 22 [...] Vszögös
18:27 II 24 Sz: Mátyás
18:28 II 25 Sz: *Alexander Püs.*
18:29 II 26 [...]
18:34 II *bötüis el változik*
18:35 II *mutattya az Vasárnapot*
18:35 II *napia vtán*
18:36 II *Calendariumba* III *Calendariumban*
18:36 II *találtatik az mely*
19:3 II Dies [...]
19:10 II 7 Sz: Aquinas III Tamás. [...]

19:15 II 12 Sz: Gergely Pápa [...]
19:20 II 17 Sz: Gertrud
19:21 II 18 Sz: *Anselmus Püs.* III 18 *Anselmus Püsp.*
19:22 II 19 Sz: Ioseph
19:23 II; III 20 [...]
19:24 II 21 Sz: Benedek Apát. [...]
19:25 II 22 *AEquinocetium Vern.* [...]
19:26 II; III 23 *Sol in Ariete.*
19:27 II; III 24 *Böyt.*
19:28 II Gyümölcsöl. *Bod. avagy, Annunc:* III ólto [...]
19:29 III 26 *Annuntiat.*
20:3 II Dies [...]
20:5 II Ferencz. [...]
20:14 II 11 Sz. Leo Papa. [...]
20:17 II 14 Sz. Tiburtius
20:20 II 17 Sz. *Rudolph.* III 17 *Rudolf.*
20:26 II 23 Sz. Albert
20:27 II 24 Sz. György
20:28 II 25 Sz. Márk
20:31 II 28 Sz. Vitalius
20:32 II 29 Sz. Péter Márt. és [...]
20:33 II 30 *Senásbeli Catalin.*
21:3 II Dies [...]
21:4 II 1 Sz: Phil: es Sz: Iac:
21:5 II 2 Sz: Athanas.
21:6 II Kere. *meg talál.*
21:7 II 4 Sz: Florianus
21:8 II 5 Sz: *Gothard Márt.* III 5 *Gothárd Püsp.*
21:9 II Iános olayban főzése III Iános olayban főzése
21:11 II 8 Sz: *Staniszlo Márt:* II 8 *Staniszló Püsp.*
21:15 II 12 Sz: Pongrátz
21:17 II 14 Sz: Bonifac
21:20 II 17 Sz: *Sophia Aszony.*
21:22 II 19 [...]

21:24 II 21 *Ilona Királyné. III [...]*
21:25 II; III 22 *Sol in Gemin.*
21:26 III 23 *Ilona Szüz*
21:28 II 25 Sz: *Orbán Pápa és Mártyr.*
22:3 II Dies [...]
22:11 II 8 Sz. *Medardus [...]*
22:14 II Sz. *Barnabas*
22:16 II 13 Sz. *Antal Paduai*
22:17 II 14 Sz. *Basilius Püsp. [...]* III Püsp. [...]
22:18 II 15 Sz. *Vid*
22:22 II 19 Sz. *Gyárfás és Prothasius, [...]*
22:27 II *Iános. Márt.*
22:29 II 26 Sz. *Iános és Sz. Pál*
22:32 II *Pál. [...]*
23:3 II 3 Dies [...]
23:5 II *Bódog Asz.*
23:6 II 3 [...] *Visitatio.*
23:16 II 13 Sz. *Margit Szüz* III 13 *Margit Szüz. M.*
23:17 II 14 [...]
23:18 II 15 *Apostolok el oszlása* III 15 *Apostolok oszlása*
23:20 II 17 Sz. *Elek. [...]*
23:21 II 18 Sz. *Symphorosa. [...]*
23:22 II 19 Sz. *Saara* III 19 *Sára Aszony.*
23:23 II; III 20 [...]
23:25 II 22 Sz. *Maria Magdol. [...]*
23:26 II; III 23 *Sol in Leone.*
23:27 II 24 Sz. *Christina*
23:28 II 25 Sz. *Iakab*
23:29 II 26 Sz. *Anna*
23:32 II 29 Sz. *Martha Aszony,*
23:33 II 30 Sz. *Beatrix* III 30 *Beatrix Martyr.*
24:3 II Dies [...]
24:7 II 4 Sz. *Domónkos. [...]*
24:11 II 8 Sz. *Cyriák*

24:13 II 10 Sz. Lőrincz
24:14 II 11 Sz. Susanna. [...]
24:15 II 12 Sz. Clara
24:18 II Aszon. [...]
24:19 II 16 *Assumptio*
24:24 II 21 Sz. Anastasius
24:27 II 24 Sz. Berthalan
24:28 II 25 Sz. Laios Király *conf:*
24:31 II 28 Sz. Agoston
24:32 II Iános nyaka vágása.
24:34 II 31 Sz: Paulinus. [...]
25:3 II Dies [...]
25:4 II 1 Sz. Egyed Apátúr. [...]
25:10 II 7 *Böyt.*
25:11 II Aszony, [...]
25:12 II 9 *Natiuitas.*
25:19 II 16 Sz. Cyprianus [...] M:
25:22 II 19 Sz. Ianuarius. [...]
25:23 II 20 Sz. Lestar. [...] Böyt
25:24 II 21 Sz. Máthe *Ap.* Euan.
25:25 II 22 Sz. Móricz. [...]
25:26 II 23 *Sol in Libra.*
25:27 II 24 *AEquinoc. Autum:*
25:28 II 25 Sz. *Gelérd Püs: M:*
25:29 II; III 26 [...]
25:30 II 27 Sz. Kozma
25:31 II 28 Sz. Venceslaus. [...]
25:32 II 29 Sz. Mihály
25:33 II 30 Sz. Hierony.
26:3 II Dies [...]
26:4 II 1 Sz. Remigius Püs. [...]
26:7 II 4 Sz. Ferencz. [...]
26:12 II 9 Sz. Dienes [...] Mátyr.
26:16 II 13 Sz. Kálmány. [...]

26:18 II 15 Sz. Aduiga
26:19 II 16 Sz. Gál [...] Confessor.
26:21 II 18 Sz. Lukács
26:24 II 21 Sz. Orsolya, 11000. Szüz. [...]
26:27 II 24 Sz. *Radegundis*. III 24 *Radegundis Királyné*.
26:29 II 26 Sz. Demeter
26:31 II 28 II Sz. Simon
26:35 II; III Seuerinus *flat*, Simon
27:3 II Dies [...]
27:8 II Hertzeg. [...]
27:9 II 6 Sz. Lenárt. [...]
27:12 II 9 Sz. Tiúadar
27:14 II Püsp. [...]
27:18 II 15 Sz. Lipolt. [...]
27:24 III Temp. *vitele*
27:25 II 22 Sz. Cicell
27:26 II 23 Sz. Kelemen
27:28 II 25 Sz. Kathalin Szüz. [...]
27:29 II 26 Sz: *Sorard* III 26 Sz. *Zórad*
27:33 II 30 Sz: András
28:3 II Dies [...]
28:7 II 4 Sz. Borbála Szüz. [...]
28:9 II 6 Sz. Miklós Püsp. [...]
28:10 II 7 Sz. Ambrus
28:14 II 11 Sz. Damasus Papa. [...]
28:16 II 13 Sz. Lucza Szüz. [...]
28:21 II *iiij b*
28:22 II *ij c*
28:24 II *i e xii* 21 Sz. Thamás
28:25 II * f
28:26 II *xxix g*
28:27 II *xxvij A*
28:28 II *xxvij b*
28:29 II *xxvj c*

28:30 II xxv d
28:32 II 29 Sz. Thamás Püsp. [...]
28:34 II 31 Sz. Silvester
29:1 II innepekis, mellyeknek
29:1 II Calendariumba III Calendariumban
29:3 II Aldozó, auagy
29:4 II kiüül, bizonyos országoknak
29:6 II 86 *initio*.)
29:7 II Calendariumba III Calendariumban
29:9 II esik: *Az első*
29:10 II vtán: *Az második*
29:10 II hauában, *mindgyárt* Szent
29:11 II vtán: *Az Harmadik, karácson hauába, mindgyárt* Szent
29:12 II *Az negyedik*
29:12 II vtán *esik*.
30:1 II CALENDARIUM III CALENDARIUM
30:4 II egynihány
30:5 II Calendariumba III Calendariumban
30:7 II Calendariumba III Calendariumban
30:8 II pedig *meg* tudhassuk
30:9 II esztendöbennis, ezt
30:10 II 1582. 1610. [az 1610. alatt a következő sorban a 15. szám áll]
30:10 III 1582. 1625. [az 1625. alatt a következő sorban a 13. szám áll]
30:13 II köuetközö arany számokat, *az* köuetközendö
30:16 II számnak, *meg* elől
30:16 II addég
30:18 II Epactá[...]*rül* III EPACTA[...]*rül*
30:19 II it/lték
30:24 II egynihány
30:24 II lön
30:24 II Calendariumba III Calendariumban
30:25 II nappalis hamaréb löt
31:1 II gyöleközetetek
31:4 II Calendariumba III Calendariumban

- 31:10 II hamaréb *el* végezi
- 31:11 II következők
- 31:12 II löttek
- 31:12 II taualy, *az* második
- 31:15 II számlálunk ebben
- 31:17 II löttek
- 31:21 II köetközendő
- 31:25 II Epacta, *az* mely
- 31:31 II köetközendő
- 31:33 II *voltanak.*
- 32:1 II köetközendő
- 32:6 II 1610. [az 1610. alatt a következő sorban a 15. szám áll]
- 32:6 II 1625. [a számjegyek ritka szedéssel állnak]
- 32:14 II *Calendarium*ba III *Calendarium*ban
- 32:16 II *lenneis* egy
- 32:19 III Bö Tükrül
- 32:21 II *Calendarium*ba III *Calendarium*ban
- 33:1 II az az [...] C[...]. ad[...] 1582
- 33:2 II köetközö
- 33:3 II bötükön, *meg* elől
- 33:5 II jelen való 1610. III jelenvaló 1625.
- 33:6 II esztendőbe, *vgyan azon első bötü mutattya az vasárnapot, mely 1582. esztendőben mutatta, tudny illik az Táblának első bötüje az. C.*
- 33:6 III bötüje *F.*
- 33:8 II Bissexus, *az az* esztendő
- 33:9 II felső *bötü*, Sz.
- 33:12 II *miuelhogy* hoszú
- 33:13–14 II egynyhány
- 34–35:1–32 II [1611–1634 közötti időszakot öleli át] III [1626–1655 közötti időszakot öleli át]

[II; III kiadásból hiányzó részek a következő táblázatban:]

Eszte ndő.	Li. Dnic	Epac ta.	Böyt fő [...]	Húsuét.	Aldozo.	Pünkösd.	Vr napja.	[...]	[...]
---------------	-------------	-------------	------------------	---------	---------	----------	-----------	-------	-------

1626	<i>d</i>	<i>ij</i>	25. Böyt <i>elő.</i>	12. Sz. <i>Gyö.</i>	21. <i>Pünkös.</i>	31. <i>Pünkös.</i>	11. Sz. <i>Iuán.</i>		
1627	<i>c</i>	<i>xij</i>	17. Böyt <i>elő.</i>	4. Sz. <i>Györ.</i>	13. <i>Pünk.</i>	23. <i>Pünk.</i>	3. Sz. <i>Iuán.</i>		
1628	<i>b A</i>	<i>xxiv</i>	8. Böyt <i>más.</i>	23. Sz. <i>Gyö.</i>	1. Sz. <i>Iuán.</i>	11. Sz. <i>Iuán.</i>	22. Sz. <i>Iuán.</i>		
1629	<i>g</i>	<i>v</i>	28. Böyt <i>elő.</i>	15. Sz. <i>Gyö</i>	24. <i>Pünk.</i>	3. Sz. <i>Iuán.</i>	14. Sz. <i>Iuán.</i>		
1630	<i>f</i>	<i>xvi</i>	13. Böyt <i>elő.</i>	31. Bö. <i>más.</i>	9. <i>Pünkösöd.</i>	19. <i>Pünk.</i>	30. <i>Pünk.</i>		
1631	<i>e</i>	<i>xxvii</i>	5. Böyt <i>más.</i>	20. Sz. <i>Gyö.</i>	29. <i>Pünk.</i>	8. Sz. <i>Iuán.</i>	19. Sz. <i>Iuán.</i>	[...]	[...]

34–35:7–32 II [...]

34–35:28–32 III [...]

36:1 II CALENDARIUM III CALENDARIUM

36:3 II; III *Calendarium*

36:7 II *forgásais* vagyon

36:8 II *Zodiacust: Es* ettül

36:10 II *töltisnek*

36:10–11 II *hol mi* hozzánk *való* közelgetése, *hol el* tauozása

36:11 II *más helyen való* fel

36:18 II *küetközék*

36:22 II *mert még* akkoris

36:23 II *igazgatása az Papi*

36:23 II *előszöris* Böyt

36:25 II *Miuelhogy*

36:26 II *találta vala,* *hogy*

36:26–27 II *végezné el az eo* tulaydon

36:27 II *órais* meg

36:31 II *meg igazítottat* *Calendariummal* III *Calendariummal*

37:1 II *hogy az Vr* Isten

37:1–2 II *parancsolta vala,* Exod.

37:5 II [...] 3. Antiq. *az mely*
37:7 II *az vagy*
37:8 II Anyaszentegyház *pedig*, noha
37:9 II mikor *az mi* üduözítönk
37:13 II gyöleközet
37:14 II Ruffin. [...] lib.
37:17 II miuehogy *az mi* Vrúnk
37:20 II; III Concilium
37:20–21 II jegyzi [...] Ambr. Epist. 83. Beda lib. 3. [...] hogy azra vigyaznának, *Hist. Angl. c.*
25. mikor
37:23 II fölötte
37:33 II Husuétot
38:2 II köuetközendö
38:2–3 II vigyáznánk. *Es ez*
38:3 II napia, *hon késön, hon pedig*
38:5 II Husuét *napia*. mert
38:6 II vagyon *az hold*
38:7 II; III Calendarium
38:9 II vöttek
38:11 II Calendariumba. *Az Vasárnap* III Calendariumba
38:12 II *az Vasárnapi*
38:13 II könyü
38:14 II; III Calendariumot
38:15 II AEquinoctium, *az vagy*
38:16 II Concilium
38:18 II lön
38:19 II itilt
38:22 II fölöt
38:23 II hanem *ennihány*
38:27 II köuetközük *vala*, hogy az AEquinoctiomok
38:30 II löttek az AEquinoctiomok III Aequinoctiomok
38:31 II; III Solstitiomok
38:33 II az[...] AEquinoctium
39:6 II ezekből *az köuetközött*

39:8 II; III *Calendarium*
39:12 II gyöleközet
40:1 II *LEOT A CALENDariomnak Vyítása III CALENDarium*
40:3 II gyöleközethez
40:5 II fölötte
40:6 II Vasárnapi mutatásában
40:7 II *Calendariumba III Calendariumban*
40:8 II vtán, sem *az Húsuét*
40:8 II felé, sem *az Karácson*
40:12 II; III *Calendariumból*
40:18 II *Aranyas* szám
40:19 II; III *Calendariumba*
40:20 II *esnejékis* egy
40:21 II *vitettemék*
40:22 III *Calendarium*
40:23 II *mind azon által, abban*
40:23 II *Calendariumba III Calendariumban*
40:23–24 II *AEquinociomok, fölöttéb*
40:25 II *AEquinociomok*
40:27 II; *AEquinociomok III Aequinociomok*
41:3 II; III *addég*
41:5 II *Calendariumjába löt III Calendariumjában*
41:7 II; III *Calendarium*
41:9 II; III *addég*
41:11 II *valtoztatást esmernének*
41:12 II; III *Calendarium*
41:14–21 II [...]
42:1 I; II; III [...] *ELSEO*
42:2–3 I *ATIANKRVL, [...] II ATYANKRVL, [...]*
42:6 I *MIVELHOGI MI CSAK II Mhuelhogy mi csak*
42:6 I [*locus a margón:*] *Rom. 8. v. 26.*
42:6 I *kellien a mi vrunktul II kellyen az mi Vrunktül*
42:8 I *valo szoszollonk, tanítani akaruán a mi tudatlanságunkat II való szoszóllonk, oktatny akaruán az mi tudatlanságunkat*

42:8 I [locus a margón:] *I. Ioan. 2. v. 1.*

42:9–14 I imadságot *adá eleonkbe*, Mi Atiánk kiugy mennieghbe [...]: melybe foglalá

42:9–10 II titkonnis az Tanjtuányokat, midéon

42:10 II vólna [...] hogy

42:11 II janosis Isteni

42:12 II vala *az eo* köuetöit, *kiknek azt felelé* üduözjtönk

42:13 II menyéghben

42:13 I [locus a margón:] *Mat. 6. v. 9. Luc. 11. v. 2.*

42:15 I Vgi *annira*, hogy II vgy *annyra*, hogy

42:15 I [locus a margón:] *August. Epist. 121. ca. 12.*

42:15–16 I keoneoreoghetünk *Istennek*, de II könyörögghetünk *az Istenek* de

42:17–19 I *van* foglalva, *es a ki e* szerént

42:17 II okáert, *az* imadsághok közt, *leggh* elsőo

42:18 II miuelhogy az

42:20 I [locus a margón:] *Matth. 20. v. 22.*

42:20 I [...] attul

42:20 I hogy *eo nekiis* azt fellelliék [...] amit

42:21 I [...] Nem *tuggiátok* mit *kértek*.

42:22 I keoneorgést, [...] minniáian

42:26 I aytatos *indulattal*, *kellyen a*

43:1 I ATTIANK, *KI* vagy *mennieghbe*. II ATYANK *KI VAGY* menyéghben:

43:2–17 I [...]

43:2–3 II Istenem, *noha* az *Te* *megh foghatatlan* felségghedet

43:3 II én *gialázatos és* kicsjn

43:4 II egyben *vetuén*, nem *mernélek* Téghedet Atyámnak

43:6 II miuelhogy az

43:7 II könyörghenem *Te* szent

43:9 II Téghedet Atyámnak

43:12–13 II neuezet, *mert* inkább

43:14–16 II neue[...]ket, és ez okon, *inkáb akarod* hogy Atyáknak mondgyunk *téghedet*, hogy sem [...] boszu állo Istennek, [...] miuelhogy azt

43:16 II és *az* szolgálhákhoz

43:17 II rekeszü[...]k *az mi* lelkünköl

43:18 I [locus a margón:] *Iob. 5. v. 9. Iob. 9. v. 6. Psalm. 144. v. 9.*

43:18–23 I *EN Vram*, *terempteom*, *noha* csudálatos, [...] es *megh foghatatlan* *vagi*, *minden cselekedetidbe*: *Noha* beolcseséged, es hatalmasságod, *megh* *geoz* *az emberi ertelmet*: *Mind*

az által, kegies[...] io voltod, *irgalmasságod, es hozzánc valo szerelmed, sockal felliül halaggia egiéb cselekedetidet. Ezt hogy megh mutatnád irgalmasságnac attia, Engemet szegéni alá valo teremtet allatodat, nem csak a teremtés által, de feoképpen [...]* [locus a margón:] *Heb. 2. v. 1. Ioan. 3. v. 1. Jerem. 3. v. 4. Matth. 6. v. 19. Ioan. 20. v. 17.*

43:19–21 II de *az Te kegyes[...]* io vóltod *nem csak* megh gyözi *az emberi okossághot, de az egyéb Isteni cselekedeteketis meg előzi és fellyül haladgya,*[jav. ebből: kaladgya] *kit hogy* megh ismértetnél *én vélem, enghemetis szeghín alauáló teremtet allatodat, nem csak* mikor [...]

43:22–23 II gonduisseleddel [...]

43:23 III csudálatoson

43:24–30 I [...]

43:24 II latogha[...]

43:24–27 II foghad[...]

43:29 II keserues kinokkal, foghadot fiakat szülne Te néked

43:30 II ördögnek hatalmátul

43:31–32 I *az vyonnan születes, es eleuen hit[...]* által[...]

44:1 I; II *Es* hogy [...]

44:1 I emlekezetiuel *a te szerelmedre* II emlekezetiuel, *az Te szerelmedre*

44:2–6 I inditanál, *azt parancsolád nekem, hogy tégedet atiamnac hinálac. Oly atiamnac penig, kinec [...]* gond viselése, *es hozzám* io volta, *annira szorgalmatos, hogy a testi atiac hozzád kepest, ingien atiy neuet sem erdemelhetnec:* Annac [locus a margón:] *Matth. 23. v. 9.*

44:2 II inditanal, *az Te* fiadnak

44:5 II anniéra

44:5 II Atyáknak gondviselést

44:6–8 I okáert, [...]

44:6 II képest, *ingyen* Atyai

44:7 II Téghedet egyedül

44:8 II ismért enghemet, Iacob nem tudot enghemet, nem

44:8 I [margón] *Isai. 63. v. 16. Iob. 10. v. 10.*

44:9–10 I formáltál *te* engem, *az eo mehebe. Te* taplaltál *engem, es vezerlettél mind ez oráigh, vgi fel iedzettek* az en

44:9 II formáltál *Te* enghemet az

44:9 II gonduisseledet

44:10 II nyilatkoztatnád, vgyan

44:10 I [margón] 2. *Machab.* 7. v. 22. *Isai.* 49. v. 15.

44:11–13 I felekezhetic akár mely anyais, *magzattiárul*, hogy sem te en rollam. [...]

44:11 II Anyais az ő fiárul

44:14–15 I Daudid, a király meltosagért zent *neuedet álduan, méltan azt mondgia vala, felsegednec.* Vram II *Hogyha azért mikor szent Daudidot az király méltosághra fel emeléd, almelkoduán az Te nagy io*

44:15 I [locus a margón:] 2. *Reg.* 7. v. 18.

44:15 II szólla *szent felséghednek*, Vram, kicsoda vagyok

44:16 I [locus a margón:] *Psal.* 8. v. 5.

44:16 II enghemet? Micsoda

44:17–19 I rolla, *es szemedet rea veted?* Mentül *meltábban mondhatom* en, [...] felseges Vr Isten, [...] ki vagioc en *Vram*, hogy *te* fiaddá [locus a margón:] *Psalm 143.* v. 3. *Iob. 14.* v. 3.

44:17 II hogy *csak* meghis ismértesd

44:18 II inkább *ezt mondhatom* én

44:19 II kicsoda vagyok

44:20–22 I fogacz engem? [...] hogy II foghadál enghemet? Honnan érdemlette *Vram* az Te

44:21–22 I *ily igen* fel magasztalsz *engem*, minden e világhi [...] dúcseossegh, *es meltoságh feoleot?*

44:22 II fölöt

44:23 I atiam, [...] a te

44:24–27 I voltodért. *Enis azért, bizuást szüksegimben hozzád foliamom*, minden [...] niaualiá[...]mba oly batran varoc otalmat, es segítséget *teolled*, mint [...] édes atiamtul. [...] A te

44:26 II fiú *az* édes

44:27–29 I batorsagoson élec: Te *kezedbe aianlom minden dolgaimat*, Te oktas, *te* taplali, *te* vezérel engemet, es mikor [...] szükséges, atiai ostorral meghis *fenycz engem*:

44:29 II látoghas *enghem*:

44:30–31 I Ne *enged pedigh*, szerelmes atiam, hogy a *te* gond viselésed alol, *a tikoizlo fiuual*, el kiuankozzam. [...] Ha

44:30 II szenuedgyed *pedigh* szerelmes

44:30–31 II példáját *köuetuén*, az Te Atyai

44:33 I *megh* attiaiy kegyélme[...]det es fogagi *ismég keduedbe*. Ha e

44:33 II fogadgy *ismét* szárnyad

45:1 I [locus a margón:] *Luc.* 11. v. 13.

45:1–7 I Atiac, *az eo fioknac iauára, szorgalmatos gondot viselnec, es keréseket megh halgattiác*, Te se vtald *megh*, en menniei atiam, *az en keoneorgésemet*, Enged, hogy vgi éllyec, hogy méltan tégedet *Atiamnac* hihassalac, mint szerelmes fiad, *teged keouesselec vgi éluen, mint a vilagosságnac fiahoz illic*. Ne szenued, *Vram*, hogy gonoz *eletemmel ebbeol a meltosághbol, a réghi gialázatos allapatra teriec*,

45:1 II szorgalmatosok az ő fiokra
45:1 II gondviselés[...]ben
45:2 II oltalmamra
45:2 II fölötte
45:6 II melyre *fel* emelél
45:7 I [locus a margón:] *Ephes. 5. v. 1. et 8.*
45:8 I ki hoztal *engem*, mikor [...] fiadda
45:8 II rabsaghából *ki* szabadítuan
45:9 I fogattál. *Ne enged, hogy téged tizteletlenséggel illetuén, megh vesselec, hanem szerésselec, tiztéllielec teged, mind holtigh, mint Atiámat.* [locus a margón:] *Malac. 1. v. 6.*
45:10 I *Es miuel* hogy [...] nekünc II *Es miuel* hogy [...] nekünk
45:10–11 I [locus a margón:] *Matth. 23. v. 8.*
45:11 I attiafiac *vagiunc*, *egi atiatul szarmaztunc*, *es vyonnan születtünc*, Azon [...] bodogsagnac eoreokeosi *vagiunc*, *mely veghetetlen léuen, megh nem kissebedic, noha minniaian az attiafiac reszesülne* ebben,
45:12 I [...]
45:13–15 I *Agi en Istenem*, atiafiui szeretetet *szüüembe*, *Enged*, hogy senkit, *se szegént, se kudust, soha* megh ne vtálliac, hanem mint attiamfia[...]t, *seot, mint felséged fiát, eotet szeréssem, tyztelliem, es irigység nekül, minden iauat kiuanniam.*
45:12 II *ki az mi szüünkből*
45:14 II mindeneket, *mint szent felséghed fiait* vgy
45:15 II felebaratinkat [...].
45:16–25 I [...]
45:19 II *én* maghamért
45:21 II [...]
45:22–23 II [...] *Noha pedigh Te én Istenem jelen vagy mindenüt, és [...] mindeneket be tellyesítesz, mind azon által, azt*
45:23–25 II *jmadsgahomnak kezdetiben az mennyéghben való leteledrül megh emlekezzem, és ezzel fel ebreszttessem, hogy imadsaghomnak idején, az éghben*
45:25 II *kellyen* várnom
45:26–31 I [locus a margón:] *1. Pet. 2. v. 11. Heb. 13. v. 14. Miche. 2. v. 10. Colos. 3. v. 1.*
45:26–31 I *Miuelhogy pedig, Vram, te az éghbe lakozol, azen Atiai eoreokségem, es [...] hailékomis, nem egiéb a menniei országnal, It pedig, szamkiuetésbe, szarandokságba leuen, nincz eoreokeos lakásom, Enged, zent malasztod által hogy az en kincsem, szüüem, es kiuanságom, menyben legién, [...] ez el mulando arniec világhoz pedigh, mint idegen feoldheoz, ne ragazkoggiám, mint e világnac fiai,*
45:26 II *és megh gondollyam, hogy menyéghben* vagyon
45:27–29 I [locus a margón:] *1. Pet. 2. v. 11. Heb. 13. v. 14. Miche. 2. v. 10. Colos. 3. v. 1.*
45:27 II *pedigh, csak* szamkiuetésben

45:28 II és *én* mennyei
45:28 II fel *az Te* szent malasztoddal *az én*
45:29 II menyéghben
45:30 II világhoz, *mint* szamkiuetet budosasomnak tömlöczéhez
45:31 II mint *ez világhnak* fiai *szoktak cselekedni*:
46:1–3 I [...]
46:1 II enghemet *az Te* szent
46:2 II és *az mígh*
46:2 II seghicz *megh* szent
46:3 II menyéghben
46:3 II világhnak *álnak* gönyörüséghirül
46:4–5 I *Hanem szüntelen* ama *te csudálatos* draga keouekbeol eppitet *varasodba*, a menniei Ierusalembe [...] kiunkozzam, II Ierusalembe, *az Te* színed
46:5 II mint *kiúánkózik* az szomiú
46:5 I szaruas, a [...] II szaruas az *eleuen*
46:6 I vgianis *Vram*, ha II vgyanis *Vram*, ha
46:7 I istalloiat, [...] a feoldet
46:8 I meniezettel, *tudni illic a finies* II menyezettel, *amaz fínyes*
46:8–9 tündeokleo [...] égghele
46:9 I [locus a margón:] *Apoc. 21. v. 23. Esai. 64. v. 4. 1. Cor. 2. v. 7.*
46:9 I a *te eoreocke* II az *Te* örökké
46:10–14 I meniegzeodre, *szépen fel* készítettet házad, melynec [...] vilagossága, *es ekessége*, te magad vagy, *es az eo eoreomét, emberi elmecsak* *megh* sem gondolhattia [...].
46:10 II menyeghzödre *szépen fel* készítettet házad, melynek
46:12 II böséghe és *ki áradot* folyamit
46:16–19 I MInt hogy *azért Vram*, az *Atia tiztessége*, *az eo fíára* [...] háromlic, es a iambor fiu, [...] tizteli *az eo* attiat, [...] *kiúánnia*, hogy egiebekis *eotet* beocsüllyec, *megh esmériek*, *félliek*, es *dücsceoycsek*: [...] [locus a margón:] *Prouer. 17. v. 16.*
46:16 II MInthogy *pedigh* az *Atyáknak tizsteleti*, *az eo fiokrais* háromlik
46:17 II tizteli *az eo* Attyát, [...] öruendez *az eo* dücsösséghe, és bándodik
46:19–20 II *eotet*. [...] *Mijs legh előszeor* azon
46:20–26 I *Legh eleoszeor*, azon kerém felsegedet, hogy *a teszent neued*, *kit az égh*, *es feold szüntelen magasztal*, a *menniey karoc niugodalom nekül aldnac*, *es dücsceoitnec*, *Mi bennünc*, *es mi általunc tizteltesséc*, *s' fel magasztaltasséc*, *ne gialasztasséc mint a haladatlan fiac gonosságabol*. *A mi életünc* vgy *tundeoklyec az emberec eleot*, *hogy látuan a mi tekellertesegünket*, *dicsirienece teged*, *es a Z. Péter kiúansága szerént*, *a teollünc el szakattac*, *semmit ne lassanac mi bennünc olliat*, *melibül teged karomlianak*, *hanem a mi életünkebeol teged fel magasztallianac*. [locus a margón:] *Rom. 2. v. 24. 1. Pet. 2. v. 12.*

46:20 II Teghedet minden

46:21 II igazán megh ismérjenek

46:25 II szent és rettenetes neuednek

46:28–29 I ha *en* nem dicsirlekis téged, *a te Z. Angialid* faradhatatlan dicsirik, *es algiak Z* neuedet, az eghek hirdetik *dücseossegedet*,

46:28 II ha *szinte* mi

46:28 II Téghedet, de

46:29 II hirdetik *az Te* hatalmas

46:30 I [...] Az eghei madarak, *a folio* II madarak, *az folyó*

46:31–47:1 I hanem *a te* hatalmasagod [...], beolcseséged [...], io voltod [...], irgalmasságod [...] hirdeteoi. De miuelhogy az

46:31 II hanem *az Te* hatalmasághodnak

47:1 II miuelhogy az

47:2 I magasztalád *Vram*, es

47:3–4 I vráua teod, melto hogy *eoys téged* mindeneknél *inkáb* dicsirien, es *fel* magasztalion:

47:3 II tötted

47:3 II fölöt

47:4 II magasztallya *az Te* neuedet

47:5–16 I [...]

47:5 II miuelhogy az

47:8 II föleotte szeressenek Téghedet: Kérlek *Téghedet*,

47:11–12 II dicsírienek, és fel magasztallyanak

47:13 II szüüérül és gyomlály ki

47:17–19 I *Aggiad azért en Istenem, hogy enis* mindenek eleot, es mindenek feoleot, *a te* neuednek *megh szentelés*et kiuanniam, *a te* akaratonak be telliesítet [...] szomiuhozzam.

47:15 II szeretet *az Te* hiueidnek

47:18 II *s'* mindenek föleot, *az Te* szent neued dicsiretinek *él* terjedés, *az Te* akaratonak

47:19 II szomiuhozzuk *mind fejenként*.

47:20–22 I [...]

47:20–21 II *kikrül az Te Apostolod azt mondgya, hogy az ő haladatlan gonoszsághokért az Istennek* neue gyaláztatik *az emberek között*; Hanem

47:21–22 II irgalmason velem, hogy *az én* életem vgy vilaghoskodgyék III irgalmason

47:22–23 II elöt, hogy látuan *az én* tekélletes *életemnek* tündöklés, dicsirjenek Téghedet: Mert

47:23–25 I *Geriezd fel, Vr Isten* szüünkbe, *a te* neued felelmét: *Tizticsd* *megh* *nielüünket*, *a menny* *tüzzel*, *mint régen az Isaias* *aiakát*, *hogy egi száial* es *szüüel*, minden *nemzetsé*g, *rendec*, es *országok* *megh* *ismérienek*, *algianac*, dicsiryenek, es *fel magasztallianak* *téged*: *A te zent*, es *rettenetes* *neuedet*, *szentelliéc* es *beocsülliéc*: Ha mi io *pedigh* *a te* aiandekodbol,

bennünc találtatic, ebbeol, nem mi, hanem a te felséged neue magasztaltasséc, mi reánk pedig, haladatlansagunkért, szállion Orcza pirulas. [locus a margón:] Isai. 6. v. 6. Psalm 110. v. 9. Psalm 113. v. 9. Daniel. 9. v. 7.

47:24 II aiandekodból én bennem

47:24 II ezekből én

47:26–48:8 I [...]

47:26 II Vram az Te dücsösségvednek szomju kiuanságha én bennem [...] minden

47:28 II jól tudom

47:29 II gyalázatos kissebség

47:30 II Holot pedigh

47:30 II ha az Te szent

47:31–32 II Téghedet mindeneknek fölötte szeressünk

47:33 II ne kiuánnjuk, hanem az mi

48:2–4 II jókra, mind gonoszokra egy aránt ki terieszti az napnak finyét: Mert vgyanis, mely nagy kissebségghel illetnök Te szent felséghedet, ha az keresztyén

48:5 II reszegheskedésben ez világhi

48:6 II életünket; Holot az emberek közönségghesen az Istenrülis az ő szolgálhainak magha uiseleséből tésznek ityületet, és az kiknek erkölcsöket vtalatosnak isméri, azoknak, Istenrül való hiteketis gyalazatosnak itílik: En azért

48:7 II Te szent

48:7 II hogy az én eletemben

48:9–22 I [...]

48:10 II MEnynek és földnek

48:11 II birodalomnak és kiralysághnak

48:11–12 II széki az Eghek

48:12 II lába alat való sámolya, és az kinek

48:13–14 II mellyel az Te Prophetáid

48:14 II; III kötötted

48:14 II országhot szerszez magadnak mi

48:15–16 II szabadítuan, az Te országhodnak

48:16 II nyugodcz minket

48:17 II világhot az Te király

48:20 II tömlöczében [...] rabsághban

48:21 II szabadsághat, ingyen nemis

48:22 II értik hogy

48:22 II Vralkodás légyen:

48:23–31 I *KEoerniül fogtác Vram, a mi zegéni lelkünket sok kegyetlen ellenségec, kik vralkodni akarnac raitunc. A Test, világh, eordeogh, szüntelen ostrommal megh akarnac hodoltatni.*

48:24 II Anyaszentegyháznak thagiai

48:24–25 II noha *az Te* bélyegedet

48:25 II mind azon által, pártot ütven *Te*

48:27 II ellenségünknek ostromiual

48:29 II *minket* szakasztany *Te* tölled; *Az mi* testi indulatink, szüntelen furdalmak *minket*; *Az*

48:30 II kik *az* mennyei országhbol

48:31 II *mi* raytunk

49:1–11 I *De te menniei Királi, királioc királlia, e kegyetleneket verd el rollunc. Csak te vralkoggiál zent malasztod által a mi szüüünkbe, Legien bennünc a te országod, es mi feienként tieyd legiünc, neked megh hodolliunc, a te gonduiselésed igazgasson minket, a te z kezéd otalmazzon minket, a te teoruenied vezérlien minket, csak te lakozzál a mi lelkünkbe, es ne légien ebbe semni helie a világh feiedelmének a Satannak, Te legy a mi ertelmünk[...] vezére, a mi kiuanságunk[...] határa, a mi szüünknek eoreokeos királlia: [locus a margón:] Apoc. 19. v. 16. Luc. 17. v. 21.*

Es bizoniara Vram, miuel hogy drága kincsen, a te zent vereddel, nagy erős harczon niertél, es megh szabadítottál minket, melto [...] hogy [...] te vralkoggiál mi raitunk [jav. ebből: raitnnk] tellies eltiünkben. Te néked engeggiünc, [...] szodat fogaggiuc, a te országod, mely nem az etelbe es italba, hanem az igazságba es bekessegebe aal, mi bennünc el kezdessec e világon, es a te z fiad igireti szerént, mi bennünc legien. [locus a margón:] Rom. 14. v. 17. Luc. 17. v. 21.

49:1 II jrgalmason III irgalmason

49:3 II Téghedet ismériünk

49:5 II határa, *az mi* szüünknek

49:6 II légyen *mi* bennünk

49:7–8 II Satannak, *mert* vgyanis méltó [...] hogy csak te vralkodgyál *mi* raitunk, *Te* néked

49:11–24 I [...]

49:11 II véreden, *nagy erős harczal nyertél* minket

49:13 II *az mi* szüünket *az Te* szolgálataodra, erősicsed *az mi* gyarloságunkat *az Te* országhod ellenséghiuel való

49:16 II kimillették

49:17 II bennünkis vgy tündök[...]lyék

49:19 II *ez* világhi

49:19 II győzödelmet

49:22 II minden *ez világhi* niaualyá[...]ban

49:24 II *az Te* birodalmodat

49:24 II öregbítéd *mi* bennünk

49:25–27 I [...] Ki mulasunc vtán *pedigh*, iöieon mi reanc szarandokokra, *ama* te eoreoktül *fogua megh kizitet* országod, melybe téged, színrül [locus a margón:] *Psalms. 64. v. 15. Psalm. 16. v. 15.*

49:26 II mellyet *az Te* hiueidnek

49:27 II Téghedet színrül

49:27 I be telliesedünc

49:28 I hazadnac *beosegéuel*, megh eléghzic a mi

49:29 I kut feieuel, *es ama drága keouekbeol eppitit varasnac geoneorüsegeuel*. [locus a margón:] *Psalms 35. v. 10.*

49:31 I szüuem, *mert* vgy II szüuem

49:32–33 I kiunkozic *a te* orzagodba, mint a szomiu szaruas a [...] folio kut feohez. [...] [locus a margón:] *Isai. 49. v. 10. Apo. 21. Psalm 41. v. 1.*

49:32 II Istenemnek országában

49:33 II Ki[...] szabadít megh enghemet, bodoghtalan

50:1–4 I [...]

50:1 II Iay *én* nékem hogy ennyére

50:5 II Légyen *az Te*

50:6 II azonképpen *az földön*nis

50:7–9 I *A feold, az Egh, es égghi csillagoc szolgálmac Vram néked: Tisztelnecc téged az Angiali karok, renegnecc elleotted az eghek, es a teremtet állatok keozt, csak az emberi vakmereoségh tusakodic ellened*. [locus a margón:] *Iob. 9. v. 6. Psalm 118. v. 9. Iob. 26. v. 11.*

50:9 II ighírted, *az kik* mindenekben *az Te* szent

50:10–13 I *De Vram*, a te hatalmasságoddal, a mi délczegh akaratumkat *es ellened tusakodo szandekinkat, változtasd el. Enged*, hogy mikeppen az *eghben* lakozo *bodogságos seregecc*, csak a te ákaratodat nézik, *Vgi* mys,

50:10 II alazatoson III alázatoson

50:12 II terics[...]d *az Te* enghedelmességedre

50:13 II nézik, vgy mijs

50:14–28 I Angial szekibe valasztottál minden igiekezetünkbe *csak arra uigiazzunk*, hogi a te akaratomat *es* parancsolatomat, *nem a mi testünc kiunksagat, Nem e vilaghi emberecc iteletit, Nem a gonozoc intésit, vagi példait, nezzücc, Hanem tekéletes szüuel megh vtalliucc, valami küleombeoz a te teorueniedbe megh ielent teczésedtüil. Agy alhatatoságoc Vram szüünkbe, hogy minden ostorid, es probaid keozt, czendez elméuel mondhaszucc, Vram legien a te akaratomat, es nem az enim, A mint néked teczic vgi légien, es mind ezekért légien aldott zent neued*. [locus a margón:] *Matth. 26. v. 39 Iob. 1. v. 21. 1. Thess. 4. v. 3.*

50:16 II mellyet *az Te* parancsolatidban

50:17 II megh jelentesz *az Te* hiueidnek

50:18 II jöuéil

50:19 II hanem *az Te* Atyádnak

50:20 II erőt *nékem az Te* szent

50:21 II szorghalma[...]skodgyam

50:22 II köuetny [³]

50:29–51:4 I [...]

50:29 II *Vroknak* akarattyát

50:30 II jutalmát nem váriak,

51:2–3 II ideiénis azra kötötte maghat, hogy ellene monduán *az Te* ellenséghidnek

51:5–16 I *Miuel* hogy *pedig Vram*, a te akaratod nem egiéb, a mi szentsegünknel, tiszticz es zenteld *megh* lelkünket a te zent malasztoddal, hogy a te akaratodat tekélltetesen *megh* ismériük es *hiuen be* telliesicsük.

51:5–6 II malasztoddal *megh* nem

51:7 II mindenekben *az Te* szent

51:9 II vonoghatása

51:11 II enghedelmes *léuen az Te akaratodnak*, *mégh* mikor az szörnyü halálnak

51:13 II maradna helyen

51:15 II és *szegyennek ityllyem az én akaratom indúlatit inkább köuetni, hogy sem az Te*

51:16 II töue

51:18–20 I [...]

51:18 II *miuelhogy* azt

51:20–21 II *Vastagijcs*[...]d *megh* az én lelkemet *amaz igaz kenyérrel, mely az ember szüüének erősséghet szokot adni, amaz természet föleot való, menyből*

51:21–22 I [6v:20–23⁴] *Lelkünknekis pedig, felséges Vr Isten, ad megh amaz igaz eghbeol szallot kénierét, ama természet föleot valo kenieret, melliel a te zent vacsorádba hizlalod lelkünket.* [locus a margón:] *Matth. 6. v. 11. panem super substantialem.*

51:22 II és *az örök*

51:22 II *hiueidnek* lelkét

51:23–26 I [...]

51:25 II *tellyes akaratból* azt

51:27–52:5 I [6v:24–7r:12] *Bocsas* [...] tanitokat, [...] kik *megh* szegiéc *beouön* az ehen varoknac a te szent ighid kenierét, *miuelhogy* nem csak kenierrel él *az ember*, Hanem a te zent ighiddelis. *Es miuel hogy eddig a tikoizlo fiuual, dizno eledellel, fertelmes vetkekkkel, e világhi geoneorüséggel töltöztünc, es zabaltunc, Az AEgyptombeli Sidockal* büdös *hust, keseru* hagimát *öttünc, es efféle artalmas eledel, el veotte száiuunc izit, Agy menniei* kenieret *Vram, a mi szegini lelkünknek, hogy megh kostoluán, es megh izelituén a te io uoltodat, megh*

³ II köuetnem [az 1610-es kiadás végén található *Az Nyomtatásban esett fogyatkozásoknak meg igazítása*: részben szerepel a következő: „Fol. 31. linea 7 köuetnem. írjad köuetny.” Ez a javítás azonban nem örzödött meg a későbbi két kiadásban.]

⁴ Mivel ebben az imában az I. kiadás szövegének sorrendje megváltozik a IV-ben, feltüntetjük az I-es kiadás lap illetve sorszámait.

eleggiec te veled. [locus a margón:] *Ioan. 6. v. 33. Deut. 8. v. 3. Matth. 4. v. 4. Amos. 8. v. 11. Sapient. 16. v. 26. Exod. 16. v. 3.*

51:28 II varóknak *az Te* szent ighijdnek kenyerét

51:29 II éél *az ember*

51:29 II ighijddelis, melynek

51:30 II Miuelhogy azért

51:30–31 II elégítheti *az mi éh* lelkünket

52:1 II ighijdis izetlennek teczik sokaknak, *és az okon*, inkább

52:1–2 II fiúal *az* disznók eledeliuel szabálni és

52:4 II ighidnek Mannáját; Annak okaért, *Te maghad, az mint az Te nagy bölcseséghed hasznosnak isméri*, vgy adgyad mínékünk

52:5 II erezzük *az Te* szent ighijdnek

52:6–8 I [6v:3–10] *MInt az éh fecske fi, vgi kialtoc hozzád, en menniei szent Atiam, mert mind testi taplalást, s' mind lelki eledelt, csak te teolled vároc. Iol tudom Vr Isten, hogy hazontalan minden faratsagunc, es a feoldel valo bailodásunc, ha te io voltodbol beoséges aldomasoddal megh nem zaporitod, es örzeod munkánkat.* [locus a margón:] *Isai. 38. v. 14.*

52:7 II és *iól* tudgyuk

52:7 II és *az földel*

52:8 II szaporijtya *az mi* testi

52:9I [6v11] *Azért*, te hozzád [...] foliamunc, [...]

52:9 II folyamunk, *és Te* tölled

52:10–14 I [...]

52:12–13 II szorgalmaskodasunkat *Te* reád

52:14 II kegiességhe *az Te* fiaidhozis:

52:15 II Vram *te* tölled

52:15–16 I [6v:11–19] *te kudasid leuén, teolled kénieret kerünc. Nem sok gazdagságot, nem nagi Vraságot, nem sok féle eledellel terhelt aztalt kerünc, hanem csac mertekletes testi taplalást, a végre, hogy szeginség miat megh fogiatkozuán, masén ne ragadozzunc: Mert iol tuggiuk, hogy aki gazdagságot kiuán, ighen künnien [jav. ebből: künnien] az eordeogh teoriben esic.* [locus a margón:] *1. Tim. 6. v. 8. Prouer. 30. v. 8. 1. Timot 6. v. 9.*

52:17–29 I [...]

52:18 II tellysijtenőiök *az Te* fiadnak

52:19 II köteleze

52:19–20 II és *hogy ebből ki tessék*, hogy

52:20–21 II látнам, *mégh aznakis* ételt adnék miuelhogy

52:30–33 I [7r:12–18] *Minden napi légien pedig ez, a mi lelkünc keniere, hogy ne csak testünkbe, de lelkünkbeis szüntelen teolled taplaltassunc: Mert ha csak egy szem pillantásba megh vonszod is Vram zent malasztod kenierét, mingiart megh szakazkodunc, es a bünben merüliünc.*

52:22 II *Es* hogy az benned

52:25 II *kérnénk Te* tölled, és az fölöttéb

52:25 III *kérjünk*

52:26 II *vetuén, az Te* Atyai

52:27 II *szolgalhatnánk*

52:27 II *könyörghenénk*

52:28 II *minékünk az Te* szolghalatodra

52:32 II *vonszodis* töllem *az Te* malasztodnak

52:33 II *bünben, az mi* gyarlosághunk.

53:1 I *vetkeinket. (auagi, adossaginkat)*

53:2 I *vetetteknek (auagi, a mi adosinknak.)*

53:3–10 I *Tartozom Vr Isten te zent felsegednec* mint *kegyelmes* atíámnac, *fiui szeretettel, es engedelmességgel, Io tetedért haladással, szerelmedért szerelemmel, Tartozom neked, mint hatalmas Vramnac* felelemmel, *es beocsüllettel, ellened valo sok vetkeimért, büntetéssel tartozom.*

53:3 II *Vram Te* néked

53:8 II *maghát, az Te* malasztoddal

53:9 II *ember, az ki*

53:11–14 I *De iay zegin feiemnec, e sok adosságnac* semmi rezét le nem szállítottam: *sőt zantálan vetkeekkel terheltem magamat, minden szempillantásba. Nemis vagioc pedig elegséges, hogy ezekért néked, en Istenem, eleget tehessec. Annac okaért, ha igasságod szerént cselekeszel velem, ha adosságimat megh kiuánod, el kel vesznem: De látom vram, meli nag i a te io voltod, Azt akarod hogy bocsanatot kériek, teolled, es ingien, a te irgalmasságodért, kész vagy büneim bocsanattiára.* [locus a margón:] *Psalm 129. v. 3*

53:11 II *miuelhogy*

53:12 II *terhelem maghamat, és aznak okaért, ha*

53:14 II *szeghijn*

53:15–20 I *Azért Irgalmas Isten, a te io voltodhoz foliamom, kérlec, mosd le undoksagimat, ved el rollam vetkeimet, bocsasd megh adosságimat. Mind ezekért pedig zent felsegednek egiebet nem adhatoc, hanem a te zent fiadnac véres veritékiuel, szeorniu halaláual, niert kincset, mely nagy beoségesen eleget teot néked minden vetkeinkért:*

53:15 II *alazatossan, az Te* Irgalmassagodnak

53:16 II *parancsolod nékem, hogy*

53:17 II *mert Te* kész

53:17 II *könyörghök Te* néked

53:21–28 I *Miképpen tehát énis, zent neuédért* megh *bocsátom, valamiben engemet megh sértet ellenségem, Azonképpen te is szállicsd le adosságimat kegielmesen. Igaz igireted tartia Vram, hogy, ha en megh bocsatom a keués adosságot fele baratimnac, te is kegielmesen megh engeded adosságimat, Azért ihon, valamibe engem fele barátom megh sértet, szauáual, tanacsáual, cseledetiuel, öreomest, es vighan megh bocsatom, csak hogy te is megh bocsás*

nékem: O csudálatos cseréles: En, te ellened vetettem Vr Isten, az en fele barátom en ellenem, ki feold es por vagiok, mikor pedigh bocsánatot kérek teolled, csak azt kiuánod, hogy megh bocsássak ellenem vetetteknek.

53:21 II ha *én* megh

53:24 II enghem *az én* felebarátom

53:26 II szántalanszor *sokat, és* nagyot

53:27 II vétet *én* éllenem

53:27–28 II vagyok, *de* méghis, *mikor én bocsánatot kérek Te tölled, csak azt kiuánod hogy* megh bocsássak ellenem

53:29–54:12 I [...]

53:29 II *Es* ezben

53:30 II bocsanattyát, *hogyha*

53:31 II és *az* minden napi imadsághban

53:32 II *hogy az* mi

54:1 II szüünkből

54:2 II mideon *azt mondgyuk,*

54:6 II szeretetet *az én* szüuemben

54:8 II legh először is *az eo* ellenséghínek

54:10 II mindeneknek fölötte, *az én* felebarátomat

54:11–12 II nyeriem *Te* szent

54:13 I kisirtétben II kisirtetben

54:14–15 I ellébbi *vetkeim* bocsanattiának, ha ismet *az elébbi* sárba

54:14–15 II ismét *az* sárban

54:15–16 I giarlosagomat, *en menniei zent Atiam,* mygh *it e világon niaualigoc,* es e

54:16 II világhon *vagyok,* és

54:17–21 I Tudom *az* ördög nec, test nec, es vilagnac sok alnak *csalardságit: Hon* göneörúséggel, *hon* feniegetéssel, *hon kinnal, hon öreommal, hon* haborusággal *hon io* szerencséuel, *hon* dicsiretekkal, *hon* gialazatockal, *külseo es belseo* haborgatással, ingerlenek a bünre.

54:18 II álnák III álnak

54:19–20 II enghemet, *hon* gyönyörúséggel *hon* fenyegetéssel, *hon* haborusággal *hon jo* szencséuel, *hon* dicsiretekkal *hon* gialazatokkal

54:21 II király, *kinél* jób

54:22–25 I [...]

54:22 II választaték [⁵] véghre *vgyan* megh

---

⁵ II választaték [az 1610-es kiadás végén található *Az Nyomtatásban esett fogyatkozásoknak meg igazítása:* részben szerepel a következő: *Fol. 46. linea 11. választaték, íriad választaték]*

54:23 II az Daudid esetit, az bölcz

54:25 II eytettek, és aznak

54:27 II lelkemis

54:26–55:2 I E szantalan veszedelem keozt, látod Vram Isten, nem vagioc batorságos: *Es ha oltalmadat megh vonszod teollem, törbe akadoc. Azert en Istenem, sok veszedelmim keozt hozzád foházkodom. Latod az en lelkem mint barani a farkasoc keozt, mely veszedelemben vagion, ha meg nem segited, szarniad ala nem vészed, predaia léssen a te ellensegidnec.*

Vigi ki azért Vram, veszedelmimbeol: Vilagosics megh elmémet, batoricsd es tamogasd züuemet, roncz el ellensegimnek mérgecs nyilait:

54:29 II oltalmaz megh én

54:29–30 II enghemet

54:30 II vilagosicsd megh az én elmémet

55:1 II batoricsad az én szüuemet

55:3–7 I Tudom, hofi te engem gonozra nem kisirtesz, hanem mikor ream erezted ellensegimmet, mint Z. Iobra, próbalsz engem, es bai viuásom által a bodogságnac Coronaiára akarsz vinni: *Légyen azért a te szent akaragod: próbály megh engem, csiac agy ereos szüuet, hofi megh ne geoztettem: Ighireted szerént, erőm feolöt ne szenued hofi kisirtessem.*

55:3 II Tudom pedig azt én oltalmazó Istenem

55:3 II kisirtesz enghemet

55:4 II próbalsz enghemet, és

55:5 II vtán, az bodogsághnak

55:6 II próbály enghem, csak

55:6 II fölöt

55:7 II kisirtetny:

55:8 I szabadicz a gonosztul II szabadijcz az gonosztul

55:9–10 I Ha pedig Vram néked kedues kellemetes, es az én alzatosságomra, s giarlagomnak esmeretire zükséges, hofi kisirtetbe

55:9 II HA Te szent

55:10 II kisirtetben

55:12 II kisirteteket

55:11 I az Pálet

55:12 I hofi ellensegimnec el végied kisirtetit: Ebben

55:13–14 I hofi orizd megh lelkemet, mint régen z Iobot, Mencz megh a lelki

55:15 I es ennec szolgiatul

55:17 I kar vallást, szeginséget, niaualiat, betegséget, belső II kár vallást, szeghínséghez, betegségehez, és

55:18 I el Vram, szent neuedért, töllünc.

55:20 I Ezeket Vr Isten, ily nagi mereszéggel kériük

55:20 II merészséggel

55:21 I erdemünk

55:22–23 I irgalmasságod áda ily merészséget. A te zent fiad atta *Vram a mi szánkba (mint regenten loab, a Thecuabéli aszoniállat szaiaba) e keoneörgő ighiket. Azért*

55:22 II bathorsághot *mi* nékünk

55:23–25 I nézd az *en erdememet, es meltatlan voltomat, hanem azt tekincsed aki engem hozdad*

55:23 II szökat *az mi* szájunkban

55:24 II Christusod

55:25–26 I neuéuel, es o altala, *felsegednek* nagi bizodalommal keoneorögiec.

55:26 II felseghednek:

55:27 I vegin

56:1 I Georög *Ecclesia*, a

56:2 I szokot

56:5 I atiankba: Ennek feoleotte II föleotte

56:6–7 I Agoston, Z Ambrus, es teobbennis, megh

56:8 I emlekeztek

56:9 I reszebeis,

56:11 Caluinus, es Beza [...] forditasábais [jav. ebből: fordisasábais] II Caluinus, és Beza [...] forditasabannis

56:14 I véghibe

56:14 II Bibliakban

56:17–18 I fiunak *etc.* Az Vduözlégy

56:20 I keoneorgést, *Azzoniunk*

56:22 I miuelhogi II miuelhogy

56:23 I egiebekis II Theophilactus, *ez egyebekis*

56:24 I mint *szinte* a mi

56:25 I végre a *Mate*

56:25–26 I hozzais irák, némely *reghi* Georög

56:29–31 I szokását *el hadni.*

56:30 II változtatni:

57:2–3 I mondani. *O tiztaságos szüz Maria, Istennek Z annia, noha megh tekintuen az en büneimet, meltatlannak itilem magamat, a te üdüözlesedre, mind az által á te alazatoságod batorit engem, hogy a menniei Angiállal egietembe, teged alazatosan üdueozöllielek, tuduan hogy kedues eleoted ez az üdueozlet, melliet menieghből hozza az Angial, Azért. Vdueoz*

57:4 I légy *O* meni országnak

57:4 II aszonya, *az mi* Istenünknek

57:4–6 I *Isténnek Z annia. Vduöz légy O Maria, az az Thengernek csillaga, auagy, Azzoniunk, büneösök otalmazoia megh keseredtek vigasztaloia. az Atia*

57:5 II *Tenghernek csillagha*

57:6 II *vigasztalóia, az Atya*

57:7 I *iegyese, a meniei kiralinak z Annia: II iegyese, az mennyei*

57:8–16 I [...]

57:10 II *kezdeték az mi veszedelmünk*

57:10 II *és azhalált*

57:11–12 II *kezdeti az mi valtságunknak, az büntül*

57:12–13 II *midön az Te mehednek*

57:15 II *mondhassam tenéked*

57:18–19 I [...]

57:19 II *Bölcséséghnek hailekának*

57:20 II *Angyallal egyetemben, malasztal*

57:20 II *Istennek hailekának neuezlek Téghedet. Wduöz*

57:20 I *Vduöz*

57:21–25 I *légy, Istennek valztot edénie, mely az Isteni gazdagságnak [jav. ebből: kazdagságnak] minden aiandékiual tellies vagy: Nincz te benned, a bünnek, es [jav. ebből: as] a kigio mergének, semmi helie, mert tellies mind tested, lelked, minden gondolatod, es cselekedeted, menniei szentseggel.*

57:21–22 II *löttel, és minden gazdagsághiual megh*

57:22 II *Nincsen Te*

57:23 II *bünnek merghének*

57:23 II *tested s' mind lelked*

57:24 II *ertelmed s' mind akaratod, mind gondolatod s' mind cselekedeted*

57:26–58:2 I [...]

57:26 II *és az Isteni*

57:28 II *Istennek malásztya*

58:1–2 *legyenek az Te szent*

58:4–13 I *Nem csak Isten aiandekiual, de az Atia Istennek bölcsesegéuel, a menniei aldomásnak, es malaztnak ki folio kut feieuelis, tellies vagi, o Mariá, mert nem csak lelkedbe, de mehedbeis az vrat hordozád:*

58:6–7 II *vagyon az ő malasztya*

58:7 II *böcsülletesb módon hogy*

58:9 II *és az Te méhedben*

58:9–10 II *lakozuán, az Te értelmedet*

58:10 II *igazgatta: Oh*

58:14 I aszoni állatok keozt II aszony állatoknak

58:I állatok keozt

58:15–24 I *Kik a mi első Aniank atkat viseluen, faidalommal, es bünbe szülik fiokat. De te, o Istennek aldot Z Annia, züzen fogadád méhedbe, faratság nekül hordozád, fáidalom nekül, züzen szüled a vilagnak Vrat: Aldot vagi azert, azzoni allatok keozt, seot minden azzoni allatok, es minden teremtet allatok feolöt.*

58:15 II áldotnak az aszony állatok

58:17 II vóltal Te az

58:18 II és holot az töb aszony állatok az férfiak

58:18–19 II vadnak, az Istennekfia

58:19 II korbannis

58:19–20 II Tehozzád halgatot: Aldot

58:21 II születék minekünk

58:22 II enghemet az Te imadsághid

59:2 I Eleuen kutfeie a te méhed giümölcse, minden

59:5 I giümölcse, mely amaz igaz élet

59:5–6 I giümölcse.

59:7–8 I Annia keoneorögy erettünk

59:8 I halálunk oraian, Amen:

59:9 I te z fiadnak

59:9–10 I niert igasságba reseszülliünk, Es miképpen az Vr te

59:10–11 I volt, vgy mi

59:11 II Vr, vgy mi

59:11–12 I lakozzék malasztia altal, életünkbe, vigasztalasa altal betegsegünkbe, az eorök bodogságh altal ki mulasunkba, ki el es vrálkodik az Atia, es z lélek Istennel egietembe, most es eoröckön eoröcke, Amen. II lakozzék megh szentelő malasztjáual életünkben, és ki mulásunk vtán, az

59:13–59:23 I [...]

59:13 II AZ HITRVL VAlo közönséghez vallás tétel.

59:14 II HIszek egy Istenben

59:18 II menyeghbe

59:19 II it/lni

60:1–19 I [máshol van⁶; lásd: IV 113:27–28]

---

⁶ A Nicaeabéli Z. geolekeozet vallása az 1606-os kiadásban nem az első, hanem a negyedik részben található. 1606, [54v]:1–55[r]:9. Mivel ezt a szöveget a másik három kiadás egyformán, az első részben hozza, indokolt az 1606-os kiadás vonatkozó jegyzeteit is ehelyütt – a többi kiadáséval együtt – közölni. Az 1606-os kiadásban ezt követi egy (csak itt szerepelő) ima, 1606, 55[r]:10–19, erre vonatkozó jegyzet: 2001, 60:19 sornál található.

60:1 I A Nicaeabéli Z. geolekeozet II Az Nicaeabéli *közönség*hes gyöleközetnek vallása.

60:2–3 I feoldnec, [...] lathato

60:4 II Christusban, *az* Istennek

60:5 I ki *minden üdöknec eleotte* az

60:5–6 I születet [...]: Isten[...] Istentul világosság[...]*világossagtul*, igaz Isten[...], igaz Istentül, Szüléttet II Istentül Istenben, vilaghosságtul vilaghossághban, igaz Istentül való igaz Istenben, *Az*

60:7 I teremtetet, *ki* az atiaual *egy* természetü II teremtetet, *és* az

60:7 II *kitül* mindenek

60:7–8 I mindenek *teremtetec*: Ki mi ér[...]tünc

60:9 I meni[...]beol II menyégből

60:9–10 I TESTESÜLE [...] LELEKTÜL, SZÜZ MARIA MEHEBE, ES

60:10 I Megh [...] feszyttetéc [...]er[...]tünc

60:10–11 I Pilatus[...] alat[...], *kint es halalt szenueduen* el temetettéc. [...] Fel

60:12 I es [...] meny[...]ben *fel méne*, üül [...] Atianac iobiara: Es

60:12 II menyéghben

60:13 I dúcseosséggel, *itilni* eleueneket

60:13–14 II *hogy* [...] az eleueneket és hóltakat *megh itillye*, az

60:14 I az *ö* orszagánac, *soha* vége

60:15 II az *megh* eleuenitö

60:15 I Vr *Istenbe*, ki

60:16 I *eggiüt* imadtatic es *dicsirtetic*

60:17–18 I szollot. *Hiszem az* egy zent, keozeonseges, [...] Apostoli *Aniaszentegyházat*.
Valloc egy

60:17 II egy [...] közönséges, *szent*, és

60:17–18 II gyöleközetet: *Hiszem az*

60:18 I *bününk*nek II *bününk*nek

60:19 I *a* halottaknac fel

60:19 II és [...] jöüendö

60:19 I Amen. *EZt a hitet Vram, nem csak belseo sziuem, de nieluemis vallia: Erre keoteleztem a kereztségh által felsegednec magamat: Ezzel viaskodom, az eordeogh, es világh, hatalmassága ellen: Tarcz meg en Istenem mind véghig bennem ezt az Igaz vallast, es ez által olcz el, mint ereos paissal, az eordeogh tüzes nylait, hogy io bai viuásom vtan, te teolled az igassagnac coronaiat megh nieriem, Amen.*

60:20–65:26 I [...]

60: 21 II VALaki *akar* üdüözülni *mindeneknek* elötte szükség

60:23 II *bonthatatlanúl*

60:29 II Atya személye

61:2 II egy *öreok felsége* *vagyon*:

61:3 II Lélekis:

61:8 II *öröktül foghua* valók, hanem egy *öröktül foghua* való

61:9 II az *megh* merhetetlenek,

61:10 II az *megh* mérhetetlen

61:13 II *három* mindenható, hanem

61:15–16 II *három* Isten, hanem *csak* egy az Isten. *Vgy*, az Atya *Wr*, a Fiúis *Wr*, az Szent Lélekis *Wr*,

61:17 II *három* Vrak, hanem *csak* egy

61:19 II *vgy* *megh* tiltatunk

61:20 II Istent; *az* vagy

61:20 II Vrat

61:30 II *eléb*, *az* vagy

62:1–2 II *eléb* *megh* mondók, *mindenekben* az *szent* *haromsághot* az *eggyességben*, az *eggyesség* *az Sz. Haromsághban* *tisztelny* *kellyen*:

62:5–6 II Christusnak *megh* testesülesétis

62:8 II Christus, *az* Istennek

62:8 II ember *légyen*.

62:9–10 II Istenséghe *szerént* az Atyának alattyából, *üdüök eleot* születtetet, *emberséghe* *szerént*, *üdü* *szerént* *születet* az *eo* Annyának allattyából:

62:11 II *Ighazán* és *tekélletesen* Isten, és ember

62:17 II *pedighlen* nem

62:18 II természetnek *az* Istenhez

62:19 II egybe *ölgyelitése*

62:21–23 II ember, *hasonló képpen* az Isten és ember, *valóságban* egy Christus, ki *az mi* *üdüösseghünkért* *szenuede*, *poklokra* szálla, *harmad*

62:24 II *támada*,

62:25 II *méne* *menyéghben*,

62:26 II *itijlni*

62:27 II *jöüetelire* III *el-jöüetelire*

62:27–28 II kely az eo testekkel, és
62:28 II adny az eo tuláydon
62:29 II cselekedtek, az örök
62:29–30 II gonoszt, az öröké való tüzre
62:31 II alhatatoson nem hiend, az üduösséghe
62:31 III álhatatoson
63:1 II *MINDEN NAPRA* való szép röüid könyörghés, melyben az jgaz Töredelmes szüunek
indulati foghlaltatnak.
63:3–4 II köuetuén, az eo mennyei szent Attyának
63:6 II Töredelmességhe, mellyet
63:11–13 II miat, az Istennek keduéből ki éstünk, az ördöghek rabsaghára iutottunk, az örök
karhozatot erdemlettük, tiszta
63:13 II hogy az Isten
63:14 II szüünk
63:15 II vesztyük, holot mind ezeknél többet
63:18 II dologh az töredelmességhez az
63:21 II életben, az eo szent fiának érdeme által.
63:22 II hasznos légyen pedigh
63:24 II ebredgyünk az mi büneinknek
63:25 II banattyára, ighen ki
63:27 II *Es* aztis
63:31 II szükségesb dologh, minthogy
64:1 II mikor az ember bünben
64:2 II aytatos, szent és tekéletes cselekedetekben, de ez nélkül
64:3 II iút az eo büneinek
64:4 II vagyon, az halálos bün együit nem
64:5 II töredelmes léleknek ió indulattyában
64:6 II az ember
64:7 II Istennek félelme [jav. ebből: féleleme] kezdeti
64:8 II leghe előszöris
64:8 II bekéllyünk az Istennel, az mi gonoszsághinkért
64:12 II IV. Az mi életünknek iobbítására, gonosz [jav. ebből: genosz] erkölcsünknek, és
64:12–13 II szokásinknak ki gyomlálására, az mi testünknek
64:13–14 II sanyarghatására, az haborusághoknak

64:19 II szorgalmaskodik
64:20 II ment *vól*na az
64:21 II esik, *az* mint *gyakran* szemünkel
64:21 II eset, *leg*h föképpen
64:22 II féletkezuéen *az* ember
64:25 II 5. n. 5.
64:26 II bocsáttatik *az* embernek
64:27 II De *mind az által*, történhetik
64:28 II *hog*y ne történnék*is*, *hog*y
64:30–31 II viszi *az mi* tudatlansághunkból
64:32 II gyakorolhattuk [jav. ebből: gyakorlhattuk] *azt az*
65:4 II söt *inkáb*, szántalan gonossághímmal *az Te jó vóltod* ellen
65:6 II *hog*y *az Te* fiaid
65:11 II váltottal, *az pokolbéli Satánnak* rabsaghára
65:14 II Teghedet megh bantottalak, De ime *Te Sz.* felsegedhez térek, és *Te*
65:15 II malasztodnak *ereíuel*, ez
65:16 II *tíltasz*; Nem
65:18 II gonoszsághymrúl
65:18 II gyónom *az Te* rendelésed
65:20 II szüuel *Te* néked
65:21 II megh *az én* büneimet
65:22–23 II szerelmedben *mind* véghigh *meg*h maradgyak
65:28 I dolgot *akaroc reouid szoual* a
66:2 I [locus a margón:] Innocent. Lib. 2. de missa cap. 45.
66:5 I Vyunkat, *avagi pedig*,
66:5 I *eleoször*
66:7 I negiédszer *a iob*
66:9 I [locus a margón:] Innoc. *supra*.
66:12 I [locus a margón]
66:13 I *mi leg*h *iob*
66:14 I böcsületesb *mi* bennünc
66:15 I [locus a margón]
66:20 I *van e*
66:20 I *feolötte*

66:24 I ielentiüc a mi üduözitönknec
66:24 I természetit, a
66:25 I [locus a margón]
66:26 I hisznec *vala lenni a mi Vrunkba*, es
66:27 I kereztet *magokra*, mint
66:29 I nyuitiüc, *a mi üduözitönknec*
66:32 I Istent, [...] ielentuén
67:1 I tagainkra
67:3 I születtet *az eo Atiatul*
67:3 I szüznec
67:4–5 I feoldnek giomraba
67:5 I illetiüc a
67:6 I emlittiüc, *Ezzel ielentuén*, hogy
67:7 I keözönséges es egienlö
67:9 I kic *az istennec ball keze feleol valánc*, haragnac
67:9 I iob keze felé vin, *az Isten*
67:10 I öreokösiue [jav. ebből: éreokosiue] *tön, es igy, a bal kéz feleol, iob kéz fele vitettünc.*
67:13 I vettiüc, *emlittiük a fiu Istent*, ki
67:14–15 I holot *a mi szüünc* a szerelemnec hailéka vagion, a z lél[k]et *neuezzüc*, Ielentuen
67:16 I szerelem *legien*. Nem
67:17 I [locus a margón:] *Eccles. 24. v. 5. Aug.*
67:17–18 I ielet, *az mi homlokunkra ho[l]ot a szemeremnec, hailéka vagion*,
67:20–21 I szüünköl se szaiunkbol, *semmi Isten, es felebarátunc ellen, ne szarmazzék*
67:22 I [locus a margón:] *Matth. Tom. 2.*
67:24 I oka, *es ennec*
67:26 I példat *ád* nékünc *a mi Vrun*c
67:31 I [locus a margón:] 4. v. 40.
67:31 I [locus a margón:] 56. v. 31.
67:32 I [locus a margón:] 63. v. 39.
67:32 I eoltözünc, *megh mosdunc, giertiat giuytunc, az aztalhoz*
68:1–3 I mond *nem csac Tertullianus de Z. Basiliusis* [locus a margón]
68:4 I [locus a margón:] *Constant. initio.*
68:5 I *vala az ö kereztiéni*
68:5–6 I giakran *a zent kerezti iegiét veti* *vala, a feie feolibe*

68:7–8 I [locus a margón]
68:8–9 I hadába: *Az ő vitezi fegiueréreis, kerezteket*
68:10 I kereztet emele *fel*
68:11 I csudac *szoktac vala lenni,*
68:11 I [locus a margón]
68:12 I pynzre kereztet veret *vala,* vgrimond
68:14 I parancsolác *pedigh* aztis
68:16–17 I [locus a margón]
68:17–18 I Aniazentegyhazis [locus a margón] *megh parancsolt:* Ennek feoleotte, aztis *megh parancsolác a*
68:19 I [locus a margón]
68:19–20 I senki *a földre,* avagy padimentomra
68:20 I meltatlan *dolognac itilic vala,* hogy
68:21 I melliet, *még h a*
68:22–23 I [locus a margón]
68:23 I ád *az eo hiueinec*
68:24–25 I ezközit, *a kereztet,* e
68:26 I [locus a margón]
68:26 I Apostolrul *azt iria*
68:27 I koporsoba *be akarna*
68:28 I ki *a mi* Vrunkat
68:29 I [locus a margón]
68:30 I mint *egy ereos*
68:30 I mellieket III mellyeket
68:31–32 I [locus a margón:] Ioan. *Idem Ser.*
68:32 I regentén (*mint szinte mostis*) *a'*
69:1 I vacsoráia, *a' zent*
69:3–4 I Ieronymus *pedig, szüntelen, vgi mond,* minden munkád eleot homlokodra
69:3 I [locus a margón:] 22. *Et Epist. ad Demetriadem.*
69:4 I Es *masut* [locus a margón], Paula
69:6 I lenire. *Es ismét*
69:9 I [locus a margón] 13. *sub finem.*
69:12 I [locus a margón] in Mat. *tom. 2. Idem Ruf.*
69:13 I falainkra *is ezt*

69:13–14 I mely *a mi* szabadulasunknak
69:15 I keozt, *ez a Z* kerezt
69:17 I magokra, *a mint*
69:17–18 I [locus a margón]
69:19 I historiakbolis tuggiuk
69:20–21 I iegiét *eleb* nem vetnék, amint *megh teczik* Theodor.
69:25 I de *annak feolötte*, hogy
69:27 I [locus a margón]
69:29 I gondolatom, *a te Z.* neued dicsössegére [jav. ebből: dictössegére]
70:1 I geozödelmenec [jav. ebből: geozödekmenec]
70:2 I I [locus a margón]
70:4 I reghi *Doctoroc* irasába
70:5 I ELSEOT *azt*, hogy
70:6 I [locus a margón]
70:7 I itilt
70:8 I itilliuc
70:9–10 I [locus a margón] hom. 8. ex
70:13 I [locus a margón]
70:14 I *vetnec vala*, az
70:16 I Ciaszar *ö* magába
70:18–19 I eniszec *elölle*. [locus a margón]
70:20 I eordönghös *ember Iulianussal* el hittete, *hogy*
70:22 I hazuda *ebbe*, Mert
70:22–23 I [locus a margón]
70:24 I a' *kit*
70:27 I [locus a margón] *Idem Chrysost.* hom.
70:28 I fut, *ha* valamely
70:29 I elötte: *Euthimiusis igen szépen megh mutattia*, *hogy az eordögh, nem csak tetteti,*
hanem vgian valoba fél a kereztül. [locus a margón] *Euthymius parte 2. panopliae. tit. 23.*
70:30–31 I [locus a margón]
70:32 I kit *ö maga* Epiphanius
70:32 I inte a
70:33 I vötte

71:1 babonaságít, *melliekkel az ő gonoz kiuanságára akar uala teriteni* egy kerezién aszoni állatot, csak

71:2 I vala *az aszoni*, öis, noha még *a Sido*

71:6 I lön *mingiárást*.

71:7 I [locus a margón]

71:9–10 I [locus a margón]

71:13 I [locus a margón] 2. *Ibidem* 10.

71:14 I kisirti vala *a z kerezt*

71:18 I ördogtül *megh szállot*

71:18–19 I [locus a margón] dialog *Pet.* c 6.

71:19 I Püspöc, *a z kerezt*

71:21 I [locus a margón]

71:22 I egy *Pogany Isten hazába tere*

71:22–23 I pedig *az eordöghi*

71:26 I [locus a margón] lib. 38. qq. 79. 28 I itileti

71:28 I jel, *el nem kergeti az*

71:30 I [locus a margón] *Euseb. lib. 1. de vita Const. cap. 22.*

72:3 I allatok, *auagy megh eolettek, auagy megh szilidültec*

72:4 I [locus a margón]

72:8 I *a z kerezt*

72:11 I [locus a margón]

72:12 I keleuen, *el fogta vala telliességgel, es*

72:13 I *hogy az oruosoc*

72:13–14 I *magát, sémmikeppen*

72:14 I *firfiu*

72:15–16 I *vetné a keleuénre*

72:16 I ottan *mingiarast* megh

72:17 I [locus a margón]

72:18 I *a z kerezt*

72:19 I [locus a margón]

72:21 I *püspökrül, ezent iria Victor*

72:21 I [locus a margón] lib.2.

72:22 I [locus a margón]

72:23 I *a' Z. kereztel*

- 72:24 I Benedekis kereztet
- 72:25 I pohár: [locus a margón]
- 72:27 I [locus a margón] Maurít. *simile*
- 72:28 I ira, *vgian* tentáual
- 72:29–30 I [locus a margón]
- 72:30 I iszoniu *nagy* kigiot
- 72:30–31 I [locus a margón]
- 72:31 I egy *iszoniu* sárkant
- 72:32 I vala *megh a Z.* kerezte
- 72:32–33 I Martonrulís *azt* iria
- 72:33 I [locus a margón]
- 73:1 I [locus a margón]
- 73:2 I oltac *megh a*
- 73:3–20 I [= I, [22v]:23–[23v]:7]⁷
- 73:3–4 I *Tudom hogy ezek a Christus kerézi ellenséghe, mikor lattiák hogy valamely kereztién ember magát megh iegzi, csufoluán azt kérdic [locus a margón] Philip. 3. n. 18. Autor Apiaris parte 4. cap. 3.*
- 73:5 I Belzebubot, *az az, a'* legiec
- 73:7 I kiknec *házoc* *megh*
- 73:7 I [locus a margón:] *Exod. 12. v. 7.*
- 73:8 I *mostis (vgimond Z Agoston), mikor homlokunkat a' Christus kereztiel megh iegiezzüc*
[...]
- 73:9 I [locus a margón]
- 73:10 I [locus a margón]

⁷ A IV, 73:1. sortól az első fejezet végéig az imakönyv szövegének sorrendje a korábbi kiadásokkal nem egyezik. A következő táblázat tartalmazza az adekvát részeket.

1631	1606	1610	1625
73:1–2	20[r]:1–2		
73:3–20	[22v]:23–[23v]:7		
[...]	[23v]:8–14		
73:21	[...]		
73:22–76:25	20[r]:3–[22v]:23		
76:26–33	[...]		
[...]	24[r]:4–10		
77:1–5	24[r]:10–18		
77:6–13	[...]		
77:14–78:5	24[r]:18–25[r]:18		
78:6–14	[23v]:15–24[r]:3		
78:15–79:6	25[r]:19–26[r]:12		

73:10–11 I nepe homlokára

73:11 I iránac, *tudni illic Taut*, mely (vgimond Z Hieronymus) a réghi

73:12 I ollian *volt* mint

73:13 I vesze: *szinte* vgy, *a' kin ez a' kereztienec iele* [locus a margón:] *Tertull. lib. 3. contra Marcion c. 22. n. 174.*

73:14 I (melytül *mind* a'kereztség, s' *mind pedigh* a' kereztién *ember, veotte neuzetiti*) nem

73:15–16 I kereztienecc, Z *Pal Apostollal*, [locus a margón:] *Gal. 6. v. 14. Apoc. 7. v. 3.*
nincs[...] egiéb

73:16 I melliel [...] homlokok

73:17 I iegieztet *az valasztotaknac*: Es

73:17 I geozödelmes

73:17 I Daud *kiraly* [locus a margón:] *I. Regum 21. v. 9.*

73:19 I ielét, *a mi* homlokunkra vettiüc, *mert mys*, elő

73:22 I [20r:3–4] HARMADIK *es vtolso* hasznát, *ennec a jelnecc*, azt

73:25 I [locus a margón]

73:28 I mutatta *az Vr* Isten

73:29 I [locus a margón] 21. *Et lib. 9. Tripart. cap. 34.*

73:30 I [locus a margón] Z, Marcellus

73:31 I emeztetni, *de* semmit

74:2 I ezzel *megh* eontöznék

74:5 I [locus a margón] 10. *anno 550.*

74:5 I mihelt *a* Fortunatus

74:6 I tört

74:7 I ottan *mingiárt* megh

74:8 I [locus a margón] 8. *anno 370.*

74:9 I iaráskor, *valahol* az ö tölle *megh* szentelt

74:9–10 I mezeeket *megh* eontöziec *vala*, oda *csak* egy

74:11 I *aszoni allatot*, mellien

74:11–12 I *vala*, *a* szentelt

74:12 I *aszonnac pedigh* megh

74:14 I *Bedais* az

74:14–15 I [locus a margón]

74:16 I [locus a margón] 30. *circa annum Domini 330.*

74:17 I löt

74:20 I vizzel *megh* eontözé
74:21 I gyermeketis, melliet
74:22 I Eordögtül, *vgimond Epiphanius.*
74:23 I Z. Hieronymus iria [locus a margón]
74:26–29 I odatéc. [folytatás a margón] *Si David cytharae sono, si Angelus suffitu iecoris, fugat daemonem, quid ni hac aqua!*
74:30 I [locus a margón] 4. *Anno 370.*
74:30 I neüü Z Apatur
74:31 I *azzoni allatnak* *megh*
75:1 I [locus a margón] *Nouemb. Anno 390.*
75:2 I *azzoni állat* fiát
75:5 I vizzel, *melyre a Z. kerez t ielét vetette vala,* *megh*
75:6 I *aszoni állat:*
75:7 I [locus a margón:] 24. *Anno D. 560.*
75:8 I Eusichiusrul, es Z. Monegundisrul
75:9 I giogitottak *megh,* a zentelt *viznek* italáual
75:10 I iria, [megjegyzés a margón:] *Anno D. 613.*
75:12 I fölötte *igen* hahnánac
75:17 I Cuthbertusis [locus a margón] 25. *Anno 680.*
75:19 I Benardis a Z. Malachias
75:20 I *azzoni állatot*
75:23–26 I [...]
75:28–29 I [locus a margón]
75:31 I [locus a margón] *Dionys. Eccle. Hiera. cap. 2.*
75:33–76:1 I [locus a margón]
76:2 I vizet, *es az*
76:4 I *viznec megh* zentelesérül
76:7 I cap. 5. *Z Agoston, es egiebekis.*
76:8–10 I [...]
76:11 I bizoniára, *nagy csudám vagion raita,* *miert*
76:13 I által *nem* szenteltetiké
76:13–14 I [locus hiányzik]
76:14 I valaé *az* Isten
76:16 I vala *az* Isten

76:16–17 I azzoni állatokon? [locus a margón]

76:18 I szabad ezent cselekedni, mielhogy

76:19 I [...] nem

76:20 I eppites[...], sem

76:20 I napia illese

76:21 I fölötte

76:24 I az *atiafiac*, mert *vgianis*, a' kit

76:25 I [locus a margón:] lib. 29.c.

76:26–33 I [...]

77:1 I *Ket fő oka vagion pedigh, miért szokta az Aniazentegyház, megh szentelni efféle allatokat: Elseo, hogy azoknak*

77:2–5 I *Ha azért a Salomon köneorgése megh halgattaték, mikor azon kére Istent, hogy valaki az eo teolle eppített templomba köneorgene, kegiélmesen megh halgattatnék, [locus a margón] Mentül inkább megh halgattia Isten az egéz Aniazentegyház köneorgéset, mely az egyhazi szolga által kéri ő felséget, hogy segítséggel legien azoknac, kik az ő teolle megh szenteltbe rezesülne?*

77:6–13 I [...]

77:14 I *Masodik hogy az eordögh hatalma ki rekeztessék*

77:15 I *allatitul: [...] Mert noha ezek*

77:20 I [locus a margón:] *Luc. 11. v. 28.*

77:22 I [locus a margón]

77:23 I *Christus Vrunk hatalmat*

77:23 I *ereién,*

77:24 I [...] *megh*

77:25 I [locus a margón:] *Luc. 10. v. 19.*

77:26 I *mikor az Isten*

77:28 I *ellene, es erre szabadságot sem kére Istentül, mint a Iob testének ostorozására, akaruán ieléntení, hogy ha Isten ellene nem all, hatalma vagion néki a szeleken, es egiéb teremtet allatokon, hogy ezeket az ember veszedelmere tericse. Ezt azertaz*

77:28–29 I *Aniazentegyház[...] köneorgése mint a nem regen elő*

77:32 I *Christus Vrunk peldaiat*

77:33 I *átka, vgian valoba, es cselekedetibeis valami nagy veszedelmet [locus a margón:] Matth. 21. v. 19.*

78:2 I *aldomasais, valami*

78:2 I eledelre: *Nemis látom pedigh*, ha
78:3 I aldani [...] miért ne *legien* szabad
78:4 I allatnak *megh* aldása
78:5 I algiuk *megh* ezeket
78:6–14 I [= I [23v]:8–24[r]:3]
78:6–11 I [=I [23v]:8–14] *Köuessüc azért batorsagoston, a' reghi szenteket, es az eordögh boszusagára, s' az ö vitézi szegienére, szüntelen ezzel iegiezzüc magunkat. Es szinte mint a' kereztién neuet, vgy ne szegienliüc, az emberec elöt, ezt az üduösseges belieget, sem ez által megh aldot vizet, auagy eledelt, holot mégh ö magais Luther Marton, [...] megh geozetuén az igasságtul, niluán megh vallia, hogy io, es hasznos dolog, az Aniazentegiház imadsága által* [locus a margón:] *1. Tim. 4. v. 5. De Capt. Babyl. Tit. De ordine, Et De Confirmat megh szentelni a teremtet allatokat, vgimint az eledelt, vizet, soot: Ordinem vgrimond damnandum*
78:12 I *Est enim ritus*
78:14 I *herbarum, vini;*
78:15–79:6 I [=25[r]:19–26[r]:12]
78:15–16 I *Es giakran vgian szükségis volt eleyen, hogy az vionnan leot kereztiének, az eordöghi tizeleltül el vonatnának, [...] nemely*
78:17 I *allatokat megh szentelni a fellüül elő*
78:20 I [locus a margón]
78:21–22 I *babonasagokat*
78:22–23 I *niaualia ellen*
78:23 I *Lutherista atiafiak giermekin*
78:25 I *adá az eo fiainak*
78:26 I *teoruenibéli [...] bárani*
78:27 I *emlekezetül*
78:29 I *viazzal a mi Vrunkat*
79:2–3 I *eordögh[...] incselkedesetül, megh otalmazza*
79:3 I *viselik, melynek haznos voltat giakran sok*
79:4 I *csudackalis megh bizonitotta az Isten, mint a Z. Paulinus, Gregorius Turonensis*
79:5 I *fő Doctorok irasibül*
79:5 I [locus a margón]
80:3 I *keluén, legh eleoször II keluén, legh előszöris az*
80:5 I *Istent: E II Istent, Ez*

80:6–7 I keouetuén *a* Ieremias[...], *es Salamon* parancsolattiat [locus a margón:] Thren. 2. v. 19. *Sap. 16. v. 14* [...]

80:8–13 I [...]

80:9 II miue*l*hogy az miképp*en* Salomon

80:12 II 19. *mélto* hogy

80:13 II kezdetit, *az* Istennek

80:14–17 I *Es Z. Ambrusnak*, [locus a margón] *imillien tanácsat*, szokot imadságid legienek, *vgi mond*, melliekkel keoneörögi, mikor fel kelsz, mikor *hazad*bol ki mégy, mikor észel, iszol, es mikor [...] el niugzol. [...] Arany

80:14 II ayánlyuk: *Es* azért

80:17 II dologhrúl

80:18 I is *igy tanit*: [locus a margón] Mikor

80:18 I [locus a margón:] *Chrys. Hom*

80:22 I tekellied *magadba*, hogy

80:23 I ayanluan *magadat* niugoggiá

81:2–10 I [...]

81:3 II adok *Te* néked, hogy *az Te* abrazatodra

81:4 II enghemet:

81:5 II adok *Te* néked

81:8 II töttél *enghemet*:

81:10 II kegyelmességidért: *dicsírlek*.

81:11 I Dicsírlek *tégedet*, áldlak II *Teghedet* áldlak

81:11 I; II Vram *s' én* Istenem [...], hogy

81:12 I kegyelmességedből, *engem* Szarniad II kegyelmességhédből, *enghem* szárnyad

81:13 I eoriztél [...] niugodalmomba II öriztél [...] ez

81:16–18 I minden *egyé*b veszedelemtül: Hála *te* neked, *ki az* halálnak arniekáb*ul*, fel serkentuen *engem*, üdöt attál életemnek *megh* iobitasára, bün[...]ből ki térésemre

81:17 II *Te* néked

81:17 II serkentuén *enghemet*, üdöt adál életemnek *megh*

81:18 II térésemre

81:19 I lelketis, es II lelketis, és

81:20 I vilagosics[...]d *megh a te* feniességeddel II vilagosics[...]d *megh az Te* finyességgeddel

81:22 I cselekedetemet, *a te Z.* II cselekedetemet, *az Te* szent

81:23 I mert *imé* en

81:26 II és *dobzodás*ban

81:27 I tériek [...]: O

81:28–29 I nékik [...]? II nékik *az eo* megh teresekre
81:31 I vigasztalod *a' te* szarandok II vigasztalod, *az Te* szarándok
82:2 I Vilagosicz[...] *megh* értelmemet, roncz[...] el II Vilagosics[...]d *megh* értelmemet
82:3–4 I mindenekbe *a te* akaratodat I mindenekbe *az Te* akaratodat
82:10 I Atia[...] es II; III Atya[...], és
82:13–15 I [locus a margón:] *Isai 26. v. 9. Psal. 62. v. 2. Oseae 6. v. 3.*
82:14 I szomiúhoz, *Vram: Vr Isten, en Istenem, fel serkenuén reggel*, te hozzád kiuankozik *az en lelkem*: II szomiúhoz *Vram: Vr Isten, én Istenem, fel serkenuén regghel*, Te hozzád kiuánkozik *az én lelkem*:
82:15 I Szállion *sziuemre* a
82:18 I vilagosics[...] *megh* szemeimet II vilagosics[...]d *megh* szemeimet
82:18–19 I essem. [...] Fiu Isten, *fíniességből* II Megh válto [...] Isten, *fínyességéből*
82:19 I *fíniesség* II *fínyesség*
82:21 I *fíniesség* es II *fínyesség* és
82:22 I szerelmed[...] tüzet
82:23 I; II; III hertelen
82:24 I napon *meltan* szolgálhassak *te* neked II szolgálhássak *Te* neked
82:28 II enghemet, a
82:28 I te [...] malasztoddal
82:29 I semmi [...] gonosságra
83:3 I vezer[...]lyed II vezér[...]lyed
83:7–20 I [...]
83:8–9 II váltottál, *Te* neked ayánlom, és *Te* reád byzom *az én* testemét és lelkemét
83:10 II külseo és belseo
83:10 II enghemet *ez* II engem *é*
83:11 II büntül, és botrankozástul
83:12–13 II szandékit, *Es* Adgyad
83:14 II cselekedetekbe
83:17 II kérlek *Téghedet* az *Te*
83:17 II sebeidért, hogy
83:20 II botrankozástul; *Szabadycs* megh *enghem* az hertelen
83:20 III hertelen
83:21 I *A te Zfiad* altal, a mi *Vrunk Iesus Christus* altal, ki *te* veled. *Es a Z lelecek* egietembe, él[...] és uralkodik. [...] etc.
83:25 I nékem *a Te* ösuenydet, Igazgass *engem*, es tanicz *a te* igazságodra II nékem *az Te* ösuenydet, Igazgass *enghem*, és tanicz *az Te* igazsághodra

83:26–27 II enghemet, hogy
83:27 II; III bizodalmam
83:29 II éngemet
83:29 I felől, *az en* ellenségim, megh terheltek *éngem az en* II felől *az én* ellenségim, megh terheltek *éngem az én*
83:31 I engem[...]
84:2 I szitoktul II szitoktúl
84:2–3 I Fordicz[...] el *az en* szemeimet II Fordics[...]d el *az én* szemeimet
84:5 I eoriz *megh* engem II öriz *megh* enghem
84:8 I nekül, *vighan*, szolgálíak
84:12–13 I [locus a margón:] *Gen. 8. v. 22. Psal. 103 v. 20. et 22. Sapi. 16. v. 28. Eccles. 39. v. 6.*
84:13 I; II rendeléd, hogy
84:14 I munkára, *kiert melto*, *hogy a nap fel kelése előtt, reggel, imaggiunk tegedet*: Hala
84:15 I nyugodalmot II nyughodalmot III nyugodalmot
84:17 I kérlek *téged*, en II kérlek *Téghed* én
84:18–19 I ayanlom *Vram* lelkemet II ayanlom *Vram az én* lelkemet
84:19–20 I vezer[...]lied II vezér[...]lyed
84:21 I bennem *az en* gonoz II bennem *az én* gonosz
84:24 I [locus a margón:] *Szent Aquinas Tamás.*
84:25 I; III okoson II Okoson
84:26 II vezér[...]lyed
84:28–29 I üdüösséges *az en* lelkemnek II üdüösséghes *az én* lelkemnek
85:1 II batorsághoson III bátorságoson
85:7–8 I es [...]éllened
85:12 I *feolöt* II *fölöt*
85:13 I *feolöt* II *fölöt*
85:16 I ér[...]ted fel *vöt* II *vöt*
85:18–19 I szüuemet [...] felsegedhez II *szüuemet Te* szent
85:19 I szeme[...]mnec
85:21 I mutatas nekül, *Tegy* vigghá II mutatas nélkül, *Tegy* vygghá
85:22 I mutatas nekül, *Tegi* gyorsá II mutatas nélkül, *Tegy* gyorsá
85:25 I kep *vtálás* nélkül II kep *vtálás* nélkül III kep-*utálás*-nélkül
85:29 II *Iesusum*
86:2 I beolcseseget, mely teged[...]
86:5 I *kinaidba*, szent II *kinaidban*, szent

86:7 I segítségéért II seghítseghéért
86:8 I KEgyelmes *Vr* Isten II KEgyelmes *Wr* Isten
86:8–9 I hogy *a te* országod[...] bodogsagos II hogy *az Te* országhodnak
86:9 I seregeket, *a valasztottac* oltalmára II seregheket, *az valasztottaknak* oltalmára
86:9 I [locus a margón:] *Heb 1. v.14. Zachar. 3. v. 7. Dan. 10. v. 13. Iosue. 5. v. 14. Apoc. 1. v. 20. Matth. 18. v. 10. Actor. 12. v. 15. Gen. 48. v. 16.*
86:10 I geoleközeteknec II gyöleközeteknek
86:11 I feolötte II fölötte
86:12 I eor[...]zenél
86:13–14 I minket. [...] Orizzen *azért* Vrá
86:13–14 II megh környékeznéd *az Te* hiueidet
86:14 I vezér[...]lien II vezér[...]lyen
86:15 I; II *hiu* III *hív*
86:16 I niaualiáíbol II nyaualyáíbol
86:16 I három *zent* ifiat II veszedelmétől, *Az három Szent* ifiat
86:16–17 I [locus a margón:] *Dan. 3. v. 49. Iudith. 13. v. 20*
86:17 I eor[...]ze II ör[...]zé
86:18 I testi *es* lelki veszedelemtül *megh* oltalmazzon II testi *és* lelki veszedelemtül *megh* oltalmazzon
86:19–21 I [locus a margón:] *Tob. 12. v. 12. Apoc. 8. v. 3. Tob. 8. v. 3.*
86:21 I táma[...]t II támad[...]t
86:22–25 I arthasson: [...] *A te*
86:22 II ki, *csudálatos képpen* az Angyaloknak
86:23 II hiuatallyat [...] rendeléd
86:28–29 II enghemet, igazgas
87:2 I vezer[...]lied II vezér[...]lyed
87:2 I eoriz *engem*, hogy II öriz *enghemet*, hogy
87:4 [locus a margón:] *Aug. solilo ca. 27.*
87:5 I engem[...] én
87:5–6 téged[...]. Ennek
87:7 II addégh
87:8 II enghemet.
87:9 I feolötte II fölötte
87:9 I seregedet
87:9 I *teod* II *töd*
87:10 I erettem, *kiknec* *megh* II erettem, *kiknek* *megh*

87:11 I ütközzem *a keouekbe*. II ütközzem *az köuekben*.

87:14 I eiel, és nappal II éyiel és nappal

87:18 I eorökösi[...] szolgálattáira kül[...]tel

87:19 I keoneörgéset *te* II könyörghésit, *Te*

87:21 I [szöveg a margón:] *Lasd azért mint élsz soha egiedül nem vagy.*

87:23–24 I velünc *ielen* vannac, seghítne *minket* szükseginkbe, szorgalmatoson II vélünk *jelen* vannak, seghítnek *minket* szükségünkben, szorgalmatoson

87:24 III szorgalmatoson

87:25 I fohazkodásinkat, *te* eleodbe viszic *Vr Isten*, II fohazkodásinkat *Te* elődben viszik *Vr Isten*

87:26–27 I keuantunc II keuántunk

87:28 I *Mi* velünc iárnac II *Mi* vélünk

87:28 I velünc *eggiüt*, ki II vélünk *eggyüt* ki

87:28–29 I; III szorgalmatoson II szorgálmatoson

88:4 I geözödelmünkbe II gyoződelmünkben

88:5 I eoruendözünc *en Istenem*. szanakodnac II öruendozünc

88:6 I az *ö* reanc

88:9 II töuöket

88:12 II *pedighlen* gonoszat

88:17 I téged[...] az

88:19 II maghasztal[...]ál III magasztal[...]ál

88:21 II *szolgh*[...]latunkra

88:22 I az *Eghi* Angialoc

88:27 I; II ember? *Es* méghis

89:2–10 I [...]

89:4 II *enghemet*.

89:6 II *enghemet*.

89:7 II adok *Te* néked

89:8 II töttel *enghemet*.

89:9 II adok *Te* néked

89:11 II Dücsösség *Te* néked

89:11 I *engemet*, szegény II *enghemet*, szeghíny

89:13 I; II; III hertelen

89:13 I betegség[...]tül

89:15 I *estec*, *megh öriztél* engem

89:15 II *enghemet* minden

89:15–16 I szerencsé[...]tül. [...]
89:16 II fölöt
89:18 I meg *otalmaztad*, sok
89:18 II melly[...]kre
89:23–24 I serüttem, *giogitottál* II serüttem *gyogítottál* II sérüttem *gyógítottál*
89:25 I betegségembe megh zab[...]*lázta* II szab[...]*lászta*
89:28–29 I szuuemet II szüüemet
89:29 I; II *hon* bort, [...] *hon* olayt
89:30 I ha *el feletkezuén az Eghrül, es a Feoldrül*, csak II ha *el feletkezuén az Eghrül, és az földrül*, csak
89:30 I *leot* II löt
89:30 I [locus margón:] *Aug. soliqui ca. 14.*
90:2 I löttec II löttek
90:4 I emelem *te* hozzád II emelem *Te* hozzád
90:4 I [locus a margón:] *Psal. 140. v. 2.*
90:5 I es *veghetetlen* hala[...]*t*
90:6 I Alazatoson II Alázatoson
90:7 I megh, [...] Mert II megh *ennékem*
90:10 I ragalmazó, [...] ember
90:11 I téged[...]*sokszor* II Téghed[...]*sokszor*
90:13 I sokasítottam, *kiert* alazatos II sokasítottam, *Es* mind
90:15 I szegin II szeghíny
90:16 I érdememet
90:16 I otalmaz *megh* engem II oltalmaz *megh* enghem
90:17–18 I [locus a margón:] *Ephes. 6. v. 12.*
90:18 I geözödelmet II gyözödelmet
90:18–19 I [locus a margón:] *Psal. 22. v. 4.*
90:19 I te [...] velem vagy. *A* te
90:20 II Vram, *az én* testemet
90:21 I otalmaz *megh* minket II oltalmaz *megh* minket
90:23 I *Mas Keoneorgés.*
90:25 I Vilagosics[...] *megh finiesseggeddel* II *finyességgeddel*
91:1 II Téghedet *megh*
91:2–3 I malaztod[...] *segítségéből* II seghítsegheből
91:4 I *feolöt* II fölöt

91:5 I nyugodalmat

91:6 I Sidok [...], es

91:6–8 I [locus a margón:] *Exod. 14. v. 20.*

91:9 I engem[...], es oltalmaz *megh* minden II oltalmaz *megh* minden

91:10 I Amen. *Ennek vtánna el mondhatod, a Litaniákat, es a Reggeli imadsagok keozzul, a' Z. Aquinas Tamas Keoneörgéset, az eorzö Angialhoz valo imatsággal, auagy egiéb rendbéli aytatos köneörgesekkel egietembe.*

91:11–95:11 I [...]

91:16 II Vram *Te* előtted

91:16 II ellened *az* mái

91:17–18 II enghedtél *vala, heában* múlattam

91:19 II napom, *és az Te szijned* elöt *az* ki

91:20 II mintha *ingyen* *nemis* laattad

91:21 II Azért *méltan* *azt* erdemlettem

91:21–22 II sillyedne *az* föld alattam, *és az* örök

91:23–24 II könyörüle *én* raytam, *és sok* szántalan

91:24 II oltalmaz *enghemet*, mert

91:26 II gonduiselésed III gond-viselésed

91:26 II vólna *enghem*; Ha

91:27–28 II Vijzben *elveszet*, Ha hertelen

91:28 III hertelen

91:28–29 II vesztem vólna, *hogyha*

91:29 II örzöt vólna *enghemet*: *Hogy* ha

92:1 II *hogy az Te* törüenydnek

92:1 II tartottál *megh* *hogy*

92:2–3 II vagdaltad el *én* *előttem* az ördöghnek *thörét*, sok veszedelemre

92:3 II nem *cselekedtél*

92:8 II kereztfánnis hozzád

92:9 II bennem *az Te* sz:

92:10 II melly[...]*kkal*

92:11 II ityletbe

92:12 II igazúl *megh* senkj

92:13–14 II vétkeztem, *mind azokat* bocsásd *megh én* nekem

92:19 II való *minden napi* szám

92:20 II *MEgh* hallók *imént* az Arany száiu Sz. Janos *intéset*, *ki* azt kiuánnya

92:21 II *hogy az eo* Vroknak *mindenekrül* számot

92:23 II mint *az olyan* Tisztartó, *ki naponként* sokat
92:24 II tart *reá* houá
92:25 II de *Institut*. III de *Instit*.
92:25 II Doctorokis, mint
92:26 II; III mutattya
92:28 II 13. *fol.* 350. Söt
92:29 II *Senectut*. *egyebekkel együit*, azt
92:29 II addégh
92:30 II fekszik *agyában*, *valamijgh*
93:5 II vtán *az ne*
93:9–10 I vöttünk *az mi* Istenünktül
93:11 II adgyunk *ö néki*
93:12 II enghemet
93:14 II váltottál *enghem*, *hog*y
93:15 II töttél *enghem*: Aldot
93:17–18 II serkeghettél, *az Te* szolgálalatra
93:19 II Téghedet dicsír
93:20 II az *Vr* Istent
93:20 II megh *az mi* értelmünket
93:21 II szüünket
93:21–22 II ismériük *az mi sok* fogyatkozásinkat, és *nagy* Töredelmességghel meghis bánnyuk
93:25 II gyakran *az én nagy* büneimet
93:25 II szüuemnek
93:26 II vgy *bánom és* siratom
93:28 II *az Te* szent
93:28–29 II vilagosícsd *megh* vaksághomat mennyei *fnyességghel*
93:29 II szüuemnek
93:30 II büneimet *eze*ket vgy sirassam, *hog*y *Te* tölled
93:32 II szemünket *az mi* Istenünknek igaz itijlő
94:1 II ityli
94:3 II itilnének
94:7 II adgyunk: *Az mi sok* fogyatkozásinkat
94:8 II Töredelmességghel *megh* bánnyuk
94:11 II; III hertelen

94:12 II meghis halnak) gyónas nélkül, *ha az előtt való üdökben, halálos bűnökben estünk vólnais, el nem*

94:13 II által, *az Isten ezeket megh bocsátta [...]: Azért*

94:14 II könyöröghetünk *az Istennek*

94:18 II mindenektől

94:23 II Eotödször *Erös és tekéletes*

94:23 II vegezzük *maghunkban*, *hogya az Istennek*

94:24 II segítségheuel

94:27 II eyteny *minket*: *Es miuehogy az*

94:28 I *ha az Isten ezt megh nem vastaghíttya, segítségheuet kériünk az Istentül az mi igyekezetünknek*

94:30 II *Iól* tudom

94:30 II érdélem *Te tölled*

94:31 II látoghas *enghem*, és

94:33 II adgyad *a Te szent*

95:2 II többe *az réghi* büneimre

95:4 II miuehogy nem

95:8–9 II segítségheuet

95:10 II üdökbennis, mert soha fölötteb

95:11 II ember *az eo* lelke

95:12 I *magadra*

95:13 I *imígy keoneörögy*[...].

95:16 *Azzoniunc* [...] Szüz

95:17 I; II öriz *megh* minket

95:17 I oraián. *Amen*.

95:18 I kérlec e[...] házat

95:20 I bekeségben *megh* eorizzenc II bekeségben *megh* örizzenek

95:20 I ald[...]ásod

95:21 I mindenkor [...] raitunc, *Amen*. II raytunk: *Amen*.

95:22 I agiadba *le* fekszel, *megh* emlekezzél, *a te* testednek II ágyadban *le* fekszel, *megh* emlekezzél *az Te* testednek

95:23–24 I *megh zabolazod* a test[...] kiuanságot, es az eordög[...] *csalardságot*.

95:24 II ördögh[...] incselkedésit

96:2 I *AZ ISTENNEK IO* II *AZ ISTENNEK IO*

96:3 I felsegerül *almelkodo halaadas*. II felseghérül *almélkodó hálaadás*.

96:4–5 I neuéztetel *Vram*, lathatatlan II neuéztetel *Vram*, láthatatlan

96:4–6 I [locus a margón:] *Psal. 8. v. 2 Gen. 32. v. 29. 1. Ioan. 1 v. 5. 1. Tim. 6. v. 16. Prouer. 26. v. 27. 3. Reg. 19. v. 12.*

96:5 I *te veghetetlen feniesseged* II *Te veghetetlen finyességhed*

96:6 I *fjyn megh vakittia a mi gienge* II *fjyny megh vakittyia az mi gyenghe*

96:7 I *köttetnek*

96:8 I *jo[...]*nak

96:9 I [locus a margón:] *Isai. 40. v 15. 12. Sap. 11. v. 23*

96:13 I [locus a margón:] *Psal. 94.*

96:14 I; II *mozganak*

96:15–17 I [locus a margón:] *Psal. 103 v. 32. Iob. 38. v. 7. 8.*

96:18 I *feolöt* II *fölot*

96:20 I [locus a margón:] *Psal. 140. v. 4.*

96:21 I *nem változtatol* II *nem változtatol*

96:22 II *bölcs[...]*égheddel

96:23 I [locus a margón:] *Manuali Aug. cap. 1. Meditat. c. 29.*

96:26 I *szükeolködöl, [...]* eorülsz

96:27 I *vagi, [...]* vsurat

96:27 II *vsurát* III *usurát*

96:29 I *tauul vagi: szo nekül tanitod a te hiueid sziuet: Be* II *vagy, és szó nélkül tanítod az Te hiueid sziuet: Be*

97:3 I [locus a margón:] *Aug. Med. cap. 12.*

97:4 I *altal iarsz: Veghetetlen* II *által iársz: Veghetetlen*

97:6 I *itiletidbe* II *itiletidben*

97:7 I *beoölködöl az irgalmassagba, Nagy* II *böoölködöl az jrgalmassághban, Nagy*

97:9 I *vagi, [...]* hozzád II *vagy, mert hozzád*

97:10 I; II *mert csak* benned

97:11 I *képest, csak csupa* ocsmansag II *képest, csak csupa* ocsmanyságh

97:12 III *fogyatkozot:*

97:12–13 I *fogyatkozot: mert csak te* II *fogyatkozot, mert csak Te*

97:17 I *sziü* II *sziú* III *szív*

97:21 I *rettegek, te* eleotted II *rettegek Te* előtted

97:27 I *vilagosicz[...]* értelmemet II *vilagosics[...]* megh III *világosíts[...]* megh

97:28 I *szüüemet*

97:29 I *téged[...]*: Fel

97:31 I *ereodet* *megh* ne

97:32 I; III *irgalmason* II *jrgalmason*

97:32 I; II hogy [...] mint III hogy, [...] mint
98:7 I hogy *a* tennen II hogy *az* Ténnen
98:7 I teremttél II teremtettél
98:8–9 I; II erettem *pedigh*, az
98:9 I engemet a II Enghemet az
98:10 I teol: [...] azt
98:11 I teel es *a* nyar II Téél és *az* Nyár
98:12 I szolgálának II szolgálának
98:13 I sereghétis, *a mi* szolgálatunkra II sereghetís *az mi* szolgálhatunkra
98:14–15 I az ember[...] kemeni akarattiat, *megh* holdoltatnad: Mindeneknek Vraua II az ember [...] kemény akarattját *megh* holdoltatnád: Mindeneknek Vráua
98:15 I tegedet Vrunknak II Téghedet Vrunknak
98:16 I Mert *vgianis e* lathato *dolgokat* a testért II Mert *vgyanis ez* lathato *dolghokat*,
98:17 I lelekért, *ami* lelkünket II lélekért, *az mi* lelkünket
98:17–18 I es *azt akarád*, hogy *ez eo* kiuansága II és *azt akarád*, hogy *az eo* kiuanságha
98:19–20 I nem *térne*: Okossággal fel ekesítéd [...] hogy *az önnön* meltoságot *megh* ismeruen, *csak neked* szolgálna, *nem az arniek vilagnak*. II nem *térne*: Okassághal fel ekesítéd [...] hogy *áz önnön* meltosághat *megh* isméruen, *csak néked* szolgálna, *nem az árnyek világhnak*.
98:23 I csudalatoson II; III csudálatoson
98:23 I alkolmatoson *minden munkaimra*, *minden izt el* rendelél, II alkolmatoson *minden munkaimra el* rendeléd, III alkolmatoson
98:24 I; II [...] hogy
98:24–25 I elegegesen *soha* nem II elegegesen *soha* nem
98:26–27 I vagion *azen* testembe II vagyon *az én* testemben
98:28–29 I adoc *Z* felsegednek, hogy [...] engem *teremptuen*, szüntelen *megh* tartottal II hogy [...] enghem *teremptuén*, szüntelen *megh* tartottál
98:30 I örzöttel II örzöttél
98:31 I bonka[...] niaualiaktul, hertelen
98:31 II; III hertelen
99:2 I tauoztattad: *Mert vgianis a te* II tauosztattad: *Mert vgyanis az Te*
99:2 I vagion, [...] hogy II vagyon [...] hogy
99:3 I emeztettem, *miuelhogy* ha *a te* io II emésztettem, *miuelhogy* ha *az Te* íó
99:7 I *Z* felsegednek
99:7 I voltam *en Istenem*: mind II vóltam *én Istenem*, mind
99:10 I; II *teot*
99:11 I irgalmassagodért

99:11–12 I feold, *es* tenger II föld, *és* Tengher
99:14 I teged *Vram* az II Téghed *Vram* az
99:16 I *Miuelhogi* pedigh II *Miuelhogy* pedigh
99:16 I alazatoson II; III alázatoson
99:17 I füleidhez *a te* haladatlan II füleidhez, *az Te* haladatlan
99:18 I Enged *Vram* hogy a kit *té e* II Enghed *Vram*, hogy az kit *Te* ez
99:18 I *teol*, [...] csak II *töl*, [...] csak
99:19 I szolgálion, *a ki* II szolgállyon, *az ki*
99:20 I; II *veot*
99:21 I Zab[...]lazed meg szeme[...]met II Szab[...]lázd
99:24 I; II teremtetted *vala Vram*
99:25 I nemzetet, *a tennen* ékes abrazatod[...] pecsetit rea[...] vetuén II nemzetet, *az Tennen* ékes abrazatod[...] pecsétit reá[...] vetuén
99:26 I *teuen*, szentseggel II *téuen*, szentségghel
99:27 I; II *ekesituén eotet*: De
99:27 I ember *az eo* meltoságot II ember *az eó* meltosaghat
99:28 I *fel* támada *es* ottan *mingiart*, *az eordögnek* II *fel* támada, *és* ottan *mindgyárt*, *az ördögnek*
99:28–29 I világh[...] kudusa, *es az eo* testenek II kuldúsa, *és az eo* testének
99:30 I kiraly[...] szekbeol, *a barmok* II szekből, *az barmok*
99:30 I vet[...]*ték*
100:2 I *altal*, *vgy el* II *által*, *vgy el*
100:3 I; II marada *az emberbe*: Teste
100:3 I *tamada* [...] *lelke* ellen
100:4 I *az eo* ertelme II *az eo* értelme
100:4–5 I mindennemü gonosságra: Erzekenséghi *szinte* *vgy* II mindennemü gonozsághra: Erzekenséghi *szinte* *vgy*
100:5–6 I; II szab[...]la
100:7 I *feolöt* II *fölöt*
100:8 I *itilet*ed II *jtilet*ed
100:9 I *itiltetenk* II *itilteténk*
100:12 I *te*, *o* veghetetlen
100:13 I *a mi* niaualiankat II *az mi* nyaualyánkat
100:14 I hanem *a tennen* természet II hanem *az Tennen* természet
100:16 I feordeiebe II fördeiében
100:17 I fekelinket: *a mi* tudatlan II fekélynket, *az mi* tudatlan

100:20 I adhat azért *Vram*, melto II ezért *Vram* méltó
100:21 I *a te* veghetetlen II *az Te* véghetetlen
100:21 I *hiu* II *hiuh* III *hív*
100:22 I fiadért, *a Z* Angialokért
100:23 I volna; *Mert vgianis ennel nagjob szeretet nincz az emberek keozt.* Ha
100:25 I; II *még*his
100:25 II *vól*na *mi* hozzánk
100:26 I geozned *á mi szüünknek* kemeniseget II gyöznéd, *az mi szüünknek* kemenységget
100:26 I *hiu* II *hiuh* III *hív*
100:28 I emberert, *a mi rabsagunknac* II emberért, *az mi rabsagunknak*
100:29 I eoltöztetéd *a te Z* fiadat II öltöztetéd *az Te* Szent fiadat
100:30 I latogatná, *es* *meg*h II latogatná, *és* *meg*h
100:30 I *it*lt II *it*lt
100:31 I *es az eo* ellenec ír[...]t II *és az eo* ellenek ír[...]t
100:33 I *eleget a mi* vetkeinkert II *eleget az mi* vetkeinkért
100:33 I szeginsegbe II szeghinységben
101:1 I *de o* neki *csak* anni II *de ön*éki, *csak* anny
101:2 I *feiet le* haithatnaia II *fejét le* haithatnáia
101:8 I *valto Istenem*, *hogy* II *válto Istenem*, *hogy*
101:12 I *it*leti II *it*leti
101:16 I *alnakságert az* Isten II *alnaksághért az* Isten
101:17 II *én do*bzodásomert
101:18–19 I *emeltetel a* fara II *emeltetel az* kereszt fára
101:20 I; II *el*. [...]
101:21 I *Mit ag*giak *en Istenem mind* ezekért *felsegednek* II *Mit ad*gyak *én Istenem mind* ezekért *felség*hednek
101:22 I *vagiok Vram* teneked II *vagyok Vram* Tenéked
101:23 I *tegedet* féllielek II *Téghedet* féllyelek
101:23 I *böcsüllielek, a te* veghetetlen II *böcsüllyelek, az Te* véghetetlen
101:24 I *Ennek feoleotte*, *miue*lhogy *te* teremptél *semmibeol engem*, *tied* II *Eznek föl*ötte, *miue*lhogy *Te* teremptél *semmiből enghem*, *tíéd*
101:25 I *Magammal mel*tan tartozom, *en* magamért II *magammal méltan* tartozom *én* maghamért
101:26 I *Vram felsegednek a te Z* fiadért II *Varm felség*hednek *az Te* Szent
101:28–29 I *üduözitö*nk[...] *meg*h testesüleseért II *üduözitö*nknek *meg*h testesüleseért
101:31 I *Hala* tenéked *felseges* II *Halá* Tenékéd *felség*hes

101:31 I Hala *teneked* megh II Hala *Tenéked* megh
101:32 I Hala *teneked* II Hála *Tenéked*
102:2 I es *a* feold II és *az* föld
102:5 I Ronczd: megh
102:6 I; II szüuemnek
102:9 I keduelliek, semmi *kincset ne beocsülliek*, semmi szepseget
102:10 I *a te* draga II *az Te* drágha
102:10 I vöt lelkemet, *te* neked II vöt lelkemet *Tenéked*
102:11 I *en* magamnak hanem *teneked* II *én* maghamnak, hanem *Te* néked
102:13 I engemet szegin II enghemet szeghín
102:14 I setetsegbeol, *a te* csudálatos II setetségből, *az Te* csudálatos
102:15 I *vittél*: Hala *legien* neked II *vittél*: Hála *légyen* néked
102:15 I születtettem II születtetém
102:17–18 I néped keozt a *te* Ania zentegiházad fiai keozt, hogy a *Z* kereztség által *a te* neped kozzé *be* iratnál, az II az *Te* Anyaszentegyházad fiai közt, hogy az *sz.* kereztségh által, *az Te* néped kozzé *be* iratnál, az
102:19 I tiztitanál, es hogy a [...] vyz *eožön engem* el II tiztitanál, és hogy az [...] viz *özön*, *enghem* el
102:20 I; II vennél
102:21 I *te* igazságodat nem ielentetted *megh* mindeneknek II *Te* igazságodat, nem ielentetted *megh* mindeneknek
102:22 I Istenem, *a te* véghetetlen II Istenem, *az Te* véghetetlen
102:23 I *veot* II vöt
102:25 I bantálak: álnak II bantálak: Alnak
102:26 I tikožlo
102:27 I *veot* II vöt
102:27 I; II tikožlám
102:30 I; II sem esmértelek
103:2 I eoriztel *engem*, hogy II öriztél *enghem*, hogy
103:2–3 I ki [...] *muluan*, karhozatra II ki [...] *múluan*, karhozatra
103:5 I uyonnan *engem* ki II vyionnan *enghem* ki
103:6 I; II; III szorgalmatoson
103:7 I intissel
103:8 I lelkemet, megh [...] *vakult* elmémet *vilagosituan*, *a* iora
103:8 II világosituán *az én* vak elmémet, *az* iora
103:8 I szüüemet II szüüemet

103:10–11 I eletem[...] reouid
103:12 I hon feniegetéssel, hon szép keréssel hittál *engem*? II hon fenyegetéssel, hon szép keréssel hittál *enghem*?
103:14 I szakasztanál *engem*? II szakasztanál *enghem*?
103:16 I mellet bocsatuan
103:16 I, II heuerek *vala*, *Vegezetre*
103:17 I a *megh* holt II az *megh* holt
103:18 I ebrestel *a te* szerelmedre, [...] a bűnnek esmeretire II ebrestel *az Te* szerelmedre, [...] az bűnnek esméretire
103:18 I, II *szüemet*
103:19 I veszeoddal II veszöddel
103:20 I látam, *az en* eleobbi II látam, *az én* elébbi
103:21 I rezketuen *megh* II rezketuén *megh*
103:21 I *tikozlo*
103:22 I eleotted [...] boruluán
103:24 I *finies* ruhaiába *fel* eoltöztetél II *finyes* ruhaiában *fel* öltöztetél
103:25 I barany[...] zent II bárany[...] Szent
103:25 I lakodalmat
103:27 I otalmat, [...] II oltalmat, [...]
103:28 I *igyrel* neki II *ighyrél* néki
103:32 I *es en* bennem II *és én* bennem
103:32 I o *Z* neuet
104:2 I niaualiyamat
104:4 I mind *eorökön* eorökke
104:7 I; II; III Isten[...], minden
104:8 I Angialoc, [...] az II Angyalok, [...] az
104:13 I; II Apostoli dücsösséghez
104:15 I Martyroc[...] *finies* II Martyrok[...] *finyes*
104:17 I; II *Veghetetlen*
104:17 I Isten[...].
104:18 I *Es a* II *Es az*
104:19 I, II *Es az*
104:19 I lelket[...]. II Lelket [...].
104:20 I dücsösségnek királlia *vagy* Christus II dücsösségnek királlia *vagy* Christus
104:22–23 I *Te az emberi nemzetnek* *megh* szabadításáért, *megh testesüel* a szüznec *mehébe*. II *Te az emberi nemzetnek* *megh* szabadításáért, *megh testesüel* a szüznec *mehében*,

104:25 I meniorszagh *kapuiat*. II menyországgh *kapuiát*.
104:26 I iobiara ülz *az* Atia[...]nac II iobiara üülsz, *az* Atyá[...]nak III Atyá[...]nak
104:28 I segítséghe II segítséghe
104:30 I; II szent[...]jiddel
105:3 I *Teged aldunc* minden napo[...]n, *es fel magasztalunc*. II *Teghed aldunk* minden napo[...]n, *és fel magasztalunk*.
105:4 I *te zent* neuedet II *Te sz.* neuedet
105:6 II Könyörüly *mi* raitunk
105:6 I Isten, *es irgalmaz nekiünc*.
105:7 Legien [...] a *te kegielmességed mi* raitunc *Vram mikeppen* benned
105:7 II mint *Te* benned
105:8 I *Vram, hogy* öröcke *megh ne gialaztassam*. II *Vram, hogy* *megh ne gyaláztassam*.
105:13 I *megh esmérnec* II *megh esmérnek*
105:13 I hatalmába *valo* eggyességhe II hatalmában *való* eggyességhe
105:17 I; II gerie[...]t
105:22 I ighiretednec
106:2 I ES A SZENT II ES AZ SZENT
106:3 I imadsagok. [...] II IMADSAGHOK: [...]
106:5 I Mikor *a* templomba *be* megüünk, *igy keoneoreogiünk*.
106:5 II nap *az* Templomban
106:6–7 I [...]
106:7–8 II mint *az Te* tiszteletedre
106:8 I *EN menniei Z. Atiam, a te irgalmassagodnac mertekletlen io voltából,*
106:8 II házban, *az Te jrgalmassághodat megh* mutatnád
106:9–11 I [...]
106:10–11 II *Téghedet, én üduösséghe* [...], mind
106:12 I [...] bé megieci a *te házadba, es a te templomodba*
106:12 I *téged:* [...]
106:12–13 II *Téghedet: Szerettem*
106:13 I [...]
106:14 I [...] Mely *geoneorüséghe* [...] *Vram*
106:14–15 I *sátorod, el baggiaduan kiüankozic az en lelkem a te tornaczodba. Es inkább*
106:15 II *szomiühozza a Te tornáczidat*
106:16–17 I *sem böcsülletes a te ellenségid taborába.* II *ellenséghid taboriban lakozny*
106:18–20 I [...]

106:19 II tartoztassa *megh* minden *ez* világi

106:21 I *Azért imádom Vram, a te labaid heliét,* es [...] a [...] hiuec geolekeozetibe *vallást tészec Z. felségednec.*

106:21 II gyöléközetibe

106:22–27 I [...]

106:23 II *azokat* most helyére

106:23 III hasznoson

106:24–25 II ighidet hasznoson halgassam, *az Te Szent*

106:26 II lelkemet *Tenéked* eleuen

107:1 I *AZ* Imadságba II *Az* Imadságban

107:3 I szüünc II szüünk

107:5 I Eoncz *en* belém II Eoncz *én* belém

107:6–7 I mely *mi bennünc, megh* mondhatatlan fohazkodasokkal [...] köniörögiön *felsegednec:* Nysd II mely *mi bennünk megh* mondhatatlan fohazkodásokkal [...] könyörögiön *felséghednek:* Nisd

107:8 I nielu[...]el

107:11 I dolgunk *eleot valo keoneorgés.*

107:12 I lélec [...] Isten, száld *megh a te* hiueid[...] szüüet, *es* geriezd II Lélec [...] Isten, száld *megh az Te* hiueid[...] szüüet, *és* geriezd

107:13 I bennünc *a te* szerelmed[...] tüzét II bennünk *az Te* szerelmed[...] tüzét

107:15 I segítségemre II segítségemre

107:18 I segítő II seghitő

107:18 I kisíried *a mi* cselekedetünket II kisírised *az mi* cselekedetünket

107:19 I *te tölled* kezdesséc II *Te tölled* kezdessék

107:23 I; II *megh* esmériem

107:24 I előtted, *es* erósicsed *Z. malaztoddal* II előtted, *és* erósicsed

107:25 I *tenéked legh* keduesb, azt se *az* emberi II *Tenéked legh* keduesb, azt se *az* emberi

107:26 I; II kisirtetiért

107:26 I; II *Vrunk, etc.* III *Urunk, etc.* Amen

108:1 I *Az* praedicatio elót *valo keoneorges.* II *Az* praedikatio

108:3 I engemet *a* II enghemet *az*

108:4 I néked, *ki* engemet *e* II néked, *ki* enghemet *ez*

108:5–6 I napon *a te* házadban be hoztál, *a te zent igyd* halgatasára

108:5 II napon *az Te* házadban

108:5 II Euangeliomnak, *az mi* valtsaghunkrúl

108:6 I engemet, büneimről II enghemet, büneimről III büneimről

108:8 I; II *Mert Vram, bizony* ha
108:9 I *mint a* II *mint az* III *mint a*’
108:10 I *miel hogy az* II *miuél hogy az*
108:11 I *hanem legh feoképpen* II *hanem legh főképpen*
108:11 I *ighiddel* II *ighíddel*
108:14 I *nialaiaymat*
108:15 I *halgatom a te zent* II *halgatom az Te zent*
108:15 I; II *miként*
108:16 I *feoueni a falhoz* II *föüeny az falhoz*
108:16 I *ragad ö magátul* II *raghad ö maghátul*
108:16 I *maguadis az en szüüemben* II *maguadis, az én szüüemben*
108:17 I; II *el szárat* *lelketem*
108:18–19 I *te [...]* *oruosságod* II *te [...]* *oruosságod*
108:20 I *értelmem es a iora* II *értelmem, és az ióra*
108:20–21 I *szüüem [...]* *bünnel* II *szüüem, [...]* *bünnel*
108:21 I *Roncz[...]* *el* II *Roncs[...]* *el* III *Ronts[...]* *el*
108:22 I *igidnec vereoiéuel* II *jghídnec veröiéuel*
108:22 I *keméniségemet, A te zent ighidnec* II *keménységemet, Az Te zent jghidnec*
108:24 I; II *szüüemben*
108:26 I *vetet [...]* *maguat, Eorizd a kegyetlen Harpya madár keormetul* II *vetet [...]* *maguát, Eorizd az kegyetlen Harpya körmétül*
108:27–28 I *a te [...]* *ighid[...]* *magua viszá ne* II *az Te [...]* *jghid[...]* *magua viszá ne*
109:2 I *mindenhato Vr Isten* II *mindenható Vr Isten*
109:2 I *csak a mi giarlo* II *csak az mi gyarló*
109:3 I; II *lelkünknekis lelki*
109:3 I *Kérlec téged, nysd* II *Kérlek Téghed, nysd*
109:4 I *füleinket, a te ighidnec* II *füleinket, az Te jghídnec*
109:6 I *érthessem*
109:7 II *edességet, [...]* *ézt*
109:8 I; II *szüüembe*
109:9 I *szammal meghis valloc* II *számmal meghis vallok*
109:9–10 I; II *hogy ezt cselekedetemmélis be*
109:10 I *te Z. ighid* II *jghid*
109:11 I; II *va[...]*n
109:14–15 I *hatalma ’s csalardsaga ezt soha [...]* *ki* II *hatalma s ’ csalardsága*

109:15 I szüünkbeol II szüünköl
109:17 I *vgian* cselekedey II *vgyan* cselekedói
109:17 I te Z. ighidnec. Az mi Vrunc, *etc.* II jghidnek Az mi Vrunk *etc.* III Urunk *etc.*
109:18 I; II [...]
109:19 I *Az* praedicatio II *Az* praedikátio
109:20 I néked, *e* lelki II néked *ez* lelki
109:21 I mellyel [jav. ebből: melllel] *eh* lelkemet *megh elegyted*, el szakat ereomet *megh* vy[...]*tad* II lelkemet *megh eleghited*, el szakat erőmet *megh* vyitad
109:21–22 I értelmemet *megh* vilagosítad, hogy értenem *a te* akaratodat II értelememet *megh* vilagosítad, hogy érteném *az Te* akaratodat
109:23 I *Mert* vgianis II *Mert* vgyanis
109:23 I te [...] ighid [...] hasonló *ama* Ionathastul *megh* kostolt II Te [...] ighid [...] hasonló *amaz* Ionathástul *megh* kóstolt
109:25 I *annac feoleotte* szemünketis II *annak fölötte*, szemünketis
109:26 I ighid II jghid
109:28 I tüznel, *hatalmasb a meny keonel.*
109:29–30 I engemet, es II enghemet, és
109:30 I; II szüuembe
109:30–110:1 I Eöregbics[...]d bennem *a te* aiandekidat, kerics[...]d II Eoregbícs[...]d bennem *az Te* aiandékidat, kerics[...]d
110:1 I be, *az en* lelkembe II bé *az én* lelkembe
110:1–2 I; II gab[...]nádát
110:2 I tapoggiác, vagy II tapodgyak vagy
110:3 I veztegegesséc, *az en* ellenséghim *a te* II vesztegegessék *az én* ellenséghim *az Te*
110:4 I Enged *pedigh* Vram II Enghed *pedigh* Vram
110:4 I ighid II íghid
110:6 I Auagi II *Az* vagy
110:6 I *teczeo* abrázat II *teczö* abrázat
110:7–10 I szüuemben *mind holtigh* *megh* maraggion, es [...] giümeolcseot *hozzon e máy* *tanúsag.* Amen
110:7 II szüuemben
110:7 II *hiueidnek* lelkében
110:8 II mint *az* ió földben *az* örök bodogsághban való
110:11 I AZ. *Mise eleot, aytatos keoneorges.* II AZ. *Mise elöt.* III A *Mise-elöt* [⁸]
110:13 I engemet? II enghemet?

⁸ Az 1631. kiadás szövegében is „A’ Mise-elöt” szerepel, de javítottuk a kiadás hibajegyzéke alapján: „152. in tit[u]lo: Mise-elöt lege Mise-alat”.

110:14 I fiadat *a* kerezt II fiadat *az* kerezt
110:15 I er[...]tunc II ér[...]tünk
110:17 I leuelünket, *a* kerezt II leuelünket *az* kerezt
110:17 I veréuel *el* mosád II veréuel *el* mosád
110:18 I *feoleotte* II *fölotte*
110:19–20 I geolekeozet *sziuntelen a te zent* II gyöleközet *sziuntelen az Té szent*
110:20 I véret *tenéked bünéiért* vér ontas nékul [...] be II véret, *Tenéked bünéiért*, vérontás nélkül [...] be
110:22 I vgy, *a te* hiueiddel II vgy *az Te* hiueiddel
110:24–26 I Isten *megh* engezteltetic, az igazac *megh* vigasztaltatnac, a giarloknac ereossegh[...], a vakoknac lelki világossagh[...], a *megh* haborottaknac csendessegh[...], az el farattaknac niugodalom *adatic*.
110:II Isten *megh* engeszteltetik, az igazak *megh* vigasztaltatnak, az gyarlóknak erősségh[...], az vakoknak lelki világosságh[...], az *megh* haborottaknak csendességh[...], az el farattaknak nyughodalom *adatik*.
110:28 I te Z. Fiad
110:30 I ir[...]t testamentom[...] szekriniet II jr[...]t testamentom[...] szekrinjét
110:31 I nezeseert , *regen* egez nemzetsége[...]t II nezéséért *régen* egész nemzetséghe[...]t
111:1 I külseo *lathato* szinet
111:3 I roncz[...] *megh* II roncs[...] *megh* III ronts[...] *meg*
111:3–4 I sziuem[...] kemeniségít
111:5 I *a zent* kerezten valo II *az szent* kerezten való
111:7 I ha *te* magadat II ha *Te* maghadat
111:10 I ki *régen* Mosesnek II ki *réghen* Mosysesnek
111:10 I feoldeon *aluan*, le II földön *áluan*, le
111:11 I saruiat. *Te* magadis *pedigh* az II saruiát. *Te* maghadis *pedigh* az
111:12 I hogy *a te* vtolso II hogy *az Te* vtólsó
111:13 I [...] mikor aldozatra *menne* *vala* a hiuec, *hogy* előb II [...] mikor aldozatra *mennek* *vala* az híuec, *hogy* előb
111:14 I mosnac *ereossen*, *megh* *parancsoltad* *vala*: II mosnák *megh* *parancsoltad* *vala*:
111:15 II szeghíny
111:17 I miuehogy *latom* sokságat büneimne [...], meltatlan II miuehogy *látom* az én büneimnek
111:18 I mint *az* eolteozetlen *parazt*, a
111:22 I halgassam *a te* Z. II halgassam *az Te* sz.
111:24 I kiuántac *Vram* tegedet II kiuántak *Vram* Téghedet
111:25 I téged[...], mint II Téged[...] mint

111:30 I által, *ki él, etc.*

112:1 I ideién, *igy keoneoreogiünk.*

112:2 I feoldon *a io* II földön *az ió*

112:4 I *vysága az*

112:9 I *veottél* II *vöttél*

112:11 I *miuelhogy vgian megh* parancsolád II *miuelhogy vgyan megh* parancsolád

112:12 I *néked: mert nem ollian vagy te, mint az emberek, kik szeghinbec lez nec adakozásoc altal, es ez okon, nem eoreomest halliac mikor valamit kér nec tölleoc, te pedig, mikor megh nytod irgalmas kezeidet, es aldomasoddal be töltöd hiueidet semmibe megh nem fogiatkozol; Alazatos szüuel kerünc azért téged, hogy*

112:12 II *kérünk Téghed, hogy*

112:13 I; II *bárany[...]* érdemet

112:13 I *irgalmaz minékünc* II *jrgalmaz minékünk*

112:14 I *indics[...]*d *a mi sziünket* II *indics[...]*d *az mi szüünket* III *indí[...]*csad

112:15 I *zab[...]*lázd II *szab[...]*lázd

112:16–17 I *szolgalliunc [...]* zent *neuednec.* Vgian II *szolghálllyunk [...]* zent *neuednek,* Vgyan

112:19 I *A Zent Iras, auagy,* Epistola *oluasásakor* II *oluasásakor*

112:20–21 I *viseluen a mi tudatlansaginkat* II *viseluén, az mi tudatlanságinkat*

112:21 I *ighyddel oktattad minden üdöben.* Az II *ighiddel oktattad minden üdöben.* Az

112:21 I *töruéni alat* II *törueny alat*

112:22–23 I *emberek nec büneit megh feddec, [...]* a *[...]* *ieouendeo igaz* Messias*[...]* *igiretiuel,* *remenségre* II *emberek nec büneit megh feddek, [...]* az *[...]* *iöuendö igaz* Messia*[...]* *ighiretiuel* *remenséghre*

112:26 I *fel en benem Vram* II *fel én bennem Vram*

112:26 I *ighid nec* II *ighid nek*

112:26 I; II *vilagosics[...]*d

112:27 I *sziuem homaliat* II *sziuem homályat*

112:27 I; II *halhassam,*

112:28–29 I *erthessem, megh értuen megh tarthassam,* Törd *megh a te Z. ighid[...]* *kenierét nékem* es II *erthessem, megh értuén megh tarthassam:* Törd *megh az Te Sz. ighid* *kenyerét nékem és*

112:29–113:1 I *igazán megh ismerielec téged* *igazán megh ismerielec* Téged

113:1–2 I *Emausba, a te tanituanidtul, a keniér nec szeghesébe* II *Emausba, az Te tanituanidtul az keniér nec szeghesében*

113:3–4 I *Vram, a te fiaid* *keniere etelére* II *Vram az Te fiaid* *kenyere etelére*

113:4 I *kincse ismeretire.* De *Vram, a köliköcskekis* II *kincse ismeretire.* De *Vram, az kölyköcskékis*

113:6 I ighid[...] keniereuel II jghid[...] kenyereuel

113:7 I megh *az en* lelkem[...] szomiuságot: *ki elsz, etc.* II megh *az én* lelkemnek

113:8 I Euangeliom *oluasásakor.*

113:10 I pedigh, *a tennen Z.* II pedigh *az Ténnen* szent

113:12 I *a mi* szüünket II *az mi* szüünket

113:13 I Vilagosság, mely *a mi* nyomdekunkat II Vilagosság, mely *az mi* nyomdekunkat

113:13–14 I tűz, mely *a mi* lelkünkbe *a te* szerelmedet fel geriezt: *Keméni verő*, mely *a mi* kemeniségünket II tűz, mely *az mi* lelkünkbe *az Te* szerelmedet fel gerieszt: *Kemény verő*, mely *az mi* keménységünket

113:15 I rontia, *Es igazan* io II rontya, *Es igazán* ió

113:17 I *vala réghenten*, hogy *az Isten* [...]véllec *ő maga* ne II *vala réghenten*, hogy *az Isten* [...] vélek *ő magha* ne

113:20–21 I hogy *te* magad szoly *mi* nekünc: Tanics[...]d értelmünket *az igaz* II hogy *Temaghad* szoly *mi* nekünk, Tanics[...]d értelmünket *az igaz*

113:21 I geriez[...]d *fel* züünket II geriez[...]d *fel* szüünket

113:22 I Ereosics[...]d giarlosagunkat *zent* malasztoddal II Erösics[...]d gyarlóságunkat *szent* malasztoddal III Erössí[...]csed

113:23–24 I Lagics[...]d *megh az mi* kemény niakunkat, *a te* teoruenied igaia viselesére, Batorics[...]d II Lagics[...]d *megh az mi* kemény nyakunkat, *az Te* törüenyed igháia viselesére, Batorics[...]d

113:25 I ighidnec II jghidnek

113:25–26 I vallasába *mind* veghigh II vallasába *mind* véghigh

113:27 II gyöleközetnek

113:28 II *61.*

113:27–28 I [lásd: IV, 60:1–19⁹]

114:4 I szemedet *az éghben fel* emeléd, halákat aduán, *a te menniei zent atiádnac, io voltaert:* Tennen II szemedet *az éghben fel* emeléd, *az Te mennyei Szent Atyádnak*, Tennen

114:4–5 I aldozatul, *nagy eoreomest*, ertünc II aldozatul *nagy örömost* értünk

114:7 I giümölcse sengheiet IIgyümölcse senghéiét

114:8–9 I *De ennec feoleotte*, *az mi* szüünket II *De ennek fölötte*, *az mi* szüünket

114:10 I fiaiat, *io* barátinkat II fiait, *ió* barátinkat

114:11 I aldozatul *teneked* II aldozatul *Tenéked*

114:12 I nézd *azert* en II nézd *azért* én

114:12 I giarlo, *es tiztatalan* aiandekot hanem *a te Z.* II hanem *az Te* Szent

114:14 I torsaiatis, A II torsaiátis, az

⁹ *A Nicaeabéli Z. geolekeozet vallása* az 1606-os kiadásban nem az első, hanem a negyedik, részben található. {1606, 54[v]} Mivel ezt a szöveget a másik három kiadás egyformán, az első részben hozza, indokolt az 1606-os kiadás vonatkozó jegyzeteit is ott [2001, 60:1–19] – a többivel együtt – közölni.

114:15 I Vgy *teis, en Istenem, a te* II Vgy *Teis én Istenem, az Te*

114:15 I *aiandekáual, az ő zent* II *ayandekáual, az ő szent*

114:16 I; II *vég*hetetlen

114:21 I Más [...] *imádság, melybe, a mi üdueoziteonk erdemet eleo szamlálluik, valtságunkért.*

114:22 I *te vég*hetetlen kegyessegedből II *Te vég*hetetlen kegyességhe**d**ből

114:23 I *szegin*segünknek II *szeg*hinségünknek

114:24 I *anniéra* II *annyéra*

114:25 I; II *hely*heztetnél

114:26 I *kerget*tetnél: *ehségben es koplalásban, siralomban* II *kerget*tetnél, *ehségben és koplalásban, siralomban*

114:27 I; II *élnel*

114:28 I *szenued*nel II *szenued*nél

114:29 I; II *adat*nál

115:1–2 I *hogy a te zent fogad, [...] az Adamtol fel falt almába megh vasódnec, a halalnac* II *hogy az Te szent főghad, [...] az Adámtul fel falt almában megh vasódnec, az*

115:3 I *illet vala: En valéc Vram, a bünös* II *illet vala: En valék Vram az bünös*

115:3 I *sententia, En valec az hoher kezébe, engemet keoteottec* II *sententia, En valék az hohér kezében, enghemet kötöttek*

115:5 I *Irgalmassagh: Te én megh váltom, hogy* II *Irgalmassagh? Te én megh váltom, hogy*

115:6 I; II *vöd*

115:6–7 I *rakád, a te zent atiad[...] hozzam* II *rakád, az Te szent Atyad[...] hozzám*

115:7 I *nilait, magadat paysúl vetuén, fel vöd [...].* II *nylait maghadat páisúl vetuén, fel vöd [...].*

115:8 I *Mit aggiac en Istenem mind ezekert teneked?*

115:8 II *Vram Tenéked*

115:8–9 I *miuel*hogy az *eghben es a földön* II *miuel*hogy az *éghben, és az földön*

115:9 I *nincsen ezeknél, a* II *nincsen ezeknél az*

115:10–11 I *mutatom teneked, es ennec emlekezetire, az Aniazentegyházzal, a te rendelésed szerént, [...] kenier[...]t* II *mutatom Tenéked, és ennek emlekezetire, az Anyaszentegyházzal, az Te rendelésed szerént, [...] kenyeret*

115:11–12 I *ezeket, a te erdemednec emlekezetire, zent testedde* II *ezeket az Te érdemednek emlekezetire, sz. testeddé*

115:13 I *veod* II *vöd*

115:18 I *forduluán, kéri a hiueket, hogy imadkozzanac erette.*

115:19 I *aldozatodat az eo neuenec* II *aldozatodat, az eo neuének*

115:20 I *tizteletire, a mi lelkünknek* II *tizteletire, az mi lelkünknek*

115:22 I *Az Angiali enec, auagy a Sanctus ideien.*

115:23 I es az eghec, kinec II és az eghek, kinek

115:24–25 I seregec sokasága, nagy alazatosan retteguén, szüntelen ama te hozzád ill[...]ö dücsösséges eneket eneklic II sereghek sokasága, nagy alázatosan retteguén, szüntelen amaz Te hozzád illendő dücsösséghes éneket éneklik

115:26 I szeghin II szeghíny

116:1 I fogadal, a te bodogsagodnac II foghadál, az Te bodogsághodnak

116:3 I De te latod Vram, az en szegin sziuem terhes voltat, mely büneitül a feoldre le II De Te látod Vram, az én szeghin sziuemnek terhes vóltat, mely büneitül az földre le

116:4 I hogy enis teged II hogy énis Téghed

116:5 I fel magasztalhassalac, es a te zent fiad[...] aldozattiat, tizta szüböl, méltó II fel magasztalhassalak, és az Te szent fiad[...] aldozattyát, tiszta szüböl, méltó

116:6 I voltodert melto hálakat aggjac, Az eghben lakozo II voltodért méltó halákat adgyak [jav. ebből: adgyad], Az éghben lakozó

116:7–8 I IESVS, etc.

116:9 I legien, az egész Aniazentegyháznak.

116:11–12 I vacsorádban a te hiueid[...] lelki II vacsorádban az Te hiueid[...] lelki

116:13 I cselekednec, a mit ackor te cseleküel II cselekednek, az mit azkor Te cseleküüél

116:14 I Ihon kegielmes Atiánc, engeduen a te parancsolatodnac, [...] az II Ihon kegyelmes Atyánk, engeduen az Te parancsolatodnak [...] az

116:15 I a te zent II az Te szent

116:15 I felseged eleibe akariuc vinni, es te előtted be mutatni, hogy II felséghed eleibe akariuk vinny, és Te előtted be mutatnyuk, hogy

116:16 I erdemet tekintuen, nem a mi gonossagunkat, [...] szabadicz megh minket II érdemét tekintuen, nem az mi gonoszsághunkat, [...] szabadics megh minket

116:18 I haznos a mi lelkünc II hasznos az mi lelkünk

116:19 I Aniazentegyház[...] eppületire II Anyaszentegyház[...] éppületire

116:20 I giomlaltatasára

116:20 I betegec[...], raboc[...], es II betegek[...], rabok[...] és

116:21 I fiai[...] vigasztalasar: A mi lelki paztorinc[...], es II vigasztalására, Az mi lelki pásztorink[...], és

116:22 I feiedelminc[...] üduössegere II feiedelmink[...] üduösségére

116:24 I atiankfiainac nyugodalmara. A II atyánkfiainak nyughodalmára. Az

116:24 I által, etc.

116:26 I LEgh eleoszeor, iusson II LEgh először, iusson

116:27 I; II szeme[...]ddel

116:27–28 I imigien keoneoreogy II Imigyen könyörögy

117:1 téged[...] lathatatlan

117:12 I reszesse a te valtsagodnac haznába II reszesse az Te valtsagodnak hasznában

117:18 I Olcz[...] megh II Olcs[...] megh III Olcs[...] -meg
117:21–22 I ki *e* csudálatos szentsegbe, *a te* halalod[...] emlékezetit II ki *ez* csudálatos szentségben *az Te* halálo[d...] emlékezetit
117:22–23 I Enged, *kerünc teghed*, vgy böcsüllüic *a te* zent testedet es véredet, hogy *a te* *megh* váltasodnac giümeolcsét II Enghed *kérünk Téghedet*, vgy böcsüllyük *az Te* sz. testednek és vérednek
117:23 II hogy *az Te* valtságodnak
117:23 I magunkba, *ki elz es Vralkodol etc.*
117:24–28 I [...]
117:24 II ki *az Te* szent Atyádnak akarattyábo
117:25 II által *az Te* halaloddal
117:26 II minket *az Te* Szent
117:26–27 II veszedelmünktül
118:1 I vtán *valo keoneorges*.
118:2 I Mennec *es* feoldnec II MEnnek és földnek
118:2 I szegin II szeghín
118:4 eleot, *a te* fiadnac *zent* testét II előt, *az Te* Fiadnak *szent* testét
118:5 mi *taméntalan* vetkeinknec sok[...]sagaert, es *a te* velünc II mi *taméntalan*, vétkeinknek sokaságáért, és *az Te* velünk
118:6 I teot II töt
118:6 I tetemeniedert II teteményedért
118:7 I Tekyncz[...] megh II Tekyncs[...] megh III Tekíncs[...] -meg
118:8 I Tekincz[...] II Tekincs[...] III Tekíncs[...] -
118:10 I nem *a te* II nem *az Te*
118:10 I kit *a* büneos II kit *az* büneos
118:11 ki *tenéked mind* haláligh II ki *Te* néked *mind* haláligh
118:12 I engedelemes *lön?* Nem *a te* tölled *nemzet*, es II enghedelmes *lön?* Nem *az Te* tölled *nemzet*, és
118:14 I agyan, *saniaru* kinnia[...]ual minket *teneked* II minket *Tenéked*
118:15 I Tekincz[...] megh II Tekincs[...] megh III Tekíncs[...] -meg
118:16 I Lásd *a te* szerelmes II Lásd *az Te* szerelmes
118:17 I; II; III irgalmason
118:20 I vére forrosaua,l, tiztics[...] meg II vére forrosáua
118:22 I mely *nagy* kegyetlén szegec, *altal* iártac *a te* zent II mely *nagy* kegyetlén szeghek, *által* iártak *az Te* Szent
118:23 I nem *voltac*, es *a eo erdeméert* tauoztasd el *en* teollem
118:24 I eosuenyt. Tekincz[...] en II ösuenyt. Tekincs[...] én

118:25 I es a te alkotmaniodnac ereotlen giarlosagat, hanem II és az Te alkotmányodnak erőtlen gyarlosághat, hanem

118:27–28 I fiadat, teouis koszorúal koronazot zent feiet II fiadat, töuis koszorúal koronazot szent feiét

118:28 I szinet, vérrel II szinet, vérrél III szinét, vérrel

118:30 I az eo Z. II az eo Szent

119:1 I aiandékot, tudom hogy Z. II aiandékot, tudom hogy szent

119:5 I lelket a te niomorult szolgálidnac II lelket az Te nyomorúlt szolgálidnak

119:7 I Amen.

119: Más aytatos keoneorges az Vr fel mutatasa vtan, Christus Vrunknak a keresztfan valo hét szauárul.

Vram IESVS Christus, ki en érettem a keresztfán szenuedél, szinte vgy hiszem hogy ielen vagy a kenier, es a bor szine alat, mint hiszem hogy en értem a keresztnek kinniat szenuetted; Azért alazatos szíuel kérlec téged, hogy mikent a keresztfan keoneorgél a buneoseokért, kérüen zent atiadat, hogy a te gykosid vétkeiket megh bocsatna, vgy mi erettünkis zent erdemed által legy szoszollonc a te szent Atiadnal.

Aianly Vram engem, mint Z. Iánost, a te zent Aniádnac, hogy engem fiáua fogaggion te általad: A keresztfan valo szomiuságodat geriezd fel en bennem, Vr Isten, hogy énis, lelkemnek es felebaratomnac üdueosseget szomiuhozzam: Aggiad, halalom oráian, te teolled halliam amaz Irgalmasságnac szauat, Ma en vélem lésez az en bodogsagomban: Es miuelhogy en értem, a keserü kinokban atiádtul el hagiatal, enged hogy en teged tellies eletembe soha el ne haggialac: Hanem, miképpen te éppen be telliesitéd a mi értünc fel vöt munkádat, vgy enis, a te akaratodat be telliesituen, halálom oraian lelkemet a te Z. kezedebe ayanliam: Amen.

119:8 I veruén, az artatlan baránytul bocsánatot kér.

119:9 I ki e világh II ki ez világh

119:9 I er[...]tünc II ér[...]tünk

119:10 I hogy a te véreddel II hogy az Te véreddel

119:12 I barani[...] vére II barány[...] vére

119:14–15 I hogy csendességbe, es batorságba szolgálhassunc teneked: Roncz[...] el, Vr II hogy csendeszségbe, és batorsághba szolgálhassunk Teneked: Roncs[...] el, Vr

119:15 III Roncs[...] -meg

119:18 I; II szíuel

119:20 II [...]

119:21 I pap áldozic, az Vrat magához veuen. II pap áldozik.

119:23 I; II szíuel

119:25 I fiad teste, es draga vére gyümölcsét II fiad teste, és drágha vére gyümölcsét

119:28 I engem, ennec II enghem, ennek

120:5–6 I korában, a iaszolban II korában, az iászolban

120:6 I fáratsagokkal megh terheltetéc II fáratsághokkal megh terhelteték

120:7 I öletéc, *es* végre II öletek, *és* véghre

120:11–12 I *hogy a mely* üdueosséget [...] nekünc halaloddal, *a keresztfán* nierél, *azt ez által a lelki kenier által* magunkhoz II *hogy az mely* üduösséghet [...] nékünk halaloddal *az keresztfán* nyerél, *azt ez által* maghunkhoz

120:13–14 I *megh, o Irgalmas Samaritanus, a te* haladatlan szolgaidnac *meltatlan voltat:* A *mely Isteni* szeretet II *megh Oh Irgalmas Samaritánus, az Te* haladatlan szolgaidnak *méltatlan vóltat:* Az *mely Isteni* szeretet

120:15 I iuho[...]t, *vgian* azon II iuho[...]t, *vgyan* azon

120:16 I *vastagics*[...]d *erömet*, *Teolcz*[...] be II *vastagics*[...]d *erömet*, *Tölcs*[...] be III *tölcs*[...]-be

120:17 I *Roncz*[...] el II *Roncs*[...] el III *Roncs*[...]-el

120:18 I *hiü* II *hiu* III *hív*

120:19 I *szilid* II *szilíd*

120:19 I *zab*[...]lázd II *szab*[...]lázd

120:22 I *be az en* lelkem[...] *ehseget te igaz kenier*, *ereosics* II *be az én* lelkemnek *ehséghet*, *Te jgaz kenyér*, *erösics*

120:22 I *ioba, es vegre*, *vigy* II *ióban, és véghre*, *vigy*

120:23 I; II *etc.* [...]

120:25 I *ighie*, *az Atiai* II *ighie*, *az Atyai*

120:25–26 II *finyessége*

120:26 I *Tanicz* *megh* *engem a te* akaratod[...] II *Tanics* *megh* *enghem az Te* akaratod[...]

120:27–28 I *hogy a te* bódogh II *hogy az Te* bódogh

120:29 I *bizonios batorsagh*, *batorsagos* II *bizonyos* [...] *batorsághos*

121:6 I; II IESVSVM

121:6 I *irgalmaz ennekem*

121:7 I *kérlec teged* *ama* II *kérlek Teghed* *amaz*

121:9 I *ki te* tölled II *ki Te* tölled

121:9 I *keruen a te* szent II *kéruen, az Te* szent

121:11 I *sziunec*

121:12 I *vár heliet* *vagion*. *Mert vgianis* *micsoda* II *vár helyet* *vagyon*. *Mert vgyanis*, *micsoda*

121:13 I *légy ennekem* IESVSVM II *légy ennékem* IESVSVM

121:16–17 I IESVSVM, *ismérd* *megh en* *bennem a te* *kezed* II IESVSVM, *ismérd* *megh én* *bennem az Te* *kezed*

121:17 I *roncz*[...] el II *roncs*[...] el III *roncs*[...]-el

121:18–19 I *mygh az irgalmassagnac* *helie* *vagion* [...], *hogy a te* *igaz itileo* II *mijg az jrgalmassághnak* *helye* *vagyon* [...], *hogy az Te* *jgaz jtülő*

121:19–20 I *haznod van* *Vram* II *hasznod van* *Vram*

121:20 I *ald*[...]nac II *áld*[...]nak

121:21 I tegedet, kik II Teghedet, kik
121:21 I vettetec II vettetnek
121:22 I; II IESVSVM
121:23 I lelkem[...] kútfie II lelkem[...] kútfie
121:24 I IESVS *a te* benned II IESVS, *az Te* benned
121:28 I *tenéked* II *Tenéked*
121:29 I kik *a te* neuednec II kik *az Te* neuednek
122:1 I Az Misében *valo* Caeremoniaknak, *reouid* magiarazattia. II Misében *való* Caeremoniákról
122:2 I *A mi* üdueoziteonc II *Azmi* üduözitönc
122:2 I a [...] Misebe II az [...] Miseben
122:3 I foglaltatnac: *Nemelliec* ennec II foglaltatnak: *Nemellyek* ennek
122:4 I illetic, *Nemelliec pedigh* [jav. ebből: pedigk] csak II illetik, *Nemellyek pedigh* csak
122:5–6 I tartásoc *Es ezec* keozzul *kit* az Apostoloktul *veottec* a hiuec, *kit* az vtan, *io es* diszes II tartások, *Es ezek* közzül, *kit* az Apostoloktúl *vöttek* az híuek, *kit* az vtán, *ió és* diszes
122:10 I mit *a végh* vacsoran II mit *az végh* vacsorán
122:12 I hagyuan az pap, *ezt cselekedneieis*, noha II hagyuan az Pap, *ezt cselekednéieis*, noha
122:13–14 I azért *vgian* helien II azért *vgyan* helyén
122:15 I *E mellett*, *hogy mosdatlan kézzel* ne II *Ez mellett*, *hogy mosdatlan kézzel* ne
122:15 I; II ember *ez* ily
122:17 I hozza *készüljön* a pap II hozzá *készüljön* az Pap
122:18 I [...] *Es* mikeppen, *ha e világhi emberek* Vduarhoz *menne*c, fel II [...] *Es* miképpen, *ha ez világhi emberek* Vduarhoz *mennek* fel
122:19–20 I *magokat*, *Ha pedigh* feiedelemnec *vagy Vrnac* asztalához *szolgál*nac, *szépen* megh *vetic* *az* asztal[...]t, *io* *moggiaual* fel *tornozzac* *az* asztal *keszkeoneoket* II *magokat*, *Ha pedigh* Feiedelemnek *vagy Vrnac* asztalához *szolgál*hnak, *szépen* megh *vetik* *az* asztal[...]t, *ió* *mondgyaual* fel *tornyozzak* *az* asztal *keszkeoneoket*
122:21 I *szolgál*nac, *maga mind* ezec nekül, [...] *ebédét* es *vacsoráiat* el *vegezhete*n az ember: Azon- II *szolgál*nak, *magha mind* ezeknélkül, [...] *ebédét* és *vacsoráiat* el *vegezhete*n az ember: Azon-
122:22 I [locus a margón]
122:23 I *legienec* *az Aniaszentegyházba*, *szüksegh* II *lennének* *az Anyaszentegyházba*, *szükség*h
122:23–24 I *rendet* es *Caeremoniakat* *szab*[...]nanc *a hiuec*, *mellieket* *megh* *kellien* *tartatny* az *aldozatba*: *Es* *igy* II *rendet* és *Caeremoniakat* *szab*[...]nának *az hiuek*, *mellyeket* *megh* *kellyen* *tartatny* az *aldozatba*: *Es* *igy*
122:24 I; II *hogy* *még*h az *Augustana*
122:25 I *es* *a Caluinus* *keoueteo atiafiakis*, *az* II *és* *az Caluinus* *köuető* *Atyafiakis*, *az*

122:26 I szer tartást *rendeltec* az *Vr Vacsoráia ki* szolgáltatásába II szer tartást *rendeltek* az *Vr Vacsoráia ki* szolgáltatásában

122:27 I *veot* II *vöt*

122:30 I; II 1. *Az*, mert

122:30–31 I akaria az *Aniazentegyház* tisztelni az *Vr Istent* II akaria az *Anyaszentegyház* tisztelny az *Vr Istent*

123:2 I *teszünc a mi belseo hitünkrül*. *vgimint mikor kereztet vetünc magunkra*, processiot *iarunc*, etc II *tészünk az mi belső hitünkrül*, *vgymint mikor keresztet vetünk maghunkra*, processiót *iárunk*, etc

123:3 III Mert *a'* Ceremóniákkal

123:3 I 3. *Megh tanyttatunc a mi hiuatalunkra* II 3. *Megh tanyttatunk az mi hiuatalunkra*

123:4 I *magunc* viselesére II *maghunk* viselesére

123:6 I; II *sziüünket*

123:7 I *koneoreogiünc*. *Az aldozatba valo eolteozetec*, *es caeremoniac mire tanycsanac*, *ezennel megh hallod*. II *könyörögiünk*. *Az aldozatba való öltözetek*, *és caeremoniák mire tanicsának ezennel megh hallod*.

123:8 I 4. [...] A [...] caeremoniac által *megh tanittatunc a zent* II [...] A [...] caeremoniák által, *megh tanittatunk az szent*

123:9 I Istennek *lelkünkbe valo cselekedetirül*, *vgimint mikor* II Istennek *lelkünkben való cselekedetirül*, *vgymint mikor*

123:10 I *ielenti a mi lelkünknek belseo tisztulattiat* mikor *a zent* II *ielenti az mi lelkünknek belső tisztulattyát*, mikor *az szent*

123:11 I *kenetünc*, *ielenti a Z*. II *kenetünk*, *ielenti az szent*

123:11 I *kenetit*, etc II *kenetit*, etc

123:12 I csak *mi* magunkba II csak *mi* maghunkba

123:15–16 I *mys a[...] beocsüllet[...]re* II *mijs az böcsüllet[...]re*

123:17 I *eleot*; *szinte ezenképpen* II *elöt*; *Szinte ezenképpen*

123:18 I; II *mosdatlan kézzel*, hanem

123:19 I *fügielmetességgel* II *fügyelmetességgel*

123:20 II *láttyvk*

123:21 I *nincs semmi küleombség*h II *nincs semmi külömbség*h

123:21 I; II *Vramis mind egy*

123:22–23 I *korcsoman valo io lakásba végre annira iutnac* az emberek, *hogy a predicator* *sem beocsüllic inkab a dizno* II *korcsomán való ió lakásban véghre annyra iutnak* az emberekis, *hogy az praedikátort sem böcsüllik inkáb az dizno*

123:24 I *szinte anni* II *is szinte anny*

123:25 I *karomlo atiafiac*. II *karomló Atyafia*k.

123:27 I *tulaidon*, *bizonios okai* II *tulaydon*, *bizonyos okai*

123:28–29 I *melliekrül annal eoreomesbe szolloc, latuan hogy az Augustana Confessio* [...] is helien *hagia es iauallia a Miset, es a Misebe valo Caeremoniakat*. [locus a margón:] *Confess: Aug: ar. 21. tit. de Missa. Optat. lib. 6.*

II *mellyekrül annál örömesben szóllok, látuan hogy az Augustána Confessió* [...] is helyen *hadgya, és iauallya az Miset, és az Miseben való Caeremoniakat*, Art. 20. Tit. De Missa. [...]

123:30 I *regenten a Donatistac, el szoktac vala rontani az II réghentena Donatisták, él szokták vala rontany az oltárokat*, *Optat. lib. 6.*

123:31 I *mint mostis az Vyto Atiafiac*, es a *mint II mint mostis az Vyto Atyafiak*, és az *mint Szent Agoston iria, 70. contra Faus. cap. 4. et 21.* az Manichaeusok

123:31 I [locus a margón] *Aug. contra Faus. ca. 4 et 21.*

123:32 I *miuelhogy a II miuelhogy az*

123:32 I *csinálnac vala, mind II csinálnak vala, mind*

123:33 I [locus a margón] *Heb. 13. v. 10.* II *fogua, Heb. 13. v. 10.* *mindenkor*

124:1 I *szolgaltatni a mint niluan megh iria II szolgaltatny, az mint*

124:2 I [locus a margón]

124:2–3 I *volt: Z Dienes pedigh beo beszéddel II 4. pedigh bö beszéddel*

124:3 I *szoktác vala az II szokták vala az*

124:4 I *ideiebe megh szentelni, es olaial megh kenni II ideiebe megh szentelny, és olayál megh kenny*

124:5 I [locus a margón:] *4. sub fine*

124:6 I *oltar vala, mely II óltar vala, mely*

124:6 I *vala a mi üdueoziteonket, es II vala az mi üduözítönket, és*

124:7–8 I *fogiac vala, hogy a keossegh oda ne iarulhatna: Z. II fogiák vala, hogy az kösségh oda ne iarúlhatna: Szent*

124:8 I [locus a margón]

124:8 I *Eustathiusrul II Eusthatiusrül*

124:9 I *perfecit. A Miset csak egy aztalon mondotta: II perfecit, az Misét csak egy asztagon mondotta:*

124:10 I [locus a margón:] *c. 9. [...]* II *cap. 9. [...]* *Zenorul*

124:12 I [locus a margón:] *ca. 22. [...]* II *cap. 22. [...]*

124:13 I *felé vagion, a zentegyházba hanem II felé vagyon az szentegyházba, hanem*

124:15 I [locus a margón]

124:15 II *dicseködik*

124:15 I *hogy [...]* *Iulianus II hogy [...]* *Julianus*

124:17 I *feorteoztethetic II förtöztethetik*

124:18 I [locus a margón] *Chrysos. li.*

124:20–21 I [locus a margón]

124:22 I *ekesitic vala az II ekesítik vala az*

- 124:22 I Alij (*vgi mond*) gemmis II Alij (*vgy mond*) gemmis
- 124:23 I Diaconust *pedigh ereossen megh* [jav. ebből: *megb*] feddi II Diaconust *pedigh erossen megh* feddi, Epist 4. 8. cap
- 124:24 I forgatot *sziuebe*: II forghatot *szüüében*.
- 124:25 I vgrimond 22. *de Ciuit. c. 10. et 20* II vgymond 22. *de Ciuit. cap. 10. et 20*
- 124:26 I templomakat
- 124:27 I ez[...]en
- 124:27 I *hogy az Istenec* II *hogy az Istenek*
- 124:28 I [locus a margón]
- 124:29 I *igy ir*: Ea
- 124:30 I; II *faeda*
- 124:31 I *tartiác vala pedigh* II *tarttyák vala pedigh*
- 124:31 I *reghi kereztien Ciaszaroc* II *réggi keresztyen Csyaszárok*
- 124:32 I *öletic vala* a ki II *öletik vala*, az ki
- 124:32 I *szaladhat vala*. [locus a margón] *Teob bizonsagot hozhatnéc ezen dologrul, de ez most elegl legien*. II *szaladhat vala*. Ambros. Epist. 33. *Töb bizonyághot hozhatnéc ezen dologhrul, de ez most elégh légyen*.
- 125:1–2 I *ekesitic az [...]* keresztiénece, *es megh vetic*, mint a Christus II *ekesítik az [...]* kersztyének, *és megh vetik* mint az Christus
- 125:2 I *asztalához illic*: De II *asztalához illik*: De
- 125:3 I *is fel ekesitic*, miken II *is fel ekesítik*, miképpen
- 125:3 I *teoruenibennis* II *töruenybennis*
- 125:4 I *házába mind eiel, s' mind nappal* II *házába, mind eyiel, s' mind nappal*
- 125:4 I [locus a margón:] 27. v. 20. Leuit
- 125: 125:5–7 I *iollehet reghen karhoztatta Vigilantius a hiuekbe, a mostani atiafiakis szidalmazac, seot vakoknac hinac* II *iöllehet réghen karhoztatta Vigilantius az hiuekbe, Hieron. cont. Vigilant. Epist. ad Riparium. Az mostáni atyafiakis szidalmazák, söt vakoknak hínak*
- 125:5–6 I [locus a margón] *Hieron. cont. Vigilant. Epist.*
- 125:7 I *minket, hogy nappal sem latunc, giertia* II *minket, hogy nappal látunk gyertya*
- 125:10 I *vala az egheo lampasoknac* II *vala az eghö lampasoknac*
- 125:11 I *keosségh bankoduan fohazkodnec* II *kósségh bankoduán fohazkodnéc*
- 125:11–12 I *hozata eleo, es mikor ezt megh aldotta volna, olaya* II *hozata elő, és mikor ezt megh áldotta volna*
- 125:12 I *eonte: Ehez telliesseggel hasonlo* II *önté. Ehhez hasonló*
- 125:13 I *ideiebeis, mint o maga* II *ideiébeis, mint*
- 125:14 I [locus a margón:] *Simile refert Turone.*
- 125:15 I *A Constantinus Ciaszar* halalarul II *Az Constantinus Csyaszar* halalárul

- 125:19 II *caeterorum*
- 125:20–22 I existimamus: [...] Arany
- 125:20–21 II existimamus: *Es* ismét
- 125:21 II *Caesaris matre*
- 125:21 I [locus a margón] *Et Orat.* [...] in
- 125:23 I [locus a margón] *Chrysos.* hom
- 125:24 I hiuec, *mégh az eo halottokatis* egheo szeouetnekeckel kisiric [...], mint II hiuek *mégh az ao halottakatis* éghö szöuétnekekkel kisiric [...] mint
- 125:25 I [locus a margón]
- 125:26 I szoual, *szokot vala processiot iarny.* II szoual, *szokot vala processiót iárny.*
- 125:27 I [locus a margón:] *Hieron.* cont.
- 125:30 I *hogy a mi agiekunkat* II *hogy az mi agyékunkat*
- 125:32 II *finyességhet*
- 125:33 I *labomnac* II *labomnak*
- 125:33 I; II *ighid*
- 126:1 *Masut ezen Z. Paula*
- 126:2 I [locus a margón] *In Epitaphio*
- 126:3 I *praeferebant, egheo lampasokat es giertiakat visznec vala a test eleot:* Mikor az Aranyszaiu II *praeferebant, éghö lampásokat és gyertyákat visznek vala az test élöt:* Mikor az Aranyszaiu
- 126:4 I; II *tetemít*
- 126:4 I [locus a margón]
- 126:5–6 I *Turonensis a Clodoueus temetesérül szoluan, azt iria* II 16. *az Clodouaeus temetésérül szóluán, azt*
- 126:5–6 I [locus a margón] *Francor. cap. 10.*
- 126:7–11 I *eleot: Sok teob réghi feo Doctorokbol megh mutathatnoc ezen dolgot de ez most elégh légien: Az eleo hozot Z. Hieronymus*
- 126:8–9 I [locus a margón:] c. 22. *in funere Deiparae lumina adhibita*
- 126:9 II 22. *az Bodogh*
- 126:10 II *hogy megh löt*
- 126:11 I [locus a margón:] *Niceph. lib. 10. c. 50. Eudoxia in lucernarum rationem decies mille sextarios olei retulit Hierosolymis. I. Ioan. 1. v. 7. Ephes. 5. v. 6. Rom. 13. v. 13. Vide Aug. 22. Ciuit. c. 8. serm. 33. de diuersis.*
- 126:11 II *Az szent*
- 126:11–12 I *szauából, ki ki eszébe veheti, mi*
- 126:11 II *réghen eló hozánk, megh érthettyük mi*
- 126:12 I *nappalis gertiat* II *nappalis gyértyát*

126:13 I szolgálatnac ideien, az Isteni tisztességere: Mert II szolgálatnak ideién, az Isten tisztességere: Mert

126:13 I Aniaszentegyház az eo fiait, hogy eokis beleol II Anyaszentegyház az eo fiait, hogy eokis belől

126:14 I szeretettel, es kiüül fnyies II szeretettel, és kiuül fnyes

126:14 II tündök[...]lyenek

126:16 I fiainakis keouetni II fiainakis köuetni

126:17 I cselekeszic a setetbe

126:21 I élt e világon a II élt ez világhon az

126:22 I eleot, vgy mint

126:24 I [locus a margón:] c. 2. Elibert. Can. 34. Tom. 1. Concil.

126:24 I geolekeozet II gyöleközet

126:25 I kik az Istenec II kik az Istennek

126:25 I giutnac vala, mint I gyutnak valá, mint

126:26–27 I vilagosithatnaiac II vilagosithatnáiak

126:27 II lumine, tanquam

126:28 II coeleste

126:30 I dedit: Es meltanis II dedit: Es méltánis

126:31 I gertia[...]t az Isten hazaba, es Cinterimekbe: De II gyértya[...]t az Isten hazában, és Cinterimekbe: De

126:32–33 I vegre, [...] hanem egieb [...] okokból, mellieket Z. Hieronymusból eleo hozec, szoktunc II véghre, [...] hanem egyeb [...] okokból, mellyeket szent Hieronymusból elő hozék, szoktunk

127:1 I szoual megh feddi II szóual megh feddi

127:1–2 I ki azt meri vala mondani, hogy baluany imado volna, a ki II ki azt meri vala mondani, hogy báluany imádó vólna, az

127:2 I giutana. II gyutana.

127:5 I [locus a margón]

127:8–9 I [locus a margón:] Orat. 25. ad Arianos de seipso initio.

127:9 II sacra destinata

127:9–10 I attrectanda, ingien csak megh illetni II attrectanda, ingyen csak megh illetny

127:11–12 I [locus a margón] I Chrysost in

127:12 attiafia, miuelhogy ezeket a II attyafia, miuelhogy ezeket az

127:13 illetve, es megh feorteoztette, szinte vgy megh büntettetéc [jav. ebből: büntettetét] az Istentül II illetve, és megh förtöztette, szinte vgy megh büntetteték az Istentül

127:14 I es az fergektül II és az férghektül

127:14 I emeztetec:

127:15 I *kin semmit* nem II *kin semmit* nem
127:15 I bünteté *megh* az II bünteté *megh* az Isten
127:16 I edenieket *az eo* aztalanac II edényeket *az eo* asztalának
127:17 I téríte [locus a margón]
127:17 I szépen *megh* bizonittia II szépen *megh* bizonyttya
127:17–18 I Damescenus [locus a margón] c. 61. 2. Reg. 6. v. 7.
127:19 I minden *embernec mégh csak meghis* illetny, nem hogy *egieb* külseo II minden *embernek mégh csak meghis* illetny, nem hogy *egyéb* kölsó
127:20 I ha *a* kereztien II ha *az* keresztyén
127:21 I szerent, [locus a margón] *mégh* a II 28. *megh* az
127:22 I es *a* raboc II és *az* rabok
127:22 I Acaciusrul II Acaciusrúl
127:23 I [locus a margón]
127:24 I szegyniec II szeghynyek
127:25 I Mely *igen* draga II Mely *ighen* drágha
127:25–26 I egyházakba, *csak abbolis* megh teczik [...], hogy mikor Iulianus *pogany Ciaszar*, a II egyházakba, *csak az bolis* megh teczik [...], hogy mikor Julianus *poghány Cysaszar*, az
127:26 I templomit *megh* fosztaná II templomit *megh* fosztaná
127:27 I hadnagi[...], latuan II hadnagy[...], látuan
127:27 I [locus a margón:] *Theodo. lib. 3. cap. 12.*
127:27–28 I csudalkozuan azt kialtac *vala* Ime, mely *csuda* szep II csudalkozuan azt kialtiak *vala*, Ime mely *csuda* szep
127:28–29 I [locus a margón:] *Ibidem cap. 13.*
127:29 I; II az *Vr* Isten
127:30 I hogy *az eo* ganeia II hogy *az eo* ganéia
127:30 I hanem *a* torkan *menne* II hanem az torkán *menne*
127:31 II Agostonis lib.
127:31 I [locus a margón:] August. *Tomo 7. lib. 3.*
127:32 I Diocletianus *Ciaszar* ideiebe II Diocletianus *Cyaszar* ideiebe
127:33 I Es *masut* [locus a margón] magyarazuan II Es *másut* In
128:4 I seruitur. [...] [locus a margón:] Optatus lib. 1. *similia*
128:5 I Orosius [...] iria, [locus a margón] hogy
128:6 I *veoue* II *vöue*
128:12–13 I [...]
128:12 II lib. 1. 30. Constantinus ideiebe *azt yria* III c. 30. aliás
128:14 I [...] De

128:19–20 I [locus a margón]

128:20 I adiurant

128:21 I nostram: Z. Hieronymus

128:22 I [locus a margón]

128:23 I valakit *reghenten* Papocká II valakit *réghenten* Papokká

128:24 I Seuerum *a teob reghi Doctorockal egietembe*. Seot *mégh* az II Seuerum, *az töb réghi Dóctorokkal egyetembe*, Söt

128:25 I szoktac *eleitül fogua* meczeny II szokták *eleitül fogua* meczeny

128:25 I mikor *a* Klastromba ménnec II mikor *az* Klastromba ménnek

128:26 I Z. Hieronym

128:26 II Sabi[...]anum

128:27 I hiuec, *eleitül fogua* ezt II hiuek, *eleitul foghua* ezt

128:28 I veottec II vötték

128:29–30 I 28. *igy irnac e dologrul*: Z. II 28. *igy irnak ez dodloghrúl*: Szent

128:30 I elseo *a* ki *az eo* teteiet *igy* megh nyrete, *a mi* Vrucn II első, *az* ki *az eo* teteiét *igy* megh nyrete, *az mi* Vrucn töues

128:31 I [locus a margón]

128:32–33 I tagainkna, *a mi* értelmünket, *es lelkünket* iegzi II taghainknál, *az mi* értelmünket, *és lelkünket* iegzi

129:1 I mikor *a mi* tetenket II mikor *az mi* tetenket

129:2 I beretualliuc, *e* külseo II beretuálljuk *éz* külső

129:3 I gondolatokat *ki kel* elmenkbeol [...] metelnünc. II gondolatokat *ki kel* elménkből [...] metélnünk:

129:4 I; II [...]

129:5–6 I Isidorus [...], [locus a margón] es Rabanus [locus a margón] azt II Isidorus [...], lib.

129:8 I eleoszeor *az eo* haiokat *megh* neueltéc II élöször *az eo* hajokat *megh* neuelték

129:8 I beretualtatuán, *az eo* haiokat II beretuáltatuán, *az eo* haiokat

129:9 I *vetic vala* [locus a margón] ezzel II *vetik vala*, Num.

129:9–10 I *hogy a mi* haszontalan II *hogy az mi* haszontalan

129:10 I; II *vetkeinketis* el

129:10–11 I; II *Est enim in Clericis*

129:11 I; II; III *figuratur*, sed

129:12 I exuamur, *vgimond Isidorus: Zent Thamas, Bonauentura, és Durandus, azért mongiác, hogy a papoc teteién keréc pylyst nyrnecc, mert a haioc el meczése, ielenti, hogy az eo elmeiecc hiuolkodo gondolattiat el kel meczeni*: [locus a margón:] *Durand 4. d. 24. q. 4. n. 5.*

II exuamur, vgymond Isidórus: *Szent Thamas, Bonauentura, és Durandus, 4. d. 24. q. 4. num. 5. azért mondgyák, hogy az Papok teteién kerék pilist nyrnek, mert az haiok elmeceése, ielenti, hogy az eo elméieek hiuolkodó gondolattyát el kel meczeni:*

129:13 I kerék[...]en azért nyric vagy beretualliac, mert Corona tétetic az eo feiekbe II Kerék[...]en azért nyrik, vagy beretuállyak, mert Corona tétetik az eo fejekbe

129:14 I; II mikor az Isteni

129:14 I választatnac: *miuelhogy seruire* II választatnak: *miuelhogy seruire*

129:15 I est, [...] a ki

129:16 I indulatin, *es minden kiralioc vrasaganal, nagjob vrasagba vagion:* Paulinus II indúlatin, *és minden királyok vrasaghánál, nagyob vrasághba* [jav. ebből: vrasághba] *vagyon:* Paulinus

129:16–17 I Agoston csudálatos képpen dicsir, (*August. 1. de Ciuit. cap. 10. Epist. 32. 34. Hieron. Epist. ad Paulinum: Ambros. lib. 6. Epist. 36. Gregor. 3. Dialog. ca. 1.*) azt iria, [locus a margón] *hogy*

129:17 II yria, *Paulin. Epist*

129:18 I papoc *igy megh* magokat II Papok *igy megh* maghokat

129:19 I es e vilagh II és ez világh

129:24 I Noha [...] az egyhazi ember[...] feketébe II Noha [...] az egyházi ember[...] feketébe

129:25 I iar a templomon II íár, az templomon

129:25 I tisztí nem a neuetes II tisztí nem az neuetés

129:26–27 I hanem az emberec bünei siratasa: De mikor a templomba va[...]n *fel eolteozic küleomb küleomb fele eolteozetbe az aldozathoz* II hanem az emberek bünei siratása: De mikor az templomban vagyon, *fel öltözik külömb külömb fele öltözetbe, az aldozathoz*

129:28 I; II Ezeket *pedigh* az

129:29 II ([...] mint

129:29 II 2. *Et refertur de*

129:29–30 I [locus a margón:] *Epist. 2. Et refertur de Consect. dist. 1. Can. Altaris pulla, qui est 39.*

129:31 I mikor *igen regiec voltac*, megh II mikor *ighen réghiék vóltak*, megh

129:31–32 I Ciaszar *vgian decretomauual meghis parancsola, senkinec szabad nem volt mégh* csak szalogulis *el venni az egyhazi eolteozeteket*, nem II Csyaszar *vgyan decretomauual meghis parancsola, senkinek szabad nem vólt, mégh* csak száloghúlis *el venny az egyhazi öltözeteket*, nem

129:33 I es az *ehel halo emberec* taplalasaert II és az *éhel halo emberek* taplalasaért

130:1 I; II quoniam (vgyimond) non

130:2–3 I praeferri: *Es ennec okaert*, miuelhogy Cyrillus *Hierusalemi* Püspeoc, a raboc

130:2–3 I [locus a margón:] *Iustin. L. Sancimus*

130:3 II Ecclesijy. *Es ennek, okáért*, miuelhogy Cyrillus *Hierusálemi* Püspök, az raboc

130:4 I hiuec, *kik ezeket az eolteozeteket attac vala a Templomnac*, megh II hiuek, *kik ezeket az öltözeteket adták vala az Templomnak*, megh

130:5–8 I aszony *allatokon feoleotte igen haborgatac eotet ezert a dologhert seot Acaciustul ezen okon*, *mégh püspeoksegebeolis hamissan ki üzetec egy ideigh* [locus a margón] Z. Hieronymus

130:5–6 II aszony *állatokon) fölötte ighen haborgaták ötet ezért az dologhert, söt Acaciustul, ez okból mégh püspökséghébölis hamissan ki üzettetéc egy*

130:7 II 37. [...]

130:8 I és a töb II és az töb

130:9 I réghi *szent Doctorokis emlekez nec* II réghi *szent Doctorokis emlekeznek*

130:10 I *okatis aggia* II *okátis adgya*

130:11 I [egész sor a margón]

130:12 I [szöveg zárójelben a margón]

130:12 I [...] per II etc. [...] per

130:16 I *rongios eolteozetbe*, hanem II *rongyos öltözetbe*, hanem

130:17 I *regentennis a* II *reghentennis az*

130:18 I *papoc szokatlan szep* II *papok, szokatlan szép*

130:18–19 I *aldoznac vala* [locus a margón] Es II *áldoznak vala* Exod. 28. vers. 3. et [...] 31.

130:20 I *initio* [locus a margón:] *Idem Innocent. 3. libr. 1.*

130:21 I [locus a margón:] *cap. 13. folio 171.*

130:27 I *interius. Semmi hiuolkodo dologh nincz, vgi mond, az Isteni szolgálatba, hanem, mint a hazat, ha csak kiüül megh tekintüükis itiletet tehetünc feleolle vgy a papoc arañas, es gieongeos külseo eolteozeti, ielenti, minemü nec kel lenni beleol a papnac.*

130:27 II *interius. Semmi hiuolkodo dologh nincs, vgy mond, az Isteni szolgálata, hanem, mint az házat, ha csak kiüül megh tekintyüükis itiletet tehetünk felölle, vgy az papók aranyas, és gyöngyös külső öltözeti, ielenti: minémü nek kell lenny belöl az Papnak.*

130:29 I *irta ez* II *ijrta ez*

130:32 I *Es legh eleoszeor a mely* II *Es legh először az mely*

130:32 I *feodi a pap, melliet, Amictusnac hinac, iegzi, a mi üdueoziteonkben az Isteni természet nec, az emberi* II *födi az Pap, mellyet Amictusnk hínak, iegiezi az mi üduözitönkben az Isteni természet nek, az emberi*

131:1 I *feodeozeset* II *födözését*

131:1 I *feodelet* II *födelet*

131:1 I *Vrunkat az eo zent* II *Vrunkat, az eo Szent*

131:2 I *be feodeozuen, kérdik vala teolle, ki volna az a ki eotet csapdosna. Auagy II befödözüén, kérdik vala tölle, ki vólna az ki ötet csapdosná. Az vagy*

131:3 I [locus a margón]

131:7–8 I *ielinti, melybe fel eolteozteté[...]* Vrunkat *Herodes, de* II *melybe fel öltözteté[...]* Vrunkat *Herodes, de*

131:8–9 I kel *a mi* lelkünknek Isten eleibe *es az eo* II kel *az mi* lelkünknek Isten eleibe, *és az ő*

131:10 I; II; III szorgalmatosan

131:12 I szoricsuc, *a mi* agiekunkat, *minden fertelmessegtől megh eorizuén magunkat.* II szoricsuk, *az mi* agyékunkat

131:13 I; II aranybul

131:14 I Constantius *Ciaszar* ada II Constantinus *Csyaszar* ada

131:15 I [locus a margón]

131:16–17 I *veottünc*, miképpen *a mi* üdueozitönkis mi er[...]tünc a teoruenne*c* ighaia II *vöttünk*, mikeppen *az mi* üduözitönkis mi ér[...]tünk az törüenynek ighaia

131:19 I *a mi* Vrun*c* II *az mi* Vrun*k*

131:19–20 II *szüünkbe*

131:22 I *hogy az mi* kezünc, *es cselekedetünc*, *megh keotue* II *hogy az mi* kezünk, *és cselekedetünk*, *megh kötue*

131:23 I *a mi* üdueoziteonc II *az mi* üduözitönk

131:23 I keoteoztetéc *mi* er[...]tünc II kötözteték *mi* ér[...]tünk

131:24 I iutattia *a mi* üdueoziteonc[...] barsony II iutattya, *az mi* üduözítönk[...] bársony

131:25–26 I Aniazentegyhas *minket* *hogy* II Anyaszentegyház *minket*, *hogy*

131:27 I szolgál*ny* *az* Istenne*c* II szolgál*ny* *az* Istenne*k*

131:28 I *HETEDSZER* *es* II *HETEDSZER* [valójában: *HATODSZOR*] *és*

131:29 I *es a* keoniu*e*t II *és az* könyue*t*

131:30 I *resz szerént* *az* Apostolok II *rész szerént* *az* Apostolok

131:30 I vétettec, *a* mint II vétettek, *az* mint

132:1 I *a mi* teollunc II *az mi* töllünk

132:2 I *mostis megh* tartatnac II *mostis megh* tartatnak

132:3 I ember, *ighen szépen* *igy* mágiarazza *megh* II ember, *ighen szépen* *igy* magyarázza *megh*

132:4 I [locus a margón:] *August. de cura pro morte agenda, Tomo 4. capite 5.*

132:4 II *mortuis agenda, Tomo 4. cap.*

132:6 I; II *manus, quae visibiliter faciunt, Etsi*

132:10 I augetur: *Vagy terdre esünc (vgimond) vagy ki teriesztiüc kezünket imadkozuan, a mint illic az alazatos keoneorgéshez, kit nem azért cselekeszünc, hogy a mi belseo indulatunkat Istenne*c* megh ielencsüc, hanem azért, hogy magunkat, az aytatosságra fel indicsuc, mert niluan eszünkbe vészüc, hogy efféle külseo ielec által, fel geried belseo indulatunkis.*

II augetur: *Vagy térdre, esünk (vgymond) vagy ki teriesztyiük kezünket imadkozuán, az mint illik az alázatos könyörgéshez, kit nem azért cselekeszünk, hogy az mi belső indulatunkat Istenne*k* megh ielencsük, hanem azért, hogy maghunkat, az aytatossághra fel indicsuk, mert nyluan eszünkbe vészük, hogy efféle külső ielek által, fel geried belső indulatunkis.*

132:11 I Ezekről *sokkal* beouebben szolhattunc *volna*, es II Ezekről *sokkal* böuebben szolhattunk *vólna*, és

132:11–12 I tamaszthatunc *volna a mi* karomloinc ellen: De *azt* alitom II tamaszthattunk *vólna*, az *mi* karomlóink ellen: De *azt* álitom

132:12 I *feoleottéb* II *fölottéb*

132:12 I mostoni

132:14 I akariuc *fel* gerieszteny II akariuk *fel* gerieszteny

133:2 I Oluasot *mint kellien mondany*. II Oluasót *mint kellyen mondany*.

133:3 I Czufolliac a *mostani Vy kereztien atiafiac* a *kereztienec* Oluasoiat, es ezt, ki *scorpio toita goliobisnac*, ki II CSufollyák az *mostani Vy keresztien Atyafiai* az *keresztyének* Oluasoiat, és azt, ki *scorpio toita golyobisnak*, ki

133:5 I Teoreokeoknekis oluasoioe vagion, *melinec (a mint ertetem) Tespe neue, es ebbe, egy hean szaz goliobis vagion eoszue füzue: Vgy imadkoznac pedigh raita, hogy a harmicz három elseo goliobison, harmicz háromszor mongiac, Sulthan allah, A masodic harmicz harmon, vgian anniszor mongiac, El hemdun' illah, Es vtolszor, ismet harmicz háromszor mongiac Allah hecuer*. II Törököknekis oluasóioe vagyon

133:6 I; II *mint*

133:6 I *dologba a poganioknac*: II *dologhba az poghanyoknak*,

133:7 I [locus a margón:] *Tertull. Apolog. cap. 47. v. 599*

133:7 I *Ha valami olliat* II *47. vers. 599. Ha valamit ollyat*

133:7–8 I *mit lattoc, hogy a poganiokis vallottac ez eleot*, vgi *mint* II *mitt láttok, hogy az poghányokis vallottak ez elöt*, vgy *mint*

133:9 I *kinniat es a ioknac vigaságot, megh csufoltoc minket*, *mint* II *kínnyát, és az ióknak vigasághat, megh csúfoltok minket*, *mint*

133:10 I *keouetni akariac* II *köuetny akaryiák*

133:11 I *hamisságis*, az

133:11–13 I keresi. *Szep dologh volna bizoni ha telliesseggel minden dolgokba kuleombeoznenc az teueligeoktüil. Nilua az Teoreoc egy Istent hiszen, az eoreoc bodogságot, a mi lelkünc halhatatlan voltat hiszi, Alamisnat ád, az Istenec keobeol csinált templomot [...] éppit, kit mys vellec egietembe hiszünc, es cselekedünc.*

II keresi. *Szép dologh vólna bizony, ha tellyességghel minden dólghokban külömböznenk az téuelygöktüil. Nylua az Török egy Istent hiszen, az örök bodogságot, az mi lelkünk halhatatlan voltat hiszi, Alamisnát ád, köbeol csinált templomot [...] éppit, kit mijs vellek egyetembe hiszünc, és cselekedünc.*

133:14 I *pedigh valoba* megh II *pedigh valóba* megh

133:15 I *moggiat, niluan abba semmit [...]* *meltan* II *modgyát, nyluán abba semmit [...]* *meltán*

133:16 I azért, *auagy az Rosarium* II azért, *az vagy az Rosarium*

133:17–18 I koszorúia, (*Miuelhogy vgianis, a szuzeket illeti a koszoru.*) Melybe, *egieb nincz a Miatianknal, Vdueozlegy Marianal, es Hiszec egy Istennel: A mi* II koszorúia, (*Miuelhogy vgyanis, az szüzeket illeti az koszorú.*) Melybe, *egyeb nincz az Mi Atyánknál, üduözlégy Mariánál, és Hiszek egy Istennél: Az mi*

133:19 I hanem *az Istenec* II hanem *az Istenek*

133:20 I szoktac *az Istenec mutatny az emberec keoneorgeset, Vgy* II szokták *az Istenek mutatny az emberek könyörghését, Vgy*

133:21 vitesséc *a mi keoneorgesünc.* II vitessék *az mi könyörghésünk.*

133:22–24 I mongiuc, *kit Caluinus igen karhoztat, tudni illic, a Miatiankat eotszeor, az Vdueozlegy Mariat eotuenszer, nem méltó szidalomra: [...]* [locus a margón] Mert II mondgyuk, *kit Caluinus igen karhoztat, Libr. 3. capit. 20. nu. 29. tudny illik, az Mi Atyánkát eotször, az üduözlegy Mariat eotuenszer, nem méltó szidalomra: [...]* Mert

133:24–25 I Christus *Vrunkis háromszor vgian azon imadsaggal imadkozéc a kertbe: Danielis minden* II Christus *Vrunkis háromszor vgyan azon imadságghal imádkozék az kertben: Danielis minden*

133:25–26 I [2 locus a margón]

133:27 I *is nem egyszer kialtiac az Istenec* [locus a margón:] *Isaiae 6. v. 3. Apoc. 4. v. 8.* II *is nem egyszer kialtyák az Istenek*

133:28 I *Ama* Babyloniay

133:30 I *Christus* Vrunkis II *Christus* Vrunkis

134:4 I mongiuc, *mert nem imadkozhatunc giakran ezen imadsággal, ha giakran nem repetalliuc:* II mondgyuk, *mert nem imadkozhatunk gyakran ezen imadsággal, ha gyakran nem repetallyuk:*

134:5 I [locus a margón]

134:6 I; II [...] Ha

134:6–7 I imadkozni; [...] Miert *valtozic babonaságga a giakor* II imadkozni: [...] Miért *változik babonasággha az gyakor*

134:8 I *forgolodnac az eo Vroc* II *forgolódnak az eo Vrok*

134:9–10 I; II die. [...]

134:11 I Christus *Vrunc* sem *tiltia, hogy* II Christus *Vrunk* sem *tiltyá, hogy*

134:12 I *tiltia, [locus a margón] hogy* II *tiltia, Matth*

134:13 I *kiknec a szaioc mozogh de a szüueoc* II *kiknek az száiook mozogh, de az szüüök*

134:14 I *itilic* II *itlik*

134:14 I Caluinus *eo maga* *magiarazza* [locus a margón] II Caluinus *eo magha* *magyarazza*

134:15 I *emberektül, csak a sok szoual nierhetünc* II *emberektül csak az sok szoual nyerhetünk*

134:18 I *vagion, sockal* *hasznosb* II *vagyon sokkal* *hasznosb*

134:21–22 I számrul, *az embernek* nyughatatlan *elmeie* el ne feletkezzéc *fából csinált* goliobisokon II számrul, *az embernek* nyughatatlan *elméie* el ne feletkezzék, *fából csinált* golyobisokon

134:22–23 I semmi *bübaiosság* II semmi *bübaióosság*

134:23 I számot, *sok szép* bizonyos II számot, *sok szép* bizonyos

134:24 I által *a mi* Vrunknac II által *az mi* Vrunknak

134:27 I Apostolrul *azt* iria II Apostolról *azt* iria

134:28 I Palladius *hasonlo dolgot yr*: [locus a margón:] cap. 19. *Macar. 48. orationes.* [sorközben:] [...] Remete

134:28 II 19. *Azt yrja* hogy

134:29–31 I [locus a margón]

134:32 I volna, [...] három II

134:32 I; II vala, *minden nap.* Es

135:2 I keouecskeket

135:2 I számat *az* imadsag[...]nac II számat *az* imadság[...]nak

135:3 I eghész *Rosarium, auagy az Isten annia tizteletire, imadsagokból keoteot koszoru,* tizen II eghész *Rosárium, az uagy az Isten Anya tizteletire, imadsághokból kötöt koszorú* tizen

135:6 I *Coronaba,* melybe II *Coronába,* melybe

135:9 I *a mi* üdueoziteonknec II *az mi* üduözitönknec

135:10–11 mindenestül *fogua* eotuen II mindenestül *foghua* ötuen

135:12 I [locus a margón:] *Vide Institut. Christian. Coster. li. 1. cap. 20. Leuit. 25. v. 10.*

135:12 II otuenödik

135:14 I által, *az* Istenec II által, *az* Istenek

135:16 I mely *a mi* Vrunck kezét, es lábat *meg* szággatá II mely *az mi* Vrunck kezét, és lábat *megh* szággatá

135:19 I *feoleotte nagy melyseges* titkokat II *fölötte nagy melységhe*s titkokat

135:20 I miképpen a *Corona* mondásba II miképpen az *Corona* mondásba

135:21 I eretneksege ellen II eretneksegh ellen

135:22 I eretneksegek *el* ronto II eretneksegek *el* ronto

135:22 I; II akarná

135:23 I nagyob, *auagy*

135:24 I *es* így II *és* így

135:24 I hogy *sok helyen,* a *Coronaban* nem II hogy *sok helyen* az *Coronaban* nem

135:25 I mert [...] *azt* itiluen

135:26 I élt *legien,* tellies II élt *légyen,* tellyes

135:27 I mond[...]nac. [...] II mond[...]nak. [...]

135:28–29 I; II [...]

135:30 I *Azért, legh feo képpen azt* II *Azért, legh főképpen azt*

135:31 I *leon*, melliért a hiuec *ezt* az II *leon*, mellyért az hiuek *ezt* az

135:32–33 I Elseo *oka: Int a mi üdueoziteonc szantalanszor minket a giakorta valo keoneorgésre* II Első *oka: Int az mi üduözitönk szántalanszor minket, az gyakorta való könyörgésre*

136:1 I; II *nem csak nem szenuedi*

136:1 I *imadkozzunc, de megh mikor az imadsaghoz* II *imadkozzunk, de mégh mikor az imadsághoz*

136:2–3 I *üdeotis feoleotte hoszunac itil lenni: Vgy annira* II *üdeotis, fölötte hoszunak itil lenny: Vgy anniera*

136:3 III *annyéra*

136:4 I *tezcic sok ember nec* mint ha *egy oraigh* II *tezcic sok embernek*, mint ha *egy oráigh*

136:4 I; II *Miuelhogy azért*

136:6 I *intise szerént [locus a margón:] 2. Cor.*

136:7 I *beouelkeodnenec* II *böuölködnének*

136:7–8 I *keotelezéc arra magokat* II *kötelezék azra maghokat*

136:8–9 I *üdeokbe enni szamu imadsaggal akariac tiztelni az Vr Istent* II *üdükbe, enny számu imadsaggal ákariák tiztelny az Vr Istent*

136:10 I *Masodik oka e leon, hogy a kik* II *Második oka ez lön, hogy az*

136:11 I *keoniue lenne az oluaso* II *könyue lenne az oluasó*

136:13 I *esze[...]*be

136:14 I; II *aytatoson* III *aitatoson*

136:15 I *mondani: Legh eleoszeor* II *mondany: Legh először*

136:17–18 I *üdueoziteonc megh testesüléset a szüznec mehébe* II *üduözitönk megh testesüléset, az szüznec mehében*

136:18 I *hogy az eo keoneorgése* II *hogy az ő könyörghése*

136:19 I *lehessünc mys, ennec az* II *lehessünk mijs ennek az*

136:19 I [locus a margón:] *Esaiæ 7. v. 14.*

136:22 I *üdueozletet a mi üdueoziteonc Istalloban valo alazatos születése* II *üduözletet, az mi üduözitönk Istalloban való alázatos születése*

136:23 I *metélése, es drága vére* II *metélése, és*

136:24–25 I *tizedet, az Vr Christus sok munkáia, faratsága, praedicallása, ehezese, koplalása, szidalmazása emlekezetire* II *az Vr Christus sok munkáia, faratságha, praedikallása, ehezése, koplalása, szidalmazása emlekezetire*

136:25–26 I *eze krül megh emlekezuén, haladással* II *éze krül megh emlekezuén haladással*

136:26 I *hogy az eo imadsagáual* II *hogy az eo imadsagháual*

136:27 I nierien *Istentül nekünc*, hogy mys, *a mi Istenünkert* II nyerien *Istentül nékünk*, hogy mijs, *az mi Istenünkért*

136:29 I üdueozletet, *a mi Vrunc* II üduözletet, *az mi Vrunk*

136:30 I teouissel *megh Coronazásánac*, es *iszoniu szeorniu* II teouissel *megh Coronazásának*

137:1 I es *az eo zent* II és *az eo szent*

137:1–2 I lelkünket *az eoreoc* II lelkünket *az örök*

137:3–4 I tamadása, es menyben menése, emlekezetire mongiuc: *Tizta sziübeol keruen a mi üdueoziteonc* II tamadása, es menyben menése, emlekezetire mondgyuk: *Tiszta szüböl keruén az mi üduözitönk*

137:5 I hogy *az eo imadsága* II hogy *az eo imadsággha*

137:7–8 I Isten[...]nec *megh foghatatlan felsegenec* emlekezetire mongiuc, *es errül legh vtolszor* vallást II Isten[...]nek *megh foghatatlan felseghének* emlekezetire mondgyuk, és *ezrül legh vtolszor* vallást

137:9 I monduan [...]. II monduán [...].

137:10 I *Sok egiéb küleomb küleombfele* modonis II *Sok egyéb külömbféle* módonis

137:11 I üdueozletet *a Bodogh*

137:12–13 I illic, *a Christus fogantatása*, *Az Elisabeth keozeontése*, *A Christus* II illik, *az Christus fogantatása*, *Az Szent Ersébet aszony koszöntése*, *Az Christus*

137:13 I Templomba *be* mutatása II Templomban *bé* mutatása

137:15–17 I saniarusagi[...], Tudni illic *az eo megh fogatása*, *ostorozása*, *Coronazása*, *kereszt viselése*, es *megh feztése* emlekezetire II sanyarusághi[...], Tudni illik, *az eo megh foghatása*, *ostorozása*, *Coronazása*, *kereszt viselése*, és *megh feszítése* emlekezetire

137:18 I *Vegezetre*, *Neha a bodogh* II *Neha az Bodogh*

137:19 I *A Christus* II *Az Christus*

137:20 I *Aszonnac* menibe II *Aszonnak* menybe

137:22 I mind *az eo aytatossága* Ii mind *az eo aytatosságha*

137:23 II tanításabolis.

137:24 I déli, és Estueli csenditésakor, *mint kellien imadkozni*. II déli, és Estueli

137:25 I *FEoleotte ighen méltó dologh volna*, hogy *szüntelen a mi üdueoziteonc* II *FEolötte méltó dologh vólna*, hogy *szüntelen az mi üduözitönk*

137:25–26 I emlekeznenc: De miuelhogy e II emlekeznénk: De miuelhogy ez

137:26 I giakran *az ember nec* II gyakran *az embernek*

137:29 I üdueoziteonc *megh testesülése* II üduözitönk *megh testesülése*

138:1 I üdueozlé *szüz Mariat* II üduözlé *szüz Mariat*

138:1–2 I fogada *a Z. Lelec Istentül*. II foghada *az szent Lélek Istentül*:

138:4 I szolgáló *leania*, legien Ii szolgáló *leánya*, légyen

138:9–10 I *A te szent malasztodat*, kerünc téged felséges [...] Isten, eoncz [...] lelkünkbe [...]:
Es

138:9 II felségös

138:9 II lelkünkbe[jav. ebből: lelhünkbe] *az Te* szent

138:10 I kik *az* Angyal[...] izenetibeol, II kik *az* Angyal[...] izenetiből

138:11 I; II halála

138:12 I szenedése által[...], a II szenedése által[...], *az*

139:2 I IAVAINKERT *VALO* KEONEORGESEK II IAVAINKERT *VALO* KEONYÖRGHESEK

139:5 I nemzetec, *enni* hittül szak[...]t II nemzetek, *enny* hittül szaka[...]t

139:6 I voltodért *a te* igaz II voltodért, *az Te* jgaz

139:7–8 I esmeretedre, *a* réghi kereztini vallásra vezerlettel *engem*. Mert vgianis, *en Istenem*, mit haznalna *e* vilagra *valo* születésem, ha *az* igaz hitnec finiessegéuel, *megh* nem II esmeretedre, *az* réghi keresztyeni vallásra vezerlettél *enghem*. Mert vgyanis *én Istenem*, mit használna *ez világhra való* születesem, ha *az* igaz hitnek finyesseghéuel *megh* nem

139:9 I vilagosítottal *volna* engem, *holot e* nélkül, lehetetlen, *hogy senki* üdueozüllieon? II vilagosítottál *vólna* enghem, *holot en* nélkül, lehetetlen *hogy senki* üduözülljön?

139:10–11 I Istenec *megh* foghatatlan finiessegetül II Istennek *megh* foghatatlan finyesseghétül

139:11 I; II mely *az* Isten

139:12 I adatol *a mi* szarandoksagunc II adatol *az mi* szarandokságunknak vezerlesére

139:14 I által, *az* eoreoc II által, *az* örök

139:15–16 I mutattad *nekem*, *a te* gazdagsagodnac *megh* gondolhatatlan II mutattad *nékem*, *az Te* gazdagságodnac *megh* gondolhatatlan

139:17 I Ereosics[...]d *meg* Vram *mind* vegigh II Erösics[...]d *megh* Vram *mind* végigh

139:18–19 I vilagosics[...]d vaksagomat, vastagics[...]d II vilagosics[...]d vaksághomat, vastagics[...]d gyarlosághomat

139:19 I eoregbicsed *az en* hitemet, Eorizd *megh a te* igaz II öregbicsed *az én* hitemet, Eorizd *megh az Te* jgaz

139:20 I segél[...]d *az en* gienge II seghél[...]d *az én* gyenge

139:22–23 I fiadnac *megh* testesüleserül II fiadnak *megh* testesüleserül

139:23 I hit[...] agazatirul

139:23 I adot *a te* *iegyesed*, *az* II adot *az Te* *iegyesed*, *az*

139:24 I *ezec* ellen, semmi *tudatlan emberi* okoskodásnac II *ezek* ellen, semmi *tudatlan* okoskodásnac

139:25 I tarcsam *az en* értelmemet

139:28–29 I *hogy Z. felseged* eleot[...] *meniegezo* [...] ruha nekul, *halua es* pusztán II *hogy Te felseghed* elöt[...], *menyegző* [...] ruha nekul, *halua, és* pusztán

139:29 I hanem *a* szeretet II hanem *az* szeretet

139:30 I cselekedeteckel *fel* ekesittessec II cselekedetekkel *fel* ekesítettessék

140:1 I halalommalis, *az* II halalommalis, *az*

140:3 I *az* emberec II *az* emberek

140:3 I tagattatic *te* teolled az itilet II tagadtatik *Te* tölled az itilet

140:6 I akaroc *halálom vtannis* itileo II akarok *halálom vtánnis* itilo

140:7 I *mind* veghigh II *mind* véghigh

140:7–8 I fiad *által*, a mi Vrunc, *etc.* II fiad *által*, az

140:12–13 I még *az en* Aniam mehebe: *Te* Vram *ki* irgalmas vagy [...] a benned bizoknac, es II még *az én* Anyámnak mehében. *Te* Vram, *ki* jrgalmas vagy [...] az bizóknak, és

140:13 I [locus a margón:] *Heb. 6. v. 19.*

140:13 I hagiod *azokat*, kiknec *te* vagy remensegec[...], ereosics[...]*d* *megh az en* II hagyod *azokat*, kiknek *Te* vagy remenséghek[...], erősics *megh az én*

140:14 II szüüemet

140:15 I alhatatoson bizzam *te* benned II alhatatoson bizzam *Te* benned III álhatatoson

140:16 I ighid II jghíd

140:16 II enghemet.

140:17 I [locus a margón:] *Psal. 21. v. 5.*

140:18 I veszedelemtül II veszédelemtül

140:18–19 I [locus a margón:] *Psa. 117. v. 8.*

140:20 I szabadithatnac, *mert vgianis*, Atkozot a *ki a* testbe bizic, es *az* emberi II szabadithatnak, *mert vgyanis*, átkozot az *ki az* testbe

140:20–21 I [locus a margón:] *Iere. 17. v. 5.*

140:21 I bizodalmat, *mert ezec* remensége, mint *egy* pookhalo II bizodalmat, *es az eo* remenséghe, mint *egy* pookháló

140:21 I [locus a margón:] *Iob 8. v. 14.*

140:23 I mikor *a mi* gjarlosaginkat II mikor *az mi* gjarlosághunkat

140:25 I minket: *Mert csak te benned vagion a mi* remensegünc. A mi II minket: *Mert csak Te benned vagyon az mi* remenségühnk. Az mi

140:27 I a mi *gazdagsaginc*, a mi kinc sünc, a mi remensegünc, II kinc sünk, *az mi* remenségühnk

140:30–31 I [locus a margón:] *Isaiae 49 v. 15. 16.*

140:31 I *az ö* eggietleneggierül II *az ö* eggyetlen eggyerül

140:31 I feletkezel *en* rollam

141:1 I rettentnec *engemet*, de II rettentnek *enghemet*, de

141:1 I biztat *engem*: Mert II bízttat *enghem*: Mert

141:3 I akaria *a te* ayandekidat II akaria *az Te* ayandékidat

141:4 I *engemet* *megh* nem vtáttal *Vr Isten*, mikor *te* teolled II *enghemet* *megh* nem vtáttal *Vr Isten*, mikor *Te* tölled

141:4–5 I szakattam *vala*, hanem II szakadtam *vala*, hánem

141:5 I; II; III szorgalmatosan
141:6 I *veottel* II *vöttél*
141:6 I *ayandekodbul* II *ayandékodbúl*
141:7 I; II *alazatosan* III *alázatosan*
141:8–9 I betegsegrimbe *te* benned, *mint* Irgalmas Atiamba *bizzam*, *A te* zent II betegséghimben *Te* benned, *mint* Irgalmas Atyámban *bijzzam*, *Az Te* zent
141:10 I *Christus, etc.*
141:13 I *a te* teorueniedet II *az Te* törüenyedet
141:14 II *szüuem*
141:17 I emlekezel *az eo* alnaksagirul II emlekezel *az eo* alnaksághirul
141:18 I *tikozlo*
141:19 I Ha *az en* alnaksagimra II Ha *az én* alnaksághimra
141:19 I menekedhetem *te eleotted*: De II menekedhetem *Te elötted*: De
141:20 I [locus a margón:] *Iob 13. v. 25.*
141:20 I *indincz[...]*d II *indics[...]*d III *indí[...]*csad
141:21 I *mutasd megh* hatalmassagodat II *mutasd megh* hatalmassághodat
141:22 I *büneimet, hanem* tekincz a keresztfára *fel* emelt II keresztfára *fel* emelt
141:22 I [locus a margón:] *Psal. 83. v. 10.*
141:23 I *véreis* elég *leot volna* az II *véreis* elég *löt volna* az
141:24–25 I batoritána *mind egy* cseppigh ki eonte *mi er[...]*tünc, *az eo* dragalátos II batoritaná, *mind egy* cseppigh ki önté *mi ér[...]*tünk *az eo* draghalátos
141:28 I Istenbe *o en*
141:29 I *mutata az te* üdueoziteod II *mutata az Te* üduözijtöd
141:30 I Ha *azert a te* zent [jav. ebből: szend] II Há *az Te* zent
142:1 I *hanem, a te* zent II *hanem az Te* zent
142:1 I *eoncz[...]* ki II *öncs[...]* ki III *öncs[...]*-ki
142:2 I *egietembe a te* irgalmasságodat *mi* reanc. [...] II *egyetembe az Te* irgalmassághodat *mi* reánk
142:2 II *Téghedet.*
142:3–19 I [...]
142:3 II *raktadé az Te* zent
142:4 I *nem megh* gyogitottadé *az eo* zent
142:4 II *kékiuel az én* lelki
142:5 II *Annyéra*
142:5 II *Vram az Te* ió
142:6 II *mi* eleghet *nem* tehetnénk *sok* büneinkért, *az* Ténnen

142:7 II oruoslaná *az mi* keuelységünket
142:8 II *az mi* testi
142:8 II szilidséghe *az mi* haraghos
142:9 II tehát *Vram* ketségben
142:11 II *Tudom hohy* ha még *az Te* gyklosidnakis kegyelmet
142:11–12 II Petert, *az ki*
142:12 II *az hozzád kiálto* latort
142:13–14 II még *az Te nagy* jrgalmasságod, és miuehogy *nagy* kegyes ighireteddel
142:14 II bünnel *még* terhelteket
142:15 II szeghiny bünös szólghad, *Te hozzád*
142:16 II és *az én* remenséghemmel, mint *egy erős*
142:18 II *ki Te* benned
142:19 II szeghjny
142:20 I engemet *a te szined* II enghemet *az Te szined*
142:21 I büneom II bünöm
142:22 I legien *a te zent fiad*[...] vére [...]. Batoricsad II légyen *az Te zent fiad*[...] vére [...]. Batorjcsad
142:23 I mongiad *a te szolgálnac*, En II mondgyad *az Te szolgálának*, én
142:24 I vész: *Es miképpen a keresztfán hozzád kiálto latrot még halgatád, vgy halgas még engemetis, es a te zent keresztteddel, a te zent* II vész: *Es miképpen az keresztfán hozzád kiáltó latrot még halghatád, vgy halghass még enghemetis, és az Te zent keresztteddel, az Te zent*
142:24 I erdemiuel, a te II érdemiuel, az Te
142:25 I neueddel, *a te teouis koszorud, szolgálhoz illendeo csapdosásid, es pokdosésid, a te hozzanc* II neueddel, *az Te töuis koszorúd, szolgálához illendö csapdosásid, és pökdösésid, az Te, hozzank*
142:26 fel *en* bennem II fel *én* bennem
142:26 I itileo birom II itilö Birom
142:27–28 I minden *faratsagba, minden* haborusag[...]ba *alhatatoson* tellies szüel [...] bizzam, *ki* II minden *faratságban, minden* haboruság[...]ban *alhatatoson* tellyes szüel [...] bizzam
142:28 III álhatatoson
142:29 I; II [...]
143:1 I; II *Az Isteni*
143:2 I tegedet eoncz II Téghedet, öncs szüuemben
143:3–4 I kezdetit *a* tekéletes életneç fundamentomat, *a ioszagos* II kezdetit, *az* tekéletes fundamentomát, *az joszágos*
143:4 I te [...] felelmedet II Te [...] felelmedet

143:5 I ismeruen *az en* gonosságomat [...] te II ismeruén *az én* gonossághomat, [...] az
143:5 I itiletidet II jítiletidet
143:6 I cselekedetimbe, *es a te* haragodtul, mint *a* fejem feoleot II cselekedetemben, *és az Te* haragodtul, mint *az* feiem fölöt
143:7 I haboktul, *félliec*, tuduan II haboktúl *féllyek*, tuduán
143:8 I [locus a margón:] *Iob 15. v. 15.*
143:8–9 I *es a te* Angyalidbais *rutsagot* találz II *és az Te* Angyalidbais *fogyatkozást* találz
143:8–9 I [locus a margón:] *Iob 4, v. 18.*
143:9 I latuan *kiualtképpen* a II látuan *kiualtképpen* az
143:11 I *es* [...] eordeog nec
143:12 I melli[...]el
143:12 I ostrom[...]liac
143:13 II szüemböl
143:13 I minden *e* vilaghi II minden *ez* világhi
143:13–14 I *ne felliec* azoktul II *ne féllyek* azoktúl
143:14–15 I hanem *csak* te teolled [...] ki *mind* testembe II hanem *csak* Te tölled, [...] ki *mind* testemben
143:16 I Vram *a te* veghetetlen II Vram *az Te* véghetetlen
143:16–17 I *Fellielec téged Vram, a te veghetetlen* Igassagodert, *es* csudalatos itiletidert, *A te foghatatlan meltosagodért*, *es* II tölled *Vram, az Te véghetetlen* Igazsághodért, *és* csudálatos itiletidért, *az Te foghatatlan meltosághodért*, *és*
143:18 I melliokrül *a te* igaz itileo II mellyokrül *az Te* jgaz jtilö
143:19 I adnom *felsegednec*. Ha II adnom, *felséghednek*. Ha
143:19 I csak élegh
143:19 I itiletedbe, meggyen *téhat*, II itiletedbe, meggyen *tehát*,
143:19–20 I [locus a margón:] *I.Pet. 4. v. 18.*
143:23 I ezkeoztis, el II ezköztis, el
143:23 I engem *a te* haragodba II enghem *az Te* haragodba
143:24 I Bene meny *Vram a te szolgaddal az* itiletbe [...], mert II *Be* ne meny *Vram az Te szolgháddal az* itiletbe [...], mert
143:24 I eleotted, *a te* irgalmasságod II előttd, *az Te* jrgalmassághod
143:25 I *megh* nem igazulhat: Giogics II *megh* nem igazulhat, *és*
143:25 II tisztulhat: Gyogijcs
143:25–26 I Vram, *es* meg giogiulok Vram, *és* meg gyogyulok
143:29 I *A te Z.* neuednec felelmet II *Az Te* szent neuednek félelmét
143:29 II szüünkben
143:30 I azokat *a te* Atiai II azokat *az Te* Atyai

143:30–31 I haggia *a* kiket *a te* szeretetednek II kiket *az Te* szeretetednek
144:2 I hogy *a te* egyetlen II hogy *az Te* egyetlen
144:2–3 I ertünc *e világra* ad[...]ad, hogy *az* II értünk *ez világhra* adnád, hogy *az*
144:4 I váltanál II váltanál
144:5 I kerlec *téged*, geriezd II kérlek *Téghed*, geriezd
144:5–6 I melliet *a te* Z. Fiad *e világra* hozza, Iird [...] *az en* lelkembe *a te* Vy II mellyet *az Te* szent Fiad *ez világhra* hozza, Iird *az én* lelkemben *az Te* Vy
144:7 I feoleot II fölöt
144:8 I *mimagunkat* II *mi* maghunkat
144:9 I *valoba*, es II *valóba*, és
144:11 I *mégh* ellensegemetis II *mégh* ellenséghimetis
144:12 I szüuel *az en* gonoz II szüuel *az én* gonosz
144:14 I [locus a margón:] *Coloss. 3. v. 14.*
144:15 I bocsatod *a mi* vetkeinket II bocsátod *az mi* vétkeinket
144:18 I szeginsegh II szeghínsegh
144:19 I szakazzon *engem* szerelmedtül II szakaszszon *enghem* szerelmedtül
144:20 I; II Vram [...] ki
144:22 I minden *e vilaghi* szépségh: csak *a te* aztalodnac II minden *ez világhi* szépségh: Csak *az Te* asztalodnak
144:23 I *allatoknac* io II *állatoknak* ió
144:23 I es *ez okon*, megh II és *ez okon* megh
144:24 I elegithetic *az en* lelkemet II elegíthetik *az én* lelkemet
144:24 I [locus a margón:] *Psa. 114. 7.*
144:25 I elégyt *tégedet*, a II eléghyt *téghedet*, az
144:26–27 I [locus a margón:] *Isaiae 49 v. 15.*
144:27 I szereti *az eo*eggyetlen II szereti *az eo* egyetlen
144:27–28 I szeretic *a véllé* io *teoueoket* II szeretik *az véllé* ió *töuöket*
144:29 I; II szüuem
144:29 I tegedet *a* II *téghedet* az
144:30 I *allatinac* II *állatinak*
144:30 I *teot* II *töt*
144:31 I iutalm[...]ul *a te* II iutalm[...]úl *az Te*
144:32 I [locus a margón:] *I. Ioh. 4. v. 10.*
144:32–145:1 I [locus a margón:] *Ierem. 31. v. 3.*
145:2–3 I *viszontagh* megh II *viszontagh* megh
145:5 I *aggiam* *az en* szüümet II *adgyam* *az én* szüümet

145:7 I emeztesséc *a te szerelmedtül, hogy meltan amazt* mondhassam [...], II emésztessék *az Te szerelmedtül, hogy méltán azt*

145:8 I [locus a margón:] *Galat. 2. v. 20.*

145:8 I bennem *a Christus* II bennem *az Christus*

145:8–9 I [locus a margón:] *Psal. 72. v. 25.*

145:9 I egiebet *te* teolled II egyebet *Te* tölled

145:10 I; II *szüuem*

145:10 I *szüuemnec* II *szüuemnek*

145:10 I Olcz[...] el II Olcs[...] el III Olcs[...] -el

145:11 I tüzéuel *en* bennem II tüzéuel *én* bennem

145:11 I kiuansagoc[...] tüzet II kiuansághok[...] tüzét

145:12 I Lagicz[...] megh *az en* akaratomat *te igaz tüz,* a II megh *az én* akaratomat *Te jgaz tüz* az

145:14 I; II etc. [...]

145:15 I Haborusagink[...] es niaualiaink[...]

145:16 I csendez szenuedeséért II csendeszségghel *való* szenuedeséért

145:17–19 I ereossége *vagy,* az el fárattac[...], es megh terheltec[...] niugodalma, a megh keseredettec[...] vigasága, az el hagiattac[...] eorzeoie es otalmazoia *csak te* vagy

145:17–18 II terheltekknek

145:18 II keseredetteknek

145:20 I hogy *az en* haborusagimat II hogy *az én* haborusághimat

145:22 I Iol *érzem* e II Iól *erzem ez* sáárból

145:22 I voltat, *es* mint

145:23 I a *kerengeo* szeltül

145:23 I ereotlenségemis megh II erötlenségghemis megh

145:24 I segitesz II seghítesz

145:25 I; II alazatoson III alázatoson

145:26 I ostorosz *engem,* engedetlen II ostorosz *enghem* enghedetlen

145:27 I fiadat, *azt* io II fiadat *azt* ió

145:27 I vegiem *Z. felsegedtül,* Tellies II végyem *szent neuedtül:* Tellyes

145:28 I hordozzam *a te ostorodat,* Az II hordozzam *az Te ostorodat,* Az

145:28 I; II itiletemet

145:28 I akaratomat *a te* II akaratomat *az Te*

146:1 I *nékem* erdemem II *nékem* érdemem

146:2 I ostoroz *engem,* hogy II ostoroz *enghem,* hogy

146:3 I hizélkeodeo vilagh[...] csalardságitul

146:5 II ostorosz és
146:6 I Istenem, *a* csendesz II Istenem *az* csendesz
146:9 II szüuet
146:11–12 I halaggia *minden* cselekedetít, aggyad, hogy *a te Z.* II haladgya *minden* cselekedetít, adgyad, hogy *az Te* szent
146:14 I *szenueggiüc*, miuelhogy II *szenuedgyük*, miuelhogy
146:14 I *a te* teolled II *az Te* tölled
146:15 I hanem *a mi* testi II hanem *az mi* testi
146:16–27 I [...]
146:18 II vigasztalóia, *az le*
146:18–19 II erősséghe, *az* sirankozóknak öröme, *az* el hagyattaknak oltalmazóia, *az* megh
146:20 II segítöie
146:20 II vigasztalásnak *hatalmas* Istene
146:20–21 II batorics *megh* enghemet, hogy
146:22 II *és csendeszen* szenuedgyem
146:22 II Vram, *Te reád ezekért az Te* ostorozásidért
146:23–24 II szerént *bannál velem*, *ezné*nagyobbat bocsátánál
146:24 II kérem *az Te* szent
146:25 II légyen *az én* lelkemnek üduösseghére, *és az Te* szent
146:26 II fölöt
146:26 II világhnak
146:28 I [...] Vram *te látod* hogy II [...] Vram *Te látod*, hogy
146:29 I hogy *ez által*, *a mi* büneinkért II hogy *ez által*, *az mi* büneinkért
146:31 I noha *a mi* szüntelen II noha *az mi* szüntelen
146:32 I *Aggyad* mind az által [...], hogy II *Adgyad* mind az által [...], hogy
147:1 I legien *e* haborusagh[...]. A II légyen *ez* haborúsagh[...]. Az
147:2 I *etc.*
147:3 I Az *igaz* engedelmességet II Az *jgaz* Enghedelmességhért
147:4 I Christus *széles e* II Christus, *széles ez*
147:5 I enged, *es feiet hait* minden II enghed, *és feiet hait* minden
147:5 I allat[...], kérlec *téged*, *ama te* II állat[...], kérlek *Téghed*, *amaz Te*
147:6 I mellyel *nem csak a te Z.* II mellyel *nem csak az Te* szent
147:6–7 I [locus a margón:] *Ioan. 4. v. 34.*
147:8 I; II [...]
147:9 I *de a te* zent Aniadnac, *es vegre a* II *De az Te* szent Anyádnak, *és véghre az*

147:10 I *hogy legh* eleoszeor II *hogy legh* először
 147:11–12 I vtán *pedigh az en* eleottem *valoknakis* tisztan II vtán *pedigh az én* előttem *valóknakis*, tisztán
 147:12 I *miuelhogy* keduesb *te* II *miuelhogy* keduesb *Te*
 147:12–13 I [locus a margón:] *I. Reg. 15. v. 22.*
 147:14 I *Enged en* II *Adgyad én*
 147:15 I *engeggien, seot* anniuual II *engedgyen, söt* annyual
 147:16 I *engeggiec te* neked II *engedgyek Te* néked
 147:17 I; II *élsz, [...]* etc. [...]
 147:20 I *allatoc[...]* teremteoie II *állatok[...]* teremptöie
 147:21 I *hagyni, az éghbeol* II *haginy, az éghből*
 147:21 I *es megh hiuituan* magadat és *megh hiútuán* maghadat
 147:22 I *olteozél, a mi el* II *öltözél, az mi el*
 147:23 I *veod* II *vöd*
 147:24 I *büneoseockel eggiüt* megh kereszteltetél, *A te* tanituanyd lába[...]*t* II *bünösöckel eggyütt* megh kereszteltetél, *Az Te* tanituányd lába[...]*t*
 147:25 I *valoua itiltetél* II *itiltetél*
 147:26 I *teouö ember, a* II *töuö ember, az*
 147:26 I *Király[...]* varasba II *Király[...]* városba
 147:27 I *vilagosicz[...]* megh II *vilagosics[...]* megh III *világosíts[...]-meg*
 147:28 I *megh esmeriem az en* testemnac II *megh esmériem az én* testemnek
 148:3 *es a hamu* II *és az hamu*
 148:3 I [locus a margón:] *Eccle. 10. v. 9.*
 148:5 I *édes* megh II *edes* megh
 148:6 I; II *Ha [...]*mi
 148:6 I *vagion, Vram, te* II *vagyon, Vram, Te*
 148:8 I *es a ganeybol* II *és az ganéybol*
 148:10 I *kezdeti, [...]* azért II *kezdeti, [...]* azért
 148:10 [locus a margón:] *Prou. 16. v. 18. Tob. 4. v. 14.*
 148:11 I *Z. felsegednec*
 148:12 I *szenueggiem, ha* erdemem
 148:13 I *büneimmel megh* nem II *büneimmel megh* nem
 148:14 I *megh pedigh, minden*
 148:14 I *düceseosségtül*
 148:15 I *kiuanástul, ki élsz es Vralzkodol, etc.* II *kiuanástul, és adgyad*
 148:16–19 I [...]

148:16 II csak *Te* néked
148:16 II tulajdoní[...]csam, az *Te* ayandékidba
148:17 II itílyek
148:20 I szilydsegert II szilidségért
148:22 I finies II fijnyes
148:22 I szilydséget II szilidséghez
148:22–23 I még *a te* ellensegidnekis II még *az Te* ellenséghidnekis
148:23 I csokolgatásat *meg* nem vtálad, *a teged megh tagado Apostoloc lábat megh mosad, az* ellened II csokolgatását *megh* nem vtálad, *az Téghed megh taghádó Apostolod lábat megh mosád, az* ellened
148:25 I oraian, *a te* hoheridértis II oráián, *az Te* hoheridértis
148:26 I tanulnoc, II tanulók,
148:27 I alkotmaniat, vagy [...] csuda
148:27 I szilydséged: II szilidséghez
148:28 I szilydséget II szilidséghez
148:28 I szüuembe II szüuemben
148:30 I mindenekhez, *az en* felebarátim II mindenekhez, *az én* felebarátim
148:31 I szüuembe II szüuemben
149:4 I; II etc. [...]
149:6–7 I cselekedetek, *a* veghigh *megh* maradásra valo aiandec[...] nekül II cselekedetek, *az* véghigh *megh* maradásra való ayandék[...] nélkül
149:8 I haio? Auagy II haió? *Az* vagy
149:9 I; II ha *az* aratás
149:11 I niugodalmara, *a* veghigh *megh* maradás II nyughodalmára, *az* véghigh *megh* maradás
149:12 I itilz *megh*, melybe II itijlsz *megh*, melybe
149:13 I marad *mind* eoreocke II marad *mind* örökké
149:14–15 I irgalmas [...] Isten, eoncz[...] a II jrgalmas [...] Isten, öncs[...] az III öncs[...] a'
149:16 II kisjrtet
149:16 II färatságh
149:17 I geoneorüség[...] el
149:18 I es *az* Istenes
149:19–20 I veréert, Amen.
149:21 I *Az* eordeogh *kisjerteti* ellen valo geozeodelemért II *Az* ördögh *kisjerteti* ellen való gyözödelemért
149:23 I kigio *a te* giarlo II kígyo, *az Te* gyarló
149:23 I orozlani *Zelliel* kerül II orozslány *szellyel* kerül

149:24–25 I mesterkedic, hogy [...] teorbe eycsen *engem*: Mind II mesterkedik, hogy enghemetis törben
149:25 I szeginségbe II szeghinségben
149:27 I eghességbe, *es* minden II eghességben, *és* minden
149:28 I reytette *az eo* horgát II reytette *az ő* horghát
149:29 II ey[...]csen
149:29 I iartomba [...] II iártomban [...]
150:1 I vigiazasomba, *es hon* ereieuel II *hon* ereiéuel
150:2 I *hon* csalardsagiual II *hon* csalardsághiual
150:4 I *te* nalladnal II *Te* nálladnál
150:4 I rontasséc *el az en* ellenségem, legien II rontassék *el az én* ellenségem, Légyen
150:4 III roncs[...]meg
150:5 I torniam *es* otalmam *nekem*, mely *megh* otalmazzon II oltalmam *nékem*, mely *megh* oltalmazzon
150:7 I *a te büneos* szolgadnac II *az Te* gyarló szolghádnak
150:8–9 I geozhessem. Nysd *megh azért Vram*, *az en* szemeimet, [...] ereosicsed
150:8 II gyözhessem. Nysd *megh Vram*, szemeimet
150:9 II ördöghnek csalárdságít
150:10 I fegyuerkezuén *az igaz* II fegyuerkezuén *az jgaz*
150:11 I payssauual, *a tekketességenc panczelliual*, *a te Z.* ighidnec ereos pallosáual, *te általad*, *es a te* malasztod II paissáual, *az Te* szent ighidnek erős pallosáual, *Te általad*, *és az Te* malasztod
150:12 I geozeodelmet II gyözödelmet
150:12 I Christus *altal*, *etc.* II Christus *által*, *etc.*
150:13 I *A Test*[...] kisyrteti ellen *valo geozeodelemért.* II *Az Testnekkisyrteti* ellen *való gyözödelemért.*
150:15 I miuelhogy Aniamnác II miuelhogy Anyámnak
150:16 I gonozra, *az en* testem II gonoszra, *az én* testem
150:17 I ütuén, fel tamadot lelkem II ütuén, fel támadot lelkem
150:17 I mint *hon lakos*, *es házi* II mint *hon lakos*, *és házi*
150:18 I ellene[...], keueliségre II ellene[...], keuélységre
150:19 I izgatuan engem II izgatuán enghem
150:19 I *te en* mellettem II *Te én* mellettem
150:23 I ereosságat *az en* gienghe II erősséghe *az én* gyenghe
150:24 I sziuembe
150:25 I testemet, *az eo* gonoz II testemet, *az eo* gonosz
150:25 I [locus a margón:] *Galat. 5 v. 24.*

150:26 I er[...]tünk II ér[...]tünk
150:27 I test, *az eo reouid* II test, *az eo röüid*
150:28 I lelkemet, *az eoreoc*
150:30 I világon, *a te fiaid*, es *hiu* II világhon, *az Te fiaid és híú*
150:30 III *hív*
151:1 I szolgálid [...], a mas világon, *a te dúcseosséges szent[...]*id II világhon, *az Te dúcösséghes szent[...]*id
151:2 I által, *etc.* II által, *etc.*
151:4–5 I [locus a margón:] *Sap. 8. v. 21.*
151:5 I gjarlosagh, *a te* II gjarlóság *az Te*
151:5 I okon, *a te kegyelm[...]*ednec II ezokon *az Te kegyelmesség*hednek
151:6 I szab[...]lázd II szab[...]lázd
151:7 II *szüüemet*
151:8 I oalmazd *megh mind* testemet, *s mind* lelkemet II oalmazd *megh mind* testemet *s' mind* lelkemet
151:10 I *en* teollem, es *megh esmertetuén* velem *az en* gjarlosagomat II *én* töllem, és *megh esmertetuén* velem *az én* gjarlosághomat
151:11 I tekintetet, *niaiaskodást*, es
151:13 I *feoleot* II *fölöt*
151:14 I es *a te vigaságodnac* II és *az Te vigasághodnac*
151:15 I lelkem, *hogy* *megh reszegülleon* *a te* II lelkem, *hogy* *megh reszeghüllyon* *az Te*
151:16 I foliásiual, *es minden* II foliásiual *és minden*
151:17 I vtállion *az en lelkem.* II vtállyon *az én lelkem.*
151:19 I ighiddel II ighíddel
151:20–21 I Aniad[...], es a teob *Z. szüzec[...]* köneorgése II
151:21 I; II lelkem *nékem*, *hogy*
151:21–24 I [locus a margón:] *Apo. 14. v. 4.*
151:22 I ama *te* valasztot II amaz *választott*
151:23 I mindenkor *téged keouetuen* oly II mindenkor *Téghed köuetuén* oly
151:25 I kisírteti II kisírteti
151:27 I nincz *eo* benne, *a keuelység*nel, *a Test* II nincs *eó* benne *az keuelység*nél, *az Test*
151:28 I seopreiébe, melybe II *söpreiében*, melyben
151:29 I tobzadas
152:1 I vtállia, *gialazatos* eszteleenec *ítíltetic*, [...] es II vtállya, *gialazatos* eszteleenec *ítíltetik*
152:2 I *mégh csak* latni II *mégh csak* látny

152:3 I; II szüuemet
152:5 I tarsalkodni, *az Istenec* ellensege II társalkodny, *az Istennek* ellenséghe
152:6 I vilagh *ennekem* II világh *ennékem*
152:8 I megh *esmérem*
152:9 I itiletinec, *ki* a II itiletinek, *ki* az
152:10 I bolondságnac *itilte*. II bolondsághnak *itilte*.
152:11 I azért, *o* kegielmes II azért, *Oh* kegielmes
152:14 I szerencséiec *virágha*, megh II szerencséiek *virágha*, megh
152:17 I Atia[...] es II Atya[...] és
152:19 I VETKEK *ELLEN VALO* GEOzeodelemért. II VETKEK *ellen való* gyöződelemért
152:22 II alazatoságra *Te* tölled
152:22 I te [...] gialazatos II Te [...] gialázatos
152:24 I nincz *semmi* keuelységre II nincs *semmi* keuelységre
152:25 I giülőlsz, *es a te Angialidba sem szenuedhetél el:*
152:26–27 I [...]
152:27 II leányodat [...], Anyáddá
152:27 II szüuemnek
152:28 [...] Aggiad *en Istenem*, hogy
152:30 I teolled [...]
153:1 I [...] vagion
153:2 I [...] neuednec *adasséc* dücseossegh[...] Ki II [...] neuednek
153:3 I; II [...]
153:5 I io[...]nac
153:6 I *beoseges* alamisnalkodast giakran *megh* parancsolád II gyakran *megh* parancsoltad
153:7 I *a te* parancsolatod II *az Te* parancsolatid
153:7 I hogy *a te* teolled *veot* II hogy *az Te* tölled *vöt*
153:8 I safarkoggiam *a te* szegenidnec II safarkodgyam *az Te* szeghínydnek
153:8–9 I szüuembol e vilaghi [...] kiüansagot II szüuemböl
153:10 I hogy *te veled* megh eleeggiem, *es a* maset ne kiüanniam, *holot vgianis semmi nalladnal egieb be nem teoltheti az en kiüanságomat, A te aiandekodbol* II eléghedgyem, *és az másét ne kiüanniam, Az Te aiandékodból*
153:11 I *veot* II *vöt*
153:11 I pedig, *aggiad* hogy eoreomest [...] oztogassam
153:12 I fogad[...]nac
153:12 II enghemet, *Az*
153:13 I; II etc. [...]

153:15–16 I tobszodását *megh* akaruán Zab[...]lázni II tobszodását *megh* akaruán
 153:17 I ehezél *es koplalál mi* érettünc II ehezél *és koplalál mi* érettünk
 153:17 I oraiannis, *a te* szomiuságod *megh* oltására II oraiánnis, *az Te* szomiusághod *megh* oltására
 153:18 I epét *rendelet*: Aggiad II epét *rendelet*: Adgyad
 153:19 I gienghe *s' kinnies* II gyenghe *s' kinnyes*
 153:21 I; II eledele[...] hizlálására
 153:22 I; II etc. [...]
 153:25 I Tekincz[...] *megh* II Tekíncs[...] *megh* III Tekíncs[...] *-meg*
 154:1 I olcz *el Z.* II olcs[...] *megh* III ólcs[...] *-meg*
 154:1 I segítséged II segítségéd
 154:3 I melliet *a te* tisztaságos II mellyet *az Te* tisztasághos
 154:4 I szentel[...]él, *megh feorteoztessem* II szentel[...]él, *megh förtöztessem*
 154:5 I tisztaságba *mind* veghigh szolgalluunc: II tisztasághban *mind* véghigh
 154:6 I [...]
 154:6 II világnak gyönyörüséghit
 154:7 II gyönyörüséghet, *Te általad* reszesülhessek
 154:7 I [...] Ki
 154:8 I élsz *es vralkodol.*
 154:8 II etc. [...]
 154:10 I szeretet[...]
 154:11 I szeretetet *az en* szüuembe II szeretetet *az én* szüuemben
 154:12 I hogy *a te Z.* II hogy *az Te sz.*
 154:12 I atiamfia[...]t, szeressem mint *en* magamat II atyamfia[...]t, szeressem mint *én* maghamat
 154:13 I az *en* testemnek II az *én* testemnek
 154:13 I iauain mint *az en* maghamén II iauain mint *az én* maghamén
 154:14 I bankogiam *az eo* niauáliáian mint *az enimen*, Es II bánkodgyam *az eo* nyaualyáián mint *az enijmen*, Es
 154:19 I vitetél *a* halálra, *csak fel* II vitetél *az* halálra, *csak fel*
 154:20 I gonoszért, *de seot* inkább *a te* ellened II gonosz *helyett*, *de söt* inkább *az Te* ellened
 154:21 I Olcz *a mi* szüünkbe II Olcs *az mi* szüuünkben III Olcs[...] szívünkbe
 154:22 I; II szab[...]lázd
 154:22 I haragus
 154:24 I *megh* esmernem

154:26–27 I es [...] hala adással II raytam *töt gonoszt*, ioban győzzem megh *és az én* gyülölöimet *tiszta szüből szeretuén* hála adással

154:28 I valamit *a te Z.* II valamit *az Te* szent

155:2 I; II etc. [...]

155:3 I *geozeodelmeért* II *gyözödelmeért*

155:5 I; II *étszaka*[...]

155:6 I *Végy ki az en szüemből minden Isteni* II *Végy ki az én szüemből minden Isteni*

155:7 I *szolgálliac teneked* II *szolgállyak Teneked*

155:8 I *valo* imadkozásba: *Felebaratomatis*, io II *való* imadkozásban: *Felebarátomatis* ió

155:8 I *seghélliem* II *seghélliem*

155:9 I *keserüseghibe*

155:11 I; II; III *szorgalmatoson*

155:12 I *de en nec feoleotte*, hogy II *de ennek fölötte*, hogy

155:12–13 I [locus a margón:] *Sap. 3. v. 15.*

155:13 I *Segicz* II *Segics*

155:15 I; II [...]

155:16 I *Halálos* betegségben *valo emberek* keoneorgési.

155:19 I *de legh feo* II *de legh fő*

155:20 I *kigio a mi* életünc *sarkat* II *kígyo az mi* életünc *sarkát* III *életünc sarkát*

155:22 I *okáért, nekünkis méltó* hogy *legh feob dolgunc e* légien II *okáért, nekünkis méltó,* hogy *légh főb dólghunk ez* légien

155:23 I *mind a hozzánc* II *mind az hozzánc*

155:24 I *miuelhogy nincz* II *miuelhogy nincs*

155:28 I *seghillie* II *seghílye*

156:3 *Legh* *eleoszeor* II *Legh* *először*

156:6 I *kibeol a* keouetkeozik II *kiből az* követözik

156:14 I *remensége lehet*, hogy

156:16 I *rolla auagy e* veszedelmes II *rólla az vagy ez* veszedelmes

156:16 I *alnoc*

156:16 I *világból, az eoreoc* II *világhból, az örök*

156:17 I *bizonioson* II; III *bizonyoson*

156:18 I *miuelhogy erette* II *miuelhogy eo erette*

156:20 I *fogiatkozásit, e* keués II *fogyatkozásit, ez* keués

156:20 I [locus a margón:] *Eccl. 29. v. 24.*

156:21 I *heliere* II *helyére*

156:21 I; II; III *szorgalmatoson*

156:24 I bizonnial *el* higgie II bizonnyal *el* hidgye
156:25 I késeo *az* Istenhez való terület[...], miuelhogy fogadása II késő *az* Istenhez való terület[...], miuelhogy fogadása tartya *az* Istennek
156:26 I ember, *az* Isten hozza fogaggia *eotet*. II ember, *az* Isten hozzá fogadgya *eotet*.
156:29 II minden *ez* világhi
156:30 I szüuebeol II szüüéböl
156:31 I es *eo* magais II és *eo* maghais
156:31 I mongia *el* a II mondgya *el* az
156:32 I; II Soltar[...]
156:33 I keoneorgeseket. Auagy II könyörghéseket. *Az* vagy
157:1 I *a mi* Vrunk II *az mi* Vrunk
157:1 I historiaiat, Auagy II historiáiát, *Az* vagy
157:3 I *Istennec* erette II *Istennek* érette
157:3 I emberne *az eo* betegére II embernek *az eo* betegére
157:5 I *feoleot* II fölöt
157:6 I viseluen
157:7–8 I betegsegetis indit II betegségheketis indít
157:9 I; II; III hertelen
157:10 I batoricsakis a
157:11–12 I szeghinségbe II szeghinségben
157:13 I; II *eo* magha
157:14 I csak *eo* maganac
157:14 I gyermekene *pedigh*, ezzel
157:18 I maradekiara, *hanem* ha
157:20 I miuelhogy *Z.* II miuelhogy *szent*
157:20–21 I [locus a margón:] *Psal. 36. v. 25.*
157:21 I maradékat, *hogy el* hagiataot, es kudusságra iutott *volna*. Ha II maradékat, *hogy el* hagiataot, és kudussághra iutott *vólna*. Ha
157:22 I keouetkeozendeo II köuetközendő
157:23 I batorithattiac *eotet*. II batorithattyák *eotet*.
157:25–26 I *a te* tikoizlo *szolgad* vetket, *csak egy keresére* megh
157:27 I *a megh* farattac, es [...] terheltettec, *te* hozzád II *a megh* fáradtak, és megh terheltettek, *Te* hozzád
157:28 I tikoizlo es bünnel *megh* terhelt II bünnel *megh* terhelt
157:28 I szántalanzor *megh* erdemlettem II szántalanzor *megh* erdemlettem
158:4–5 I *te tikoizlo* fiadnac.

158:6 I *es a te Z.* II *és az Te* szent
158:7 III *csinánál*
158:8 I *az en* lelkeket II *az én* lelkeket
158:12 I *valamit a te geolekeozeted által,* az Aniazentegyház
158:13 I *akaroc a te itileo* II *akarok az Te itilő*
158:22 I *engemet az en gonoz* II *enghemet az én gonosz*
158:26 I *engedni a te Z.* II *enghedni az Te* szent
158:30 I *halalomat, de végre,* nem
159:2 I *eletem[...]* határat II *életem[...]* határat
159:3 I; II *vész[...]* ki
159:6 I *hiueidnec* ki mulása, hanem *a* *bodogsagnac* Vttia, *e* II *hiueidnek* ki mulása, hanem *az* *bodogsághnac* Vttya, *ez*
159:7 I *niugodalom es ez okon,* iob II *nyughodalom és ez okon,* iób
159:7–8 I [*locus a margón:*] *Eccles. 7. v. 2. c. 4. v. 2.*
159:8 I *hiueid[...]* kimulások II *hiueid[...]* kimulások
159:8 I *napia: Mert vgianis, micsoda* az II *napia: Mert vgyanis, micsoda* az
159:10 I *várasunc,* es II *várasunk,* és
159:11 I *teli a mi életünc* II *teli az mi életünk*
159:13 I *vártac az eo oraiokat* II *várták az eo oráiokat*
159:14 I *hoszszabittatic, a* II *hozzabíttatik, az*
159:15 I *mert vgianis a* II *Mert vgyanis az*
159:16 I *hiszi a te ighiretedet* II *hiszi az Te ighiretedet*
159:16–17 I *oraiat. [...]*
159:17 II *Te* hozzád
159:18 I; II *szab[...]*lázd
159:19 I *malasztoddal, az en testi* II *malasztoddal az én testi*
159:19 I *mindenbe a te zent* II *mindenben az Te sz.*
159:20 I *magamat miuelhogy ha* II *maghamat miuelhogy ha*
159:20–21 I *tanácsod ellen, vgian* II *tanácsod ellen, vgyan*
159:24 I *Z. imadsaghi otalmazzanac engem, zent* erdemi
159:26 I *bodogsagh[...]* kiüansaga
159:27 I *azokba, mellieket* hallottam, [...] az II *azokban mellyeket* hallottam, [...] az
159:30 I *a farat szaruas* II *az fárat szaruas*
159:31 I *mert [...]* nincz
160:2 I *hailekodba* II *hailékodba*

160:2 II enghemet, ez
160:2–3 I halal[...] teomleocze fogságából II tömlöcze fogságából
160:4 I hogy *el* odoztassam
160:5 I hazadba, *Vram*, hogy II házadban *Vram*, hogy
160:8 I kisírtet II kisírtet
160:11 I Dauiddal, *Vram a* tüzeon II Dáuiddal, *Vram az* tüzön
160:11–12 I vittél *minket*, es *ime a* niugodalomra iutottunc, [...] II vittél *minket*, és *ime az* nyughodalomra iutottunk, [...]
160:13 I *A mi* Istenünc kiralioccka teot[...] minket II *Az mi* Istenünk királyokká töt[...] minket
160:14 I reuid, es *mint az árniec* mulando, minden eoreom [...] II röuid, és *mint az árnyek* mulando öröm, [...]
160:15 I feolden: *Holot* sem II földén: *Holot* sem
160:16 I; II mert *az* Isten
160:17–18 I kiuansagoc *nincsenec*, mert II kiuansághok *nincsenek*, mert
160:18–19 I minket *az eo* hazánac II minket *az eo* hazának
160:20–21 I vigaságh, *soha* csak szüuebe sem *eotleot az* emberi *allatnac*, melliet *az Vr* készítet *az eo* hiueinec II vigaságh *soha* csak szüüében sem ütözöt *az* emberi *állatnak*, mellyet *az Vr* készítet *az ő* hiueinek
160:22 I maguh *a* feoldbe II maghu *az* földben
160:23–24 I [locus a margón:] *I. Cor. 15 v. 42.*
160:24 I vagy, [...] ackor
160:25 I [...] ackor
160:25 I most *testi* vagy
160:27 I volta, *te* readis II vólta, *Te* reádis
160:29–30 I [locus a margón:] *Iob 19. v. 25.*
160:30 I *a feoldbeol* fel II *a földből* fel
160:30 I eolteozeouen
160:31 I szüuemben
161:2–3 I Istenem, *it e* világon *vághy*, e világon *éghes*, csak eoreocke *ne éghes*: Megh II Istenem *it* ez
161:3 II ues *énghemet*: Meg
161:5 I kemenczeiebe *megh* probalod II kemenczeiében *megh* próbálod
161:6 I miuelhogy azoc II miuelhogy azok vagyok kiket *Te*
161:8 I *Vram a mi* haboru[...]jinknac vigasztalása, es gjarlosaginknac II *Vram az mi* haboru[...]jinknac vigasztalása, és gjarlosághinknac
161:9 I Azert *auagy* künniebicsd *megh az en* niaualiaimat, *auagy* II Azért *azvagy* künniebicsd *megh az én* nyaualyáimat, *azuagy*

161:10 I ereosicz[...]d II erősics[...]d szüüemet
161:10 I szenueggiem *a te* látogatásodat II szenuedgyem *az Te* látogatásodat
161:16 I érdemlettem, *ez* ideigh való *faidalmackal el* változtattad II érdemlettem, *ez* ideigh való *faidalmokkal el* változtattad
161:18 I hanem *csak* tehozzad II hanem *csak Te* hozzád
161:19 I vagy *a te* betegidnec II vagy *az Te* betegidnek
161:21 I; II *hiu* III *hív*
161:26 I szorongatánac *tégedet* II szorongatánac *Téghedet*
161:27 I; II alázatoson III alázatoson
161:27 I en [...] órám II én [...] órám
161:28 II szüüemet
161:29 I vigasztali *engem*: Es II vigasztaly *enghem*: Es
161:30 I teged *a* menniei II Téghed *az* menniei
161:30 I vigasztala *a te* Z. II vigasztala *az Te* szent
162:1 I hogy *a Satan*, hatalmat II hogy *az Satan*, hatalmat
162:1 I raytam [...] II raitam [...]
162:2 II kisirtetiuel
162:2 I Ereosics[...]d *Vram a te* Z. II Erösics[...]d *Vram az Te* szent III Erösí[...]csed
162:4–5 I indicson *engem*, hanem mindenekbe *a te* szentseges akaratodhoz II indicson *enghem*, hanem mindenekben *az Te* szentséghes akaratodhoz
162:8 I akaratbol [...] mondhassam, *Vram* nem
162:9 I hanem *legien* *a te* Z. akaratod [...] mindenekbe *csak aggiad* *hogy mindenec a te* neued II mindenekben *csak* *hogy mindenec az Te* szent neuednek
162:10 I es *az en* lelkem üdueosségere *igazgattassanac*, Amen II és *az én* lelkemnek üdueösségére *igazgattassanak*, Amen
162:11 I; II *Az* Istenes
162:12 I irgalmas *Vr* Isten, eletünc[...], es halálunc[...] *Vra* II irgalmas *Vr* Isten
162:13–14 I számlaltad *az eo* napiait II számláltad *az eo* napiait
162:14 I vagy *a* vekeoni II árnyék és *az* vékony
162:17 I meg esmérüen II szüüemben, *hogy* meg *esmérüen*
162:18 I forgassam *az en* ki mulásom *napiat*, es II forgassam *az én* ki
162:21 I *alomba*, hanem II; III álmoson
162:23 I Tarcz[...] meg *en* Istenem *a te* zent fiadnac dragalátos *zent* vereért II Tarc[...] meg *én* Istenem *az Te* szent fiadnac dragalátos *zent* vereért
162:23 III Tarc[...] -meg
162:24 I hitet [...] bennem *mind veghigh*: Ereosicsed *az en* giarlosagomat II hitet [...] bennem *mind véghigh*: Erösicsed *az én* giarlosághomat

162:26 II ördöghnek alnaksága
162:27 II világhnak csalaradsága
162:27 I engem *te* teolled II enghem *Te* tölled
162:29 I *e* vilaghi segítségűl II *ez* vilaghi segítségűl
162:30 II enghemet, hanem
163:1 I; II Otalmaz *megh* Vram
163:1 I; II; III hertelen
163:2 I irgalmasságodert, *agy üdeot nékem, ki hozzád*
163:3 I latrot [...] hogy halálom[...] eleot[...], *az igaz* II előtte *az igaz*
163:4 I üdueozitöm[...] dragalatos II üduözitöm[...] draghalátos
163:5 I lelki *esmerettel*
163:7 I Christusnac *keserues* halála II Christusnak *keserues* halála
163:8 I *Az* halálra ítlt II *Az* halálra ítlt embernek könyörghése
163:9–10 I beolcsesegeddel *a te* valasztot II bölcseségeddel *a Te* választot
163:12 I csak *e* testi II csak *ez* testi
163:12–13 I karhozatotis *es* szántalanon, *sokkal* kisseb II kárhozatotis, *és* szántalanon *sokkal* kisseb
163:15 II enghemet, és
163:16 I; II; III hertelen
163:17 I attál *nékem az en* bűneim II adtál *nékem az én* bűneim
163:19 I Propheta, [...] halálom
163:19 I *ielentuen* nekem
163:19 I [locus a margón:] *Psal. 38. v. 5.*
163:22 I bűneomet
163:22–23 I akarád *megh* ostorozni II akarád *megh* ostorozny
163:23 I *megh mentenél* engem, Es miuelhogy II *megh mentenél* éngem; Es miuelhogy
163:24 I akaratod *io neuen* vészem *ezt a te* latogatasodat II akaratod *io neuen* vészem *ezt a Te* latogatasodat
163:29 I Emlekezzél *megh* en üdueoziteo Istenem, *a te* halálod II Emlekezzél *megh* én üduözítő Istenem *az Te* halálod
163:30 I rettegesirül, *melliet az Angial* *megh* ereossite, es
164:1 I hogy *az en* bűneimert, es *a te* Igassagodnac II hogy *az én* bűneimért, és *az Te* Igazsághodnak
164:2 I mely *az igaz* II mely *az jgaz*
164:5 I; II miuelhogy erre
164:8 I miképpen az *eo bűnei*ert *megh* II miképpen az *eo bűnei*ért *megh*

164:10 I szeghin II szeghín

164:11 I Z. BRIGITTA ASZONNAK AZ IGAZ II BRIGINANAK: *Az jgaz*

164:12 I mulásert *valo*, XV II mulásért való, XV

164:14 I Christus *a te* szereteoidnec II Christus *az Te* szeretőidnek

164:14–15 I edessége, geoneorúséges eoreom[...], minden II edesség^{hes} gyönyörúség^hés öröm[...], minden

164:15 I halladó vigaságh[...] II halladó vigasági

164:16 I szerelme, ki

164:17 I geoneorúseged *az* embereckel II gyönyörúség^hed *az* emberekkel

164:18 I üdöc[...] vtollian II üdök[...] vtóllyan

164:19 I szenuettel, *az* Istentül II szenuedtél *az* Istentül

164:20 I Emlekezzél *meg* azokrulis a II Emlekezzél *megh* azokrulis *az*

164:21 I Lelkedbe, szenuettél, *a mint* tennen *magad megh ielenttetted* mideon II lekedben *szenuedtél, az mint Ténnen maghad megh ielenttetted* midön

164:21 I Tanituanidnac II Tanituánydnak

164:22 I labait *megh* mosogatuan II lábait *megh* mosogatuán

164:22–23 I es [...] kegiessen *megh* vigasztaluán, *a ieouendeo* kin szenuedésidrül *eoket megh tanitád*: Emlekezzél *megh* II és [...] kegyessen *megh* vigasztaluán *az iöuendö* kijñ szenuedésidrül *öket megh tanitád*: Emlekezzél *megh*

164:25 I mellieket *a te* gienghe II mellyeket *az Te* gyenghe

164:25 I feszítettés kinnia II feszítettés kinnya

164:26–27 I mideon *a három imatsagh, es véres veritéc*[...] vtan, *az tennen* Tanituaniodtul *Iudastul*, *el arultattál, a te* valasztott II midön *az három imadságh, és véres veriték*[...] vtán *az tennen* Tanituányodtúl *Iudástúl* *el árúltattál, az Te* választot

164:27 I fogattatál, *a hamis tanu bizonsagh teueoktül be* vadoltattál II fogattatál, *az hamis tanu bizonyásagh teuöktül be* vádoltattál

164:28 I iteleo biraktul *megh* itiltettél II itilö biráktül *megh* itiltettél

164:29 I; II karhoztattál

164:30 I foztattál II fosztattál

164:30 I eolteoztettél II öltöztettél

165:1 I verettétél II verettettél

165:1–2 I cziapdoztattál, [...] teouis II csyapdostattál, *megh* ostoroztattál

165:2 I koronasztatál, [...] feied II koronáztattál

165:2 I verettétéc II veretteté^k

165:3 I illettetel II illettettél

165:4 I; II feszületed

165:5 I kérem *te* Z.

165:5 I eleot, *igaz* büneimrül valo [...]
165:6 I büneim[...]
165:9 I *semminemü* mertéc II *semminémü* mérték
165:11 I szenuettél
165:13 I *a* kerezthez szegeztéc, *es* *nagi* II *az* kereszthez
165:14 I szegeckel *megh* szaggatác, *es* *igi a te* szent II szegekkel *megh* szaggaták *és* *igy az Te* szent
165:15 I mereueduen *a te* gienghe II mereueduén *az Te* gyenghe
165:16–17 I Kérem *te* zent felsegedet, *e megh* *mondot* dragalatos *es* keserues II Kérem *Te* szent felségheadet, *ez megh* *mondot* drághalátos *és* keserues
165:18 I eoncz[...]*d* II öncs[...]*d* szüuemben III öncs[...]*d* szívembe
165:21 I *a te* sok
165:22 I szakázkodott
165:22–23 II szüuednek
165:23–24 I szenuettel, *a te* *megh* II szenuedtél, *az Te* *megh*
165:26 I egészségh [...] *nem* volt *te* II *nem* vólt *Te*
165:27 I mind azon által *minden* faidalmidrul el feletkezuen, *a te* szent II mind azon által *minden* faidalmidrúl el feletkezuén, *az Te* szent
166:1 I; II *Vram Isten*, *hog*y
166:2 I; II szenuedésid[...] emlekezeti
166:3 I bocsanati, *Amen*
166:3 I *Vdueozlegi* [...], *etc* II *VVduözlég*y [...], *etc*
166:6–7 I rettegesrül, [...] *mideon*
166:8 I *vetettél* II *vétettél*
166:9 I; II *halhatatlan*
166:11 I *teged Vram IESVS*, *a te ellenségid* illeténc [...], *kerem* II *Teghed Vram IESUS*, *az Te ellenségid* illeténc [...], *kérem*
166:12 I *en* [...] *ellensegimtül*
166:13 I *heliheztes a te* szarniad II *helyheztes az Te* szárnyad
166:13 I *io*[...]nac
166:14 I *beueolkeodeo* II *böuölködö*
166:16 I *finies* II *fynyes*
166:18–20 I *kínszenuedesednec* erdemeert, *kiualaztottaknac* üdueosseget, *es az eonneon gonoz erdemekért* pokolra *menendökne*c, [...] *eoreocke valo el vetéseket*: *Emlekezzel* II *kínszenuedésednek* érdeméért *ki valasztottaknak* üduösséghead, *és önnön gonosz erdemekért* pokolra *menendökne*c, [...] *örökké való el vetéseket*: *Emlekezzél*
166:22 II szüued

167:2 I io *akaro* Baratunc
167:4 I Saniarusagokban *a* keresztfán II sanyarusághokban *az* keresztfán
167:5 es *esmereoid*, tauul allottac *te* tölled II és *esmeröid*, táuuly állottak *Te* tölled
167:7 I keserüségébe *a te* Tanituaniodnac II keserüségében *az Te* Tanituányodnak
167:8 I ackor *a te* zent II akkor *az Te* szent
167:9 I; II *hatotta*, hogy
167:9 II *szüued*
167:14 II *szüuednek*
167:15 I melységébül
167:16 I szüüünknek *is* kiuanságit II *szüüünknekis* kiuansághit
167:17 I ioszagos *czelekedetekre*, es II ioszághos *czelekedetekre*, és
167:18 III ólcs[...]-meg
167:21 I szüüünc[...] edessége, *es* lelkünc *megh* mondhatatlan II *szüüünknek* edességhe, és lelkünknek *megh* mondhatatlan
167:22 I eczet[...], es
167:23 I kostoltal, *halalunc oraian* enged nekünc *a te* zent testednek, *es* vérednek II kóstoltál, *halálunk oráían* enghed nekünk *az Teszent* testednek, és vérednek
167:24 I melto *hazzank* vételet, *a mi* lelki II méltó *hazzánk* vételét, *az mi* lelki
167:24–25 I es [...] vigasztalására II és [...] vigasztalására
168:2 I tekéletességhe, *es* eoreome II tekéletességhe és öröme
168:3 I faidalmakrul
168:4–5 I miat, *a te* zent *Attiadtul magadat el hagiatus lenni* kialtad, [...] monduan
168:5 II *hogy az Te* szent *Atyádtul* el hagyattattál
168:6 I *a te* szent lelki
168:10 I omega, [...] ereossegh
168:12 I szelessegéert, tanicz
168:13 I engem *a te* Z. parancsolatidnac [...] *megh* II éngem *az Te* szent
168:14 I melysegeben [...] *be vagioc* merülue. Amen
168:17–18 I kerem *te* zent felsegedet, *a te* dragalatos II kérem *Te* szent felségheadet, *az Te* draghalátos
168:18–19 I melysegiert, *kik* által hatottác *még* *a te* csontaid[...] veleietis, testednek II hatották *még az Te* csontaid[...] veleietis, testednek és *szüüuednek*
168:20 I *hogy* engemet II *hogy* enghemet
168:20 I ki *azokbol*,
168:21 I el *a te* Z. II el *az Te* szent
168:21 I reitekibe, *a te* haragod II reitekiben *az Te* haragod

168:22 I mygh *megh csillapodic a te fel dagadot harag tartásodnac habia*, Amen
168:22 II múlik *az én büneimre fel*
169:2 I iele *es szerelemnec* II iele, *és szerelemnek*
169:4 I épsegh *a te szüz* II épsegh *az Te szüz*
169:5–6 I *buritua*
169:8 I *a te dragalatos vereddel [...]* szüemben II *az Te draghalátos*
169:8 II *szüemben*
169:9 I *a te faidalmidat es halálodat, es a haláadasban* II *az Te faidalmidat*
169:12 I *ereosseges Orozlan*
169:13–14 I *mideon mind szüednec* II *szüednek*
169:17 I irgalmas *ennekem, az en üdeomnec* II irgalmas *énnékem, az én üdömnek*
169:21 II *Christus, az felséghe*s
169:23 I *aianlottad* lelkedet II *ayánlottad* lelkedet
169:24 I *A te Z. kezedben aianlom Vram* lelkemet, *es tested* II *A te szent kezedben ayánlom Atyám* lelkemet, *Es tested*
169:25–26 I *szakaduan, szüed megh fakaduan, megh nyilatkoztatuan* irgalmassagodnac belseo részeit, *a mi valtságunkert [...]* megh II *szakaduán, szüed meg nyilatkoztatuan* irgalmassághodnac belső részeit *az mi valtságunkért*
169:27–28 I *ereosicz megh engem az Eordeogh[...], Vilagh[...], Test[...]* es *Vér[...]* tusakodási II *erösics megh enghem*
170:1 I *testnec, teneked* II *testnek Tenéked*
170:2 I *magadhoz, a te hozzad* II *magadhoz az Te hozzad*
170:5 I *Emlekezzél megh a* II *Emlekezzél megh az*
170:6 II *és ki*
170:6 I *merteckel mért verednec ki ontasárul, melliet* II *mertékkal mért szent verednek ki ontasárul* mellyet
170:8 I *egiedül te magad* II *egyedül Te maghad*
170:10 I *maradot benned, es vegezétre* II *maradot benned, és vegezétre*
170:11 I *függeztettél* II *függesztettél*
170:13 I *es csontodnac veleie* II *csontodnak veleie*
170:14–15 I *vérednec ki eonteséért, kegielmez nekem* II *verednek ki önteséért, légy*
170:17 I *Az eleobbeni keoneorgések befeiezése* II *Az előbbeni könyörgéseknek befeiezése*
170:18 II *szüemet*
170:19 I *es a szerelemnec*
170:19 I *legienec ennekem* II *legyenek énnékem*
170:20 I *engemet telliességgel* II *enghemet tellyességgel*
170:21 II *szüem*

170:22 I; II; III *hogy ez*
170:23 I *vilagbul valo* kimulasom II *világból való* kimulásom
170:24 I *minniei*
171:2 II *köuetközendö*
171:7–8 I *holtaknac irgalmas, kegielmes* II *hóltaknak jrgalmas* kegyelmes
171:8 I *nekik*
171:9–175:22 I [...]
171:9 II *AZ MI VDVOEZItönk keserues* kijn
171:12 II *általla az* bünösök
171:15 II *Te* néked
171:18 II *fia, az* emberi
171:20 II *országból az* földre szállal, *az* szüsznek
171:24 II *és az* halálnak
171:26 II *festéd, az Te* tulaydon
171:27 II *töüö meg fogattatál, az* Annas
172:2 II *paghányok*
172:3 II *ityltetél*
172:3 II *Pilatustúl*
172:5 II *vöd*
172:7 II *vennéd az én* nyakamrúl; *Az* Caluaría
172:7 II *meztelenül* vetköztetél
172:8 II *födöznéd, Az* kereztfához
172:9 II *szab[...]*laztatnék, *Az* latroknak közepette fel
172:10 II *latroknak* kinnnyátúl
172:11 II *oruoslanád, Az Te* szent
172:12 II *szüuemnek*
172:15 II *verettetél*
172:21 II *keseredtél*
172:23 II *gyalazatokkal megh* terheltetél
172:26 II *keze és* láába
172:27 II *lyuggattattál*
172:31 I *koptál*
173:2 II *öntetél*
173:3 II *mely az* Atia
173:4 II *ayanltaték.*

173:5 II kinaidert, *az Te* draghalátos
173:6 II kérlek *Téghedet*, odosz
173:6 II enghemet *az*
173:7 II oltalmaz *megh* minden
173:8 II vezér[...]yed
173:9 II legyenek *Te* előtted
173:9 II öregbics[...]d bennem *az Te* szerelmedet
173:10 II alhatatosságod *az Te* szolgálhatodban
173:11 II lelkemet, *az Te* keserues
173:15 II ki *az Te* véres
173:16 II foghattatál
173:16 II adgyad *az Te* szent
173:17–18 II gheriedgyen *az mi* szüüünkben
173:18 II arúltatásokat
173:20 II *az hamis* bírák
173:21 II földue
173:22 II hogy *az Te* szenedésidnek
173:24 II gyözüén *az Te* bodoghsághodban
173:26 II itíltetél
173:28 II itílet
173:30–31 II mezítelen *az keresztfára fel* emeltetél
173:31 II adál *az mi* büneik
173:31–174:1 II; III irgalmason
174:2 II szüüünkben
174:3 II és *az Te* szent
174:3 II érezzük *az mi* lelkünkben
174:5 II szomiusághodban, és nagy
174:5 II bocsátád és *az Te*
174:5–6 II szabadulásokra, pokolra alá szállál
174:6 II büneimnek
174:7 II gyöződelmet
174:8 II véuen, *az Te* örömedben
174:10 II szaggattaték, és *az mi* valtságunkra és *meg* tisztulásunkra
174:11–12 II *az sebnék helyérül*, Enged hogy *az mi* szüüünknek keménysége, *az Te* haláloznak emlekezetire meg

174:12 II kik *szent haláloddal* meg
174:13 II tisztúluán Tégedet dicsösségedben
174:14 II kinnyá[...]rúl
174:16–17 II és *az* koporsóban
174:17 II hogy *az Te* halálod[...] érdeme
174:18 II örökké való halaltúl
174:22 II hogy *ezeket az Te* vtólsó
174:23 II Tégedet, hogy *ezeknek az Te* heet mondásidnak ereie
174:25 II *Te* szent
174:26 II kéréd *az Te* szent
174:27 II kegyelmezzen *az Te* hohéridnak, *azonképpen* énis
174:29 II ma *Te* veled
174:30 II *azonképpen* vgy uezér[...]lyed [...] az én életemetis
175:1 II halalomnak oráían
175:1 II hogy *Te* veled
175:3 II mint *az Te* szerelmes
175:3 II Aszszony *állat*, ihon
175:4 II enghemetis *az Te* szent Anyádnak ayánluán *megh* oltalmaz
175:6 II Miképpen *Te az* sok kinuallásoknak
175:7 II En Istenem, En Istenem, *vallyons* miért
175:7–8 II enghemet? Adgyad
175:9 II *Te* hozzád
175:9 II és *Te* tölled *mint szerelmes Atyámtúl* várjam oltalmamat: [...]
175:9 III oltalmamat
175:11 II mondád *az Te* kinuallásid
175:12 II [...] szomiúhozom; Geriesze fel én bennemis ez
175:13 II *az Te* szerelmedet, hogy *én* mindenkor
175:15 II oráían *az Te* lelkedet
175:16 II énis *az én* vtólsó
175:16 II ayánlyam *az én* lelkemet
175:18 II valamiket *az Te* szent Atyád *néked* parancsolt *vala*, vtólsó szódbannis bizonytságot
175:19 II adgyad *nékem*, hogy
175:20 II mindenekben *az Te* akaratod
175:20–21 II rendelúén életemet, [...] az *Te* szenedésednek iutalmában az örökké való bodogsághban

176:2 I *A KEOZEONSEGES IOKERT VALO KEOneorgésec* II *AZ KEOZEONSEGES IOKERT VALÓ KÖnyörghések*

176:3 I *Bekeséért, es pogani ellen valo diadalomert.*

176:4–26 I [...]

176:6 II keresztyenséghre, és véd

176:7 II *az te* haragodat

176:11–12 II mert *te ellened* vétkeztünk [...], el szakadtunk *te* tölled

176:13 II oltalmazoiátúl, *az te* szent

176:14 II vetettük *az te* parancsolatidat

176:17 II emlekezzél *megh* az

176:18 II népednek lelkét

176:19 II ismériük *az mi* büneinket

176:20 II szüuel *megh* engesztellyük *az te* haragodat

176:22 II vál[...]tál

176:22 II Vram *te* ellened

176:23 II imé *te* hozzád

176:23 II; III alázatosan

176:23 II könyörgünk *néked*, hogy

176:24 II cselekedgyél *mi* velünk

176:24 II hanem *az te* nagy

176:25 II roncs[...] meg III roncs[...] -meg

176:25 II ellenségnek gonosz szandékat, kiért *az Te* szent

176:26 II dicsíriük *mind* örökkön

177:1 I I.

177:2 I es *a te* benned bizoc[...] II és *az te* benned

177:3 I segél[...]d *megh* a II segél[...]d *meg* az

177:4 I hogy *az eo* ellensegec dühössege le nyomatuan II hogy *az mi* ellenséginknek dühösséget

177:5 I *szüntelen* haladással dicsirhessenec *tegedet*.

177:6 II Uram *az mi*

177:6 II egyéb *az ki*

177:6–7 I ki [...] hadakozzec *erettünc*, hanem

177:8 I szarmaznac *minden Z.*

177:10 I hogy [...] *szüü*nket *a te* parancsolatidba II *mi szüü*nket *az te* parancsolatidban

177:10–11 I ellenseginc

177:11 I *megh* menekeduen, a *te oltalmad* alatt

177:13–17 I Vt Isten [...] bekeségnek
177:14 II azért *mi* nekünk
177:15 II szenedünk, *az te* hatalmas
177:16 II segítségheiddel győződelmesen
177:17 I kinek *esméreti* II kinek *esméreti*
177:17–18 I szolgatitia [...] Vraságh, Eorizd *megh a* II őrizd *megh az*
177:19 I; II kik *te* benned
177:19 I ellenséginc fegiuerétül *megh menekeggiünc*. II ellenségink fegyuerétül
177:20 I [locus a margón:] *Iudith. 6. v. 3. Oseae 2. v. 18. Psal. 45. v. 10. Isai. 42. v. 13.*
177:21 I oalmazd *megh a te* hiueidet II oalmazd *megh az te* hiueidet
177:21–22 I ellenségek *düheosségetül*, hogy II ellenségheknek gonosz szandékoktúl
177:22–23 I szolgálhassanac *teneked*.
177:24 I mindenható [...] Isten
177:24 I es *a* földi allatokat [...] igazgatod II és *az* földi
177:26 II népednek könyörghését
177:26 I üdeonkbe, *a te* bekeségedet. II üdönkben, *az te* bekeségednek
177:27–32 I [...]
177:27 II Isten, *az te* benned
177:27–28 II kegyelmesen *az mi* könyörghésinket, és miuelhogy nálad
177:29 II adgyad *az te* szent
177:31 II mert *vgyanis* semmi
177:31 II árthat *mi* nekünk
177:32 II vralkodik *mi* raytunk
178:1 I fiad[...] testamentomarul
178:2 I hirde[...]te *az Angialoc* által II hirdettete *az Angyalok* által
178:2 I menetelekoris II menete koris
178:3–4 I minket *csendes* bekeségbe, *Vgian azon te zent fiadnac, a mi Vrunc IESVS Christusnac zent vére hullasaert, Amen.*
178:5 I II. Öröc
178:5 I ki[...] kezébe vagion minden [...]
178:6 I birodalom, *es minden orzagh*: Tekincs
178:6 I segítségére II segítségére
178:7 I az *eonneon* ereiekbe II az *önnön* ereiekben
178:8–9 I *a te* hatalmas kezéd[...] ereieuel, hogy *megh ismérie* mind e vilagh [...], hogy [...] te [...] hadakozol *mi erettünc*,
178:8 II *az te* hatalmas

178:10–15 I [...] A mi Vrunc
 178:10 II ki *az te* hozzád
 178:10 II és *az megh* keseredettek[...]
 178:11–12 II kegyelmesen *az mi* könyörghésinket
 178:12 II mellyel *néked könyörgünk* inségünkben
 178:13 II ellenséginknek incselkedésit, hogy semmi *veszedelmekben* megh
 178:14 II győzettesünk
 178:14 II veszedelemből
 178:16 I *etc.* Amen
 178:17 I; III.[...]
 178:18 I irgalmu Isten[...], ki *a te* haragodbais *el* nem feletkezel [...]
 178:19 II *az te nagy* kegyelmességedről
 178:19 II nincsen *az mi* sok
 178:19–20 I *irgalmassagodról*, noha *sokat vetettünc ellened, es bününkel* teged haragra indítottunc, *kiert* a pogany [...] által [...] ostorosz *minket*:
 178:21 I [...] Mind az által, [...] kerünc tegedet, *a te nagy irgalmassagodert*,
 178:22 I hogy *a mi* gonossaginkat *te* magad ostorosz[...]*d* II hogy *az mi* gonosságinkat *Te* maghad ostoroz[...]*d*
 178:22–23 agy *a mi* verünc szomiuhozo pogany kezébe. [...] Iob *Vram* nekünkis irgalmas II adgy *az mi* vérünk szomiuhozó poghany kezében, Mert iób nékünk, *az Ténnen* jrgalmas
 178:23–24 I [locus a margón:] 2. *Re.* 24. v. 14. *Iudit.* 7. v. 19. 20.
 178:24 I sem *a* pogany II sem *az* poghány
 178:25 I vöttec II vötték
 178:26–27 I [locus a margón:] *Deut.* 280
 178:27 I feniegetesed, *mert* nem szolgált[...]*c* hiuen *teneked* II fenyegetésed, *mert* nem szolgáltunk hiuen *Te* néked
 178:29 I irgalmas [...] Isten
 178:29–31 I [locus a margón:] *EZech.* 21. v. 28.
 179:1 I izigh, *az eo* haladatlan II ízig *az eo* haladatlan
 179:2 I raitunkis *ama te* szerelmes [...] fiadert II raitunkis *amaz te* szerelmes
 179:3 I Tekincs[...] megh II Tekincs[...] meg III Tekincs[...]-meg
 179:8–10 I [locus a margón:] *Exo.* 17. v. 11. 4. *Reg.* 19. v. 35. 4. *Reg.* 6. v. 18.
 179:10 I keresére a II keresére *az*
 179:11 I *a te* haragod II *az te* haragod
 179:12 I Goliadot, *a te* kicsin II Goliadot, *az Te* kicsín
 179:13 I roncz[...] meg

179:13 I mindeneknec,
179:16 I [locus a margón:] *Psal.* 78.
179:16 II Az 78. Sóltárból
179:17–18 I feortöztették *a te* templomidat *a te* várasidból kerteket csinaltac: *A te* szolgálid testét *az* égghi II förtöztették *az Te* Templomidat, *az Te* várasidból kerteket csináltak: *Az Te* szolgálid testét, *az* égghi
179:19 I vérrel, *mint vizzel*, folynac, és nincs *a ki*
179:20 I temesse *a te* fiaidat II temesse *az Te* fiaidat
179:21 I vagiunc *a mi* keorüllünc II vagyunk *az mi* körülünk
179:22 I Vram, *a te* ellenünc II Vram, *az te* ellenünk
179:23 I Eoncz[...] ki II Eoncs[...] ki III Eönts[...] -ki
179:23 I dicsírnc, *es a te* zent II dicsírnek *és az Te* szent
179:24 I vetküinkrül
179:27 I Segily *megh* minket üdueossigünknc II Segély *megh* minket
179:29–30 Hon vagion *a mi* Istenünc II Hon vagyon *az mi* Istenünk
179:31 I eleodbe, *a te* teomleoczben II elődben, *az te* tömlöczben
180:1 I merteckel *a mi* ellenseginknc II mertékkal *az mi* ellenséginknek
180:2 I tegedet. II tégedet.
180:4 I poganioknac hatalmasságot II pogányoknak hatalmasságot
180:5 I ereosságünc, *a mi* soc II erősségünk, *az mi* sok
180:6 I; II segítsége
180:7 I hániat[...]nakis
180:7 II Roncs[...] el
180:9 I keoneorgési, *mellieket mys*, *veszedelmes üdeokban mondhatunc*.
180:10 I Vram, *te Z. felsegednc* szinte oly koniü [...], *a keués*, *es* ereetlen
180:10 II könyü *tenéked*
180:11 I szabaditanod, [...] mint II szabadítanod *az te* népedet
180:11 I Segely [...]
180:14 I [locus a margon:] *ASA.* 2.
180:16 I nincs *a ki* *neked* ellened II nincs *az ki* *neked* ellened
180:19 I; II De *holot* nem
180:21 I [locus a margón:] *JOSIAS.* 2.
180:22 I *es a mi* *megh* valtonc II *és az mi* *megh* váltónk
180:23 I Isten, *a te* szolgálidert, *es* II Isten *az te* szolgálidért, *és*
180:23–24 I nepedet, *Vram*, *ellensegi* *megh* holdoltattác, *a te* templomodát II holdoltatták, *az Te* Templomidat

180:24 I *leottünc* II *löttünk*
180:25 I *vralkodnál mi raitunc* II *vralkodnál mi raytunk*
180:26 I *gonossaginc* II *gonoszsághink*
180:27 I *neuedet, a ki* II *neuedet, az ki*
180:28 I *minket, a mi hamisságunkert* II *minket az mi hamisságinkért*
180:29 I *pedigh a te kezede* II *pedigh az te kezede alkotmányi vagyunk*
180:30 I *varasid a te zent egihazid* II *várasid, az te szentegyházid*
181:1 I *valtoztac, a tüztül* II *változtak, az tüztül*
181:1 I I [locus a margón:] *ISAIAS*. Jsai.
181:2–8 I [...]
181:4 II *Haycs[...]* meg *Vram az te füleidet* III *Háycs[...]-meg*
181:5 II *Nysd meg Vram az te szemeidet*
181:5–6 II *hallyad az mi ellenségink*
181:10 I *reanc, a mi alnaksaginkert* II *reánk az mi álnakságinkért*
181:10–11 I *vetkeztünc te ellened*
181:12 I *itiletod szerint ereztetted reanc* II *itiletod szerént eresztetted reánk*
181:13 I *minket a mi ellenseginc* II *minket az mi ellenségink*
181:15 I *teolcz[...]* be II *Tölcs[...]* be III *Tölcs[...]-bé*
181:15 I *sziüünkbeol, [...]*
181:17 I; II *szilidséged*
181:20 I *megh esmériec* II *megh esmériék*
181:21 I; II *vagy az igaz*
181:21 I I [locus a margón:] *AZARIAS*. Dani.
181:23 I *megh a te zent* II *megh az te zent*
181:23 II *Haycs[...]* meg III *Haycs[...]-meg*
181:28 I I [locus a margón:] *DANIEL*. Dani.
181:30 I *te Z. neuedért*
181:30 I *emlekezzél megh velünc* II *emlekezzél megh vélünk*
181:31 I *Vetkeztünc a mi atiainkal* II *Vétkeztünk az mi atyáinkal*
181:32 I *raytunc: Auagi* II *raytunk: Az vagy*
181:33 I *vetkeinkert megh akarz* II *vetkeinkért megh akarsz*
182:1 *nepedet, a pogany* II *népedet az pogányok*
182:2 I *Hon vagion az eo Istenecc?* [locus a margón:] *JEREMIAS*. Iere. II *Hon vagyon az eo Istenecc?*
182:3–10 I [...]

182:3 II Istene, *az mi lelkünk* nagy
182:4 II kiált[...]: Halgas
182:5 II vagy, és könyörűly
182:10 II Atyáink[...]
182:11 I *Ne nézd azért a mi gonosságinkat, hanem emlekezzél megh a te irgalmas kezeidről, es a te Z. neuedről*
182:12–14 I es [...] azért attad szüünkben a te neued isméretit, *hogy bizuast köniörögiünc te neked.* [locus a margón]
182:12 II *tégedet*: Azért
182:13 II *szüünkben*, hogy segítségül
182:13–14 II *téghed az mi foghságunkban*
182:16 I *insigünkbeol*
182:23–24 II *népeden*. Fordícsd II *népeden*. Fordícsd
182:25 I [locus a margón]
182:26 I Geoycz[...] ismet II Gyöcs[...] ismet III Gyöjcs[...] ismét
182:26 I szalankozot *feold* népe sokaságat II II szalankozot *föld* népe sokaságát
182:29 I [locus a margón]
182:32 I *rettencz*[...] megh II *rettencs*[...] megh
182:32–33 I *karomlonac*
182:33 I [locus a margón]
183:3 I megh *nagy* hatalmokat, *hogy meg ismeriec* [...], *hogy* II megh *nagy* hatalmokat, *hogy meg ismeriék*
183:4 I [locus a margón:] 5. *elegans oratio habetur.*
183:8 I megh *esmérteted velünc*, *Elegeggiél* II megh *esmérteted velünk*, *Elegedgyel*
183:9–10 I *rabsagiual. Tericsd* haragodat a te Z. II *rabsagiual. Tericsd* haragodat, *az te szent* III *Fordí*[...]csad
183:11 I *ereiéuel az eo düheossegeket* II *ereiéuel, az eo dühösségeket*
183:13 I *megh batoritad* II *meg batoritád*
183:14 I; II *Gedeontis, csak*, három
183:15 I *geozeodelmessé teod* II *gyözödelmessé töd*
183:15–16 I *Ionatas*[...], es *az eo inassa által* megh ver[...]éd, *Amaz iszoniu Goliadotis*, egy II *Ionatas*[...], és *az eo inassa által* megh ver[...]éd, *Amaz iszonyú Goliadotis*, egy
183:17 I megh *a mi keoneorgesünket* II megh *az mi könyörgésünket*
183:18 I *ronczd el a mi ellenségünc* II *ronczd el az mi ellenségünk*
183:21–23 I [locus a margón:] *Sozome lib. 7. ca. 24. Theodo. lib. 5. ca. 23.*
183:22 I *hogy az eo nylait, az eonneon* II *hogy az eo nylait, az önnön*
183:23 I es *mégh* *kezekbeolis a* II *kezekbőlis az*

183:24–25 I hanem *a mi* alazatos keoneorgesünket, *es* szabadicsd II hanem *az mi* alázatos könyörgésünket, *és* szabadicsd
183:26 I küld *a mi* haduncnac othalmara II küld *az mi* hadunknak othalmára
183:27 I Theodosius *Ciaszar* ereotlen II Theodosius *Ciaszár* erőtlen
183:27–28 I [locus a margón:] *Theodo. lib. 5. ca. 23. [!] Sabel. li. 1. decad. 4. Bonfi. Decad. 1. libri 7.*
184:1 I szenteidnec
184:1 II *fínyes*
184:1 I [locus a margón:] *Euag. li. 4. ca. 28.*
184:3 I [locus a margón:] *2 Mach 10. v. 29. c. 11. v. 8.*
184:3 II *segítsegére*
184:3 I *fírfiakat*
184:4 I [...] *mennyegbeol bocsatal, kik*
184:7–8 I *szolgalhassunc te* neked II *szolgalhassunk te* neked
184:8 I *megh esméruen* II *megh esmérúén*
184:10 I [margón:] *Z. Agoston ideiebe élt.*
184:11 I [margón:] *De Persecut. Vandalica*
184:11–12 I *vattoc, a ti* reatoc II *vattok az ti* reátok
184:18 I *leot* II *lót*
184:18 I *feorteoztetet* II *förtöztetet*
184:19 I *foztottác eotet az eo ellenseghi, es* II *fosztották ötet az eo ellenséghi, és*
184:21 I *nap eo* beleie II *nap eo* beléie
184:23 I *Clastrom*[...]ba II *Clastrom*[...]ban
184:26 I *ki megh* vigasztallia II *ki megh* vigasztallya
184:27 I *iegiese*[...] *kinnia*[...]nac
184:30 I *kerietec* [...] *Istent*
185:1 I *segítsétec* II *segicsétek*
185:2 I *gölekeozetet, melliet el* elein II *gyöleközetet, mellyet el* elein
185:3 I; II *segítségül*
185:4 I *geoytöttetec eozue, mikor*
185:5 I *loua*[...]c
185:7 I; II; III *szorgalmatoson*
185:9 I *fiaid, a* II *fiaid, az*
185:12 I *voltunkat, [...]* *hogy* II *vóltunkat, [...]* *hogy*
185:13 I *könöregietec* II *könyöregietek*
185:14 I *mi* reanc II *mi* reánk

185:15–16 I *mielhogy* Christusis könörge *az eo* ellenseghiért II *mielhogy* Christusis könörge *az eo* ellenseghiért

185:17–18 I kezedet. *Esmeriuc* II kezedet: *Esmériük*

185:20 II *szegínyerül*:

185:25 I *teueliettek* nec, *a te* igassagod *finiesseget* II *tuelyedtek* nek *az te* jgagságodnak *finyességhet*

186:3 I *sziue*, *a te* igassagodnac II *sziue*, *az te* jgagságodnak

186:4–10 I *terien*, [...] A mi *Vrunc*

186:6–7 II *gyogícs*[...]d

186:9 II *egyetembe*, *vy szüuel*

186:13 I *melliet a* ténnen II *mellyet az* ténnen

186:14 I *bozzusagodra*, *a pokol* II *boszuságodra*, *az pokol*

186:17–18 *aniazentegyházad*[...], *es az eo* fiai[...] könörgéset II *anyaszentegyházad*[...], *és az eo* fiai[...] könörgéset

186:19 I *az el* *teueliettec* II *az el* *téuelyedtek*

186:20 I *Geoycz mind* egy II *szüuerül*: *Gyöcs*[...] *mind* egy III *Gyöjcs*[...] egy

186:21 I *esmerienec* II *esmérienek*

186:21 I *küldeottel*, *A mi* *Vrunc* II *küldöttél*, *Az mi* *Vrunc*

186:22 I *dücsösegh öröckön* öröcke II; III *dücsösség örökkön* örökké

186:25 II *kereszttségis*, *vy*

186:26 I *sziuel*

186:27 II *te* néked

186:27 II *szüünkben*

186:29 I; II; III *szorgalmatoson*

186:29 I *paztor*[...]

187:1 I *es* [...] *minden* II *és* [...] *minden*

187:2 I *dicsiriünc tegedet*. II *rágalmazása nélkül* *dicsiriünk tégedet*.

187:3 I *megh azert* *Vram*

187:4 II *szüüökrül*

187:5 I *hozd vizza az el* *teuelietteket*, *es*

187:5 I *tanics megh minden* *teueligöket*. *A te* [...] *Z*. II *tanícs*[...]d *meg az*

187:8 I *Christus*, *a te* *hiueidnec* II *Christus*, *az te* *hiueidnek*

187:10 I *geolekezetid* *hoyoiat* II *gyöleközetednek*

187:10 I *tengeri haboc*,

187:11 I *veghig Z*. *szeme*[...]det II *végig az te* *szemeidet*

187:12 I *mert ihon* *el*

187:12 I *vesztül*, es
187:13 I pokolnac *kapuy*, el hatalmaznac raitunc II hatalmazik *mi* raytunk
187:13 I seghitesz II segítesz *minket*.
187:15 I *feolötte* II fölötte
187:16–17 I szeoleodet, es [...] tapoggia a te *Templomodat?*
187:17 II gyöleközetedet
187:18 II nyuics[...] ki III nyújcs[...] -ki
187:18 I te [...] karodat, es szab[...]lázd meg *a mi* II szab[...]lázd megh *az mi*
187:20 I *feorteoztettec* II förtöztették
187:22 I gialaztac *a te* ellensegid II gyalázták *az te* ellenségid
187:24 I *te* hozzád II *te* hozzád
187:24–25 I erdeminket
187:26 I idegenek *ragadozo* sakmanniára II örökségedet *az* idegeneknek *ragadozó* sákmannyára
187:27 I eorülne *az eo* gialazattian II örülnek *az eo* gyalázattyán
187:28 I iegiesedet, *es a te testedet*, az II Iegyeseidet, *és az Te testedet*, az
187:29–30 I Eppicz[...]d fel ismet, *az el dölt* Hierusalem[...] falait II Eppics[...]d fel ismét *az el dölt* Hierusalem[...] falait
187:31 I teged[...], a II téged[...], az III téged[...] a'
188:1 I *Az Egész Aniazentegyházert* II *Az Egész Anyaszentegyházért*
188:2 I es *a te Z.* ighid II és *az Te* szent ighid
188:3 I *a te* kiseded II *az Te* kiseded
188:3 I terieztuen, *mind e* II teriesztuén, *mind ez*
188:6 I geozeodelmesse *teotted*, megh eorizuen *a te Z.* ighidnec II gyözödelmessé tötted, megh örizuén *az Te* szent ighidnek
188:7 I *igazan valo* safarkodasába II *igazán való* safarkodásában
188:10 I éppen *megh* maraggion II éppen *megh* maradgyon
188:11 Vram, *a te* szárniad II Vram, *az Te* szárnyad
188:12 I *te* teolled II *te* tölled
188:12–13 I göleközet[...]nec II gyöleközet[...]nek
188:13 I *hogy mind* veghigh II *hogy mind* véghigh
188:13–14 I maraduan *a te* igassagodba II maraduán *az Te* jgasságodban
188:15 I IESVS, *etc.* II által. [...]
188:16 I *Az igaz* lelki paztorokért II *Az igaz* lelki pásztorokért
188:18 I *hiu* munkásokat kerünc *te* teolled, *a te aratásodra*, kik II *hiu* munkásokat kériünk *te* tölled, *az Te aratásodra*, kik III *hív*

188:19 I tudomani[...] kenierét
188:21 I tengerébeol, *a te* halodba II tengeréből, *az Te* hálóban
188:22 I Tekincz[...] megh II Tekíncs[...] megh III Tekíncs[...] -meg
188:23 I es *nincz ki* megh
188:23 I ellensegh[...]
188:24 I Erdei[...] düheossegétül
188:25 I ighid[...] kenierét II ighidnek
188:29 I *leottec* II *löttek*
189:2 I; II *hü* III *hív*
189:4 I magiarázzac *a te* Z. ighidet II magyarázzák *az Te* szent ighidet
189:4 I hordozzac, *a te* el II hordozzák *az Te* el
189:7 I *az* ocsmani II *az* ocsmány
189:11 I [locus a margón:] *Amos 8. v. 11.*
189:11 I ighidnec II ighidnek
189:11 I el *a te* nyaiadtul II el *az Te* nyáiadtól
189:12 I ighidnec II ighidnek
189:13–14 I hanem, *eo* magoc futottac *a te* eoreoksegednec pusztítására: *Agy*, nem II hanem *eo* magok futottak *az Te* örökségednek pusztítására
189:14 I paztorokat [...] nekünc
189:17 I; II etc. [...]
189:18 I *A* Fejedelmekért II *Az* Fejedelmekért
189:19 II Királyoknak királlya
189:19 I [locus a margón:] *1. Timo. 2. v. 2.*
189:21 I alazatoson II; III alázatoson
189:24 I [...] teolled *veot* birodalommal *a te* Z. II *vöt* birodalommal, *az Te* szent neuednek tisztességére
189:24–25 I Aniazentegyháznac eppületire, *az* ország II Anyaszentegyháznak eppületire, *az* ország
189:27 I *Te* teolled II *Te* tölled
189:29 I *megh* othalmazzac, *meg* büntessec II *megh* othalmazzák, *meg* büntesség
189:29 I *teoueoket*
189:30 I [locus a margón:] *Rom. 13. v. 2.*
189:30 I; II lelki *esmeretünket*
190:1–11 I [locus a margón:] *Isaiae 3. v. 4. Oseae 13. v. 11.*
190:2 I *szüueoket* II *szüüöket*
190:5 I *ayandoc* II *ayándok*

190:7–9 I [locus a margón:] *Job 34. v. 30. Psal. 75. v. 13. Prou. 28. v. 2.*
 190:8 I es *ettül*, rettenetes itíleted II itíleted
 190:9 I lelkedet [...], veszedelembe II lelkedet *ő* tölle
 190:9 I mert *vgianis*, a II mert, *vgyanis*, az
 190:11–12 I [locus a margón:] 2. *Reg. 24. v. 1.*
 190:12 I; II embert *öletél* *megh*.
 190:14 I lelkedet, *a mi* feiedelminktül II lelkedet *az mi* feiedelminktül
 190:16 I otalmazd *megh* minden II otalmazd *meg* minden
 190:17 I *teoueoc*, *az* aruac II *téuök* *az* áruák
 190:17 I otalmi, *a megh* niomorod[...]tac segítsegi II oltalmi, *az megh* niomorod[...]tak segítsegi
 190:18 I Aniazentegyaz[...] daikay
 190:20 I hanem *a* reaioc bizot keosségéth. II hanem *az* reáiok bizot kösségnek *iauát* szomiúhazzák
 190:22 I *A* deogh halálnac *el* tauoztatásáért. II *Az* dögh halálnak *el* tauoztatásáért
 190:23 I vetkeztünc *a mi* Atiainkal II vétkeztünk, *az mi* Atyáinkal
 190:24 I cselekettünc, *a* bünben *el* merültünc II cselekedtünk, *az* bünben *el* merültünk
 190:24–25 I haszontalanoc[...] leottünc II haszontalanoc[...] löttünk
 190:25 I Vram, *a te* haragodat II Vram, *az Te* haragodat
 190:26 I [locus a margón:] *Leuitic. 26. v. 25 Deuter. 28. v. 21.*
 190:30 I rollunc *ezt a te* csapasodat II röllunk *ezt az Te* csapásodat
 191:1 I nekünc *a te* irgalmassagodat, *giogicz* *megh* *minket* *Z. neuedért*, es *a* hertelen II nekünk *az Te* irgalmassagodat
 191:1 II; III hertelen
 191:2 I *megh* *minket*. [...] II *megh* *minket*
 191:4 I látogas[...]d *a mi* gonossaginkat II látogas[...] *az mi* gonosszáginkat
 191:5 I Es *ez*
 191:6 I *minket* *az* eoreoc
 191:6–7 I mert *vganis*, azért ostoroz[...] Vram *minket*, *iol tudom*, hogy II mert *vgyanis*, azért
 191:6–8 I [locus a margón:] *I. Cor. 11. v. 32. 2. Reg. 24 v. 14 Iudith 7. v. 20.*
 191:8 I Istenem *a* tennen II Istenem *az* tennen
 191:10 I nekünc. *Irgalmazz* *nekünc* *a te*
 191:11 I szerent, *a te* szerelmes II szerént, *az Te* szerelmes
 191:12 I hullasaért. *Amen*. II húllasaért. *Amen*
 191:13. *Ennec feoleotte* a Litaniakba, *ighen* alkalmatos
 191:14 I *A* feold II *Az* föld

191:16 I *teod* II *töd*

191:16–19 I [locus a margón:] *Psa. 146. v. 8. Ieremiae 14. v. 4. Leuitic. 26. v. 3. 19. Deuter. 28. v. 23.*

191:18 I *néked, eoncz[...]* ki *a te* *aldomásodat* II *öncs[...]* ki *az Te* *aldomásodat* III *öncs[...]*-ki

191:18 I *agy a mi* *testünc* II *adgy az mi* *testünk*

191:21 I *M. Antonius*

191:21 I [locus a margón:] *Tertull. Apol. c. 5. n. 64. Euseb. 5. histor. cap. 5.*

191:21–22 I *szomiusagokba, az Illies* II *szomiuságokban, az Illyes*

191:24 I *eorizd megh* *minden* II *örizd megh* *minden*

191:24–25 I *szolgaid testi* *taplalásat*

191:25–26 I *beoueolkeoduén, [...]* *eoreommel, es vighan* *szolgalhassunc* II *böuölköduén*

192:4 I *segítettuen* II *segítettuen*

192:5 I; II etc. [...]

192:6 I *haboru[...]* *ellen*

192:7 I *eghbe, s' mind a* II *éghben, és mind az*

192:8–10 I [locus a margón:] *Psal. 28 v. 3. Psal. 17. v. 8 et 13 Psa. 148 v. 8. Sap. 5. v. 21.*

192:9 I *inditod, a te* *menykeoued* II *inditod, az Te* *menyköued*

192:11–12 I *otalmaz megh* *minket* II *oltalmaz megh* *minket*

192:15 III *érettünk*

192:16–17 I *szentelt, e zent kerez* *iele által, eorizzen megh* *minket* II *örizzen megh* *minket*

192:19 I *büneoseoc megh* *tereseért* II *bünösök megh* *tereséért*

192:21 I *niluan esmérsz* II *nyluán esmérsz*

192:22 I *ontád, a mi* *lelkünkért* II *ontád az mi* *lelkünkért*

192:23 I *csalardsaga, a testnec* *giarlosága, es*

192:26 I *fin* II *fínyuesztö*

192:26 I *ismet, az eordeogh* II *ismét, az ördögh*

193:2 I *melli[...]* *et* II *melly[...]* *et*

193:2 I *beocsüllel, eokis* *beocsülliec* II *böcsüllél, ökis* *böcsüllyék*

193:7–8 I *szüuet, gieriezd fel iora valo* *kiuansagockal* *akarattiokat, ereosics[...]* *d* II *szüuet, gieriezd fel ióra való* *kiuánságokkal* *akarattyokat, erősic[...]* *d*

193:9–10 I *szolgallianac teneked* II *szolgállyanak tenéked*

193:10 I; II etc. [...]

194:2 I *SZÜKEOLKEODEO ATIANKFIAIERT, ES NEMinemü* *bizonios* II *SZWKEOLKEODEO ATYANKFIAIERT, ES NEMInémü* *bizonyos*

194:5 I [locus a margón:] *Eccl. 23. v. 18.*

194:6 I *veottüc, kérlec teged,* *otalmazd* II *vöttük, kérlek téged,* *oltalmazd*

194:8 I gyalazod *azt* a ki Attiát II gyalázdo *azt*, az ki Attyát

194:8–10 I [locus a margón:] *Eccl. 3. v. 6.*

194:10 I feoldeon, *mégh* maradekátis. Agy azert *a te szolgadnac* csendesz, es szilid II maradekátis. Adgy azért *az Te szolgádnak* csendesz, és szilid

194:12 I [locus a margón:] *Eccle. 3. v. 14.*

194:12 I haboricsam *szommal*, vagy *cselekedettel eoket*, Az *eo* venségeket, es *mégh* fogiatkozot II háboricsam *szómmal*, vagy *cselekedetemmél öket*, Az *eo* venségeket, és *mégh* fogiatkozot

194:13 I hanem *az eo* ream II hanem *az eo* reám

194:14 I [locus a margón:] *Eccle. 3. v. 8.*

194: 14 I faratságokert, *mind* holtygh II fáratságokért, *mind* hóltigh

194:17 I erkeolcz[...]nec II erkölcs[...]nek

194:18–21 I [locus a margón:] *Lucae 2. v. 51. Ioan. 19. v. 27. Act. 1. v. 14.*

194:18 I *finies* II *fínyes*

194:19 I es *a te* keserues II és *az Te* keserues

194:19 I rea, *a te* szerelmes II reá, *az Te* szerelmes

194:20 I Lélec *Isten* II pedigh *az Szent Lélek Istennek*

194:22 I viselliec *az en* szerelmes II visellyek *az én* szerelmes

194:24–25 I emlekezzél *az en* ifiuságomnac vaksagárul II emlekezzél *az en* ifiuságomnak vaksagárul

194:25 I eorizz *mégh* engem II Eoriz *mégh* engem

194:26 II faytalanságtúl, *dobzodástúl*

194:27 I üdeombe

194:28 II neuelkedgyem

195:1 I *A* Iambor hazasok *Imadsaga.* II *Az* Jámbor házások *Imadsága*

195:2 I ki *e* vilagh II ki *ez* világh

195:4 I teottel *vala*, töttél *vala*

195:6 I Aggiad *a te* zent II Adgyad *az Te* zent

195:7 I szolgalliunc *te* neked II szolgálljunk *te* néked

195:8 I hanem *a te* zent II férié[...]n, hanem *az Te* zent

195:9 I [...] által

195:10 I szilyd II szilid

195:10 I hazassagh[...] terhet: *Eoregbicsd es* tarczd *mégh a belénc eonteot* szeretetet II terhét: *Eöregbicsd és* tarcsd *mégh az belénk öntött* szeretetet

195:13 I szeretettel *mind* veghygh II szeretettel, *mind* vegig

195:14 I [locus a margón:] *Eccl. 25. v. 1.*

195:14 I szolgáljunc teneked, *ki eleot nincz keduesb dologh az Atiafiui szeretetnél, es a hazasoknac eggiessegénel.* II szolgállyunk tenéked, *ki elöt nincz keduesb dologh az Atyafiúi szeretetnél, és az házásoknak eggiessegénel.*

195:15 I Oalmaz *megh* Vram II Oalmaz *megh* Vram

195:15 I es *a te* Z. II és *az Te* szent

195:16–17 I *hogy a mi maguunc, es maradékunc*[...] szolgálion II *hogy az mi maguunk, és maradékunk*[...] szolgállyon

195:18 I es *az en* szerelmes II és *az én* szerelmes

195:18 I *nialualiaual, auagy halaláual* *megh* ne II *nyaualyáiáual, az vagy halaláual* *megh* ne

195:19 I *hanem a te* végzetlen II *hanem az Te* végzetlen

195:19 I *minket a te* zent II *minket az Te* szent

195:20 I *fiad* [...], *a*

195:22 I *Fiokért, leaniokért* *valo keoneorges.* II *Fiokért, leányokért* *valo könyörghés.*

195:23–25 I [locus a margón:] *Mar. 10. v. 14. Psal. 8. v. 3.*

195:24 I *hogy a te* dicsireted II *hogy az Te* dicsireted

195:25 I *tegedet, a te* dragalátos II *tégedet, az Te* drágalátos

195:27 I által [...] *latogattál*

195:28 I *felelmedbe, az igaz* II *félelmedben az jgaz*

195:28 II *neue/kedgyenek*

195:29 I *eppittesséc a te* Aniazentegyhad II *eppittessék az Te* Anyaszentegyhad

196:1–3 I [locus a margón:] *Gen. 6. v. 5. Pro. 22. v. 15.*

196:1 I *Miuelhogy* *pedigh a mi* *elseo* II *Miuelhogy* *pedigh, az mi* *első*

196:1–2 I *hailando az* *ember* II *haylandó az* *ember*

196:2 II *szüüében*

196:3 I *viueo bolondsagh:* *Oalmazd* *megh* Vram II *viuö bolondságh,* *Oalmazd* *megh* Vram

196:5 I *felelme mind* *véghigh* II *félelme mind* *véghigh*

196:5 I *veot* II *vöt*

196:6 I IESVS [...] *altal, ki az Atia*[...] II IESVS [...] *által*

196:8 I *A Maghtalan hazasok* *imadsaga* II *Az Maghtalan házások* *imadsága*

196:9–10 I [locus a margón:] *Gen. 20. v. 18. Oseae 9. v. 14. Ieremiae 22. v. 30.*

196:9 I *ki a* *teob* II *ki az* *töb*

196:9–10 I *közt, be szoktad haragodba szegezni a hazasoc mehet, hogy magtalanul ellienec, es ne* II *magtalanással meg látogatod az házasságban elő szolgálidat, hogy ne*

196:10 I *vtannac*

196:11–12 I [locus a margón:] *Deut. 7. v. 14. Exo. 23. v. 6.*

196:12 I *vallom, a te* *szent* II *vallom, te* *szent*

196:14 I ki *a te* hozzád II ki *az Te* hozzád
196:15 I seot, *mégh* ellensegidetis II söt, *mégh* ellenségidetis
196:18 I [locus a margón:] *Rom. 4. v. 19.*
196:18 I *mégh a te* reghi II *meg az Te* réghi
196:18 I Saranac *mégh* holt II Saranak *meg* hólt
196:19 I *teod reghenten*, es II *töd régenten*, és
196:19 I azzont, *a* természet II aszonyt, *az* természet
196:19 I *feoleot* II *fölot*
196:21–23 I [locus a margón:] *I. Reg. 1. v. 11.*
196:21 I *mégh a te* ayandekoddal II *meg az Te* aiandékoddal
196:21 I szolgadnac II szolgádnak
196:22 I leaniodnac keoneorgeset II leányodnak könyörgéset
196:22 I vtalod *a mi* keserüségünket II vtáloed *az mi* keserüségünket
196:23 I minket, *a te* szent II minket, *az Te* szent
196:25 I *a mi maguunc* szolgallion II *az mi maguunk* szolgállyon
196:26 I [locus a margón:] *Psa. 112. v. 9.*
196:26 I maghtalanokatis *mégh szoktad* fiackal leaniockal [...] latogatni II magtalanokatis *mégh szoktad* fiakkal leányokkal [...] látogatny
196:27 I; II pedigh *Vram*, ez
196:28 I dicsirtesséc *a te* zent II dicsirtessék, *az Te* szent
196:28 I legien *a te* zent II légyen *az Te* szent
196:29 I Lelket *nekünc*, hogy II Lelket *nékünc*, hogy
196:31 I s' [...] lelkekrül, *es* II és [...] lelkekrül, és
197:3 I leot II löt
197:5 I igazgacz *a te* valasztottid II jgazgacz *az Te* választottid
197:6 I cseleked[...] mindenbe *a mi az en* lelkem üdueossegére, *a te* zent II cseleked[...] mindenbe *az mi az én* lelkem üduössegére, *az Te* szent
197:8 I halála[...] által
197:10 I [locus a margón:] *Psal. 67. v. 6.*
197:12 I [locus a margón:] *Exo. 22. v. 22. Deu. 24 v. 17. Isaiae 1. v. 23. Ieremiae 5. v. 28. Zach. 7. v. 10.*
197:12 I aruac[...], eozuegieknec
197:12 I ezeknec árt, II ezeknek árt
197:13 I orzagokatis *el* II országokatis *el*
197:15 I neued ezért *a te* Atiay II neued, ezért *az Te* Atyai
197:16 I veotted, *de a te* otalmaid II vötted, *de az Te*

197:19 I tekincz[...] megh II Tekincs[...] megh III Tekincs[...] -meg
197:20 I fogagy *a te* Atiay II fogagy *az Te* Atyai
197:21 I csudalatoson II; III csudálatoson
197:25 I Lelket *szüüembe*, hogy II Lelket *szüüemben*, hogy
197:27 I Othalmaz *megh* engem II Othalmaz *megh* engem
197:30–31 I; II élsz, [...] etc. [...]
198:1 I *A* Nehezkések II *Az* Nehézkések
198:2 I itileted II itileted
198:3–4 I azzoni *állat*, *faidalomba szülné*, *es* fáratsaggal hordozná [...] magzattiat II *aszonyállat*, *fäydalomban szülné*, *és* färatsaggal hordozná [...] magzattyát
198:5 I; II akaratod, *Vram*, ki
198:5 I melliet *a mi* elseo II mellyet *az mi* első
198:6 I; II *ez* ideigh
198:9 I terh nekül *valo* hordozása[...], faidalom nekül *valo* szüléseert II terh nélkül *való* hordozásáért, fäydalom nélkül *való* szüléseért
198:10 I segitsegül II segitségül
198:11 I hordozásnac, [...] faidalmas II hordozásnac, [...] fäydalmas
198:12 I niaualiaiat, *Es* vigasztaly II nyaualyáiát, *Es* vigasztaly
198:12–13 I adot *aiandekod*, épp II adot *ayándékod*, épp
198:17 I *A* zent II *Az* szent
198:18 I Aniazentegyházba *be* oltasséc II Anyaszentegyházban *bé* óltassék
198:18 I engemet, *es* II engemet, *és*
198:20 I othalmadra bizom magam[...], ki II othalmadra bizom
198:20 I haromságba, *az* egy II haromságban, *az* egy
198:21 I; II etc. [...]
198:22 I *A* Rabokért II *Az* Rabokért
198:23 I Menec *es* földnec II Menynek *és* földnek
198:24 I; II bonthassa *el* végezet
198:25 I tekincz *a te* megh II tekincs *az Te* megh
198:25 I; II szeghinydre, kik
198:27 I AEgyptombeli rabságba
198:29 I Isten *a te* Z. II Isten *az Te* szent
198:30–199:1 I *es a te* veghetetlen II *és az Te* véghetetlen
199:3 I; II megh *az eo* keoteléket
199:5 I; II *megh* szabadito

199:7 I vigasztald *az eo* niaualiaiokat, künniebics[...]d II vigasztald *az eo* nyaualyáiokat, künniebics[...]d

199:8 III tarcs[...]meg

199:8 I se *e* vilaghi II se *ez* világhi

199:9 I se *a* poganioc II se *az* pogányok

199:9 I se *az* eordeogh II se *az* ördögh

199:10 I minket *az* eordeogh II minket *az* ördögh

199:12 I *A* betegekért II *Az* betegekért

199:13 I; II Isten, *az* emberi

199:14 I vannac *a mi* életünc II vannak *az mi* életünk

199:15 Vigasztald *megh* eeket II Vigasztald *megh* öket

199:16 I szenueggiéc *a te* latogatasidat II szenuedgyék *az Te* látogatásidat

199:18 I esmeruen II esméruén

199:19 I eoreghbüllienec *a te* szerelmedbe II öregbüllyenek *az Te* szerelmedben

199:21 I pedigh *a te* veghetetlen II pedigh, *az Te* véghetetlen

199:22 I Adgy *en Istenem Z.* II Adgy *én Istenem* szent

199:24 I Ad *a te Z.*

199:24 I megh esmériec II megh esmériék

199:25 I ostorit, *a te* Atiai II ostorit, *az Te* Atyai

199:26 I; II miuelhogy akaragod

199:28 I halalnac fulákiat II halálnak fulákiát

199:29 I segítséghe *a te* beteg II segítséggel *az Te* betegh

199:30 I élsz, *etc.*

200:1 I imadsagokis vannac II imadságokis vannak

200:3 I *A megh* keseredettekért II *Az megh* keseredettekért

200:5 I kérlec *teged*, legy segítsege *a te megh* keseredet II kérlek *téged*, légy segítsege *az Te megh* keserdet

200:6 I vigasztal[...]d

200:7 mindenekbe *zent* akaragodhoz II mindenekbe *szent* akaragodhoz

200:9 I hagiod *a te* szolgálidat II Vram *azt*, hogy nem hagyod *az Te* szolgálidat

200:9 I feoleot II fölöt

200:10 I kisírtetni, hanem *az eo* terheket II kisírtetny, hanem *az eo* terheket

200:11 I rostallia *a te* szolgálidat II rostállya *az Te* szolgálidat

200:12 I zab[...]lázod *eotet*, hogy II szab[...]lázod *eotet*, hogy

200:13 I roncsa, es

200:15 I *a te* megh II *az Te* meg

200:16 I szüueoket II szüüöket
200:17 I hanem *a te* io II hanem *az Te* ió
200:18 I siralmoc, *te* szent II siralmok *Te* szent
200:19 I; II etc. [...]
200:22 II *fínyességet*
200:23 I oraian, *a te* gilkosidert aytatoson II oráián, *az Te* gylkosidért aytatoson III aytatoson
200:24 I Atiadnac, *es* nekünkis *azt* parancsolád hogy szeressüc *a mi* ellenseginket II
Atyádnak, *és* nekünkis *azt* parancsolád, hogy szeressük *az mi* ellenséginket
200:25 I imadkozzunc *a mi* ragalmazóinkert II imadkozzunk *az mi* rágalmazóinkért
200:26 I Eoregbics[...]d II Eoregbícs[...]d
200:26 I; II *szilidséget*
200:27 I hogy *a mi* ellenünc II hogy *az mi* ellenünk
201:1 I *es az eo* ream II *és az eo* reám
201:2 I *fizesd megh.* Agy II *fizesd megh.* Adgy
201:3 I gonosságokból *te hozzád térienec*, teolled II gonoszságokból, *te hozzád térienek*,
tölled
201:4 I Engemetis *pedigh*, széghin II Engemetis *pedigh*, széghín
4 I eoriz *megh* minden II *öriz megh* minden
201:5 I szandekátul, [...] fordicsd *iora az eo* ellenem II szandekátul, [...] fordicsd *ióra az eo*
ellenem
201:7 I *Az* vton II *Az* úton
201:8 I Irgalmas [...] Isten
201:9 I által, *mint hiu kalauzod által*, vezérled II által, *mint hiu kalauuzod által*, vetérléd
201:16 I segítségünc II segítségünk
201:21 I Vram, *a mi* keoneorgesünket II Vram, *az mi* könyörgésünket
201:21–22 I vttiát, *a te* üdüösséges II úttyát, *az Te* üdüösséges
201:23 I *segítsegeddel* II *segítségeddel*
201:25 I *es a te* elől II *és az Te* elől
201:26 I batorsagoson II; III bátorságoson
201:27 I; II Christus, *az* emberi
201:27 I; II *hiu* III *hív*
201:28 I teged, *a te* értünc II téged, *az Te* értünk
201:29 I menybeol *a te* Angyalodat II menyből *az Te* Angyalodat
201:30 I engem, *es a te* vton *iáro szolgálaidat*, minden vtiainkba, *mint eorze regenten*
Abrahamot II *örzé régenten* Abrahamot
201:31 II Thobiat, *az eo* szarándokságokban

202:1 I vilag^{hon} valo
202:1 I voltunkat, [...] e
202:2 I szíuel
202:3 I [...] a megh ighírt bodogh *eoreokségbe kiuankozzunc*, ki
202:3 II ighyrt
202:4 I; II etc. [...]
202:6–7 I bizuan *a te* kegielmessegedbe, alazatosan keoneorgöc *néked*, a II búzuán *az Te* kegyelmességedben, alazatosan könyörgök *néked* az
202:7 III alázatosan
202:8 I teomleoczéből *a te* akaratod II tömlöczéből, *az Te* akaratod
202:10 I; II szent[...]jiddel
202:11 I *az eoreoc* II *az örök*
202:14 I teortent *büineoket*, teoreld le *a te* kegies II töröld le *az Te* kegyes
202:16–17 I hanem *az eo* üdueosseget II hanem *az eo* üduösségét
202:17 I alazatosan keoneorgünc *te* neked, hogy *a mi* atiankfiait II alazatosan könyörgünk *te* néked, hogy *az mi* atyankfiait III alázatosan
202:18 I *iot teotteket* II *iot tötteket*
202:21–25 I [locus a margón:] *Aug. de cura pro mort. ca. 18. Clemens li. 8. Const. Apostol. ca. 47.*
202:21 I *A hiueknec* II *Az hiueknek*
202:22 I; II alazatosan III alázatosan
202:22 I felsegednec, *a te* el II felségednek *az Te* el
202:24 I hanem *a te* szent II hanem *az Te* szent
202:24 I mencz megh [...], minden II mence[...] meg III ments[...] -meg
202:26–203:27 I *Agy eoreoc bodogsagot, a te zent fiadnac draga zent veréuel megh valtottaknac, hogy az eoreoc dücseosségnec niugodalmába, veghetetlen hálat adhassanac zent neuednec: Vgian azon mi Vrucn IESVS CHRISTUS által, AMEN.*
202:26 II *Vram az Te* füleidet *az mi* könyörghésünkre
202:26 II; III alázatosan
202:27 II kériük *az Te nagy* Irgalmasságodat
202:27 II lelkét
202:28 II *fínyesseghében*
202:31 II kegyelmes *ez Te* íó
203:5 II lelkét
203:8 II *testekis*, hanem
203:9 II változnak, *az Te* kegyességedet
203:9 II; III alázatosan

203:10 II eoket, *az Te* Angyalid
203:11 II Abrahámnak kebelében
203:11 II valamiben *Te* ellened
203:11 II ördöghnek
203:12 II meny *be* Vram *az* itületben *az Te* gyarló
203:13 II hanem *az Te* szent
203:16 II téghedet, fogad
203:17 II hiueidnek lelkét
203:17 II mellyekért *az Te* szent
203:21 II hanem *az* paradicsomnak örömében *be* vyd *te* magaddal
203:22 II hiueidnek
203:22 II kialtását, *de* kegyelmesen
203:23 II szolgálidnak lelkét
203:24 II dücsösségében, *az Te* választittad közöt
203:27 II fynyék *eo* nékik
204:2 I [...] GYONASHOZ
204:3 I *TAR*tozo keoneorgesek II *KE*szülő ember könyörghési.
204:4 I *Az* gyonashoz keszüleo ember keoneorgesi II Mikor *az* Gyonáshoz
204:5–209:5 I [...]
204:6 II teremptő és mindenható *Istenem*, erős
204:6 II itületi
204:8 II bünétis harmad
204:10 Itlő byrám, kinek itlő
204:11 II titkolhat *semmit*
204:12 II cselekedetünk, szándékunk, és indulatunk
204:13 II előtted: *oh hatalmas Bijro*, kinek
204:15 II szüüü
204:18 II elmémmel, tellyes lelkeimmel, és minden tehetségemmel
204:19 II fölöt
204:19 II én, [...] alá
204:21 II *a Te* Igazságodnak
204:21 II vallom *az én* meltatlanságomat
204:24–25 II fáydalommal *megh* vallom *Vram* *te* előtted, ki *az* én szüüemnek
204:27 II iárultam, *Az én* gyonto
205:1 II vöttem

205:3 II vallom *Te néked* én Istenem, hogy *az Te* szent
205:6 II vendéget, *az* mint
205:9 II és *aztis* könnyü hullatással
205:14 II azt[...], hogy
205:16 II szüuemnek *minden* gyönyörüséget
205:19 II *megis* vallom
205:19 II szüuemet
205:21 II szab[...]lászta, sok *dobzodásokkal*
205:22 II förtöztettem
205:26 II fölötte *igenis* bánom
205:27 II büneimmel, *az Te* véghetetlen
205:28 II fölöt
205:29 II köteles *vóltam*: Bánom
205:31 II söt *az Te* szent
206:1 II hogy *az Te* véghetetlen ió
206:2 II és *az* okon
206:3 II fölöt
206:8 II tartoztam *vólna*, ennyszer
206:11 II szüuemből, hogy *az Te* szent
206:12 II ontottál, *hogy engemet meg váltanál*, ennyszer
206:14–15 II feszítettél *vala*:
206:19 II dologért, *az Te* fáratságidnak
206:20–21 II fosztottalak, lelkemet sok bünökkel terheluén, és *meg förtöztetuén*.
206:22 II *Altallom* és szegienlem
206:22–23 II kegyelmességednek, *mellyel* ingyen
206:23 II nélkül, *ennyi sok*
206:24 II áldottál *engem*, és *az*
206:24 II coronáiátis
206:25 II mikor *te* tölled
206:26 II *te* ellened
206:26–27 II látogattál *engem*. *Mert midön az Te* Atyai
206:27 II látogatna *engemet*, én *akkoris Te* szent akaratod
206:28 II tusakodtam, *te* neked engedetlen *vóltam*, *az Te* ayandékidat *el* tékozlottam
206:29 II fordítottam, és mind ezekkel *az Te* ellenségidnek
206:31 II vakságim

206:33 II ezekért *az* örök
207:2 II *v*tánna *te az én* lelkeket *az* királi
207:4 II *vetuén, az Te* ellenségednek birodalmában
207:5 II szolgálattal *tartosztam* néked [...], azt
207:6 II ki *az én* saiát
207:8 II *miuelhogy* az
207:10 II tartozom *tenéked, és ha ingyen, ezt az nagy* adosságot [...] meg
207:11 II *tömlöczre kel menny feiemnek:*
207:12 II ha *Te* fel
207:14 II *tanytuányod, az Te* budoso
207:14 II *fiad, és sok*
207:15 II meg *környékesztetet* bünös
207:15 II *Vram az én* lelkeket
207:17 II *tekintuén az eo* mezítelen
207:19 II *Az te* szent
207:19 II *mosoghatád*
207:20 II *téghedet, szép*
207:22 II *az Te* ellenségedhez
207:23 II mind *eo* néki
207:24 II *tisztességredre megh* szenteltél
207:25 II *förtöztetem*
208:2 II *fölt*
208:3 II *bünösöknek* veszedelmét
208:4 II fogadod *nagy ió keduel az Te hozzád folyamókat,* noha
208:4 II engem *az én* sok
208:6 II előtted *az földre*
208:8 II *vöt*
208:9 II *szüuet az Te alazatos szolgálásban, és töröld*
208:10 II *kegyelmesen az eo számlálhatatlan gonoszsági[...]*t
208:11 II és *az Te* dragalatos
208:12 II *kemenczeiében, az Te* sok
208:13 II *kíncsében, az Te* Irgalmasságodnak
208:14 II *hogy az Te* keserues
208:16 II és *az* minden
208:16 II *tartók[...]* könyörghése

208:17 II le *az én sok* szántalan
208:18 II eddig *te* szent
208:19 II mielőtt *te*
208:19 II csudál[...]atos
208:20 II engemet, hogy *te* hozzád
208:21 II enghemet, imé véghez *vgyan felis* indítottad
208:21–22 II szünetem *az Te* szerelmedre
208:22 II Ihol [...] enis *az Te* szent
208:27 II iauaitúl
208:29 II vécsék *Te* tölled
208:30–31 II báncsalak, és meg *vtállyalak tegedet*, és haládatlanságommal, [...] ellened való *hitetlen* pártolkodással, *az Te* haragodat
209:1 II az *ió* akaratot, mellye[...]t III mellye[...]t
209:2 II oraiáig *az Te* szent
209:3 II öruendözzek
209:4 II [...]
209:6 I *Vra*, *nincz* száma *a te* hozzám II *Vra*, *nincs* száma *az én* hozzám
209:7 I engemet *a ténnen* hasonlatosságodra II engemét *az ténnen* hasonlatosságodra
209:9 I ezekkel *teneked* szolgálóc, *Hogy* teged szeretnélec II ezekkel *te* néked
209:10 I tiztelnélec
209:11 I restsegemet, *A te* bodogságodnac II restségemet, *az Te* bodogságodnak
209:12 I nekem, *az en* kicsin II nekem, *az én* kicsin
209:13 I *Efeoleot*, mikor II fölötte
209:15 I *káromlas által*, es *vegre szentséges* halála által II *káromlas által*, és *végre szentséges* halála által
209:19 I templomodba szentelel
209:21 I Enni [...] io
209:21–22 II vóltodrúl [...] el feletkezém *Vram*, téghed
209:22 I teged [...] megh
209:23 I szolgáláia, eordeog nec
209:23–24 I sem *te fiad*, es eleuen templomod [...]: Teolled *veot* ayandekidat II maradny, *Az te* tölled vöt szép
209:25 I szolgálattiban *foglaluán*, ezekkel
209:25 II t/kozlottam
209:30 I feddeseket [...] eresztettel
209:31 I Eltem[...] reouid

210: 2 II maguat III magvat
210:5 I *te* hozzád *megh* teriec II *Te* hozzád *megh* tériek
210:5–6 I boitoriant *teremptettem*, lelkemet
210:10 I siralmara, *iöuendöbe*, eletem
210:10 II életemnek *megh* iobbitására
210:12 I szíuel II szíuel
210:13 I szerént, *Igassagod szerént* fizecz II szerént, *Igassagod szerént* fizecz
210:15 I *teot* gonosságáért II *töt* gonosságáért
210:15 I eghekbeol II eghekből
210:16 I veted, [...] es
210:16 I itiled II itiléd
210:17 I halalra *itiled* minden
210:20 I vetkeztem *te* ellened II vétkeztem *te* ellened
210:25 I dicsiriem. *Amen.*
210:26–213:2 I [...]
210:30 II vtán, és nisd
210:31–32 II ismériem *az Te nagy* kegyelmességégedet, és *az én* háladatlanságomat, *az én* büneimnek
210:32–33 II félelme, *az Te* jó
210:33 II fel *az én* szüuemben
211:3 II *hogy az én* méltatlanságomnak
211:4 II nyeriek *te* tölled
211:5 II szüuem
211:7 II szolgállyak *te* szent
211:10 II bünösöknek meg
211:11–12 II *hogy* [...] *megh* váltanád, és *az Te* benned való bizodalomra *fel* inditanád
211:14 II szeginy
211:15 II *az én* büneimnek bocsanattyát *az Te* Irgalmasságodtól
211:17 II aszony *állatnak* kéréset
211:18 II tanítuányinak, *söt az Te* üldözödnek
211:19 II gylkosidnakis *megh*
211:23 II Vram *az Te* méltatlan
211:30 II szomiúhozlak téghedet én
212:3 II vagyok *az Te* Irgalmasságodra
212:3–4 II *miuelhogy* tégedet

212:8 II gyönyörüségeknek moslékit
212:18–19 II pökdössésid
212:24 II Istenem *az Te* íó
212:25 II *az Te* hasonlatosságodra
212:26 II vötted
212:27 II löttel
212:28 II emny *nagy* kíncsen
212:32 II gyogics *meg* és vastagics *megh* engem
212:33 II szakadgyak *te* tölled
213:2 II osztán *az Te* dücsösséggedben
213:3 I *Büneinc bocsanattiaert.* II IV. [...]
213:5 I feoueni[...] szamat II föueny[...] számát
213:6 I eghbe *fel* emelliem II éghben *fel* emellyem
213:10 I bünneç, *az eordeognec*, es *e vilagnac* II bünnek, *az ördögnek*, és *ez világnak*
213:12 I ki *mégh* az *atiaknac* *büneoketis*, harmad II ki *mégh* az *atyáknak* *bünöketis*, harmad
213:13 I látogatod *az eo fiokon:* Tudom [...] az II látogatod *az eo fiokon.* Tudom
213:13 I *megh*, *a te igaz itilö* II *meg az Te jgaz itilö*
213:15 I igazul *meg* te II igazul *meg* te
213:16 I erdemlette *a te* bünben II erdemlette *az Te* bünben
213:19 I es *az te* böszusagodra II és *az Te* böszuságodra
213:20 I csudalatosb II csudálatosb
213:22 I hittal *az en* eletemneç *megh* iobbitására II hijttál *az én* életemnek *meg* iobbitására
213:23 I Mert *iol* tuduan *a te* akaratodat II Mert *iól* tuduán *az Te* akaratodat
213:24 I seot *inkáb*, el II söt *inkáb*, el
213:26 I *Ihon azért*, *megh* vallom [...] felseged
213:28–29 I teremtettem, *es* annak II teremtettem, *Es* annak
213:29 I hogy *a te* haragodnac II hogy *az Te* haragodnak
213:30 I engemet teobeol II engemet töböl
213:30 I; II álnak
213:31 I tikoçlo
213:31 I tuduan *az en* Vram II tuduán *az én* Vram
214:1 I es *annac okaért*, melto II és *annak okáért*, méltó
214:1 I labomat II lábomat
214:3 I miuelhogy irgalmassagnac II miuelhogy jrgalmasságnak
214:5 I; II ighirte *Vram*, hogy

214:6 I ha *te* hozzád II ha *te* hozzád
214:6 I gonosságibul II gonoszságibúl
214:7 I Tekincz[...] azért II; III Tekincs[...] azért
214:10 I világnac bűnet II világnak bűnet
214:11 I szüuemnec II szüuemnek
214:12 I szíuel *megh* szanniam II szíuel *megh* szánniam
214:12 I Vilagosiczd *megh* bün II Vilagosicsd *meg* bün
214:13 I hogy *megh* ismeriem bűneimet, *megh* ismeruén, tellies szüübeol *megh* banniam II
hogy *megh* isméríem bűneimet, *megh* ismérúén, tellyes szüböl *megh* bánnyam
214:14–15 I mutassam *az en* lelki II mutassam *az én* lelki
214:16 I kiket *a te* szent fiad, *a* papokhoz II kiket *az Te* szent fiad, az papokhoz
214:18 I engemet, *a te* szolgálid II engemet, *az Te* szolgálid
214:18 I hogy [...] a
214:19 I teremtuén *a te* bodogsagodban II teremtuén, *az Te* bodogsagodban
214:21 I Aszoni *allat* alazatos kereset *a* Maria Magdolna[...] keoniü II Aszony *állatnak*
alázatos kéreset, *Az* Maria Magdolna[...] könyü
214:22 I Publicanus[...] mellie veréset II Publicánus[...] mellye
214:22 I ohaytasat
214:23 I könörgésetis *megh* hallad II hallád
214:24–25 I bűneimet *megh* vallom mellieket *eleotted el* nem reithetec. *Latod*, hogy
214:24 II miuelhogy ezeket *vgyan* nemis
214:25 II reytegethetem *te* előtted
214:25–27 I minden *gondolattia*, giermeksegemtül foghua *a* gonozra *hailando volt*. *Esmerem*
az en alnakságimat
214:26 II gonoszra, *Es* én
214:27 II ismértetted *az én* alnakságimat
214:28 I *teottem*. Ne meni *az* itiletre *a te* szolgáladdal II *töttem*. Ne meny *az* itiletre *az*
*Tes*zolgáladdal
214:29 I nincs *a* ki el *türhesse* haragodat II nincs *az* ki el *türhesse* haragodat
214:30 I; II miuelhogy nem
214:31 I egiedül *a te* Z. fiadnac dragalatos *zent* vére II egyedül *az Te* sz: fiadnak dragalatos
szent vére
214:32 I Christusom, [...] legi
215:1 I sebeimet, *a te* oldaladból II sebeimet *az Te* oldaladból
215:1 I kutföben: *A te* szent II kutföben, *Az Te* szent
215:8 I szüübeol
215:11 I engem: *miuelhogy* nagjób

215:14 I tereokbe, *a te Z.* II terökben *az Te sz.*
215:15 I tikožlo
215:16 I vesztegettem, *a vilagh* II vesztegettem, *az vilagh*
215:19 I *veottem* II *vöttem*
215:26 I [locus a margón:] *Manasses in fine 2. Paralipom.* [...]
215:27 I *maguoknac* II *maguoknak*
215:29 II *pöcsétletted*
216:2 *a te* Irgalmassagodis II *az Te* irgalmasságodis
216:4 I Vram *a te* veghetetlen II Vram *az Te* véghetetlen
216:9 I *feoueniétis* megh II *föuenyétis* megh
216:10 I *hogycsak* az *eghetis* nezzem II *hogycsak* az *eghetis* nézzem
216:13 I *a te* akaratodat II *az Te* akaratodat
216:15 I *haytom te* eleotted II *haytom te* előtted
216:19 I haragodba *ne ves* eoreoc veszedelemre *es* ne karhoztas II haragodba *ne vess* örök veszedelemre, *és* ne kárhoztass
216:20 I *feoldnec* fenekére: Mert *te vagy az Isten, a poenitentia tartoc* Istene [...], *Es* II *földnek* fenekére: Mert *te vagy az Isten, az poenitentia tartók* Istene [...], *Es*
216:22 I *tegedet*, *tellies* II *tégedet*, *tellyes*
216:24 I [locus lásd: IV 215:26]
216:25 I Vram, [...] *a te itiletid igazak*, *es* II Vram, [...] *az Te itiletid igazak*, *és*
216:26 I *itilet* II *itilet*
216:27 I *gonossagimrul* II *gonoszságimrúl*
216:28 I *alnaksagirul*. [locus a margón] II *alnakságirúl*
216:29 I *emlekezzel* *megh* II *emlekezzél* *megh*
216:30 I [locus a margón]
216:31 I *szabadics* *megh engem*, *es* II *szabadics* *megh engem*, *és*
216:32 I [locus a margón]
217:2 I *feoleotte* II *fölötte*
217:2–3 I *hattiac*. [locus a margón] II *hattják*
217:5 I *tartod a te* szolgaidnac II *tartod az Te* szolgaidnak
217:6 I *hal*[...]d
217:9 I Vram *engem*, *vigiaz* II Vram *engem* *vigyáz*
217:10 I; II; III *irgalmason*
217:10 I [locus a margón]
217:12 I; II *hogya viz által*, *az*
217:13 I *szolga, a Z. Lélec* II *szolga az szent*

217:14 I Istenec fiaiuá II Istenek fiaiuá
217:16 I Istenec hatalmabul, megh bocsiatanac: II Istenek hatalmából megh bocsátanak:
217:17 I vetkeket, az egyhazi szolgac, megh II vétkeket az egyházi szólgak, megh
217:18 I bocsátua, a kiknec
217:18 I tartua, a meniégheis. II tartua, menyegheis.
217:19 I; II foghua, mindenkör szokot
217:22 I ki az eo vetket feodeozni II ki az eo vétkét földözny
217:22 I akara [...], hanem inkab, ha II akará [...], hanem inkáb, ha
217:22–23 I; II szemtelensége, az Isten
217:23 I alazatoson II; III alázatoson
217:24 I mutatna az eo fekelyt, szegienlene szemtelenséget II mutassa az eo fekélyt
217:25 I vetkezuen, [...] tizta szübeol giüleolne
217:26 I es megh vetné, teoredelmes lelecker. Mert vgianis, mikeppen II töredelmes lélecker,
Mert vgyanis, miképpen
217:31 I; II az eo büneit
218:2 I gonossagáert [...]. II gonoszságáert [...].
218:5 I teot II töt
218:6 I halnyis, soha semminemü ielt ne aggion a II halnyis, soha semminémü ielt ne adgyon
az
218:7 I feoleotte II fölötte
218:7 I; II büntetesecketis rendelt
218:8 I ellen, a kik
218:8–9 I [locus a margón:] Vide de poeniten.
218:9 I [locus a margón:] Sacerdos, etc.
218:11 I mutassuc a mi lelki II mutassuk az mi lelki
218:13 I [locus a margón]
218:16 I eo zent Angali II eo sz: Angyali
218:18 I itilet II itilet
218:19 I iob, a gionásra II iób, az gyónásra
218:25 I INTES [...].
218:26 I Feoleotte hasznos pedigh, es melto dologh, hogy II Fölötte hasznos pedigh, és méltó
dolog, hogy
218:28 I mert vgianis, valameniszer II mert vgyanis valamenyiszer
218:30 I seoprettiüc II söpretyük
219:2 I szüünket
219:2 I seoprenünc II söprenünk

219:5 I *Nilua* ha a betegh II *Nylua* ha az beteg
219:5 I oruos *eleot*, Ha a *megh* II oruos *elöt*, Ha az *megh*
219:7 I gyakran *a* lelki oruos eleibe *aggiuc*, büneinc II gyakran *az* lelki
219:9 I *Es* bizoniara *a* ki ritkán gionic, *auagy* II *Es* bizonyára *az* ki ritkán gyónik *az* uagy
219:10 I gondol, *auagy* II gondol *az* vagy
219:11 I; II nem *esméri*
219:11 I mert *vgianis*, mint II Mert *vgyanis*, mint
219:12 I *nemis* erzi a deogle[...]tes II *nemis* erzi az dögleletes *illatot*
219:13 I *megh* sem *esmerszic* II *megh* sem *esmérszik*
219:14 I; II szinte *igy*
219:15 I mikor *az* gionásra II mikor *az* gyonásra
219:16 I Maga *bizoni*, ha II Maga *bizony*, ha
219:17 I *magaual*, *sok* naponként valo [...] fogiatkozásokat talalna *magaba*, es II találna *magában*, és
219:18 I ad[...]ot
219:18–19 I *segitsegeuel* II *segitsegéuel*
219:22 I *esic* *az* ember, es *ighen* künnien II és *ighen* künnien
219:23 I másba *esic*, mert II másban *esik*, mert
219:24 I *teobbyis* vtanna II *többiis* vtanna
219:24 I *vetkekis* eozue II *vétkekis* oszue
219:26 I Isten[...] malaztiatul
219:27 I *giarlosagh*: *Es* *igy* [...] *feszket* II *gyarlóság*: *Es* *igy* [...] *fészket*
219:30 I *halonac* nincs ot *helie*, ahon *giakorta* II *halónak* nincs ot *helye*, az hon *giakorta*
219:31 I *feoleotte* II *fölötte*
220:1 I *ezeckel*, *e* vilaghi iokat, es *a* poenitentia II *ezekkel*, *ez* világi iókat, és *az* poenitentia
220:5 I; II *ezis*,
220:6 I végre, *az* *eo* lelki *esmeretinec* II végre *az* *eo* lelki *esmeretinek*
220:13–15 I Ha *melto* keszület es *töredelmes szü nekül ment valaki a gionásra*, Ha valameli
220:14 II és, *minden* keszület *nelkül*, lelki
220:15 II *töredelmes szüh nélkül mentél az gyonásra*: Ha valamely
220:16–20 I *titkolt*[...] ha el *tekéllet*
220:17–18 II ha *akkor* nem *itilted azt az bünt*, *mellyet el titkoltál*, halálos vétkeknek, [...] hanem
220:18 II *vötted*
220:19 II és *nem tartozol egyébbel*, *hanem csak azzal*, hogy
220:20 II *fölötte*

220:20 I; II volt, [...] hogy
220:22 I tuduan, *valami sült* tudatlan
220:22 I kereset, *auagy*
220:23–34 I odozásra, [...] Tartoznec Vyonna, *az elebbi* vetkeirülis megh II ódozásra, [...] Tartoznék Vyonna, *az elébbi* vétkeirülis megh
220:25 I eleot *ingien* megh II elöt *ingyen* megh
220:26 I; II ha *szinte* az
220:27 I nem *esmernekis* II nem *esmérnekis*
220:27 I eletekrül, *auagy* II eletekrül, *az* vagy
220:28 I *keozeonseges* gionast tegienec, [...] hogy ha [...] valami II *közönséges* gyónást tegyenk, [...] hogy ha [...] valami
220:28 III tégyenek, [...] Végre
220:32 I; II bünteti.
221:1 bizonnial *el* higgie II bizonynál *el* hidgye
221:2 I vilaghnac csalardságot II világnak csalardságot
221:3 I ördeognec ereiet II ördögnek ereiét
221:3 I itiletet II itíletet
221:5 I seot *inkab*, kerezteni II söt *inkáb*, keresztyény
221:8 I mencse *eo szent felsege*. II mencse *eo szent felsége*.
221:11 iollehet *ighen* hasznos II iollehet *igen* hasznos
221:16 I csak *az eonneon* magáet II csak *az önnön* magáét
221:21 I azért *a* gionashoz II azért *az* gyónáshoz
221:22 I ezzel *a te* Vradat II ezzel *az Te* Vradat
221:24 I hogy *az* Isten segítségével II hogy *az* Isten segítségével
221:27 I megh, *a te* vtolso II tekincs[...] megh, *az Te* vtólsó III tekincs[...] -meg
221:28 I bantottad *megh* Istenedet II bántottad *megh* Istenedet
222:4 [locus a margón]
222:7 I [...]
222:9 I lelki *esmereted* II lelki *esméreted*
222:10–12 I giontal *megh*.
222:10 II gyóntál *megh*, *az* vagy
222:11 III gyónáshoz, [...] mint
222:13 I Most *hossa* készültéle *iol* a II Most *hosszá* készültéle *iól* az
222:14 I Istenec *az eo* read II Istennek *az eo* reád
222:15 I Imadsagodba, *az* Isten *ighie* II Imadságodban, *az* Isten *jghie*
222:15 I; II aytatoson III aitatason

222:16 I; II magadat, *auagy*
222:16 II vándorlottálé?
222:17–22 I agazatit? [...]
222:17 II credot, *az* Tijz
222:20 II *Es ezt az Te* téuelygésedet
222:24 I *el* tekellet II *el* tekéllét
222:27 I Va[...]ne efféle keoniued? [...] II Va[...]né
222:30 I *es* ketséges
222:30–31 I gonduisselesebe. [...]
223:1–2 I szeouetséged. [...]
223:3 II *igík*
223:6–7 I [locus a margón:] *Deut. 18 v. 10. Exod. 9. v. 11. Leui. 19 v. 26. 31. cap. 20. v. 27.*
223:7 I *ieouendeoleoktül*, *es az eghbe nezeoktül* II *iöuendölöktül*, *és az éghben nézőktül*
223:8 I effélekre. [...]
223:9 I *Teottele* II *Töttelé*
223:10 I *Kisirtetede az Isten[...]*t II *Kesirtettedé az Isten[...]*t
223:12–13 I *haborusagidba* II *háboruságidban*
223:14–16 I [...]
223:14 II *Szerettedé az Istent*
223:19 I *Hlttade szo beszéd keozbe*, *bizonságul az Istent, a te hamis mondasodra. Auagy*, *szüksegh* II *bizonyáságul az Istent, az te hamis mondásodra. Azuagy*, *szükség*
223:21–23 I [...]
223:20 II *hitedre, Szo közbe?*
223:21 II *Szokássá vöttedé hogy szo közbeis akár mint megh*
223:24 I *Esküttele az Istenre*, *ketelkeduen, auagy megh* II *Esküttélé az Istenre*, *kételkeduén, vagy megh*
223:28–29 I *esküt. [...]*
223:30 I [...]
224:1–5 II [...]
224:1–2 I *Esküessel fogadot, Isten szerént valo szandekodat, be telliesitettede?*
224:3–7 I [...]
224:6 II *sokáigh az Te fogadásodnak be tellyesítéset? Esküttélé hogy valamit cselekeszel, holot nem vólt szandékod, hogy azt bé tellyesicsed? Jollehet ha azon esküdtél, hogy meg bünteted az alattad valót, és annak vtánná, ióbnak itíled hogy meg jrgalmaz néki, nem maradcz köteles az te fogadásodra:*
224:7 II *förtöztettélé*
224:8 I *csufos es trefa* II *csúfos és tréfa*

224:10 I ezekről. [...]

224:14 I praedicator, *Es* ezeket [...] figyelmesen II Praedikációt, *Es* ezeket

224:14 I [locus a margón:] *Hebr. 2. v. 3. Isaiiae 8. v. 20.*

224:15–16 I vándorlottál. [...]

224:15 II vándorlottálé, és

224:16 II hallottadé?

224:20 I ighiet II ighét

224:21–22 [...]

224:23 I; II *Te* magad

224:23–24 I [locus a margón:] *Numer. 15. v 32. Exod. 20 v. 10. ca. 31. v. 14. Ezechi. 20. v. 24*

225:3 I *e* feoldeon II *ez* földön

225:4 I tiszteltedé, *auagy* szittad, atkoztade? Voltalé II tiszteltedé, *auagy* stittad, átkoztadé? Voltalé

225:4–5 I [locus a margón:] *Exod. 20 v. 12. Matth. 15. v. 4. Ephe. 6. v. 2. Gene. 9. v. 25.*

225:5 I halalokat. [...]

225:6 I; II [...]

225:7 I seghilletede II segilletedé

225:8 I telliesítettedé? *Inditottade boszuságra, es szomoruságra.* II tellyesítettedé? *Inditottadé boszuságra, és szomoruságra?*

225:9–11 I Aszoni *allat*, tiszteltee *az eo* feriet. [...] II Aszony *állat* tiszteltéé *az eo* férjét, *az* vagy

225:11 II *az eo* vrához

225:12 I; II *Az eo* *Vra* pedigh

225:12 I [locus a margón:] *Tob. 14.*

225:17–21 I [...]

225:18 II *hogy* egészségheben *ne*

225:19 II szenuedgye, *hogy* az szolgálák[...] nyulán való bünben *úszanak*, betegségheben

225:20 II oruoságokkalis segilnye, és reais izgassa *hogy az* Istennel

225:22 I hüü es *tekellertes* voltale *mindenekbe*, szodba II hüü és *tekellertes* voltale *mindenekben*, szódban III hív

225:22 I [locus a margón:] *Rom. 13 v. 2. Ephes. 6. v. 4. Heb. 13. v. 17.*

225:23 I fizetesedbe, [...] szolgatodba II fizetésedben, [...] szolgatodban, etc.

225:24 I *A te* lelki II *Az te* lelki

225:24 I engedelmes. *Nalladnal üdeosbeket megh beocsültéle?* [locus a margón:] *Leuitic. 19. v. 32.* II engehelmes? *Nálladnál üdösbeket megh böcsültélé?*

225:25 I *A tizedet* melliel lelki paztorodnac

225:26 II attadé? *Az te* *Vradnak* igaz szolgálattal, és engedelmséggel vóltalé?

225:27 I; II [...]

226:3–4 I tanacsoddal [...] voltale reszes *a* mas

226:4 II segítségeddel

226:4 II részes *az* más

226:6 I Kiuantále *sziübeol* gonozt II Kiuantálé *sziüböl*

226:6 I [locus a margón:] *Leuitic. 19. v. 18.*

226:7 I kiuantál. [...] Tartottále

226:7 II kértedé *az* Istent

226:7 II ölyyen

226:8 I valakire: *Es* giülöltede

226:8 II álhassad *megh* boszúdat

226:10 I kit *te* melto II kit *te* méltó

226:11–12 I igiekeztele *megh* engeztelni II igyekesztélé *megh* engesztelny

226:12–13 I teolle. [...]

226:14 Haragodbol *a* mas *emberrel* valo II Haragodból *az* más *emberrel* való

226:15 I el. [...]

226:16 I csufoltale *megh* valakit II csufoltálé *megh* valakit

226:17 I mege. [...]

226:18 I Reszegséggel *a te* magad II Reszegséggel, *az te* magad

226:18 I reouiditettede *megh*. II röuiditettédé *megh*?

226:20 I [...]

226:21 I Eoltele *megh* valakit lelkebe, *eotet* bünre II Eoltélé *meg* valakit lelkében, *ötet* bünre

226:25 I *Auagy* Procator II *Auagy* Procator

226:25–26 I forgattále. [...]

226:27 I teueo *embereket*, mikor tizted *azt* kiuánta II teüo *embereket*, mikor tizted *azt* kiuánta

226:28 I szerént: *Auagy* aiandekért II szerént: *Auagy* ayándékért

226:28 teoueoknec

226:30 I oka, *auagy* II oka, *auagy*

226:31 I bay viuasnac, *es* haragh II bay uiuásnak, *és* haragh

226:32 I *Auagy* hizelkedeseddel dicsirtedé *a te* felebaratod II *Auagy* hizelkedéssel dicsirtedé *az Te* felebarátod

227:1 I vonoc *megh* bekeltetesebe, az büneoseoc *megh* II vonyók *megh* békéltetésében, az bünösök *megh*

227:2 I el. [...]

227:3 I *a megh* niomorodot II *az megh* nyomorodot

227:6 I [locus a margón:] *Leuitic. 19. v. 16.*

227:6–7 I visszauoniaszt *az* emberek
227:15–16 I Istenedet. [...]
227:16 II botránkoztattálé *megh?*
227:17 I szandekod *a te* felebaratod II szándékokod *az te* felebarátod
227:18 I fertelmességre. [...]
227:21 I Voltale [...] ezkeoz II ingerlő, *auagy szorgalmaztató* eszköz
227:22 I szemelliel, *auagy* II személlyel *auagy*
227:23 I feorteoztetesésuel II förtöztetesésuel
227:25 I *A hazassagh teorueniet igazan, es Isten szerént megh tartottade.* Hazas tarsoddal, *Isten es természet* [...] szerént [...] eltéle.
227:27–28 II reszégseget, *dobzódást*
227:30–228:2 [...]
227:30 II miuel*hogy* az
227:31 II szab[...]lázák
228:1 II és *ez* világhoz
228:1 II vóltál *vól*na el
228:5 I *VE*ottedé el, *auagi* II *VE*ottedé el, *auagy*
228:6 I ereouel, *Es* kiuálkeppen II erőuel, *Es* kiuáltképpen
228:10 I *Te*ottélé kárt *te* magad II *Tött*élé kárt *te* magad
228:10 I tuttodra, *a* mas II tuttodra, *az* más
228:10 I [locus a margón:] *Leuitic. 19. v. 11. I. Thess. 4. v. 6.*
228:10–13 I ioszagaba: [...] *Es* ha valamit
228:13 II tötted
228:14 I attáde *az* Vranac II attáde *az* Vrának
228:15 I Va[...]ne II Va[...]né
228:15–16 I kel, *hogy* (*a* mint zent Agoston *iria*) a bün II kel, *hogy* (*az* mint szent Agoston *iria*), az bün
228:17 I *veot* II vöt
228:18 I; II *megh, auagy*
228:18 I [locus a margón:] *Tob. 4. v. 15. Leuitic. 19. v. 13. Deuter. 24. v. 14*
228:19 I *fizetésbe, el* halasztottadé adosságod *megh* fizetést II *fizetésbe, el* halasztottadé adosságod *megh* fizetését
228:22 I *Te*ottele II *Tött*élé
228:23 I *Ve*ottele II *Vött*élé
228:23 I [locus a margón:] *I. Reg. 12 v. 3. Exod. 18 v. 21. Rom. 13. v. 7. Ezec. 18 v. 8. 13. Leuitic. 25. v. 35.*

228:25 I *veottele pínzedre, gab[...]*nadra II *vöttélé pínzedre, gab[...]*nádra
228:28–29 I [...]
228:28 II *draghábban az igaz*
228:30 I *teottele* II *töttélé*
229:1 I [...]
229:3–4 I etc. [...]
229:3 II *pijnzt*
229:4 II *vasarlásodban, mellyet nékedis más adot vólt?*
229:5 I *Egieli[...]*ttede *megh* borodat, vagy *gab[...]*nádat II *Egyelitettédé megh* borodat, vagy *gab[...]*nádat
229:5 I [locus a margón:] *Amos 8. v. 5. Amos 8. v. 6.*
229:6–7 I *Attale a szeghinne*c Istentül *veot iauaidba.* [...] II *Adtálé az szeginnek* Istentül *vöt*
229:6 II *Eröltettédé az te adósidad, és szorongadtadé, mikor*
229:9 I *Veottele* II *Vöttélé*
229:9 I *pínzen* II *pijnzen*
229:11–12 I *Tikozlo?* [...]
229:12 II *pijnzedet*
229:16–18 I [...]
229:16–17 II *életeket az te lelki*
229:19 I; II *valakire? Auagy*
229:22 I *Teottele vakmereo itiletet* II *Töttélé vakmerő itiletet*
229:24–25 I *ragalmazokat, Auagy inkább ingerletted a ragalmazásra* II *rágalmazókat, Auagy inkább ingerlettedé az rágalmazásra*
229:28 I [locus a margón:] *Exod. 20 v. 16. ca. 23. v. 1.*
230:1–3 I [...]
230:1 II *hamissan? az vagy*
230:9 I *szeghin* II *szeginy*
230:18 I *leot volna benne. Ezen kiüül szamot kel magodtul vened.* II *löt*
230:19 I *PARANCSOLATIRVL* II *PARANcsolatirul*
230:23 I *vagion benne, melto volna, hogy* II *vagyon benne, méltó volna, hogy*
230:23 I *lennénc* II *lennénk*
230:24–25 I *mulatta, valamikor ielen lehetet.* [locus a margón] II *mulatta, valamikor ielen lehetett.* Aug.
231:1 I *giogittia vala az* II *gyógittya vala az*
231:2 I *ielen valo Christus, megh giogittia a mi lelkünket* II *ielen való Christus, meg gyógyittya az mi lelkünket*

231:3 I zab[...]lazza II zab[...]lázza
231:4 I szolgáltatót *Z. Agoston ideibe ez* II szolgáltatót *Sz. Agoston ideibe ez*
231:4 I szabadita *az eordeoghi* II szabadítá *az ördöghi*
231:4–5 I [locus a margón]
231:6 I által, *az eo halala* II által *az eo halála*
231:7–8 I hogy *a mi* bűneinkért, es *az* Istenec II hogy *az mi* bűneinkért és *az* Istennek
231:8 I ayandekiért, *a mi* bűneinc II aiándékiért, *az mi* bűneink
231:9–10 I kapcsolnoioc *a mi* üdueoziteonknec ertünc *valo* elég II kapcsolnoiok *az mi* üdüözitöknec értünk *való* elég
231:12 I tarcz.
231:13–14 I [...]
231:14 II Pinteken
231:15 I eztendöbe, *a te* lelki II esztendöbe, *az te* lelki
231:29 I eztendeobe, *a te* szeghin II esztendöbe, *az te* szegíny
231:29 I [locus a margón:] *Ambro. 5. de Sacram. c. 4. Si panis quotidianus est, Cur post annum illum sumis.*
231:31 I *a te* lelkednec II *az te* lelkednek
231:33 I Vtitársa, *a te* fekelidnec II Vtitársa, *az te* fekélydnek
232:1 I; II tekincz[...], Ha III tekincs[...], Ha
232:4 I veottél II vöttél
232:6 I Négy *feo* Ioszágh II Négy *fő* Ioszágh
232:9 I szeghin II szegíny
232:11–14 I cselektétél: *Egiebeket* gialazuán
232:12 II fölöt
232:12–13 II cselekedetidből *az* magad
232:13 II dicsíruin
232:17 I szeghnieknec II szegínyeknek
232:17 I aduán: *E vilaghi* II aduán: *Es világi*
232:20–21 I italokba. [...]
232:23–24 I reszegiteséuel, [...] io
232:24 II való *dobzodásoddal*
232:28 I irigiluen:
232:29–31 I [...] Eorüluen *a* más
232:30 II dicsírik
232:33 I menetelbe *valo* tuniaságba *vetkeztele.* II menetelben *való* tunyaságba *vétkeztélé?*
233:3 I otalmazasáual, *A Gonoszul* II oltalmazasáual, *Az Gonoszul*

233:4–5 I marha[...] reszesülesbe, *A Gonosz teoueoc ellen nem állásba, be nem vadlásba, megh nem dorgálásba.*

233:4 II reszesüluén, *Az Gonosz*

233: 4 II állásban be

233:6 I; II; III HET

233:7 I; II *Az Isten*

233:7–8 I *A bűnnec büntetlenségébe valo bizodalomba*

233:8 II esésbe: *Az megh*

233:9 I; II *esmért*

233:14 I *szeghiniec* II *szeghinyek*

233:16 I *irgalmasságh[...] cselekedetit*

233:20 I *Irgalmasságh[...] cselekedetit*

233:24 I; II *kiüülis, ha*

233:24 I *lelki esmeretedet* II *lelki esméretedet*

233:27 I *hogy az elebbi* II *hogy az elébbi*

233:28 I; II; III *szorgalmatoson*

233:29 I *Isten[...] malasztiauál*

234:1 I *altalis láttia* II *általis láttya*

234:7 I *Satan, ottan mingiárast emelliüc* II *Sátán, ottan mindgyárast, emellyük*

234:8 I *Christusra, es gondolliuc*

234:9 I *er[...]tünk* II; III *ér[...]tünk*

234:11 I *maguncnac, a mi gonosságunkal* II *magunknak, az mi gonosságunkal*

234:12 I *giüleoli az Isten* II *gyüölöli az Isten*

234:16 I *volna, csak ez* II *vólna csak ez bünértis, örökké*

234:17 I *Fordicsuc a mi Végseo* II *Fordicsuk az mi Végső*

234:19 I *geoneorüségét, a vermec emeztic*

234:20 I *minden e vilaghi* II *minden ez világi*

234:22–23 *vagion, Az eoreoc bodoghsagh, Az eoreoc karhozat: Ez egy II vagyon, Az örök bodoghságh, és Az örök kárhozat: Es egy*

234:24 I *iutalma, az eoreoc* II *iutalma, az örök*

234:25 I *eletednec niugodalma, az eoreoc* II *eletednek nyugodalma, az örök*

234:26 I *vála[...]z*

234:26 I *aal a te akaratodon* II *aal az te akaratodon*

234:30 I *annac*

234:33–235:1 I *segítséget kerünc a mi gjarloságunc* II *segítséget kériünk az mi gjarloságunk gyözödelmére*

235:3 I hasznos *az*is, hogy *az* ember II hasznos *az*is, hogy *az* ember

235:6 I seghitséghe II segítségé

235:7 I; II; III szorgalmatosan

235:8–9 I kérien: [v.ö.: IV, **92:29–93:7**] *Ezt szoktác cselekedni, nem csak az Isten feleo kereztiene, de megh a poghani beolcsekis, Es hogy Pythagorasrul, s' Cicerorul, semmit ne szolliac, így ír magarul Seneca, [locus a margón:] Cicer. de Senect. Seneca lib. 3. de Ira cap. 36. Minden nap vgimond, en magam teoruént tészec magamra, Mikor estue ki vizsic a vilaghot, es az en feleséghe, tuduan szokásomat, csendességhe vagion, Valamit nap estigh mondottam, vagy cselekettem, eleo szamlálom elmembe, semmit magamtul el nem titkoloc, es ahol fogiatkozást látoc, megh feddem magamat, monduan: No, most megh engedem, ez vtan azt ne cseleked, Amazzal vetekeduen kemeniben szollottál, ez vtán, el kerüld a versengheo embert: Amazt kemeniben dorgáltad, hogy sem kellett volna, maszor azt ne miueld, etc. Keouessüc azért ebbe mys, ezt a Pogáni beolcset, es ketséghe nekül megh iobbittiuc életünket.*

235:9 II föl. 151.

235:13 I alazatosan II; III alázatosan

235:15–16 I sirassam *az en* büneimet II sirassam *az én* büneimet

235:18 I feletkezzél *a te* réghi irlgalmassagodrul II feletkezzél *az Te* réghi

235:18 I; II szüuembe

235:19 I gonosságimat *a te* akaratom II gonosságimat *az te* akaratom

235:20 I Igazgasson *engem*, hogy *a* megh giont vetkemre *soha* viszá II Igazgasson *engem*, hogy *az* megh gyónt vétkemre *soha* viszá

235:22 I lehessec II lehessek

235:27–28 I hagial, *a te* Sacramentomidba es szentsegidbe, *mellieckel*, sockal II hagyál, *az te* Sacramentomidba és szentségidbe, *melyekkel*, sokkal

236:2 I; II büneimbül

236:6–7 I Elisaeus *Propheta* tanacsát: söt ha büneimbeol *valo megh* tisztulásomért II Elisaeus *Propheta* tanacsát. Söt, ha büneimből *valo megh* tisztulásomért

236:8 I cselekettem *volna*. II cselekedtem *vólna*.

236:9–10 I ereotis gjarlosagomnac, hogy *a te* akaratom II erötis gjarloságomnak, hogy *az te* akaratom

236:13 I életemne *megh* iobbításat II életemnek *megh* iobbításat,

236:15 I; II hogy *az* Isten

236:16 I eo *Z. fia* verébe kel *megh* mosogattatnod II kel *megh* mosogattatnod

236:18 I tengherbe, *el* mericsed II tengherben, *el* mericsed

236:23–25 I *Vallast* teszec *az en* mindenható Istenemne, *Bodogh Aszonnac*, Zent Mihali Archangialnac, [...] *Z. Peterne*c, *Z. Palnac*, *es az* Istenne minden zentinec, *hogy* feoleotte

236:23–24 II Gyonom *az én* mindenható Istenemnek, *Bodogh Aszonnac*, Szent Mihály

236:25 II Apostolnak *az* Istennek

236:25 II fölötte

236:26 I vetkeztem, *gonosz* gondolatommal, szommal, [...] cselekedetemmel II gonosz [...] szómmal, *szándékommal*, cselekedetemmel

236:27 I büneid*nec* eleo II büneid*nek* elő

236:28–237:4 I [...]

236:28 II Es *leg*h előszöris abba

236:30–31 II szorgalmatosan visgáltad *meg*h az te lelke*d* isméretit, az mint

236:30 III szorgalmatosan

236:32 II tartoztal *vélle*, és

237:4 II Es ez vtán

237:5 I es *minec* vtanna ezt el végezted, így feiez[...]d

237:7 I [...] magamat

237:7 I mongiad) Es II mondgyad) Es

237:8–10 I irgalmas [...] nekem, Kerem *bodogh Aszont*, Z. Mihaly Archangialt, [...] Z. Peter

237:8–9 II Kérem *bodogh Aszont*, szent Mihaly

237:11 I *hogy* imadgianac

237:11 I Tege*de*tis [...] lelki Atiam, *ki az Isten kazdaghsagánac Safara* vagy, *hogy a zent Lélec Isten ereieuel*, II kerlek én lelki

237:12 I büneim *keotelitül*.

237:13–14 I gion[...]to Atia: *Az eo* intésit, es [...] hagio*t* II Atya: *Az eo* intésit

237:15 I; II hamaréb *lehet*.

237:16–17 I vtan *valo* keoneorges II AZ GYONAS VTAN *való könyörgések*.

237:18–238:18 I [...]

237:17 II I. [...]

237:18 II Irgalmas *Vr* Isten

237:20 II könyörüluén én raytam

237:21 II állatodon, *az én* büneimnek

237:24 II és *az Te* Igazságod

237:25 II pokolba *vettet*et vólna *az én* lelkem

237:26 II Vram *az Te* nagy ió

237:27 II és *az Te* szolgálád

238:2 II *Te* én

238:7 II meg *az* veszedelemtül *az Te* életedet

238:7–8 II téged *az eo* nagy *Irgalmás* kegyelmességüel

238:8 II be *az te* kiuansághidat

238:11 II tégedet; Nem

238:13 II *az* nap kelet, nap nyugottúl

238:13 II vetette *mi* töllünk *az mi* büneinket

238:15 II adhassak *néked*, az Te

238:16 II nyomurúsághit

238:19–20 I *LEgien kedues te eleotted en Istenem az en vallas tetelem, az te szent fiadnac erdeme, es az te szenteidnec keoneorgese által, A mi fogiatkozás vagy most, vagy ez eleot teortent az en*

238:20–21 I teoredelmes *voltaban* az te veghetetlen io *voltodbol bocsiasd megh, es teoreold el minden vetkeimet.*

238:21 II *vóltodbol, vid helyére nagy* kegyelmesen

238:22 I Terempcz [...] Vy

238:22 I szüet *Vram* en II szüet

238:23 I *hogy te teolled soha* el ne szakadgion. *Tizta es* felelmes II *soha te* tölled

238:24 I *semmi gonossagba*, mereszsege által [...] *megh*

238:27 II öruendözue

238:26–27 I [...]

238:28 I [...] Amen

238:29–243:2 I [...]

238:29 II II. [...]

238:31 II nyomorútab, *az Te* szent

239:2 II *bántottam*: Látom

239:6 II *szüuemben*

239:7 II *édesgettél az te* sok

239:9 II vetettem *az Te* akaratodat

239:9 II *söt vgyan* hátat

239:10 II *te néked, és te mind azon* által, *az te nagy Irgalmasságodból* vártál engemet:

239:11 II *alazatosan* III *alázatosan*

239:12 II méltán *az* pokolra

239:16 II méltó *az* kit

239:16 II és *az* kinek

239:17 II Istenem, *az Te nagy* íó

239:18 II *megh én* nekem *az Te* Atyai

239:19 II *én* nekem

239:20 II *föltre késön* ismértelek *megh* téged

239:21 II *igenis* késön tértem *te* hozzád

239:22 II azt *én* nekem

27 II *vonnyad én* töllem

239:28 II velem *az te* íó
239:28–29 II fiadnak drághalátos *szent* verének
239:31 II kérlek *téged*, hogy
239:32 II álnakságimrűl
240:1 II szüüemet *az Te* hatalmas
240:2 II erősícs[...]d *megh*, hogy
240:5 II III. [...]
240:6 II *Szerelmes* üduözítő
240:6 II szegíny
240:7 II téghedet enny
240:9 II és *az Te* *szent* véred hullasáért, *az Te* hozzánk
240:10–11 II *ennekem*
240:12 II fölötte
240:16 II *én* róllam
240:16 II fordícsd *én* reám
240:17 II *az* Maria Magdolna, és *az te* Apostolod szüüét
240:21 II hanem *az én* titkos
240:22 II alnaksaghimatis *töröld le*, és
240:23 II meg *az én* lelkemnek homályát
240:24 II meg *az én* büneimet
240:24–25 II rosdaiátúl *az én* lelkeket
240:25 II ki *az te* fiaidat, *az ténnen* véreddel
240:27 II *az te* *szent* testeddel, és véreddel
240:28 II enghem *az Te* íó
240:28 II vizeivel
240:29 II csak *tenéked egyedül* éllyek
240:29 II királyom , *En* teremptő
240:30 II Istenem *én* *megh*
240:31 II *én az Te* hüü III *hív*
240:31 II miképpen *tenéked*
241:1 II ki *tenéked* sokkal *töb* okokból
241:4 II *azokkal*, az mikben
241:5 II látogattál *megh* enghem
241:7 II váltottál *engem*, nem
241:9 II vöttél

241:9 II tisztítottál *az Te* érdemed
241:10 II léuén, *Te* hozzád
241:12 II légyek, *tenéked* éllyek
241:13 II mindeneket *az Te* neuednek dicsiretíre cselekedgyem, és mindenekben *az Te*
241:15 II szegínységet
241:17 II gyalázatot, *egyaránt az Te* kedues
241:18 II *Te* szent
241:19 II Vegyed
241:19 II Istenem, *az Te* alázatos
241:21 II segítségeddel, *te* néked
241:23 II IV. [...]
241:25 II remenségem, és *az* kívül
241:25–26 II szükséghes *az én* lelke
241:26 II Isten, *az* ki
241:27 II *az Te* benned
241:28 II engemet semmiből
241:29 II váltottál, *az* keresztség
241:31 II és *tulaydon* csak *az Te* íó
242:1 III engemet, Ingyen
242:2 II meg *az én* büneimet
242:2 II enghemet, és
242:3 II mert *vgyanis* senki
242:3 II kit *Te* magadhoz
242:4 II vagyon, *mind az* Te
242:6 II gondolasárais *elégtelen* vagyok:
242:7 II *miuelhogy* az
242:8 II *vyionnan az Te* szent fiadnak verében
242:9–10 II ki *víuén vyionnan* keduedben
242:10–11 II emlekezzél *az én* büneimről
242:11 II ály *az én* sok álnaksághimon:
242:12 II malasztodat *nékem*, hogy
242:14 II szab[...]*láz*zam, *az én*
242:15 II hordozzam, *az én* értelmemet
242:20 II *De miuelhogy* sokat kérek *te* tölled [...], noha
242:21 II maghamat, [...] emlekezzél meg *h*tisztulásomértram *az Te* réghi

242:23 II eszedbe *Vram*, hogy
242:23 II nem *az igazakért*, hanem *az bünösökért*
242:25 II halála *oraiáigh* az Te szent fiad *én* érettem
242:25 II viszem *én te* elődbe
242:26 II *Vr* Isten
242:26 II büneimért *való kedues áldozatúl*. Ha
242:27 II fiáual, *az eo* Attyának
242:28 II Irgalmason III irgalmason
242:28 II szolgáladdal, *az Te* szent fiadra, az mi *szerelmes* Atyánkra
242:29 II Haycs[...] meg *Vram*, *az Te* füleidet
242:30 II szegíny
242:31 II bízük: Könyörüly *én* raytam *Vram*
242:32 II mert *te* hozzád
242:32 II szüümet, miuelhogy
242:33 II vagy *az Te* hozzád
243:1 II szüuem
243:3 I II. II V. [...]
243:4–6 I Christusum, ki a te [...] Atiadtul [...] hatalmat veuen *az feoldeon*, *es az eghen*, *az te* szolgálodat, *es helytartoidat*, büneinknec bocsanattiaara
243:4–5 II mind *az földön*, *és mind az egeken* hatalmat véuén, *az Te* szolgálhaidat, *és Isteni* ayándékidnak safárit
243:6 II [...] bününk
243:6 I reszesse *teod* II részessé töüéd
243:8 I talalnoc *az te* szentegyhazadba II talalnók *az Te* szentegyházadban
243:9 I kegielmesztel *az en* büneimnéc II kegyelmesztél *az én* büneimnek
243:13 I lelkem[...] terhet, *es az* karhozat[...] igaiat II *és ez* kárhozatnak
243:15 I *Vram még*h ennelis II *Vram még* ennélis
243:15 I engemet, *es* tisztics II engemet, *és* tisztíts
243:17 I egieb *semmi* ne II egyéb *semmi* ne
243:17 II szüuemben
243:18 I III. EN menniei *szerelmes* szent
243:18–19 I vagioc, *ki szantalanszor* [...] teged *még*h bantottalac, mind az által *az te* irgalmassagodnac szeki II számtalanszor [...] téghed *még*h bántottalak, mind az által, *az Te* jrgalmasságodnak széki
243:20–21 I iaruloc, [...] nem *az en* erdemembe bizuan, mert *iol tudom en Istenem* sok
243:20 II nem *az én* magam

243:20 II miuelhogy

243:21 II ismértetted *én* velem

243:22 I reithetec. *De* bizom II reythetek, *De* bizom

243:25 I eleodbe, *mely* az II elődben, *mely* az

243:26 I [locus a margón:] *Gen. 29. v. 18.*

243:30 I szidalmat

243:31–244:1 I faidalmít [...] *epedéset, es* vegre

244:1 valo *iszoniü* szeorniü

244:2 I *en* vetkeim *miat* erdemlettem az te *szerelmes* szent II *én* vétkeimmel erdemlettem, az Te *szerelmes* szent

244:4 I szenuede *en* erettem II szenuede *én* érettem

244:5 I igassagod *azt* kiuania II jgasságod *azt* kiuánnya

244:6 I; II *megh* ne

244:6 I; II azért *Vram*, az

244:7 I szerént *megh* ne II szerent *megh* ne

244:8 I *teottem az te* szent II *töttem az te* szent

244:10 I Chritusum

244:10 I szíuel

244:11 I [...] irgalmassagod II [...] jrgalmasságod

244:11 I *megh a te* szent sebeid heliet *szen* Atiad II *megh az Te* szent sebeid helyét *szen* Atyád

244:12 I fordics[...] el

244:13 I; II engemetis

244:14 I szemeiddel tekíncs, *es* indics II szemeiddel tekíncs, *és* indíts

244:15–16 I vonszasz: [...] Vond hozzád *azért* az II vonszasz, [...] Vond hozzád *azért* az

244:16 II szüüemet

244:16 I vilagosics[...] II világosícs[...]

244:17 I lelkemet: *Emisztö tüz, emizd megh büneimet: Igaz*

244:17 I seb *helieimet, az en* elégstelensegemért II seb *helyeimet, az én* elégstelenségemért

244:18–19 I [I, **168[r]**:utolsó két sor] magasztalhasalac, *AMEN.*

244:20 II *AZ VR VACSORAIA* előtt való *imádságok*

244:20¹⁰ I [I, **168v**:1–**169[r]**:24] *vacsoráia vetele* előtt való *imadsagh. VR Isten, Angiáloknac Kirallia, a te geoneorüseses lakodalmod aztalához, az en erdememhez semmit nem bizuan,*

¹⁰ Az *Vr VACSORAIA-elot.* imádságok esetében a sorrend a korábbi kiadásokkal nem egyezik. A következő táblázat tartalmazza a (nem mindig szó szerinti) megfeleltetéseket.

1631	1606
[...]	168v :1– 169[r] :24

felec es rettegec iarulni: Mert iol tudom Vram, hogy sok gonossaggal rutitottam sziuemet, es lelkemet, gonduisseletlenül eorzeottem elmémet, es minden erzekenségimet. Meggiec azért o kegies, es felseges nagy Isten? ily nagy niaualiamban houa haicsam feiemet? Te hozdad foliamom irgalmassagnac kutféie, hogy teolled megh giogittassam: Szarniad ala futoc, hogy te megh otalmaz engem: Es miuelhogy itiledet el nem viselhetem, teged eorzeo Pasztorommá, nem itileo birommá, fogadlac. Megh mutatom neked megh büzhöt sebeimet, szemermes büneim rutsagat ki ielentem, melliec noha engem giakran rettegtetnec, mind az altal, biztat az te kegielmességed. Tekincs ream azért irgalmas szemeiddel, Vram IESVS CHRISTUS, ki az emberekért emberre leol, es megh halal. Halgasd megh te benned bizo szolgadat, irgalmassagodnac megh szarathatatlan ki folio kutféieuel, tiztics megh engemet. Vdueoz legy üdueosseges aldozat, mely a kereztfan az egész emberi nemzetsegért aldoztatal, Vdueoz legy dragalatos szent vér, mely az mi megh feszült üdueoziteonc sebeibeol folial, es az emberi nemzet bünet el mosád. Emlekezzel megh Vram az te teremtet allatodrul, melliet szent véreddel megh váltal: Mos le rollam minden rutsagot, hogy tizta lélecker, es testel, meltan kostolhassam e szentseges szentseget: Enged hogy az te szent tested, es véred vetele, ennekem meltatlannac, legien vetkeim bocsianattia, gonossagom tiztulasa, vndoc gondolatoknac ki rekeztése, io elmelkedeseknec vyetasa, eleotted kedues cselekedetekre sziuem batoritasa, es az en testemnec , lelkemnec, ellensegim ellen, batarsagos otalma, Amen.

244:21–245:28 I [= I, **171[r]:1–173[r]:13**]

244:21 I *III*. II I. [...]

244:22 I *hogy a te* aztalodhoz II *hogy az Te* asztaodhoz

244:22 I [locus a margón:] 2. Reg. 9 v. 8.

244:24 I *de a te Z. fiadat, az eo feortelmes hailekaba be* II *de az Te szent fiadat az eo förtelmes haylékában be*

244:25–26 I [locus a margón:] 3. Reg. 8. v. 27.

244:26 I *be* ieoiön II *be* iöiön

244:26 I; II; III *kit az*

244:27–28 I [locus a margón:] *Iob. 25. v. 5. Isaiae 6. v. 2.*

244:27–28 I *tisztac: Az Cherubin Angial[...]* szemei nem

244:28–30 I [locus a margón:] *Iob 26. v. 11. Psal. 103 v 32.*

244:30 I *megh indul, es*

244:30 I *füsteolegnec*

245:1 I *vala csak* *meghis* illetni II *vala csak* *meghis* illetny

---

I. Imádság: 244:21–245:29	= 171[r]:1–172[r]:13
[...]	172[r]:14–26
I. Imádság: 245:30–246:32	[...]
I. Imádság: 247:1–6	~ [172v]:11–20
I. Imádság: 247:7–14	[...]
I. Imádság: 247:15–19	172[r]:27–[172v]:10
I. Imádság: 247:20–22	[...]
I. Imádság: 247:23–248:2	[172v]:21–173[r]:13
II. Imádság 248:3–23	= 169[r]:25–170[r]:4
III. Imádság 248:24–249:22	= 170[r]:5–[170v]:27

245:1–3 I [locus a margón:] *Lucae 3. v. 16. Ioan. I. v. 27.*

245:4 I Peter *Apostol*, es II Péter *Apostol*, és

245:4 I Király[...] ember, megh gondoluan *meltságodat*, II Király[...] ember

245:4–5 I [locus a margón:] *Lucae 5. v. 8.*

245:5 I itilic II itílik

245:5 I hogy *csak* beis lépnél, *az eo* haylekokba II hogy *csak* béis lépnél *az eo* haylékokban

245:6 I itíli *vala* magat, *ha* teged *csak* tauuli lathatnais, En II itíli *vala* magat, *ha* tégedet *csak* táuul láthatnais, En

245:7–8 I Istenem? [...]

245:8 II *te* hozzád iarulny, és *az Te* szent testedet venny?

245:9 I Vram *reghen* a te II Vram *réghen* az Te

245:9 I ír[...]t II ír[...]t

245:10 I hogy *keozeonségesen*, nagy

245:10 I [locus a margón:] *Exod. 19 v. 15.*

245:11 I nap[...] varná

245:12 I senki, *mégh csak* keozel II senki, *még csak* közel

245:12–13 I; II hegyhez. [...]

245:14 I A *te* frigidnec szekreniehez II Az *te* frigyednek szekrenyéhez

245:14 I eolni *feoldnel*, ne II ölny *földnél* ne

245:14–15 I [locus a margón:] *Iosue 3. v. 4.*

245:15 I; II; III hertelen

245:15–16 I [locus a margón:] *2. Reg. 6. v. 7.*

245:16 I miuelhogy a deoleo II miuelhogy az dölö

245:17–18 I ezen szekrént II ezen szekrényt

245:17–18 I [locus a margón:] *1 Reg. 6. v. 19.*

245:19 I tiszteltetni, *en Istenem*, minemü II tiszteltetny *én Istenem*, minémü

245:20 I a te[...] szent II az te[...] szent

245:21 I *te* hozzád II *Te* hozzád

245:22 I előtte *Agias tarsat* be vinnec [...],

245:22–24 I [locus a margón:] *Hester 2. v. 12.*

245:24 I mesterséggel *szoktác* *vala* ekesgetni: *Vram*, mentül méltob *volna* II mesterséggel *szokták* *vala* ékesgetnyű: Mentül méltob *vólna*, én

245:27–28 I *De láod*, *en üdueossegem*, *mely keués keszülettel*, *mely sok gonossággal terhelue*, *állóc eleotted: Es ennec okaért*, *sziuem retteghet*, *es el yeszt aztalodtul*, *félec* vgy ne iariac mint

245:27 II mikor *az Te* méltóságodat

245:29 I [=I, **172[r]**:13–26] ember. *De a te io voltod batorit Vram engemet:* [locus a margón:] *Psal. 33. v. 6. Isaiae 55. v. 1. et 2. Sapi. 16. v. 20. Te intesz hogy hozzád iarulliac, es megh vilagositasz, hogy a te iauaidban reszesülliec, es el szárat lelkeket megh hizlalod, szomoru szüemet ama minden geöneorüséggel böuölködö keniérrel megh vigasztalod, lelkeket az öröc eletre folio vizzel be teolteod. Nem szükeolkeodnec Vram oruos nekül az eghességsec, hanem a betegec, Nem az igazakert, hanem a büneoseokért ieouél te e világra, hogy az el farattakat, es megh terheltetet büneoseoket megh vigasztalnad.*

245:29 II ember *iárt vala*, De

245:29 II mikor *az én* szüuemnek

245:30–246:32 I [...]

245:31 II vagyok *az* Vram

245:32 II Te *meg mondhatatlan* szépségedet

245:33 II hogy *az én* gonosz

246:1 II *a* ki az

246:1–2 II szerettem *az Te* Igazságodtúl

246:2 II *ítletid*tül

246:4 II tusakodás, *az Te* kinaidnak

246:5 II sebeidnek *meg* vyitása

246:6 II *iárúltam az Te* szent

246:7 II *tégedet*, és

246:8 II *vertem az Te* szent

246:9 II *Hogyhogy* merien

246:9 II és *az Te* szent

246:10 II *szólgád? Hogyhogy* méltóztatol

246:12 II *Mikoron az Te* szent

246:13 II *takartaték*, és

246:15 II *vólna, Az én* száiam

246:15 II *nyttatot*

246:16 II melyből, *az én sok* büneimnek

246:16 II *szaghai* származnak, *Az én* akaratom

246:17 II *förtöztettének:* Azért

246:18 II *meg* ismérem és *meg* vallom én Vram és *én* Istenem, *az én nagy* méltatlansághomat

246:19 II *bátorit engem* az Te

246:20 II *vgyanis* mentül

246:24 II *én* hozzám

246:27 II házasságh *törö* aszony *állatot* megh

246:29 II *váltosztattad az Te* réghi

246:30 II természetedet, és mostis hozzád foghadod *az Te* bünös

246:31 II hogy *eo* velle

246:31–32 II *miuelhogy* az Te gyönyörűségged *az emberek*

247:1–6 I [~I, [172v]:11–20] *Mentül inkább melto Vram, hogy te hozzád bator sziuel iarulliac, bizonioson hiuen, hogy a te testednec ereie, hatalmasb a teorueni arniekinal? Azért en Istenem, ki a tiztatalan azzoni allatokat hozzád fogadád, es a niluan valo büneoseockel tarsalkodál s' lakozál, ki a vérbe heuereo azzoni állatot, csak ruhád illeteséuel megh giogytad, ki a bél poklosokat hozzád fogadad s' megh tiztitad,*

247:2 II *iárúl te* hozzád

247:3 II *az Te* réghi

247:3 II hozzád *az én* bünös

247:4 II *aszony állat*, kin

247:5 II *illeté az te* ruhád

247:5 II csak *meg* nem

247:6 II *oluastam azt te* rollad, hogy

247:7–14 I [...]

247:8 II *származik vala te* belöled

247:8 II *gyogyit vala:*

247:9 II *vtáld meg* az én nyaualyáimatis, hanem *az Te* szent

247:10 II *meg az én* lelkem sebeit, *vigasztald megh sok* keserűségimet

247:11 II *batorícsad az én* félelmemet

247:12 II *be az én* mezítelenségemet

247:15–19 I [=I, 172[r]:27 [172v]:10]

247:15 I *azért regenten*, az Illies Propheta[...] palastia [...] a Iordan II palástya, *megh* illetuén

247:15–17 I [locus a margón:] 4. Reg. 2 v. 14. Iosue 3. v. 13. 4 Reg. 6 v. 5. 2. Reg. 6 v. 11

247:16 I *szaraztháta: A te szekrenied eleot, vgian ezen viznec vizsha tére foliasa: Ha az Elisiaeus teteme, illetuen a gilkos latornac megh holt II gyilkosnak holt*

247:17 I *testet, fel tamasztá: Az eo II testét, ottan mindgyárt* életre

247:17 I *vona:[...]*

247:18 I *veszeieis a keouet, vizeze változtatá, es a II veszeie, még az köuetis* vjzzé

247:19 I *edesite: [...]* A *te szekreniedis az Obededom II edesíte, Végezetre* ha az *frigynek* szekrénye, *az Obédedom*

247:19 I *iokkal megh* teolte

247:20–22 I [...]

247:23–27 I *Ihon enis te* hozzád *iaruloc, ki nem az igazakért, es eghessegesekért, hanem a büneoseokért ieouél e vilaghra. Eleuenicsd megh Vram holt* lelkemet, [...] *bűnben merült nehéz* értelmemet emeld fel, *Megh kemeniült sziuem keouet, fordicsd siralomra.*

247:23 II; III *alázatosan*

247:25 II terheltet, és
247:26 II fel, az Te szerelmednek tüzéuel
247:28 I voltomat: *Tudom hogy nem elég telles életem, ennec melto keszületire*: Ne vtald
247:32 I vgian, a te aztalodnac böseghébeis részes II vgyan az Te asztalodnac böseghébeis részes
248:1–2 I, II; III irgalmason
248:3–249:22 I [=I, 169[r]25–[170v]:27]
248:3 I; II II. [...]
248:4 I [locus a margón:] *D. Tho. Aquinatis*.
248:5 I [...] Christusnac
248:5 I beteg az *életne*c Orvosához II beteg az *életnek* Orusához
248:6 I tisztátalan a tisztasághnac II tisztátalan az tisztaságnak
248:6 I vak az eoröc II vak az örök
248:7 II szeginy
248:8 I azért a te veghetetlen II azért az Te véghetetlen
248:10 I szeghínségemet II szegínségemet
248:11–12 I Angialoc[...] kenierét, Kiralioc[...] Kiralliat, [...] oly
248:13 I szíuel II szíuel
248:16 I hasznátis érezzem
248:16 II gyümölcsétis érezzem
248:17 I hogy a te szent II hogy az Te szent
248:17 I mehebeol *veol*, vgy II szüznek mehéből vöt
248:18 I eggiesüluen, az *eo* thagiay II eggyesüluen, az *eo* tagiai
248:19 I szerelmes [...] fiadat
248:22 I es [...] eoreocke
248:24 I; II III. [...]
248:26 I melliet a mi vigasztalásunkra II mellyet az mi vigasztalásunkra
248:27 I taplalásunkra, a te hiueid geolekozetiibe II taplalásunkra, az Te hiueid gyöleközetibe
248:27–28 I szíuet, *hogy* meltan
249:1 I benne, es *annac okaért*, soha II benne, és *annak okáért* soha az megh
249:2 I érezze a te szerelmedne*c* II érezze az Te szerelmednek
249:7 II légy az én szarándokságomnak
249:7–8 I aggion az *en* giarloságomnac II adgyon az én gyarloságomnak
249:10 I tizticsd ki
249:12 I születesed*ne*c napian II születésed*nek* napián

249:13 I [...] batorsággal iaruloc *Vram a te zent* Testedhez miuelhogy te II [...] batorsággal iarulok *Vram az Te* szent testedhez, miuelhogy

249:17 I szeghinieket, legeltesse *az eo* iuhait, megh vigasztallia *a* fogságban II szegínyeket, legeltesse *az eo* iuhait, megh vigasztallya *az* fogságban

249:18 I *rabokat*, megh II *rabokat*, megh

249:18 I halálnac arniekába II halálnak árnyekában

249:20 I es *veled egietembe*, agy

249:21 I keressen *semmi ez* vilaghi II keressen *semmi ez* vilaghi

249:24 I mikor *immar* hozzanc II mikor *immár* hozzánk

249:25–250:5 I [...]

249:28 II engem *az Te* szent

249:30 II *szüuem*

249:30 II fel *az te* restségedet

249:31 II Simeon *az eo* ölében

250:5 II *világnak* vétke

250:6–8 I [locus a margón:] *Lucae 1. v. 43.*

250:6–8 I *Vram*, honnan erdemlettem *en*, hogy *en hozzam* ieoy? [...]

250:7 II dücsössége, *az Te* méltatlan

250:9–16 I [...]

250:9 II azzal *meg* nem elégedél, hogy engemet hasonlatosságodra

250:13 II Bizom *az Te* véghetetlen

250:13 II iarúlok *te* hozzád

250:17 I [locus a margón:] *Psal. 44. v. 1.*

250:18 I lelkem *Vram* te hozzád [...]: Szomiuhozza

250:19 I es *megh* latogacz [...] engem

250:22 I itiletemre II itiletemre

250:23 I kegiessegedbül

250:23–24 I lelkem nec, es oruossága [...] beteghségem nec

250:25 I egietemben, [...]

250:28 I ighiddel II igiddel

250:29 I teobszeoris mongiad. [...] Kezedben II többszoris mongiad

250:31 I; II Eoriz *megh* engem

251:1 I IESVS *CHRISTVSnac Z.* II IESVS *CHRISTVSnak* szent

251:4 I [...]

251:4 II I. [...]

251:5 I CHristusnac *szent* lelke II CHristusnak *szent* lelke

251:5 I Christusnac *szent* teste II Christusnak *szent* teste
251:6 I Christusnac *szent* vére II Christusnak *szent* vére
251:6 I; II engem *szerelmeddel*: Christus
251:7 I folio *tizta* vyz II folyo *tizta* víz
251:7 I Christusnac *keserü* kin II Christusnak *keserü* kin
251:8 I O *en* edes IESVSVM halgas II Oh *én* édes IESVSOM halgas
251:9 I engem, *es* ne szened, hogy *soha* teolled II engem, *és* ne szened, hogy *soha* tölled
251:9–10 I szakaggiac, [...] halálom II szakadgyak, [...] Halálom
251:11 I *a te* bodogsagodba II *az Te* bodogságodban
251:11 I teged. [...]
251:12–14 I [locus a margón]
251:14 I Vrat, [...] mert irgalmason II; III irgalmason
251:17 I nem [...] erdemem
251:18 I kegielmessegedbeol, *a te* szent II kegyelmességedből, *az Te* szent
251:19 I Kérlec *teged* en II taplálál: *Es* kérlek *téged* én
251:20–21 I vétele, [...] legien *az en* büneimnec bocsanattia, *az en*
251:20 II ne légyen *én* nekem itilet[...]re és karhozat[...]ra
251:21 II *az én* büneimnek bocsánattya, *az én*
251:23 I giomlálása: *Az en* testi II gyomlálása, *Az én* testi
251:23 I otalmom
251:24 I zab[...]laia II szab[...]lália
251:24 I giogioto *ira*, szaraz
251:28 I ereomnec *megh* vytoia II erömnec *meg* vytoia
251:29 I emlekezeti, *ez vilagbol* ki mulasomnac oráian II emlekezeti, *ez világból* ki mulásomnak oráian
252:1 vgy *megh* vyicsa II vgy *meg* vyicsa
252:2 I kiuanságot
252:6 I holot *te* a Fiu II holot *Te* az Fiu
252:9–255:18 I [...]
252:9 II II. [...]
252:11 II halákat *te* szent
252:14 II *Te nyomorúlt* kúdús
252:17 II hanem *vgyan éppen* ténnen magadatis nékünk
252:17 II löl, *Ez*
252:18 II társunka *löl*, Tanításoddal *Vrunk*, szent

252:19 II valtságunk [...], Az
252:20 II löl, hogy *osztán* az
252:22 II fogadád *az mi* lelkünket
252:22 II szenteléd *az mi* testünket
252:24 II vészem *fel az* bérét
252:24–25 II szedem *be az* nyereséget
252:29 II *az Te* jauaidban
252:30 II Istennek fiaiuá
253:1 II szüüünk erőssödik, értelmünk *megh* világosittatik
253:3 II Ha *azért* az haladásnak *az* ayandékhoz
253:4 II vagyok *az Te* nagy
253:6 II *Hogy* ha
253:7–8 II és ezt az *Isten* szekrényében tartaná [...] örök emlekezetire *az Istennek* ió *teteményének*, mentül
253:10 II eledelt, *de* az tennen szent fiadnak testét adád *az mi* lelki
253:12 II Midön *az mi* *Vrunk* szent *Annya*, *meg* latogatná *az* keresztele
253:14 II *Annya én* hozzám
253:18 II nékem *Vram*, hogy
253:19 II En hozzám *az* ki
253:21 II ki *tenéked*
253:22 II töttem bé előtted *az én* aytómat, menyszer *az Te* ió
253:23 II tagadtalak *tégedet*, menyszer
253:25 II *az Te* vacsorádban
253:25 II miuel*hogy* mikor
253:26 II születél, *az* bünösöktül
253:29 II szállany: *Hogy* ha
253:29–30 II csudálkozik *vala*, hogy *az Isten csak* *meghis* emlekezik az emberekrül, *Hogy* ha
253:30 II hogy *az* Isten
254:2 II *Vram te* én róllam, de eledelülis adád
254:4 II haylékombais be
254:6–7 II adhatok *néked*, az
254:9 II adgyanak *te* szent felségednek, *az Te sok* ió
254:10 II álazatoson III alázatoson
254:10 II téghedet, hogy
254:11 II életemnek *megh* iobbitása

254:13 II bennem *az Te* szerelmedet
254:14 II rutsághira, *viszá* ne tériek
254:16 II miue*l*hogy az
254:24 II tornácza*s* megh
254:25 II miue*l*hogy ottis áldoztak vala *az* Istennek
254:26 II lelkemis
254:27 II miue*l*hogy az
254:28 II áldozatokon peldásztatot
254:30 II *Hogy* ha
254:31 II *ezírt* nem lön
255:3 II házadban *bé* ne
255:5 II *kisíjrteteknek*
255:6 II *elis*
255:10 II és [...] hamis
255:12 II minémük *eo* magokban
255:13 II *itílyük*
255:14 II éllyünk, *az Te* bö
255:16 II *segítséget*
255:19 I *II.* II *III.* [...]
255:21 I *altal*, *megh élezted e*
255:25 I; II *élsz*, [...] etc. [...] II *élsz*
255:26 I *zentségbe*, *a te* kin II *szentségben*, *az Te* kijn
255:27 I *Aggiad*, *vgy tiztelliüc* a te testednec II *Adgyad*, *vgy tiztellyük* az *Te*
255:28 I *titkát*, [...] *hogy a te* megh II *titkát*, [...] *hogy az Te* meg
255:31 I *eoncz a mi* szüünkbe II *öncs az mi* szüünkbe III *öncs*[...] *szivünkbe*
255:31 I; II *minden*[...]be
256:1 I *feoleot* szeretuén, *a te* ighiretidbe II *fölöt* szeretuén, *az Te* *igirezidbe*
256:4 I *minket a te* hasonlatosságodra II *minket az Te* hasonlatosságodra
256:4 I *alhatatossa a te* eosuéniden II *álhatatossá az Te* ösuényden
256:7 I; II etc. [...]
256:8 I *III.* II *III.*
256:9 I [*locus a margón:*] *Lucae* 7. v. 6.
256:9 I ha *ama* te II ha *amaz* te
256:10 I *bizad a te* níaiadat II *bízád az Te* nyaiadat
256:11 I *alazatoson* II; III *alázatoson*

256:11 I csonakiabol II csonakiából III csólnakjából
256:12 I melto *volna*, hogy II méltó *vólna*, hogy
256:14 I I egy haioba
256:16 I hogy *az en* bünös II hogy *az én* bünös
256:17 I *El* tauoztasd II *El* táuoztasd
256:18 I *az en* meltatlan II *az én* méltatlan
256:18 I [locus a margón:] *Luc. 24 v. 29.*
256:18–19 I teged, *a te* veghetetlen II téged *az Te* végzetlen
256:19 mert *im* el
256:22 I [locus a margón:] *Gen. 32. v. 24.*
256:26 I [locus a margón:] *Prouer. 8. v. 31.*
256:26–27 I Vram, *nem egieb*, az embereckel valo niaiaskodásnal: *A te* kiuanságod *nem egieíb*, *hanem* hogy II Vram, *nem egyéb*, az emberekkel való nyáiaskodásnal: *Az Te* kiuanságod *nem egyéb*, *hanem* hogy
256:30 I attad *a te* zent II attad *az Te* szent
257:1 *a te* testednec II *az Te* testednek
257:6 I [locus a margón:] *Hebr. 9. v. 4.*
257:8 I szekreniebe, *a te* parancsolatidnac tablait II szekrenyében *az Te* parancsolatidnak tábláit
257:8 I [locus margón:] *3. Reg. 8. v. 9.*
257:9 I Teolcs[...]be II Tölts[...] bé III Tölcs[...]bé
257:9 I mint *a te* II mint *az Te*
257:12 I *IIII.* II *V.* [...]

257:17 I főhaszkogגיע, *testetül megh valni*, *te elődben menni*, *szüntelen kiuankozzéc.*
257:18–19 I lelkem *kiuanságha* csak *te legi* Angialoc[...] keniere[...], lelkünc[...] taplalása[...], minden
257:20–21 I *feoloet* valo kenier[...], melibe találtatic minden [...] edessegh[...] Tegedet
257:20 II fölöt
257:22 I es *a te* [...] geoneorüséges io *yzeddel* II és *az Te*
257:23 I lelkem[...] kiuanságít
257:25 I; II vize, *Az Isten*
257:26 I kiuannion *Vram* az II kiuánnyon *Vram* az
257:27–28 I tegedet: *Te* forogy [...] elmemben, es szaiamban *szüntelen*, csak II téged: *Te*
257:31 I segítségem II segítségem
258:2 I maraggion [...] lelkem
258:3 I *V.* II *VI.* [...]

258:5 I viseliüc, a te II visellyük, az Te
258:6 I [locus a margón:] *Triden. Sess. 13. cap. 8.*
258:6–7 I meli az eggyesseghnec iele, a szeretetnec kötele, a bekesseghnec II mely az eggyességhnec iele, az szeretetnec kötele, az békességnek
258:9 *Es megh emlekezuen a te*
258:9 I voltodrol
258:11 I testedet: [...] Aggiad
258:12 I [locus a margón:] *3. Reg. 19. v. 6.*
258:12 I giakran a te zent II gyakran az Te szent
258:12 I ama neki adot kouasztalan
258:13 I vastagulan, a te vtaidon II vastagúluán, az Te vtaidon
258:14–15 I a te [...] tested, *Az mi ellensegünknek [locus a margón:] Iudic. 7. v. 13. pedigh romlása, mint a Pogáni Amelech, nemzetnec romlása leon az eo taborába szallot, kenier,*
258:14 II tested, *Az mi ellenségünknek*
258:16 I Amen. *Az mely imadságokat e keoniüinec masodic részébe, a szent aldozat vtan, talalsz azokatis ighen alkolmatosan el mondhatod, az Vr vacsoraia vtan: Es vegezetre, minden imadsaginknac kezdeti, s' véghe, a Mi Atianc, üdueozlegi Maria, es Credo, legien.*
259:2 I DAVIDNAK, HET POENITENCIA II DAVIDNAK, HET POENITENTIA
259:3 I Vram, a mi vetkeinkrül II Vram, az mi vetkeinkrül
259:4 I raitunc mi büneinkért II raytunk az mi büneinkért
259:16 III itéletedet
259:20 I töuöc
260:2 I fötte II földte
260:3 I; II vötte
260:14 I özüerekhöz, Bünöseoc, [...] louakhoz
260:23 I igiem, *Haragodnac mérgeben. Mert*
260:29 III ki-rodhattak
260:30 I giazban eluén
261:2 Orószlany kint, Ordit
261:7 I; II mögöt
261:11 I; II vöttem
261:13 I hátam, Gonosz
261:23 I S' Eggiüt II S' Eggyüt
261:23 I büzt enyczdel
261:24 I Esmerem II Esmérem
261:25 I; II ellened

261:25 I *teottem* II *töttem*
261:27 I *Kirali* székből II *Kiraly* székből
261:31 I; II *fertözöt*
262:7 I *mondasaddal*
262:19 I *Fene eotte* II *Fene ötte*
262:22 I *előb*
262:24 I; II *halákat*
262:27 I; II *siralmomat*
262:28 I *imadsagomnac* II *imadságomnak*
262:29 I *Serpöniöben* II *Serpönyöben*
263:3 I *csiak pusztaban* *iar*
263:4 I; II *fint*
263:20 I *Kitül meltan* büntetem II *kitül méltán* büntetem
263:23 I *terempted: menyben*
263:23 I *fondaltad.* II *fondáltad.*
264:4 I *vagy tamaszom,* *Vram*
264:10 I; II *itiletre*
264:10 I *Szeghin* II *Szegin*
264:15 I; II *irgalmad*
264:21–22 I *akaratodhoz. Elezd* *szent*
264:22 I *felsegedhöz* II *felsőgedhöz*
264:25–26 I *szolgálók. Megh ne emlekezzel, etc. mint ez eleot: fol.*
264:29–265:2 I *iegiez: De keozeonseges*
264:29 II *miuelhogy* *efféle*
265:1 II *szoktak vala* *lenny*
265:2 II *neuezi: Es* *mijs*
265:4 I; II *buzgosággal, az* *Istent*
265:4 I; II *szenteketis* *mint*
265:5 I *segítsegül* II *segítségül*
265:6 I *geolekeozetynec* II *gyöleközetinek*
265:7 I; II *megis* *szokot*
265:8 I [locus a margón]
265:9 I [locus a margón]
265:9–10 I *mikor az eo ellensegeuel,* *Eugeniussal* II *mikor az eo ellensegéuel,* *Eugeniussal*
265:13 I *segítseget* II *segítséget*

265:14 I Ciaszaris, mikor II Cszaris, mikor
265:14–15 I szakadnanac *szüntelen*, az
265:16–17 I [locus a margón]
265:18 I Basilius *Doctor*, az
265:19 I enekeluén a *hiueckel*, a
265:20 I képpen, *kucs*, es emberi II képpen, *kuts és emberi*
265:20–21 I [locus a margón]
265:22 II Constantinápoly Patriarcha
265:23–24 I Constanczinapolt *az iszoniu* II Constanczinápolyt *az iszonyu*
265:24 I [locus a margón]
265:25 I Pápais, hasonlo II Pápais, hasonló
265:26–27 I a mint *sok reghi feo Doctoroc iriac*. [locus a margón:] *Quintilianus et Asclepiades in 5 Synodo. Act. I.*
265:28 I *teot* II *töt*
265:29 I menetele *napia* eleot II menetele *napia* elöt
265:30 I eneklenének II eneklenének
265:32 I gianant, *vgymond*, eleol
266:1 I kereztet *visznec vala*, es
266:1 I üdueoziteonc *írot kepet*, *Litaniakat enekeluen*, II üduözítönk *írot képét*
266:2 I üduessegekert a kikhez *menec vala*: *Az Euthymius (mint az eo tanituania Cirillis iria) a nagy szarazságnac ideien, Litaniac által beoseges eseat niere Istentül, mikor Rhemos Varasaba iszoniu myrigi halal volna, a Z. Remigius koporsoia feodelet Processioban, sok egheo szeouetnekeckel hordozác, es megh szabadula a varas.* II üduösségéért az kikhez
266:3 I pedigh *vgian* teoruent II pedigh, *vgyan* törüent
266:6–7 I enekelne: Z. Gergely [I margóján:] *In Authentic. Nouella 123 de sanct. Episc. Cap. 31. et 32.*
266:7 I; II szépen *megh iria*
266:7 I [locus a margón]
266:7 I szoktac *vala*, a II szoktak *vala*, az
266:12 I Antiochiat *immar* megh *veotte* II Antiochiat *immar* megh *vötte*
266:13 I; II akaruán *az Isten*
266:14 I hozuan (*vgymond*) *minec*
266:15–16 I Processioba a Szentegyhaz II Processioban *az Szentegyház*
266:17 II *fínyességet*
266:18 I ielente *az Isten* II ielenté *az Isten*
266:18–19 I *varast Cosroes* II *várust Cosroës*
266:19 I *csudulatoson* II *csudálatoson*

266:20–22 [I margóján:] *Ioan. Durant. Lib. 2. de ritibus Ecclesiae capite 10.*

266:20 I szoktac *vala pedigh* Processiot II szoktak *vala pedigh* Processiót

266:21 I eoreomeokbeis II örömkbeis

266:24 I tetemét: *Es a* II tetemét, *és az*

266:24 I csontiait,

266:29 I; II Bonfiniusbais sokszor

266:29 I mi *reghi* eleincII mi *reghi* eleink

266:32 I *veouec* Bulgar II *vöuék* Bulgar

266:33–267:1 I [locus a margón]

267:4 I Litaniakrül II Litaniákrúl

267:5 I 452. *Gregor. Turonensis* II 452. *et anno 396. Gregor. Turonens.*

267:6 I Sidonius *Apollinaris* lib. II Sidonius *Apollinaris* libr.

267:7–10 I Synodo, Actor *1. Tom. 2. conciliorum*, ki azt

267:7 I [megjegyzés a margón:] *Vide* Baron.

267:9 I [locus a margón:] cap 30. [I-ben nincs felsorolva: *Ioannes Durand. libr. 2. de Ritibus, cap. 10* (l. 266:20–22)]

267:11 I *vala, a* mezeon II *valá, az* mezon

267:12 I *ielente az* Isten II *ielenté az* Isten

267:13 I *vala irná*

267:13 I *eneketis* II *éneketis*, Szent

267:15 I *püspeekis* II *Püspökis*

267:16 I *mostany vy Atiafiac* sem II *mostany vy Atyafiak* sem

267:17 I *eneklese: Es annac okaert*, *eneklic* II *éneklése: Es annak okáért*, *eneklik*

267:19 I *rutittiác* *reghi*

267:19–21 I [locus a margón:] *Vide Feuarden. Dialog. 1. contra Caluin. Fol. 37.*

267:19–20 I *lehet. Mert Legh* eleoszor II *lehet. Mert Leg* először

267:20 I *hadnac* II *hattanak*

267:20 I *Tudnia*

267:21–22 I *nekünc. Reliquit hoc Lutherus* in *Enchiridio*

267:24 I anno 1560

267:27 I *a Zent* *háromsághnac megh csak* *neuétis* II *az szent* *Háromsághnak* *neuét*

267:28 I *feoleotte* II *fölötte*

267:29 I *irtottac. Mint az Vy tudomanioc hamissagárul irt keoniube, fol. 67. megh mutatám.*

267:30 I *es az* Istenben II *és az* Istenben

267:31 I *hagiác az eo* *Litaniaiokbol, a felliu* *eleo szamlalt* *keoniuekbe* II *hagyák az eo* *Litaniaiokból az fellyül* *elő szamlált* *könyvekben*

267:31 I Maga, *nilua* Z. Pal

267:33–268:1 I hogy *mégh a mi* üldözeoinkertis II hogy *mégh az mi* üldözőinkértis

268: 2 I Anniaszentegyhaz, *melybe élt, és megholt szent Agoston*. [locus a margón]

268:4–5 I mellien *mégh* eddigh *soha* senki II mellyen *még* eddigh *soha* senki

268:6 I egy *Istentelen* Luther

268:9 I látnac az *Atiafiac*. De II látnak az *Atyafiak*, De

268:9 I es a *bodogsaghba vralkodo* Zenteket II és az *bodogságban vralkodo* szenteket

268:10 I ottan *mingiárt* baluani II ottan *mindgyárt* báluány

268:11 I feleséghe *keo* baluannia II feleséget *kö* baluánnia

268:12 I; II szentitis baluánnia

268:12 I teueligesnec II téuelygésnek

268:13–14 I hogy az *Istennec* megh dücseoült szentit, segítségül hinac, *es ennec, az Irasbais derék fundamentoma vagion mint a Giarmathi Miklos ellen irt keoniube beosegesen megh mutatom reouid üdeon, Isten segítséghe velem léuen*. II hogy az *Istennec* megh dücsöült szentit, segítségül hínák, *és ennek, az Irásbais, derék fundamentoma vagyon*.

268:15 I Masodszor az *Atiafiac*, hogy II Másodszor az *Atyafiak*, hogy

268:15 I szilidséghe nec II szilidségnek

268:15–16 I mutatnác, [...] Imillien II mutatnák, [...] Imyllen

268:16 I toldánac az *eo* Litaniaiokhoz II tóldánac az *eo* Litaniáiokhoz

268:23–26 I [locus a margón:] *August. 2. contra Crescon. c. 1. et 2. lib. 3. ca. 73. li. 4. c. 55. carpunt Donatistae errores Augustini in Grammatica*.

268:24–25 I oluastac *volna*, eszekbe *vehettéc volna*, hogy ebbe *nem volt* semmi II oluastak *vólna*, eszekben *vehették vólna*, hogy ebben *nem vólt* semmi III *vehették*

268:26 I az *Vy Atiafiakhoz* hasonlo II az *Vy Atyafiakhoz* hasonlo

268:26 I etc. *De efféle tudakos soczesagirol, a mi Deacombone Atiankfianac, masut beosegesen szolloc, Isten segítése velem leuen*. II etc. *De efféle tudakos soceságirul, az mi Deacombone Atyánkfianak, másút böségesen szóllok, Isten segítése velem léuen*.

268:28 I Vytokis, *vgian* Georeogh II Vytókis, *vgyan* Görög

268:30 I; II hallattárais. De

268:30–31 II praedikállunk, *az* Istennel

268:31 I mikor *zent felsegének* keoneorgünc II mikor *szent felsegének* könyörgünk

268:31 I itilliuc II itílyük

268:32 I szokás *volt az a* II szokás *vólt az*

268:33 I az *Isteni* imadsághba II az *Isteni* imadságban

269:2 I [locus a margón:] *August. Epistola 178*.

269:3 I [locus a margón]

269:6–7 I be oltatanc *mygh* vad

269:7 I olayfába, a Christusba
269:8 I [locus a margón:] *Canin. loco c 25. cap. 5.*
269:8 I; II *amaz Amen*
269:9 I legien, *γενοιτο a mint a LXXII. Sidoc fordítac, auagy*
269:11 I pedig, *szinte annit iegiez, mint II pedig, szinte annyt iegyez, mint*
269:11 I kérünc, *de miuelhogy a Sidoc a Sátoroc innepén, zeold ághakat hordozuán kezekbe, giakran kialtiác vala az Istenec, Hosanna, e leon oka, hogy veghre a Sidoc, azokat a zeold aghakatis Hosannanac neuezéc. es azért kialtác a Sidoc, virágh vasarnap, Hosanna filio David, a David fianac, vgy mint gozeodemles feiedelemnec vigiünc zeold ághat, es kériünc hogy üdueozicsen minket.* [locus a margón:] *Caninius ibidem cap. 4.*
269:12 I Litaníia. II Anyaszentegyháznak Litaniáia.
269:13 I Meditat.
269:13 I [locus a margón:] *Idem cap. 24. Medit.*
269:15 I ér[...]tem
269:15 I keoneorgheni II könyörgeny
269:16 I Raphael, *Ti Angialoc II Raphael, Ti Angyalok*
269:17 I Martyroc, *Vallás teueoc, Papoc,*
269:20 I értem. szeghin II értem széghíny
269:22 I A rolad vallás II Az róllad vallás
269:23 I; II szüuet
269:28 I haly meg minket II halgas meg minket
270:3 I *Vigasztalo Z. Lélec [...] Isten II Vigasztalo Sz: Lélec [...] Isten*
270:5 I; II *Szeplötelen szüz*
270:7 I Z. Szüzeknec [...] szüze II *Szent Szüzeknek [...] szüze*
270:8 I Mihaly *Archangial, keoneoreoghy*
270:9 I Gabriel *Angial, keoneoreoghy*
270:10 I Raphael *Angial, keoneoreoghy*
270:11–12 I *Ti minniaian Istenec Angiali es Archangiali keonörögietec II Ti minnyáian Istenek, Angyali és Archángyali,*
270:13 I *Az bodogh lelkeknek minden seregi, keoneoreogietec II Boldog lelkeknek minden seregi, Könyörögietek*
270:15 I *Ti minniaian II Ti minnyáian*
270:16 II Péter *Apostol*
270:17 II Pál *Apostol*
270:18 II András *Apostol*
270:19 II Iakab *Apostol*
270:20 II Iános *Apostol*

270:21 II Thamás *Apostol*
270:22 II Iakab *Apostol*
270:23 II Philop *Apostol*
270:24 II Bertalan *Apostol*
270:25 II Máthé *Apostol*
270:26 II Simon *Apostol*
270:27 I Thadaee II Thadaeus *Apostol*
270:28 II 28 Matyas *Apostol*
270:30 II Lukács *Euangelista*
270:31 II Márk *Euangelista*
271:1 I *Ti minniaian* II *Ti minnyaian*
271:2 I *Ti minniaian* II *Ti minnyáian*
271:2 I *erettünc* II *érettünk*
271:3 I *Ti minniaian* II *Ti minnyáian*
271:4 II Istuan *első Martyr*
271:5 II Lörincz *Martyr* könyörögy
271:6 II Vincze *Martyr*
271:9 I Dömien
271:9 II *érettünk*
271:11 I *Istennec minden szent Martyri* II *Istennek minden szent Martyri*
271:12 II Syluester *Papa*
271:13 II Gergely *Papa*
271:14 II Ambrus *Püspök*
271:15 II Agoston *Püspök*
271:16 I *Hieronyme* II *Hierónyme*
271:17 II Márton *Püspök*
271:18 II Miklós *Püspök*
271:21 I Lazlo *Kiraly* II László *Király*
271:22 I *Ti minniaian* II *Ti minnyáian*
271:22 I *Püspeokeoc, keoneoreogietec*
271:24 I *Ti minniaian* II *Ti minnyáian*
271:25 II Benedek *Apatúr*
271:26 II Antal *Apatúr*
271:27 II Bernard *Apatúr*

271:30 I *Ti minniaian Istennec* szent Papiay, keonyeoreogietec II *Ti minnyáian Istennek* szent Papiay, könyörögietek

271:31 I *Ti minniaian* II *Ti minnyáian*

272:2 I Ersebet *Azzoni* II Ersebet *Aszony*

272:3 I Margith *Azzoni* II Margith *Aszony*

272:4 I Agotha *Azzoni* II Agotha *Aszony*

272:5 I Lucza *Azzoni* II Lucza *Aszony*

272:6 I Agnes *Azzoni* II Agnes *Aszony* *könyörögy érettünk.*

272:7 I Cicelle *Azzoni* II Cicelle *Aszony*

272:8 I Catalin *Azzoni* II Catalin *Aszony*

272:9 I Neste *Azzoni* II Neste *Aszony.*

272:10 I *Ti minniaian* II *Ti minnyáian*

272:12 I [megjegyzés a margón:] *Petitiones*

272:12 I; II *Vr Isten*

272:12 I nekünc, *Legy kegielmes* nekünc II nekünk, *Légy kegyelmes* nekünk

272:13 I; II *Vr Isten*

272:13 I nekünc, *Haly megh Vram minket.* II nekünk, [...] *Halgas meg Vram minket.*

272:17 I; II *Az hertelen* III *Hertelen*

272:18 II *ördögnek* csalardságátúl

272:18 I *csalardsagatul*

272:19 I *Az haraghtul* II *Az haragtúl*

272:21 I *A faitalan* II *Az faytalan*

272:22 I *A meny* II *Az meny*

272:23 I eoröc *karhozattul*, II örök *kárhozattúl*,

272:24 I [megjegyzés a margón:] *Obsecrationes*

272:24 I *te foghatatlan szent* testesülésed II *csudálatos meg* testesülésed

272:27 I es [...] *böiteolésed* II és [...] *böytölésed*

272:28 I; II *te szent* kereszted

272:28 I *ken szenuedesed*

272:29 I *te szent* halalod II *te szent* halálod

272:30 I *A te szentseges* II *Az te szentséges*

272:31 I *A te csudalatos* II *Az te csudálatos*

272:32 I *Lélec*

272:33 I *itilet* II *itilet*

272:33 II *napian, Szabadíts meg minket.*

273:1 I büneos[...] *szolgaid*, kerünc II bünös[...] *szolgaid*; Kérünk

273:2 I [megjegyzés a margón:] *Postulationes*

273:2 I Irgalmaz, *Hald megh keresünket*. II Irgalmaz *Hald megh kerésünket*

273:3 I Hogy [...] megh bocsasd *bününket*, *Hald megh keresünket*. II Hogy [...] meg bocsássad *bününket*. *Hald megh kerésünket*

273:5 I vezerey, *Hald megh keresünket*. II vezerey *Hald megh kerésünket*

273:6 I Aniazentegyházadat, *megh eorizd*, II Anyaszentegyházadat, *meg örizzed*,

273:7 I oltalmazd, *Agy helt keresünknek*. II és meg oltalmazd *Hald megh kerésünket*.

273:8–9 I rendeket, *a tökéletes életbe* II rendeket, *az tekéletes*

273:9 I tarcsad, *Agy helt keresünknek*. II tartsad *Hald megh kerésünket*.

273:10 II Anyaszentegyháznak ellenségít

273:11 I alazzad, *Agy helt keresünknek*. II alázzad *Adgy helt kerésünknek*.

273:14 I engegy, *Agy helt keresünknek*. II engedgy *Adgy helt kerésünknek*.

273:15–16 I Hogy a *te hiueidet*, *csendes bekeségbe*, *megh tartsad Agy helt keresünknek*. II Hogy az *te hiueidet*, *csendes* [jav. ebből: *csendes*] *bekeségben*, *megh tartsad Adgy helt kerésünknek*.

273:17–18 I magunkat *a te szolgatodba meg tarcs es erősicz*, *Agy helt keresünknek*. II magunkat *az te szolgatodban* [...] *meg tarcs, és meg erősíts*, *Adgy helt kerésünknek*.

273:19 I Hogy *a mi elmenket* II Hogy *az mi elménket*

273:20 I indicsad, *Agy helt keresünknek*. II indicsad, *Adgy helt kerésünknek*.

273:21 I *teotteknec* II *tötteknec*

273:22 I *iouaydat aggiad*, *Agy helt keresünknek*. II *iouaydat adgyad*, *Adgy helt keresünknek*.

273:23 I Hogy *a magunc* II Hogy *az magunk*

273:24 I *teottec* *lelket*, *az eoreoc* II *iót töuök* *lelket*, *az örök*

273:25 I *mencsed*, *Agy helt keresünknek*. II *mencsed*. *Adgy helt kerésünknek*.

273:26 I *feold*[...] *giümeolcset beosegesen aggiad*, *kerunc* II *föld*[...] *gyümölcsét böségesen adgyad*, *Adgy helt keresünknek*.

273:27 I; II [...]

273:28 I az *el niugot* *hiueknec* II az *el nyugot* *hiueknec*

273:30 I Hogy *megh halgas minket*, *kerünk* II Hogy [...] *meg halgas minket*, *kerünk*

273:31 I Istenec *zent Fia* II Istenek *szent Fia*.

273:32 I Istenec II Istenek *Baránnya*

273:32–33 I *világhnac vétket*, *Irgalmaz mi* II *világnak vétket*, *Irgalmaz mi*

274:1 I Istenec II Istenek *Baránnya*

274:1–2 I *világhnac vétket*, *Halgas* II *világnak vétket*, *Halgas*

274:3 I Istenec II Istenek *Baránnya*

274:3–4 I *világhnac vétket*, *Kegielmez mi* II *világnak vétket*, *Kegyelmez mi*

274:5 I *haly meg* minket II *halgas meg* minket

274:10 I *Atianc ki vagy menniekben*, etc. II *Atyánk, ki vagy mennyéghben*, etc.

274:12 I *VIgiaz Vr Isten az en segitsegemre*, Sies II *VIgyaz Vr Isten az én segítségemre*, Sies
Vram az én oltalmamra,

274:12 I *en oltalmamra*.

274:13–14 I *Szegienycsd* megh, es *rettencsd* megh *azokat*, kik az en lelkemet *üldeozic*. II
Szegyenícsd meg, és *rettencsd* meg *azokat*, kik az én lelkemet *üldözik*.

274:15 I *Terienec vissza*, megh *szegienüluen*, a kik II *Térienek viszá*, meg *szegyenüluén*, az kik

274:17 I *Hertelen megh téruen pirullianac* megh, kik II *Hertelen meg téruén pirüllyanak* meg,
kik

274:18 I *Eorüllyenec* es II *Eorüllyenek* és

274:18–20 I *benned Vram*, a kik teged keresnek, es *vighan kialcsac: Fel magasztald Vram*
azokat, kik a te üdueösségedet kiuanniac. II *benned Vram*, az kik téged keresnek, és *vigan*
kiálcsák: Fel magasztald Vram azokat, kik az Te üduösségedet kiuánnyák.

274:21 I *pedigh niomorult* szeghini *vagioc*, *Vram seghil* meg engem II *pedig nyomorúlt*
szegíny vagyok *Vram*, *segíl* meg engem.

274:22 I *es oltalmam*, *Vram yeoy el*, es ne II *és oltalmam*, *Vram iöy el*, és ne

274:24 I *kezdetbe*

274:24 I *most es eoröcke*, *Vgy* II *most és [...]* örökké

274:26 I *megh Vram a* II *meg Vram az*

274:27 I; II R. *Mencsd meg Vr Isten[...]* az *benned*

274:28 I *Legy mi nekünc* II *Legy mi nekünk*

274:29 I *A mi ellensegünc* eleot II R. *Az mi ellenségünk [...]* elöt

274:30 I *V. Ne vegien diadalmot az ellenségh mi raitunc*, II *V. Ne végyen diadalmot az*
ellenség mi raytunk.

274:31 I *a hamis* ne II *az hamis[...]* ne

275:1 II *vétkünc*

275:2 I *A mi alnakságunc* II R. *Az mi alnakságunk*

275:2 I; II *szerént ne*

275:4–5 I *eotet*, es ne *aggia az eo ellenséghi* kezébe. II *tégye ötet*, [...] és ne *adgya [...]* az eo
ellenségi[...] kezében [jav. ebből: kezéken] *ötet*.

275:6 I *teottekért* II *töttekért*

275:7 I *Fizesd meg Vr Isten a* II *Vr[...]* *Isten az*

275:8 I *teotteknek*, az *eoreoc* *bodoghságot*. II *tötteknek*, az *örök*

275:9 I az *el niugot* *hiuekert*, II az *el nyugot* *hiuekért*,

275:10 I *Eoreocké vala* *niugodalmat* II *Eorökké való* *nyugodalmat*

275:10–11 I es a *te veghetetlen feniessegedbe vid be eoket*. II az *Te véghetetlen*
fenyességdben vid bé őket.

275:12 I V. *Bekesegben niugodgianac*, II V. [...] *Bekeségben nyugodgyanak*,
275:14 I a *mesze feoldeon valo* Atiánk fiaert II az *mesze földön való* Atyánk
275:15–17 I R. *Vdueozicsd, es eorizd Vram a te benned reménlo* szolgálodat, *Agy segítséget*
nekic menniegbeol, es oltalmazd eoket. II R. *Vduözicsd, és őrizd Vram az te benned reménlő*
szólgaodat, Adgy segítséget nékik menyéghből, oltalmazd őket.
275:18 I megh *az en* keoneörgesémet, II megh *az én* könyörgésémet,
275:19 I kialtasom *hasson te* eleodbe. II kialtásom *hasson te* elődben
275:21 I *KEgielmes* Isten, II *KEgyelmes* Isten,
275:21–24 I tulaidona *az Irgalmassagh, es kegielem, halgasd meg a mi* keoneörgesünket: *Es a*
te szolgálodat, *kik* az bűnnec *lanczáual* megh *terhelttetec*, a *te Irgalmasságodbol* kegyesen
odozd megh.
275:21–23 II tulaydona *az Irgalmasság, és kegyelem, halgasd meg az mi* könyörgésünket, *Es*
az te szolgálodat,
275:23–24 II *te Irgalmasságodból* kegyesen *odozd* meg.
275:25 I *az eleotted* megh *alazottaknac* II *az előtted* megh *alazottaknak* könyörgését
275:26 I *es a bünrül* vallást *teueoknec gonosságat* bocsásd II *bünrül* vallást *teuöknek*
gonoszságat bocsásd
275:26–27 I *egietembe, bekeséget nierhessünc te teolled.* II *egyetembe, [...] bekeséget*
nyerhessünk te tölled.
275:28 I *Vram* irgalmasson II *Vram* [...] jrgalmason
275:28 III irgalmason
275:29–30 I kegielmességedet: *Tisztics* megh *minket minden vetküinktül, es ezekért erdemlet*
büntetésektül szabadicz megh. II kegyelmességedet: *Tisztics* meg *minket minden vétküinktül,*
és ezekért erdemlet büntetésektül [...] *szabadics* meg.
276:1–2 I *kit a bün* megh *bánt*, a *poenitentia* megh *engesztel* II *kit a bün*[...] meg *bánt*[...], *az*
poenitentia[...] meg *engesztel*[...], *hald*
276:3 I *ostorat*, *melliet* II *ostorát*, *melly*[...]et *büneinkel*
276:4–5 I *szolgádon*, a *Romai Papan*: II *szolgádon*, az *Romai Papan*[...]: *Es*
276:5 I *eotet az te* kegielmessegedbeol II *ötet az te* kegyelmességedből *az*
276:6 I *ayandekodbol, csak azt* II *ayandékodból, csak azt*
276:6–7 I *kedues te* előtted II *kedues te* előtted
276:7 I *sziuel beis* telliesicse. II *sziuel béis* tellyesicse.
276:8 I Isten, *ki kuffeie vagy minden szent kiuanságnac, io tanácsnac*, II Isten, *ki kútfieie vagy*
minden szent kiuanságnak, ió tanácsnak, és
276:9 I *cselekedetnec*: *Agy* II *cselekedetnek*: *Adgy* *az*
276:9 I szolgálidnac *oly* bekeséget II szolgálidnak *oly* bekeséget
276:10 I *sziüünket a te* parancsolatodba II *sziüünket az te* parancsolatodba
276:10–11 I *es a mi* ellensegünc II *és az mi* ellenségünk

276:13 I *Geriezd fel* Vram a szent Lélec tüzeuel, a mi szüüünket, lelkünket, es kiuanságinkat, hogy II *GEriezd fel* Vram az te szent lelkednek tüzeuel, az mi szüüünket, lelkünket, és kiuanságinkat, hogy

276:14 I testel, és tizta szüuel szolgalluunc. II testel [...], és tizta szüuel szolgálluunc.

276:15–16 I es szolgáló leaniid lelkének, minden vetkeit bocsásd megh, hogy

276:15–16 II és szolgáló[...] leányd lelkének

276:16 II vétkéit

276:16–17 I te *Irgalmasságodat* melliet II te *Irgalmasságodat* mellyet

276:17 I kéuantac, az aytatos II kéuántak, az aytatos

276:18–21 I Isten, hogy ebresztő malasztoddal elkezduen az iot bennünc, segithö malasztoddal kisyried a mi io cselekedetünket, hogy minden munkanc es imadsagunc te teolled kezdessec, és te altalad vitessec véghez. II hogy ebresztő malasztoddal el kezduén az iót bennünk, segítő malasztoddal kísíried az mi ió cselekedetünket, hogy minden munkánk és imadságunk, [...] te tölled kezdessék, és [...] te általad vitessék véghez.

276:23 I kiket tieidnec II kiket [...] tiéidnek

276:24 III alázatosan

276:24–27 I kikért te eleotted keoneörgünc, kik vagy e vilagon élnek, vagy el nyugoduan a mas vilagra iutottac, a te szentidnec esedezése által, a te kegielmes io voltodbol, minden II kikért te előtted könyörgünk, kik[...] vagy [...] ez vilagon élnek, vagy el nyugoduán az más vilagra iutottak, az te szentidnek esedezése által, az te kegyelmes ió voltodból, minden

276:29 I vralkodic, mind öröcken II vralkodik, mind örökkön

276:30 I meg az en keoneorgésemet II meg az én könyörgésemet

276:31 I iusson te hozzád. II iusson te hozzád.

277:1 I Es az el nyugot hiuec lelke az Istennek Irgalmassága által, bekeseghbe II Es az világból ki múlt hiuec lelke az Istennek Irgalmassága által, bekeseghben

277:4 I Segitsegeért II segítségéért

277:6 I annianac II Annyának, az

277:6–7 I Martyroc, Vallasteoueoc, Szüzec

277:8 I; II kik az eo innepeket

277:8 I segítsegekbeis II segítségekbeis

277:9 II fiad által az

277:15 I teueliges,

277:17 I neked. A te szent fiad, etc.

277:18 II TEkincs[...] megh

277:20 I minket. A te szent fiad, etc.

277:22 I; II segítségül

277:23–24 I erősittesünc. A te szent fiad, etc.

277:27 I lelkünkbe. A te szent fiad, etc.

277:30 I eoruendeozünc II öruendözünk
278:1 I segittesünc II segíttessünc
278:1 I bodoghsagh
278:2 I vitessünc. *A te szent fiad, etc.*
278:4–5 I voltac imadsagockal segittesünc. *A te szent fiad, etc.* II vóltak [...] imadságokkal segíttessünk.
278:6 I Vram, *a mi* alázatos II Vram, *az mi* alázatos
278:7 I oalmaz *megh* minket II oalmaz *megh* minket
278:7 I veszedelemtül. *A te szent fiad, etc.*
278:9 I eoreghbycse *a mi* aytatosságunkat II öregbicse *az mi* aitatosságunkat
278:9 I eghessegünket. *A te szent, etc.*
278:10 I *megh a mi* keoneorgésinket [jav. ebből: keoneoneorgésinket] II *meg az mi* könyörgésinket
278:13 I A te szent *etc.*
278:13 II által. [...]
278:14 I segítségheért II segítségéért
278:16 I *hogy az eo* őrizetec alatt II *hogy az eo* őrizetek alatt
278:18 I testünkbe. *A te szent fiad, etc.*
278:19 I *ki csudálatos rendel, az Angialoc es emberec tiztit* igazgatod
278:20 I; III irgalmason II jrgalmason
278:20 I *mennieghbe* II *mennyégben*
278:21 I eoriztessec *a mi* életünkis e földön. *A te szent, etc.* II őriztessék *az mi* életünkis ez
278:23 I alazatoson II; III alázatoson
278:25 I *fiadnac megh* testesüleset II *fiadnak meg* testesülését
278:26 I Angial
278:29 I bodoghsagba *A te szent fiad, etc.*
278:30 I *nialualiaio*kból II *nyaualyái*okból
278:31–279:1 I Angial II Angyal[...] könyörgése
279:2 I A te szent, *etc.*
279:4 I *napián valo Imadsagh.* II *napián való Imádság.*
279:7 I Aniazentegyhas
279:10 I *terieztened a te zent* II *teriesztenéd az te szent* *neued esmeretit*
279:10 I *esmeretit.*
279:11 I *altal, az igaz* II *által, az jgaz*
279:15 I A te szent[...], *etc. [...]* II szent [...], *etc. [...]*
279:20 I *itileoie* II *itilöie*

279:23 I *a te giarlo* II *az te gyarló*
279:28 I *ki a mi giarlosagunknac* II *ki az mi giarlosagunknak*
279:28 I *vagy, a te kedues* II *vagy, az Te kedues*
280:2–3 I *haláltis* II *halaltis meg gyözzük és az mi üduözítönk*
280:2–3 I *es a mi üdueoziteonc* II
280:3 I *batorsagoson* II *batorságoson* III *bátorságoson*
280:4–8 I *variuc. A te szent, etc.*
280:5 II *Martyrokat az eo kynnyokban*
280:6 II *tötted*
280:8 II *szent [...], etc. [...]*
280:11 I *gözödelmesen* II *gyözödelmesen*
280:14–15 II *sem az fegyuertül*
280:19 I *A Vallás teoueok napian*
280:20–21 I *hála te néked* II *hálá te néked*
280:22–23 I *kellien a te eosueniden* II *kellyen az te ösuenyden*
280:23 I *jarasokat a te hiu* II *iarásokat, az te hiu* [jav. ebből: hiú] III *hív*
280:27 I *vallast szuembe, melliet*
280:28–29 I *lelkem[...]* II *lelkem[...]* üduösségére
280:28–31 I *üduössegére. Ki élsz es uralkodol* [jav. ebből: eralkodol], *öröckön öröcke, Amen.*
280:29 II; III *segícs*
281:1 I *finies* II *fínyes*
281:1 I *N. a Z. Léleknecc* II *N. az szent Léleknek*
281:2 I *temploma, a tekellertes* II *temploma, az tekélletes*
281:2 I *finies tükeore az Isten* II *fínyes tüköre, az Isten*
281:3 I *emlekezeti* II *emlekezeti áldásban* III *emlekezeti*
281:3 I *van*
281:6 I *otalmaz megh, Isten*
281:13 I *geozeodelmesse teotted* II *gyözödelmessé tötted*
281:13 I *vilaghnakis* II *világnakis*
281:14–15 I *testec[...]* épp II *testek[...]* épp
281:20 I; II *Ki élsz, [...]* etc. [...]
281:21–22 I *vilaghi geoneorüségét, szépséget, pompat, gazdaghságot*
281:24 I *leottel* II *löttél*
281:26 I *beoueolködtel* II *böuölködtél*
281:29 I *nekünc eo teolle* II *nekünk eo tölle*

281:30–31 I minket, *mely* megh szab[...]lázza *a mi* testünket, es *a* Lélec II meg szab[...]lázza *az mi* testünket, és *az* Lélek

281:31 I; II *szi*ünket

282:4 I *neuerül valo* Litania

282:10 I *Christus keoneorüly raitunc*. II *Christus könyörüly raytunk*

282:12 I *haly megh* minket. II *halgas meg* minket

282:14 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Légy Irgalmas* [...] nekünk.

282:15 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Légy Irgalmas* [...] nekünk.

282:16 I *Vigasztalo Z. Lélec* Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II *Vigasztaló Sz. Lélek* [...] Isten, *Légy Irgalmas* [...] nekünk

282:17 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Légy Irgalmas* [...] nekünk.

282:18 I Istenec *Z. Fia* II Istennek *szent Fia*

282:19 I *eoreoktül foghua valo* ighye, II *öröktül fogua való* igije

282:22 I *finiessege* II *finyessége*

282:23 I *nemzetec*

282:25 I *Szegletbeli ereos keo* II *Szegletbéli erős kö*

282:29 I *esteknec ereos giamolia* II *esteknek erős gyámolya*

282:30 I *El teueliedtek nec igaz vttia* II *El teuelyedteknek jgaz úttya*

282:31 I; II *Az* Isteni

282:31 I *finiessege* II *finyessége*

283:2 *Ez vilagh* II *Ez világ*

283:5 I *Az mi szerelmünk nec* II *Mi szerelmünknek*

283:7 I *cselekedet nec finies tüköre* II *cselekedetnek finyes tüköre*

283:12 I *Szeghiniek nec* II *Szegínyeknek*

283:13 I *Niomorultak nac* II *Nyomorúltaknak kíncses*

14 I *Megh epettek nec öröme* II *Meg epedteknek öröme*

283:16 I *finies* II *finyes*

283:17 I *Szarandoksagunk nac igaz kalauzza* II *Szarandokságunknak igaz kalaúzza*

283:18 I *iarok nac finies vilagha,*

283:18 II *iaróknak vilagossága*

283:19 I *Giamoltalanok nac igaz otalmazoia,* II *Gyámolytalanoknak jgaz oltalmazóia,*

283:20 I *Tudatlanok nac* [jav. ebből: *Tndatlanok nac*] II *Tudatlanoknak bölcsesége*

283:21 I; II *Te* benned

283:23 I *Betegek nec igaz oruosa* II *Betegeknek igaz óruosa*

283:24 I *eozegiek nec*

283:26 I *Angialok nac* II *Angyaloknak öröme*

283:27 I Patriarkaknac II Patriarkáknak Királlya
283:28 I Prophetaknac II Prophetáknak tanítóia
283:29 Apostoloknac II Apostoloknak bölcsesége
283:30 Euangelistaknac II Euangelistáknak Dóctora
283:31 Martyroknac II Martyroknak erőssége
283:32 I *Vallás teoueoknec vilagositoia*, II *Vallás töuöknek vilagositóia*,
283:33 I *A szent Szüzeknec* II *Az szent Szüzeknek*
283:34 I szenteknec *koszoruia*, II szenteknek *koszorúia*,
283:35–36 I; II [...]
284:2 I; II [...]
284:5 I *eordeogh*
284:7 I *paranscolatid*
284:9 I *A te megh* II *Az te meg*
284:10 I *A vilaghra* II *Az világra*
284:11 I *A te zent születesed* II *Az te szent születésed*
284:12 I; II [...]
284:13 I *A te sok* II *Az te sok*
284:13 III *fáradságid, éhezésid*
284:15 I *A te ostorozasid* II *Az te ostorozásid*
284:16 I *A te zent* II *Az te szent*
284:17 I *A te fél* II *Az te fél*
284:18 I *A te menybe* II *Az te menyben*
284:19 I *A te szerelmes zent Aniad* II *Az te szerelmes szent Anyádnak*
284:19 I *szentid*
284:21 I *Istennec* II *Istennek Baránnya*
284:21 I *vilaghnac vétket, Irgalmaz mi* II *világnak vétkét, Irgalmaz mi*
284:22 I *Istennec* II *Istennek Baránnya*
284:22 I *vilaghnac vétket, Halgas* II *világnak vétkét, Hálgas*
284:23 I *Istennec* II *Istennek Baránnya*
284:23 I *vilaghnac vétket, Legy kegielmes nekünc.* II *világnak vétkét, Légy kegyelmes nekünk.*
284:24 I *haly megh minket* II *halgas meg minket*
284:29 I *Atianc ki vagy mennieghben, etc* II *Atyánk ki vagy mennyéghben, etc*
284:31 I *eo neuet.*
285:1 I *segítsegünc* II *segítségünk*
285:2 I *Ki a menniet* II *Ki az mennyet*

285:3 I *hald* *megh az en* keoneorgesemet II *hal[...]*d *meg az én* könyörgésemet
285:4 I; II *iusson te* elődbe
285:6–7 I *igiekezetünket a te* kedued II *igyekezetünket az te* kedued
285:8 I *lehessünc a te* szolgálatodra II *lehessünk az te* szolgálatodra
285:8–9 I *beouölködesre* II *böuölködésre*
285:10 I *sziünkbe* II *sziünkben*
285:14 I *sziünkbe* II *sziünkben*
285:17–18 I *es tamogassa a te* II *és támogassa az te*
285:18 I; II *miuelhogy* nállad
285:18 I *alhatatoson* II; III *álhatatoson*
285:19 I *maradhat, a te* Atiay II *maradhat, az te* Atyai
285:21 I *neuét, a te* hiueid II *neuét, az te* híueid *sziüében*
285:21–22 I *geoneorüsegesse tötted, a* gonosz
285:23 I [...] *Enged*
285:23 II *tötted*
285:23 I *IESVS Z. neuet*
285:23–24 I *aytatoson* II *aítatoson* III *aitatoson*
285:24–25 I *feoldeon, a te* vigasztalásodnac *edesseget eltekbe megh* *kostoluan, ki* II *földön az te* vigasztalásodnak *edességét éltekben* *meg* *kóstoluan [...], ki*
285:25 I *vtan, a* *veghetetlen* II *vtan, az* *veghetetlen*
285:30–31 I; II [...]
286:1 I *Es az megh holt* *hiuec* *lelke[...], Istenec* *Irgalmassagabol* II *Es az világból ki múlt* *hiuec* *lelkei, Istenek* *Irgalmassagából*
286:11 I *szeghin es* *meltatlan* II *szegíny és* *méltatlan*
286:11 I *segítsegül* II *segítségül*
286:14 I *megh* *erössiteo* II *meg* *erössítő*
286:17 I *OH Io IESVS* II *OH Ió IESVS*
286:18 I *IESVS, esmérd* *megh en* *bennem* II *IESVS, esmérd* *meg én* *bennem*
286:19 I; II *töröld le* *az*
286:19 I *abrazatot en* *bennem.* II *abrázatot én* *bennem.*
286:21 I *itilet nec* II *itilet nek*
286:23 I *teged Vram, sem* II *téged Vram, sem*
286:28 I *vigasztalása, [...] IESVS* II *vigasztalása, [...] IESVS*
287:2 I *segítsegül* II *segítségül*
287:3–290:19 I; II [...]

290:20 I *AZ ISTENNEK Z. ANNIARVL AZ MENNIEY Kiralne Azzonirul valo* LITANIAK. II *AZ ISTENNEK SZ: ANNYARVL AZ MENNYEI Királyné Aszonyrúl való* LITANIAK.

290:23 I segítségül II segítségül

290:24 II szüvedtül

290:25 I visele**sed**be II visel**é**sedben

291:2 I iussunc *a te* Zent II iussunk *az te* szent

291:3 I annia, *hogy ált*alad

291:4–5 I eleotte *a mi* vetkeinc II előtte *az mi* vétkeinc

291:5 I fogiatkozásit *a te* tizta II fogyatkozásit *az te* tizta

291:6 I feodeozzeII fődözze

291:8 I Christus *keoneorüly raitunc* II Christus *könyörüly raytunk*.

291:10 I *haly megh* minket II *halgas meg* minket

291:12 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten. *Légy Irgalmas* nekünk.

291:13 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Légy Irgalmas* nekünk.

291:14 I *Vigasztalo Z. Lélec [...]* Isten. *Legy irgalmas* nekünc. II *Vigasztaló Sz: Lélek [...]* Isten *Légy Irgalmas* nekünk

291:15 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Légy Irgalmas* nekünk.

291:16–292:27 [IV *Könyörögj érettünk. helyett:]* I *Imagy Istent értünc.* II *Imadgy Istent értünk.*

291:16 I *Bodoghsagos* [jav. ebből: *Bodoghsagot*] Szüz II *Bodogságos* Szüz

18 II *Szent Szüzeknec [...]* Szüze II *Szent Szüzeknek [...]* Szüze

291:19–20 I Christusnac *zent* Annia, *Imagy Istent értünc. Irgalmassagnac* Annia, *Imagy Istent értünc.* Isteni II Christusnak *szent* Annia, *Imadgy Istent értünk. Irgalmasságnac* Annia, *Imadgy Istent értünk.* Isteni

291:21 I *Tiztasagnac* Annia II *Tiztaságnac* Annia

291:22 I *Szepleotelen* Szüz II *Szeplötelen* Szüz

291:23 I; II [...]

291:25 I *Minden szerelemre melto* Ania II *Minden szerelemre méltó* Anya

291:26 II *Csudálatos* *Szent* Anya

291:27 I *Teremptonk*nec II *Teremptön[...]*k *szent* Annia

291:28 I *valtonknac* II *Meg váltón[...]*k *szent* Annia

291:30 I *Tiztelendeo Z. szüz* II *Tisztelendő* *Szent* Szüz

291:31 I *Dicseretes Z. szüz* II *Dicsíretes* *szent* szüz

291:32 I *Hatalmas Z. szüz* II *hatalmas* *szent* szüz

292:1 I *Kegies es* *Irgalmas* II *Kegyes és* *Irgalmas*

292:2 I; II [...]

292:4 I *Beolcsesegh*nec *Kiraly* széky II *Bölcsességnek* *Király* széki,

- 292:5 I *Mi vigasagunknac oka* II *Az mi vigaságunknak oka*
- 292:6 II *Isteni ayándékok edénye,*
- 292:7 I *Tiztesseges edeny*
- 292:8 I *Aytatossaghnac méltó edenie* II *Aítatosságnak méltó edénye*
- 292:9 I *El reytet titkos* II *Lelki és titkos*
- 292:10 I *Dauid[...] Kiralinac Tornia* II *Dauid[...] Királynak Tornya*
- 292:11 I *Elefant foghbol csinalt szép torony* II *csontból csinált szép feiér torony*
- 292:12 I *Aranibol eppitet szép haz* II *Aranyból eppítet szép ház*
- 292:13 I *A bekesegh szerzesnec szekrenie* II *Az bekeség szerzésnek szekrénye*
- 292:15 I *Haynali szép csillagh* II *Haynali szép csillág*
- 292:16 I *Bethegek nec eghessege* II *Betegeknek egessége,*
- 292:17 I *Büneoseok nec oltalmazoia* II *Bünösöknek oltalmazóia,*
- 292:18 I *Niaualiasoc vigasztaloia* II *Nyaualyások vigasztalóia*
- 292:19 I *seghitsege* II *segítsége*
- 292:20 I *Kiralyne[...] Azzonia* II *Királyné[...] Aszonya,*
- 292:21 I *Kiralyne[...] Azzonia* II *Királyné[...] Aszonya,*
- 292:22 I *Kiralyne[...] Azzonia* II *Királyné[...] Aszonya,*
- 292:23 I *Kiralyne[...] Azzonia* II *Királyné[...] Aszonya,*
- 292:24 I *Kiralyne[...] Azzonia* II *Királyné[...] Aszonya,*
- 292:25 I *Vallas teoueoc* *Kiralyne[...] Azzonia* II *Királyné[...] Aszonya*
- 292:26 I *Kiralyne[...] Azzonia* II *Királyné[...] Aszonya*
- 292:27 I; II [...]
- 292:28 I *Istennec* II *Istennek Baránnya*
- 292:28 I *vilaghnac vétket, Irgalmaz mi* II *világnak vétkét, Irgalmaz mi*
- 292:29 I *Istennec* II *Istennek Baránnya*
- 292:29 I *vilaghnac vétket, Halgas* II *világnak vétkét, Halgas*
- 292:30 I *Istennec* II *Istennek Baránnya*
- 292:30 I *vilaghnac vétket, Legy kegielmes nekünc.* II *világnak vétkét, Légy kegyelmes nekünk*
- 292:31 I *haly megh* *minket* II *halgas meg* *minket*
- 293:3 I *Maria, etc. V. Aldot vagy te leanzo az Istentül, R. Mert te általad leottünc reszesec az: elet nec giümeolcsébe.* II *légy Maria, etc. V. Aldot vagy te Leánzó az Istentül, R. Mert te általad löttünk részesek az életnek gyümölcsében.*
- 293:4 I *Meltoztas engem, szént szüz dicsireted mondasára.* II *V. [...] Méltóztas engem szént szüz [...] dicsireted[...] mondasára,*
- 293:5 I *ereot nékem ellenseghid* II *erőt nékem ellenséghid*
- 293:6 II *Imagy Istent ertünc* II *Imádgý Istent értünk*

293:6 I zent *szüleie* II zent *szüléie*,
293:7 I meltoc *lehessünc* a II méltók *lehessünk* az
293:7 I ighiretinec *el vetelére*. II ighiretinek *el vételére*.
293:8 I hald *megh az en imatsagomat*, II hal[...]d *meg az én imádságomat*.
293:9 I; II iusson *te* elődbe
293:11 I *ENgegy Vr* II *Adgy Vr*
293:11 tegedet, ereot II tégedet, eröt
293:12 I kik, *a te zent* II kik *az te zent*
293:13 I segítségé által, *a mi vetkeinkbeol* II segítségé által, *az mi vétkeinkből*
293:14 I *A Te malasztodat* kerünc II *Az Te malasztodat*, kérünk
293:14 I lelkünkbe, [...] *hogi* II lelkünkben, [...] *hogy*
293:15 I által, *a te zent* II által, *az te zent*
293:15 I esmertüc, *az eo kin* II *megh esmertük, az eo kin*
293:16 I vitettessünc II vitettessünk
293:17 I *azzonnac* II *aszonynak*
293:17–18 I által, *az eoreoc* II által, *az örök*
293:18–19 I kerünc, *erezzüc*
293:19 I által, *a mi üdueossegünc* II által, *az mi üduösségünk*
293:20 I vöttüc II vöttük
293:21 I *ENgegy* irgalmas Isten, *a mi gjarlosagunknac* II *Engedgy* irgalmas Isten, *az mi gjarloságunknak*
293:21–22 I Isten *zent Annianac* II *Istennek szent Annyának*
293:22–23 I könörgése seghítsegéuel, *a mi vetkeinkbeol* II segítségéuel, *az mi vétkeinkből*
293:24 I Szüz *Ania* Marianac
293:25 I leket, *a zent* II lekét, *az zent*
293:27–28 I keouetkeozendeo II köuetközendö
293:30 I *fiad*
294:1 I CHRISTUS
294:4 I Ighid II Ighíd
294:5 I segítségünc II segítségünk
294:6 I bizonioson II; II bizonyoson
294:9 I iusson *te*elődbe II iusson *te* elődbe
294:11 I *aggiunc zent* II *adgyunk szent*
294:12 I *a megh holt* hiuec lelke, II *az meg holt* híuek
294:12 II *Istennek*

294:12 I; II *bekeséggel*

294:15 I *A Te othalmad* II *AZ Te othalmad*

294:16 I *szükseghinkbe*, hanem II *szükséginkben*, hanem

294:16 I othalmaz *megh* minket II othalmaz *meg* minket

294:21 I *VGIAN AZON SZEPLEOTELEN SZVZrül*, Maas LITANIA. II *VGYAN AZON SZEPLEOTELEN SZVZrül*, Maas LITANIA

294:22 I Santctis.

294:24 I temploma, *a Zent* II temploma, *az* szent

294:29 I Christus *keoneorüly raitunc*. II Christus *könyörüly raytunk*.

295:2 I *haly megh* minket II *halgas meg* minket

295:4 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Legy Irgalmas* nekünk.

295:5 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Legy Irgalmas* nekünk.

295:6 I *Vigaztalo Z. Lelec* Isten, *Legy irgalmas* nekünc. II *Vigasztaló sz: Lélek* Isten, *Legy Irgalmas* nekünk

295:7 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Legy Irgalmas* nekünk.

295:8 I *Bodogsagos* szüz II *Bodogságos* szüz

295:10 I *Szent szüzeknec* szüze II *Szent szüzeknek* szüze

295:11 II *Elöknek szent* Annya

295:11 I [locus a margón:] *Genes. 3. v. 20.*

295:12 I [locus a margón:] *Eccl. 24. v. 24.*

295:13 I *A zent* II *Az* szent

295:13 I [megjegyzés a margón:] *ibidem*

295:14 I [locus a margón:] *Genes. 2. v. 8.*

295:15 II *Eletnek szép* fáia

295:16 I [locus a margón:] *Prou. 9. v. 1.*

295:17 I *Meniorszagh*

295:17 I [locus a margón:] *Gene. 28. v. 17.*

295:18 I *Eoreocke valo* hegieknec II *Eorökké való* hegyeknek

295:18 I [locus a margón:] *Gen. 49. v. 26.*

295:19 I [locus a margón:] *Num. 35. v. 6.*

295:20 I [locus a margón:] *Prou. [jav. ebből: Pron] 10. v. 11.*

295:21 I Minden *te* benned *bizoknac* II Minden *te* benned *bizóknak*

295:21 I [locus a margón:] *Prou. 30. v. 5.*

295:22 I *Hierusalemnec* II *Hierusalemnek*

295:22 I [locus a margón:] *Judit 15. v. 10.*

295:23 I [locus a margón:] *Exod. 25. v. 8.*

295:24 I [locus a margón:] *Exod. 25. v. 9.*
295:25 I [locus a margón:] *Apoc. 21. v. 3.*
295:26 I *Az Isten engesztelésének zent helie* II *Az Isten engesztelésének szent helye*
295:26 I [locus a margón:] *Exod. 25. v. 17.*
295:27 I [locus a margón:] *Exod. 30. v. 1.*
295:28 I *Iakob Patriarchanac Laytoriaia* II *Iákob Patriarchának Laytoriáiá*
295:28 I [locus a margón:] *Gen. 28. v. 12.*
295:29 I *Testamentomnac szekrinie* II *Testamentomnak szekrinnye*
295:29 I [locus a margón:] *Exo. 38. v. 26.*
295:30 I [locus a margón:] *Sapien. 7. v. 26.*
295:31 II *Moysesnek*
295:31 I *veszőie*
295:31 I [locus a margón:] *Exod. 4. v. 2.*
295:32 I [locus a margón:] *Num. 17. v. 8.*
295:33 I *Istennek veszeie* II *Istennek vészeie*
295:33 I [locus a margón:] *Isaiae 11. v. 1*
296:1 I *Teouis keozt fel nőt Liliium* II *Töuis közt fel nőt Liliium*
296:1 I [locus a margón:] *Cant. 2. v. 2.*
296:2 I [locus a margón:] *Exod. 3. v. 2.*
296:3 I [locus a margón:] *Judic. 6. v. 37.*
296:4 I *Salamonnac Kyráli széke* II *Salamonnak Kyrály széki*
296:4 I [locus a margón:] *3. Reg. 10. v. 8.*
296:5 I; II [...]
296:6 I *Be pecseteltetet szep kut feo* II *Be pecseteltetet szép kút fő*
296:7 I *Be keritet szép kért* II *Be keritet szép kert*
296:7 I [locus a margón:] *Canticum 4.*
296:8 I *vizeknec* II *vizeknek*
296:9 I [locus a margón:] *Prou. 31. v. 14.*
296:10 I *finniel be körniekeztet* II *finnyel be környekeztet*
296:10 I [locus a margón:] *Canticum 6.*
296:11 I *Reggeli szép csillagh* I *Reggeli szép csillag*
296:12 I *Szép piros* II *Szép pyros*
296:13 I *Ekes mint* II *Ekes mikent az*
296:14 I *valasztot finiesseghü, mint* II *választot finyességü, mint*
296:15 I *seregeknec el rendelt* II *seregeknek el rendelt*

296:16 I; II *Az Isten*

296:16 I [locus a margón:] *Iere. 14. v. 21.*

296:17 I Minden *nemü* veszedeléntül II Minden *némü* veszedelemtül

296:23 I tisztasagos *megh* tisztulasod II tisztaságos *meg* tisztulásod

296:26 I szolgálid, Kerünc *halgas* megh *minket*. II szolgálid, Kérünk *halgas* meg *minket*.

296:28 I tölcсед, Kerünc *halgas* megh *minket*. II tölcсед, Kérünk *halgas* meg *minket*.

296:29 I niery *minekünc*, Kerünc *halgas* megh *minket*. II nyery *minékünk*, Kérünk *halgas* meg *minket*.

296:31 I eggiesseget. Kerünc *halgas* megh *minket*. II egyyességet, Kérünk *halgas* meg *minket*.

296:32 I mi kiraliunknac *minden* ellenseghi *ellen* niery geozeodelmet, Kerünc *halgas* megh *minket*. II mi királyunknak *minden* ellenségi *ellen* nyery gyözödelmet, Kérünk *halgas* meg *minket*.

296:297:1–2 I othalmazzad, Kerünc *halgas* megh *minket*. II othalmazzad, Kérünk *halgas* meg *minket*.

296:4 I vezerellied, Kerünc *halgas* megh *minket*. II vezérellyed, Kérünk *halgas* meg *minket*.

296:5–6 I futottakat *megh* othalmazd II futottakat *meg* othalmazd

296:5–14 [IV *Kérünk téged halgas-meg.* helyett:] I Kerünc *halgas* megh *minket*. II Kérünk *halgas* meg *minket*.

296:9 I niery *mi* nekünc II nyery *mi* nekünk

296:11 I segitseget II segítséget

296:12–13 I a *Christusban el niugot halottaknac* niery eoreocke *valo* niugodalmat II az *Christusban el nyugot halottaknak*, nyery örökké *valo* nyugodalmat

296:15 I Istenec II Istennek

296:15 I vilaghnac *vétket*, *Irgalmaz* mi II világnak *vétkét*, *Irgalmaz* mi

296:16 I Istenec II Istennek

296:16 I vilaghnac *vétket*, *Halgas* II világnak *vétkét*, *Halgas*

296:17 I Istenec II Istennek

296:17 I vilaghnac *vétket*, *Legy kegielmes* nekünc II világnak *vétkét*, *Legy kegyelmes* nekünk

296:18–23 I; II [...]

296:24 I meg *Vram* a II meg *Vram* az

296:26 I megh *a te* geoleközetedrül II meg *az te* gyöleközetedrül

296:27 I Melliet *eleitül* foghua II Mellyet *eleitül* fogua

296:28 I bekeseghünc II bekeségünk

296:29 I beoueolkeodes II böuölködés

296:31 I ne *tauozzal* haragodba II ne *tauozzal* haragodban

298:1 I hald megh *az en imadsagomat*, II hald meg *az én imadságomat*,

298:2 I kialtasom *hasson* elődbe II kialtásom *hasson* elődbe

298:4 I *hogy eoröcke valo*, lelki
298:6 I *eoreocke valo* vigasaggal II *örökké való* vigasaggal
298:7 I *ÖRizd megh* Vram II *Eorizd meg* Vram
298:8 I szerencsetlenségtül II szerencsetlenségtül
298:12 I *es az eo reaioc* II *és az eo reáiok*
298:13 I *geolekeozetekre* II *gyöleközetekre*
298:14–15 I *eoket a te aldomasod* II *öket az te aldomásod*
298:17 I; II *kisirtetektül*
298:19 I *meg a mi vetkeinc* II *meg az mi vétkeink*
298:21 I *tötteket, A mi varasunkat* II *tötteket, Az mi várasunkat*
298:22 I *Atiankfiait soghorinkat*, barátinkat
298:23 I; II *ekesicsd fel* ioszágos
298:24 I *es eghességet* nekünc.
298:29 I *niugodalmot* II *nyugodalmot*
299:1 I szerencsetlenségtül *megh eorizzed* II szerencsetlenséghtül *megh örizzed*
299:1 I *áldomásod*
299:1 I *legien mi raitunc* II *légyen mi raytunk*
299:3 I *minden e vilagra* II *minden ez világra*
299:4 *kerünc a mi szüünket, a te io* II *kérünk az mi szüünket, az te ió*
299:4 I *fniessegeuel* II *fñiessegéuel*
299:7 I *mindeneket iora forditasz* [jav. ebből: *forditasz*] II *mindeneket ióra fordítasz*
299:8 I *szüünkbe, a te szerelmednec el olthatatlan* II *szüünkben, az te szerelmednek el olthatatlan*
299:9 I *semmi, nemü keserteteckel* II *semmi, némü kesirtetekkel*
299:9–10 I *ne masoltassanac.* II *ne másoltassanak.*
299:11 I *ayandekit, a zent* II *aiandékit, az szent*
299:11–12 I *altal, a te hiueid* II *által, az te híueid*
299:12 I *szolgaid es szolgáló leanidnac*, kikert II *szolgaid es szolgáló leánydnak*, kikért
299:13–14 I *szíubeol*
299:15 II *fiadnak*
299:15 II *CHRISTVSNÁK általa.*
299:15 I *altal, ki te veled, etc.*
299:16 I; II [...]
299:17 I *hald megh* II *hald meg*
299:18 I *kialtasom hasson elődbe* II *kialtásom hasson elődbe*

299:19–20 I; II [...]

299:21 I a *Christusban ki mult* hiuec Lélke, II az *Christusban ki múlt* híuec Lélke,

299:21 I; II *bekeséggel*

299:25 I *finies* II *fínyes*

299:26 I *A szüzeknec szép Viraghia* II *Az szüzeknek szép Virágja*

299:28 I *veot* II *vöt*

300:2 I *vtalta házadat.*

300:3–4 I *büz. Szüünkbe legien eghi tüz, Faytalan vetket mely ki üz.* II *A bünt, ki minket eget mint tüz*

300:5 I *Menniekbe* II *Mennyekben*

300:5–6 I *Hogy latuan IESVS szent szinet, erezzüic igaz eoreomet.* II *IESVS lassuk szent színedet, Kóstollyük nagy örömedet*

300:9 I *Az Aniaszentegyhaznak, Bodogh* II *Az Anyaszentegyháznak, Bodog*

300:9 I *innepin valo Imadsaghi.* II *innepin való Imadsági.*

300:10 I [megjegyzés a margón:] *B. A. Purificatio.* II *B. A.*

300:11 I *alazatoson* II; III *alázatoson*

300:12 I *te zent Fiad* II *te szent Fiad*

300:12–13 I *termeszetibe, a megh tisztittatot szüztül, a templomba* II *termeszetiben, az meg tisztíttatot szüztül, az templomban*

300:15 I; II *etc.*

300:16 I [megjegyzés a margón] *B. A. Annunciatio.* II *B.A.*

300:17 I *mehébe, az Angiali* II *méhében, az Angyali*

300:18 I *ighidet* II *ighídet*

300:18 I *enged a te alázatos* II *enged az te alázatos*

300:19–20 I *valliuc, az eo keoneorgése* II *vallyuk, az eo könyörgése*

300:20 I *segíttessünc* II *segíttessünk*

300:21 I; II *etc.*

300:22 I [locus a margón]

300:23 I; II [...]

300:34 I *malsztodnac* II *malasztodnak*

300:25 I *üdüösséghnec* II *üdüösségnek*

301:1 I; II (*auagy*) *Születése (auagy) Fogantatása*

301:1 I *bekesegüknec* II *bekeségüknec*

301:2 I; II *etc.*

301:3–4 I [megjegyzés a margón] *B. A. Assumpt. et ad Niues.*

301:4 II [...]

301:5 I kerünc *teghed a te bünös* II kérünk *téged, az te bünös*

301:5–6 I neked, *a magunc cselekedetibe* II néked *az magunk cselekedetibe*

301:8 I; II etc.

301:9 I [megjegyzés a margón] vitele, *Praesentatio*. II napián.

301:10–11 I Lélec *Isten Satorat, harom eztendös korába*, a Templomba II Lélek *Isten sátorát, három esztendös korában*, az templomban

301:12 I *hogy a kik e feoldön az eo be mutatása napiat illiuc*, az eo II *hogy az kik ez földön az eo bé mutatása napiát illyük*, az eo

301:12–14 I az *igaz Templomba, a Christusba, mys az öröc bodoghsaghba* be mutattassunc, ki *te veled, es a zent Leleckerl egietembe, él etc.* II az *igaz Templomban, az Christusban, mijs bé mutattassunc az örök bodogságban, Ki te veled, és a szent Lélekkerl egyetembe, él etc.*

301:16 I [locus a margón]

301:17 I [locus a margón:] *I. Thess. 2. v. 19. Philip. 4. v. 1.*

301:17–18 I *Annia Remensegünc, s eltünc Vttia, Vduöz* II *Annya, Remensegünk, s' éltünk Vttya, Vduöz*

301:21 I *nialigunc szeghinseghbe*, Hozzad

301:22 I *mennieghbe* *Ki elsz öröc bodoghsaghba*.

301:23 I *Azert kegies szemeidet* II *Azért kegyes szemeidet*

301:25 I *O kegies szüz* II *Oh kegyes szüz*

301:25–26 I *kegiességedet, Aggiad lassuc zent fiadat, Erezzüc zent otalmadat*. II *vóltodat, Aggyad lássuk szent fiadat, Erezzük szent oltalmadat*.

302:2 I *meltoc lehessünc a* II *méltók lehessünk az*

302:4 I *mindenhato, etc. fol. 207. [IV 293:24–28]* II *mindenható, etc. pag. 692 [IV 293:24–28]*

302:10 I; II *Redemptoris*.

302:11 I [megjegyzés a margón] *A. Napraygh*.

302:14 I *segítseghe* II *segítsége*

302:15 I; II *löl*

302:18 I; II *löl*

302:20 I *Legy a bünöseoc* II *legy az bünösök*

302:23 I *Es a zent* II *Es az szent*

302:25 I *azzonnac, etc. fol. 207. [IV 293:17–20]* II *aszonynak, etc. pag. 691. [IV 293:17–20]*

303:5 I [locus a margón]

303:8 I *vilagossagh árada*, Eorüly

303:8–10 I *düceseosegh satora, Minden szepseghnec haileka Bodogh legy* II *dücsösség satora Istennek erös tabora*. Aldot

303:10–11 I *szüz, Kinec kerése, bünt ki üüz, Aggiad, hogy nekiunc ama büz, Ne arthasson az öröc Tüz*.

303:12 I *Meltoztassál* engem Z. Szüz *a te* dicsireted *mondására*, II *Meltoztas* engem szent Szüz, dicsireted *mondására*,

303:13 I erőt *nekem* ellenseghid II erőt *nékem*, ellenségid

303:15 I *ENgegy* irgalmas Isten, *etc. fol. 207. [IV 293:21–23]* II *ENgedgy* irgalmas Isten, *etc. fol. 692. [IV 293:21–23]*

303:19 I *Caeli*. II *coeli*.

303:20 I [*locus a margón*]

303:22 I, II *mehed* hordoznia *Meltoua löt*, Alleluia

303:26 I es *vigagy* szüz

303:26 I *Mert igazán* fel

304:3 I *tamadasáual, a te házad* II *tamadasáual, az te házad*

304:6 I, II *LITANIAE*

304:7 I, II *ES MEGH KESERE*dettekért.

304:9 I *Christus keoneorüly raitunc*. II *Christus könyörüly raytunk*,

304:11 I *haly megh* minket II *halgas meg* minket

304:13 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Légy Irgalmas* nekünk.

304:14 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Légy Irgalmas* nekünk.

304: 15 I *Vigasztalo* Z. *Lelec* Isten, *Legy irgalmas* nekünc. II *Vigasztaló* Sz: *Lélek* Isten, *Légy Irgalmas* nekünk

304:16 I Isten, *Legy Irgalmas* nekünc. II Isten, *Légy Irgalmas* nekünk.

304:17 I [*locus a margón:*] *Psa. 146 v. 3.*

304:17 I, II *szüüket*

304:18 I [*locus a margón:*] *Iob 5. v. 18.*

304:19 I [*locus a margón:*] *1. Reg. 2. v. 6.*

304:19 I *holt igire viszez*, es

304:20 I [*locus a margón:*] *Ezec. 38 v. 9.*

304:20 II *Ki az eo* betegségekben

304:20 I *giogitod* II *gyogytod*

304:21 I [*locus a margón:*] I *Psal. 16. v. 7.*

304:21 I *Ki a benned* II *Ki az benned*

304:21 I *megh giogitod* II *vigasztalod*

304:22 II *Ki az ártalmas*

304:22 I *fekelieckel megh vért* Iobot II *fekélyekkel meg vert* Iobot

304:23 I [*locus a margón:*] *4. Reg. 20. v. 5.*

304:23 II *Ki az eo* betegségében

304:25 I [*locus a margón:*] *Tobiae 12. v. 3.*

304:26 I [locus a margón:] *Num. 12. v. 10.*
304:26 I a *bell* poklossagból II az *béll* poklosságból
304:27 I [locus a margón:] *Num. 21. v. 6.*
304:27 I merghetül, *a te* nepedet II *mergétül, az te* népedet
305:1 I [locus a margón:] *3. Reg. 13. v. 6.*
305:1 I szara[...]t keze[...]t II szára[...]t kezét
305:3 I [locus a margón:] *3. Reg. 17. v. 23.*
305:3 I Ki *az Illies* II Ki *az Illyes*
305:5 I *azzonnac, leaniaert valo köneorgeset, megh* II *aszonymak, leanyáért való könyörgését,*
meg
305:9 I *azzoni állatot, labára* II *aszony állatot, labára*
305:10 I Király[...] ember[...] halando II Király[...] embernek
305:11 meg *szabaditad,* II meg *szabadítad,*
305:15 I szállottakat *a gonoz* II szállottakat *az gonosz*
305:19 I; II [...]
305:24 I terhelteket
305:25 I künnibitez,
305:26 I; II vötte
305:31 I es *az eo* látogatóioknac II és *az eo* látogatóioknak
306:1 I Ki *Z. Peter*
306:1–2 I betegeket *meg* gyógytal II betegeket *meg* gyógytál
306:3 I Ki *Elisaeus* csontiy
306:3 I; II halottakat
306:4 I seghiteonc II segítőnk
306:8 I *Vr* Isten Irgalmaz nekünc, *Legy kegielmes* nekünc. II *Vr* Isten Irgalmaz nekünk, *Légy kegyelmes* nekünk.
306:9 I; II *Vr* Isten
306:9 I nekünc, *haly megh Vram* minket II nekünk, *Es* halgas
306:10 I; II [...]
306:11 I gonossaghtul, *Mencz megh Vram* minket. II gonosszagtul, *Mencs meg Vram* minket.
306:12 I *megh Vram* minket. II *meg Vram* minket.
306:15 I eordeogh
306:15 I *Mencz megh Vram* minket. II *Mencs meg Vram* minket.
306:16 I veszedelemtül, *Mencz megh Vram* minket. II veszedelemtül, *Mencs meg Vram* minket.
306:17 I *megh Vram* minket. II *meg Vram* minket.

306:18 I Hertelen II hertelen
306:18 I Mencz meg Vram minket. II Mencs meg Vram minket.
306:19 I kisirteted érdemeért II kisirtetednek
306:28 I; II [...]
306:32 I Itilet II Itilet
306:33 büneos *szolghaid*, Kerünc
307:1 I; II [...]
307:3 I, II Hogy az igaz
307:4 II szüuet
307:14 I Hogy a te felelmedbe II Hogy az te felelmedben
307:16 I vtan az eoreoc II vtán az örök
307:18 I Istennec II Istennek
307:18 I vilaghnac vétket, Irgalmaz mi II világnak vétkét, Irgalmaz mi
307:19 I Istennec II Istennek
307:19 I vilaghnac vétket, Halgas II világnak vétkét, Halgas
307:20 I Istennec II Istennek
307:20 I vilaghnac vétket, Legy kegielmes nekünc. II világnak vétkét, Légy kegielmes nekünk.
307:21–26 I; II [...]
307:27 I megh Vram a II meg Vram az
307:28 I Menczd megh Vram a II Mencs még Vram az
307:29 I reanc veghre zent szemedet
307:30 I keoneorüli a te szolgaidon II könyörüly az te szolgaidon
307:31 I Legy Vram nekünc ereosseghnec II Légy Vram nekünk erősségnek
307:32 I A mi ellensegünc II Az mi ellenségünk
307:33 I Semmit ne arcson nekünc a mi ellensegünc, II Semmit ne arcson nekünk az mi ellensegünc,
308:1 I Es a gonossaghnac fia megh ne sercsen minket, II Es a gonozságnak fia meg ne sércsen minket,
308:2 I Legy I mi segiteonc Vr II Légy mi segítönk Vr
308:3 I Megh II Meg
308:6 I megh az en keoneorgesemet II meg az én könyörgésemet
308:9 I; II Isten, az emberi
308:9 I segítsege II segítsége
308:10 I segítsegednec ereiet, a te betegh II segítségednec ereiet, az te beteg
308:11 I segítettuen II segítettüén
308:11 I geolekeozetedbe II gyöleközetedben

308:14 I ellensegh

308:15 I; II vöt

308:19–20 I embert, *a te* eggyetlen II embert, *az te* eggyetlen

308:25–26 I Isten, *a te* irgalmasságot alázatosan kerüic, *mely* nekünc niaualiainkban *valo* bekeseges II Isten, *az te* irgalmasságot alázatosan kérjük, *mely* nekünk nyaualyáinkban *való* bekeséges

308:25 III alázatosan

308:27 I eneggien. II engedgyen.

308:28 fűgh *az mi* eletunc II fűg *az mi* életünk

308:29 I kialtoc

309:1 I Isten, *a te* híueidnec II Isten, *az te* híueidnek

309:3 I segítségét II segítségét

309:4 I *a te* Aniazentegyházadba II *az te* Anyaszentegyházadban

309:5 I csudalatosan II csudálatoson

309:6 II ellen *az te* szent

309:6–7 I ellen [...] értelmünc

309:8 I szíuel

309:16 I tekincz *megh* kegielmesen II tekíncs *megh* kegyelmesen

309:18 I bocsanattiat, *a te* szolgálatodba *valo* alhatatosságot II bocsanattyát, *az te* szolgálatodban *való* álhatatosságot

309:19 I veghigh *megh* maradoknac II végig *meg* maradóknak

309:19–20 I bodoghságot *el* vehessüc

309:20 I által, *etc.* II által, *etc.*

309:21 I *megh az en* köneorgesemet II *meg az én* könyörgésemet

309:22 I iusson *te* eleodbe II jusson [jav. ebből: jussom] *te* elődben

309:25 I Es *az el* niugot híuek lelke *az* Istennec Irgalmassága *altal*, bekeseghbe II Es *az el* nyugot híuek lelke *az* Istennek Irgalmassága *által*, békeségben nyugodgyék,

310:1 I ENNIHANY SZEP INTESI A ZENT IRASNAK minden rendbeli emberec tanuságára. II ENNYHANY SZEEP INTési *az szent* írásnak minden rendbéli emberek tanuságára.

310:3–5 I VIgiazzatoc *ti* magatokra, *es a* niáira, *melliet reatoc bizot a Z. Lélec*, *hogy igazgassátoc* *az* Isten Aniazentegyházat, *melliet, Z. veréuel niere*. II VIgyazzatok *ti* magatokra, *és az nyáira, mellyet reátok bizot az Sz: Lélek*, *hogy igazgassátok* *az* Isten Anyaszentegyházát, *mellyet szent veréuel nyere*.

310:5 I [locus a margón]

310:6 I nyaiat, gongiokat II nyáját, gondgyokat

310:7 I *io akaratbol*, nem II *ió akaratból*, nem

310:8–9 I vralkodnatoc *a nyaion*, hanem II uralkodnátok *az nyájon*, hanem

310:9 I legietec [...] *a nyainac* II legyetek [...] *az nyáinak*

310:10 I a *megh* heruadhatatlan II az *meg* heruadhatatlan

310:12–13 I [locus a margón]

310:15–16 I *eleottetec valo Pasztoroknac, es alaioc vessétec magatocat*, Mert II *előttetek való Pásztoroknak*, Mert

310:17–18 I Vr *rendelte, hogy aki* az Euangeliomot *hirdeti*, az Euangeliomból *ellien*. Azért II Vr *rendelte, hogy az ki* az Euangeliomot *hirdeti*, az Euangeliomból *éllyen*. Azért

310:18 I *ki az Isten ighiere tanittatic*, részeltesse II *ki az Isten ighière tanittatik*, részeltesse

310:19–20 I [locus a margón]

310:22 I [locus a margón:] *Sapient. 6. v. 3.*

310:22–23 I *KJralioc, es feoldnec birai*, kik II *Királyok, és földnek birái*,

310:23–24 I *dicsekedtec az alattatoc valo nepnec sokaságába, halgassatoc engemet*: Az Vrtul II *kik dicsekedtek az alattok való népnek sokaságában halgassatok engemet*: Az Vrtül

310:24 I *nektec ez az hatalom* II *néktek ez az hatalom*

310:25 I *veszen a ti cselekedetetekről* II *vészen az ti cselekedetetekről*

310:26 I *orszaganac gonduisselei leuen* II *országának gonduiselői léuén*

310:26 I *ityltetec* II *ítltek*

310:26–27 I *az eo igaz teorueniet* II *az eo igaz törünyet*

310:27 I *az eo akarattia* II *az eo akarattya*

311:1 I *ielenic ti nektec, es kemeny itilet* II *jelenik ti néktek, és kemény itilet*

311:2 I a *kik uralkodnac*, A *kisdedec* II az *kik uralkodnak*. Az *kisdedek*

311:2 I *irgalmassagot niernec* II *irgalmasságot nyernek*

311:3–4 I Isten *személt nem valogat, sem megh nem yed senki hatalmassagatul*, mert II Isten *személt nem válogat, sem meg nem ijed senki hatalmassagátul*, mert

311:4–5 I *kicsint, s' mind nagiot* II *kicsint, s' mind nagyot*

311:6 I; II *hatalmasokat*

311:6 I *kemenib kinoc variac*. [locus a margón:] *Similia Deut. 17. v. 19.* II *keményb kínok várják*. Sap.

311:9–10 I *nem az emberek, hanem az Isten teoruenie itiletibe foroghtoc*. *Es* II *nem az emberek, hanem az Isten törünyete itiletiben forogtok*. *Es*

311:10 I *itltec* II *itltek*

311:10 I *Vrnac* II *Vrnak*

311:11 I *szorgalmatosan megh gondolliatoc*. Mert az *Vr Istennél* II *szorgalmatosan meg gondollyatok*. Mert az *Vr Istennél* III *szorgalmatosan*

311:13 I *kiuansaga*. [locus a margón] II *kiuánság, 2*

311:15–19 I [locus a margón; v. ö. IV 312:1] Rom. 13. v. 1. *Similia 1. Pet.*

311:15–19 I Minden *ember a velle biro feidelemnec engeggien*. Mert *nem egiebtül*, hanem az Istentül *vagion a hatalom*. A *mi pedigh az Istentül vagion*, iol *vagion rendelue*. *Annac okaert*, a *ki a hatalom ellen tusakodic*, Isten *ellen tusakodic*, a *ki pedigh eo ellene tusakodic*,

karhozatot szerez magának. Mert a fejedelem nincs félelmere II Minden ember az véle bíró fejedelemnek engedjen. Mert nem egyébtül hanem az Istentül vagy az hatalom. Az mi pedig az Istentül vagy, iól vagy rendelue. Annak okáért, az ki az hatalom ellen tusakodik, Isten ellen tusakodik, az ki pedig eo ellene tusakodik, kárhozatot szerez magának. Mert az fejedelem nincs félelmére

311:20 I gonosznak. Ha azért felni nem akarsz az hatalomtól, iot II gonosznak. Ha azért félly nem akarsz az hatalomtól, jót

311:21 I es ebbeol dicsireted leszen. Ha II és ebből dicsireted leszen. Ha

311:22–23 I kardot, mert az Istennec a gonoszokon valo boszü allo szolgálja. II kardot, mert az Istennec az gonoszokon való boszü álló szolgálja.

311:24–25 I okaert ketelenseghbeol feiet haicsatoc, nem csak a haragert, de lelki ismeretetekértis II okáért kételenségből fejet haycsatok nem csak az haragert, de lelki ismeretetekértis,

311:25–26 I miuehogy az Istennec szolgálja. II miuehogy az Istennec szolgálja.

312:1 I [locus: vö. IV 311:15–19]

312:2 I [locus a margón]

312:3 I firfiuhoz II firfiakhoz

312:4 I Firfiak, szeressetec a ti hazas II Firfiak, szeressétek az ti házas

312:5–6 I ezert atta eonneon magat. Vgy a firfiakis szeresséc az eo feleségeket, mint az eonneon II ezért adta önnön magát. Vgy az firfiakis szeressék az eo feleségeket, mint az önnön

312:6–7 I szereti, eo magat II szereti, eo magát

312:8 I taplallia. [locus a margón:] Ephes. 5. v. 28. 1. Corin. II taplállya. Ephes. 5. v. 28. 1. Cor.

312:10 I Firfiak szeressetec a ti hazas II Firfiak szeressétek az ti házas

312:11 I hozzaioc: okoson II hozzájok: Okoson

312:11 III okoson

312:11–12 I mint giarlob II mint gyarlób

312:12 I [locus a margón:] Coloss. 3. v. 19. II; III Coloss. 3. v. 19.

312:13 I azzoni allathoz. II aszony állathoz.

312:14 I Azzoni allatoc az eo vrok hatalma es birodalma II Aszony állatok az eo vrok hatalma és birodalma

312:14–15 I kiknec ekességec, ne legien az külseo II kiknek ékességek, né légyen az külső

312:15–18 I haiba, aranyba, es gazdagh eolteozetben, hanem az eo belseo el reitet sziiueokbe. Az eo lelkec gazdagh legien Isten eleot, rodhatatlan csendesseggel, es io erkeolcset. Az eo ferieknec II hayban, aranyban, és gazdag öltözetben, hanem az eo belső el reytet szüuökben. Az eo lelkek gazdag légyen Isten előtt, rodhatatlan csendességgel, és jó erkölcsel. Az eo férjeknek

312:18–19 I mert vgyanis a firfiu II mert vgyanis az firfiú

312:19 I azzoni embernec, mint II aszony embernek, mint

312:19–20 I Aniaszentegyházna, *es mikképpen Sara engede Abrahamnac, eotet Vranac neuezuen, vgy tys.* II Anyaszentegyháznak, *és mikképpen Sára engede Ábrahámna, ötet Vránac neuezúén, vgy tijs.* 1. Petr. 3. v. 1. Coloss.

312:20 I [locus a margón:] 1. Petr. 3. v. 1. Coloss.

312:20 I [locus a margón:] 1. Corin. 11. v. 3. 1. Petr. 3. v. 5. 6. II 1. Corin. 11. v. 3. 1. Petr. 3. v. 5. 6.

312:22 I ATiac, *a ti fiaitokat* II Atyák, *az ti fiaitokat*

312:22–23 I indicsátoc, *hanem neuellietec eoket az Isteni* II indicsátok, *hanem neuellýetek öket az Isteni*

312:23–24 I gondúseles *altal.* [locus a margón]

313:2 I engegietec *a ti születekne* II engedgyetek *az ti születekne*

313:2–3 I Mert *ezt kiuannia* az igazságh: *Beocsullied a te Atiadat* II Mert *ezt kiuánnya* az igazságh: *Böcsüllyed at te Atyádat*

313:4 I [locus a margón]

313:7 I [locus a margón]

313:9 I engegietec *a ti testi* II engedgyetek *az ti testi*

313:9–10 I rettegéssel, *együgiü szüuel, mint* II rettegéssel, *együgyü szüuel, mint*

313:10 I *ne csak szemre* II *Ne csak szemre*

313:11 I *mint az emberekne, hanem* II *mint az emberekne, hanem*

313:11–12 I *szolgaihoz illic, tellies szübol* II *szolgaihoz illik, tellyes*

313:14–15 I *A szolgálga mindenben engeggien es kedueskeggiec az eo Vranac, ellene ne zugolioggiec, megh ne csallia* II *Az szolgálga mindenben engedgyen és kedueskedgyék az eo Vranac, ellene ne zugolodgyék, meg ne csallya*

313:15–16 I *mutassa hiuseget.* II *mutassa hiuségét,*

313:16–17 I [locus a margón:] Tit. 1. v. 9.

313:17 II Tit. 1. v. 9.

313:21 I *vilagon él* II *világon él*

313:22 I *vilaghnac* II *világnac*

313:24 I *kinec hazas tarsa nincz* II *kinek házasa társa nincs,*

313:24–25 I *dologhba, mint tessék az Istenne, es a Szüz Leanzo, az Isteni* II *dologban, mint tessék az Istennek, és az Szüz Leanyzó, az Isteni*

314:2 I [locus a margón]

314:4 I *bizzec az Istenben* II *bizzék az Istenben*

314:4–5 I *eiel es nappal* II *éyel és nappal*

314:5 I *eozuegy aszony, io lakasba él, eleuen leuen megh* II *özuegy aszony, jó lakásban él, eleuen léuén, meg*

314:6 I [locus a margón]

314:8–9 I *es a ti ho pínzeteckel* II *és az ti hó pínzeteckel*

314:9 I [locus a margón]

314:11 I kisírtetbe esnek, es *az* eordeogh türiben II kisírtetben esnek, és *az* ördögh

314:18–19 I cselekeggienece, es gazdagoc II cselekedgyenek, és gazdagok

314:20–21 I életre *iuthassanac*. [locus a margón] II életre *juthassanak*.

314:22 I Szeghiniyekhez II Szeghínyekhez

315:1–2 I [locus a margón]

315:5 I batorsagoson II; III batorságoson

315:5 I segítségem II segítségem

315:6 I [locus a margón]

315:7 I noha *niomorultul* es szegheniül II noha *nyomorúltul* és szegínyül

315:9 I [locus a margón]

315:11 I véghet, *Az* Istent II végét: *Az* Istent

315:13 I cselekedetinc *az* Isten itiletire II cselekedetink *az* Isten itiletire

315:14 I [...]

317:2 III *Mise-elöt*, könyörgések

321:5 III FINIS. *SOLI DEO HONOR ET GLORIA*.

322:1–23 I; III [...]

322:1 II fogatkozásoknak meg igazítása:

322:2-23 II *APrólék vétkek estek az Nyomatásban, miuelhogy ritkán forgódhattam én magam az Nyomatók körül, mellyeket az kegyes oluasó könnyen eszében vehet, és magátulis helyére hozhat; Mind az által fel iegyzettem nemellyeket, hogy ezeket meg igazítuán, akadék nélkül oluashassák mindenek ez könyuet:*

Fol. 21. linea. 6. hanam. íriad hanem.

Fol. 31. linea 7. köuetnem. íriad köuetny.

Fol. 40. linea 15. tarzom. íriad tartozom.

Fol. 43. linea 12. kogy. íriad hogy.

Fol. 46. linea 11. valaszaték, íriad választaték.

Fol. 61. li. 17. születteet, íriad születtetett.

Fol. 242. lin. 2. méltatla, íriad méltatlan.

Fol. 248. lin. 13. láttyuk íriad láttyák.

Fol. 249. lin. 14. 70. cont. íriad 20. cont.

Fol. 251. linea 13. 4.8. íriad 48.

Fol. 253. linea vlt. caeterorum íriad caereorum.

Fol. 254. lin. 3. Caesaris íriad Caesarij.

Fol. 257. lin. 1. lumine íriad lumina.

Fol. 258. lin. 6. sacra íriad sacro.

Fol. 262. lin. 16. töues iriad töuis.

Fol. 286. lin. 5. lelhünkbe iriad lelkünkbe.

Fol. 288. lin. 5. en nélkül, iriad ez nélkül.

Fol. 438. lin. 15. dicsishessük, iriad dicsírnessük.

Fol. 443. lin. 12. vehetetlen, iriad véghetetlen.

Fol. 465. lin. 1. ió részében iriad 10 részében.

Fol. 505. lin. 16. emnek iriad ennek.

Fol. 512. lin. 9. mett iriad mert.

Fol. 513. lin. 3. goh igaz, iriad oh igaz.

Ibid. lin. 16. elödled, iriad elölled.

Fol. 519. lin. 17. engen iriad engem.

Fol. 544. lin. 15. lahetet, iriad lehetet.

Fol. 574. lin. 20. te mosd el, iriad temesd el.

Fol. 579. lin. 2. esz iriad élsz.

Fol. 611. lin. 22. melyben, iriad mellyen.

Fol. 616. lin. 22. legy, irgal- iriad tegy, irgal.

Fol. 662. lin. 8. öletted iriad előtted.

Vannak egyéb aprólék fogyatkozások az orthographiában, mellyeket az szemes olvasó könnyen észében vehet.